c. bărbuceanu

expresul de noapte

Coperta de
N. Claudiu

C. BĂRBUCEANU

EXPRESUL DE NOAPTE

Roman

1974
EDITURA EMINESCU
București, Piața Scînteii 1

Ediţie revăzută şi adăugită
a romanului „Ceaţa“, 1968, E.P.L.

Partea întîi

NOAPTEA

I

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

I

ÎNTUNERICUL era atît de copleșitor, încît abia se zărea om cu om. Doar undeva, spre răsărit, răbufneau din coșul locomotivei steluțe de un roșu aprins, ori de cîte ori fochistul arunca în gura nesățioasă a cazanului o nouă lopată de cărbuni. Trenul sta încremenit, așteptînd semnalul de plecare, mărginit în stînga de o sfoară de pădure lată de numai cîțiva metri, iar în dreapta de lanuri nesfîrșite de grîu, întretăiate pe alocuri de verdele crud al tarlalelor de porumb abia răsărit.

Noaptea era călduță și mirosea a proaspăt, a iarbă și a flori de cîmp. O dată cu primul „stai !“ strigat într-o limbă străină acelor locuri domoale și liniștite, țiuiră și primele rafale de pistol automat. Focul părea să fi pornit de pe scara ultimului vagon, dar îndată începură să fulgere scurt împușcături trase besmetic și de către celelalte santinele.

Alarmați, din vagonul însoțitor al trenului, săriră mai mulți soldați, printre ei și un locotenent și doi subofițeri, alergînd și răcnind înnebuniți în lungul vagoanelor. Primul care se dezmetici fu un *Oberleutnant* SS, Karl Schönbach, comandantul eșalonului. După ce izbuti să-și liniștească subalternii, țipă la pîlcul de soldați din jur :

— De ce-ați tras ?! De ce ?!

Nici un răspuns. Liniște desăvîrșită.

— De ce-ați tras, am întrebat !? Ce-ați văzut și cine a tras primele focuri ?! repetă el întrebarea.

— *Heil Hitler !* Eu, *Herr Oberleutnant !* Eu am tras.

Şi făcu un pas înainte soldatul care avea în pază ultimul vagon, un vlăjgan uscățiv, cu un cap mai înalt decît cei din jur.

— De ce, de ce-ai tras ?! Ce-ai văzut, de te-ai speriat ?! Pe cine muma pădurii sau mama dracului ai văzut, ia spune ? răcnea locotenentul.

Cu pumnul ridicat, gata să lovească, se apropie de soldat :

— Zi, vorbește, că de nu, te fac una cu pămîntul ! De ce-ai tras ? Spune !

SS-istul era necăjit nu atît pentru că fusese trezit din toropeala dulce în care căzuse după ce trenul părăsise gara, și nici fiindcă apăruse în fața subalternilor doar în pantaloni. Altceva îl făcuse să-și piardă cumpătul. Cînd sărise din vagon, se împiedicase și căzuse, cît era de lung, în piatra colțuroasă a terasamentului, zdrelindu-și podul palmei stîngi, și sîngele cald i se prelingea lipicios printre degete.

Neamțul care stîrnise zarva continua să privească în pămînt, în vreme ce gîndea cu înfrigurare la răspunsul cerut de comandant.

— *Sakrament !* și pumnul ofițerului se abătu asupra soldatului.

— Domnule locotenent, colo, am zărit colo ! — și ostașul întoarse capul, arătînd pădurea — lîngă... acolo, o... ceva, o... mogîldeață, ceva, cred că era un om. Am somat și, dacă am văzut că dispare, am tras !

— Ai tras ! Dar voi ?! și privirea ofițerului se roti spre cei din jur, o dată cu lanterna din mînă. Voi de ce-ați tras, imbecililor ?!

Nici unul nu scoase o vorbă.

— Nătărăilor ! rînji locotenentul, împroșcîndu-i cu o înjurătură. Cu toții la vagoane ! Fiecare la postul său ! *Schnell ! Schnell !...* Tu rămîi aici ! adăugă ofițerul prinzîndu-l de veston pe adjunctul său, plutonierul Schneider.

În cîteva clipe, în jurul celor doi, se făcu pustiu. Soldații își ocupară posturile, pe scări sau în ghereta fiecărui vagon. Cei ce nu erau de pază se adunară în fața vagonului-personal, atașat între tender și primul vagon încărcat cu armament, așteptînd ordinele comandantului.

— Schneider ! se adresă Schönbach plutonierului. Ia spune, de ce s-au speriat dobitocii ăștia ? Ce-a văzut imbecilul care a tras primele focuri ?

— Nu știu, domnule locotenent, răspunse subofițerul cu un glas ce se voia plăcut și supus, fiindcă, de la primele cuvinte, își dăduse seama că superiorul său era beat criță.

Într-adevăr, SS-istul cu ochi sticloși, cu părul blond și rar căzut pe frunte, cu automatul agățat de gît și mîinile înfipte în buzunarele pantalonilor strîmți de țipau pe pulpe, era beat.

După ce trenul părăsise gara, în drum spre front, locotenentul se retrase în compartimentul său. Dintr-o valijoară scoase la iveală o sticlă cu rom, iar dintr-un portvizit fotografia unei fete blonde. Tot uitîndu-se în ochii nemțoaicei, pe care îi știa albaștri și nespus de frumoși, aproape că terminase romul din sticlă, cînd fu cuprins de un fel de toropeală provocată nu numai de alcool, ci și de ușoara legănare a vagonului. Din visare aveau să-l trezească rafalele de pistol. Mai întîi scăpă sticla din mînă, apoi sări să vadă ce s-a întîmplat. Şi cu toate că nu părea să existe nici o cauză serioasă pentru spaima soldatului care trăsese prima rafală, experiența anilor de război îl învățase să fie prudent.

— Ascultă, Schneider, poate că nu s-o fi speriat degeaba. O fi văzut el ceva, de-a tras. Așa că ia cîțiva soldați și cercetează partea de pădure unde spunea că a zărit mogîldeața. Grăbește-te, însă. Din clipă în clipă ne poate da cale liberă !

Locotenentul puse apoi o cizmă pe prima treaptă a scării, se apucă cu mîna de bară și se săltă în vagon. Împleticindu-se ușor, se îndreptă spre compartiment, unde găsi sticla cu rom așa cum o lăsase. Nu se spărsese. Abia dacă se scurseseră cîteva picături. Abătut, o ridică și o duse la gură. Dintr-un colț, fotografia iubitei îl privea parcă mustrător. Zîmbindu-i cu dragoste, se aplecă, o ridică, o mai privi o dată cu ochi tulburi, apoi o ascunse în portvizit. Cu o privire inexpresivă, se lăsă greoi pe canapea și dădu pe gît și restul de rom. Sughiță de cîteva ori, trase o înjurătură — nici el nu știa cui — și, cînd să-l cuprindă somnul, își aminti de palma rănită în colțul de piatră. Atunci zvîcni nervos spre fereastră.

— Hei, nu s-aude ?!
— Ordonați, domnule locotenent ! îi răspunse careva.
— Sanitarul, să vină sanitarul ! *Schnell ! Schnell !*

În dimineața aceleiași zile, o dimineață însorită de sfîrșit de mai, pe poarta uzinelor Concordia ieșea, grăbind spre casă, Anghel Marin — Angheluță, cum îi spuneau tovarășii de lucru. Angheluță era strungar. O noapte întreagă nu făcuse altceva decît să strunjească bolțuri pentru unitățile de pompare, cu ajutorul cărora se extrăgea țițeiul din adîncuri. Deși strungarul n-avea decît 28 de ani și în armată fusese sergent, conducerea uzinelor îl trecuse pe tabelul celor mobilizați pentru lucru. Angheluță se folosea însă de priceperea sa altfel de cum socoteau patronii : mai toate piesele ieșeau din strungul său cu o „bubă“. Lucitoare și frumoase, ca de argint, ascundeau un defect care le făcea inutilizabile după cîteva zile de funcționare : șanțul de ungere avea undeva o gîtuire, abia vizibilă, să nu poată pătrunde unsoarea dintr-o parte în alta. O zi, două, poate trei, și bolțul se gripa în lagăr.

Ajungînd în dreptul căsuței sale, pe strada Cometei, la numărul 22, Angheluță își aruncă ochii peste gard, în curte. Nu-i încîntă deloc privirea cele cîteva răzoare semănate din vreme cu salată, ceapă, usturoi și ceva răsad de roșii și ardei. Brazdele erau strîmbe, pămîntul bolovănos și, o dată cu căldurile, începuseră și buruienile să acopere răsadul. „Să mănînc, să dorm cîteva ore, și-am să mă apuc de ele, să le mai scot la lumină“, socoti el. Nevastă-sa născuse de curînd, și omul n-ar fi lăsat femeia să se obosească plivind și săpînd grădina, deși Rădița era voinică, poate prea voinică pentru anii ei, cu sînii mari plini de sevă, sănătoasă și niciodată încruntată. Cine o vedea — și nu știa — n-ar fi crezut în ruptul capului că se născuse în urmă cu douăzeci și unu de ani. Prietenii lui Angheluță, mai în glumă, mai în serios, îl pizmuiau pentru norocul care dăduse peste el însurîndu-se cu o asemenea femeie, frumoasă și vrednică. Nimeni, nici chiar vecinele, n-ar fi putut s-o vorbească de rău. Carte n-avea prea multă, doar trei clase de gimnaziu. Taxele, cărțile și internatul costau bani — o treime din leafa lui taică-său, sondor la Bana de lîngă Moreni — și copiii, după Rădița, veneau la rînd, unii după alții. Şase cu toții. Mai apoi, la nici șaptesprezece ani, maică-sa o mărită, să scape de-o gură la masă. Numai că Rădița, dată după Angheluță cam din fugă, avusese norocul ei și nu nimerise pe mîini rele, strungarul fiind om de nădejde.

Amintindu-și de cei doi — familia mea! cum îi plăcea lui să-i numească — Angheluță oftă. Avea de-acum în grijă două suflete, pe Rădița și pe Vlăduț, și pe amîndoi i-ar fi vrut cît mai departe de oraș. Din discuțiile purtate în cadrul celulei de partid și din ce mai auzea și el vorbindu-se la posturile de radio — străine sau de-ale patrioților români — aflase că, așa după cum mergeau lucrurile pe front, după înfrîngerea nemților pe Volga, n-o să mai treacă mult și hitleriștii vor fi definitiv zdrobiți. Tînărul strungar cunoștea importanța orașului înconjurat de rafinării și nu-și făcea multe iluzii. Fără îndoială că, dacă nu se va găsi cine să-i împiedice, *Vernichtungskommandos*[1]-urile vor intra în acțiune și nu vor lăsa în urma lor nimic altceva decît ruine. Unde să-și ducă familia, cît mai departe de uzine și rafinării? Și-ai lui, și-ai ei, toți erau sau ploieșteni, sau de prin satele din jur, din imediata apropiere a orașului.

Cu mîna pe clanța ușii, pînă s-o deschidă și să intre, mai aruncă o privire spre grădină, curților și caselor din vecinătate, în lungul străzilor pustii. Bărbații munceau sau dormeau, femeile, cîte nu părăsiseră orașul, ori așteptau la vreo coadă să primească rația zilnică de alimente, ori se chinuiau să pregătească ceva pentru prînz. Cît despre copii... Țîncii fuseseră trimiși pe la vreo bunică uitată de Dumnezeu pe lume, în vreun sat pierdut printre dealurile Prahovei, unde, de bine de rău, se mai găsea cîte ceva de-ale gurii.

Obosit, dar și întunecat ca de o presimțire neagră, Angheluță trecu pragul, din antreu, în camera unde dormeau cu toții. Rădița îl aștepta, dereticînd cu grijă să nu trezească copilul. Anghel o sărută grăbit, zîmbi și mormolocului din leagăn, apoi trecu la bucătărie, să se spele și să mănînce.

---

[1]) Unități speciale fasciste de distrugere.

— Anghele, îi zise Rădița în vreme ce îi turna apă, a venit cineva de cu noapte și ți-a lăsat un bilet. De două ori mi-a spus să nu uit cumva să ți-l dau îndată ce vii.

— Unde-i ? Și de ce nu mi l-ai dat pînă acum ? o cam mustră el.

— Păi... abia ce-ai venit, căută femeia să se scuze.

— Lasă, nu mai turna, ajunge. Dă-mi, te rog, biletul.

Rădița trase sertarul mesei și luă, dintre două foi de ziar, o hîrtie albă împăturită în două. Bărbatul despături fila desprinsă dintr-un blocnotes și citi cîteva cuvinte : „Vino îndată la numărul 27. Grăbește-te.“ Nici o semnătură, nici o dată, nimic, dar Angheluță știa al cui e scrisul și ce are de făcut.

— Rădițo, iartă-mă, trebuie să plec îndată într-un anume loc. Am să mănînc la înapoiere. N-o să stau prea mult. Haide, zău, înțelege-mă, tot nu mi-e foame ! mai adăugă el, să curme încercările femeii de a-l opri la masă.

Se apropie de mașina de gătit, pe plita căreia îl aștepta mîncarea, ridică un ochi și lăsă să cadă biletul. Privi o clipă la hîrtia cuprinsă de flăcări cum e mistuită și cum se face scrum. Scăpat de-o grijă, nu cea mai mare, așeză la loc ochiul de plită și-și luă din cuier șapca abia agățată la locul ei obișnuit.

— Dacă pleci, cine știe cînd ai să te înapoiezi ! Cel puțin, ține, ia la tine pachețelul ăsta, să nu ți se facă foame pe acolo pe unde te duci, mai zise femeia pe jumătate supărată, îndesîndu-i într-unul din buzunarele de la haină două felii de pîine unse cu untură, învelite într-o hîrtie de ziar.

Dacă ar fi știut, atunci, cît o să pătimească și prin cîte o să treacă în următoarele zile și nopți din pricina acelor două felii de pîine ! Cum o să-i ardă obrajii loviți de palme și pumni, cum întreaga ei ființă, batjocorită și chinuită pînă aproape de moarte, o să zacă pe ciment rece, trezită la viață cu găleți de apă, și din nou biciuită și lovită cu ce aveau călăii la-ndemînă !

Dar n-avea cum să știe. Dacă ar fi știut, ar fi aruncat pachetul din buzunarul hainei pe foc, oriunde, și și-ar fi îmbrățișat bărbatul cît pentru o viață întreagă, să le ajungă la amîndoi, și abia apoi i-ar fi dat voie să plece...

Angheluță, însă, potrivi mai bine pachetul în buzunar, își sărută nevasta și copilul, ușurel, pe frunte, și plecă. Rădița îl însoți pînă la poartă. În stradă, mai privi o dată în ochii nevesti-si și-și iuți pasul. Era ora nouă, și pînă la numărul 27 avea de mers. Trebuia să traverseze întreg orașul. Mai întîi să parcurgă bulevardul, apoi Calea Cîmpinei și, în sfîrșit, undeva aproape de barieră, se făcea o stradă la stînga. Acolo, la numărul 27, îl aștepta tovarășul Enache. Care îi era numele adevărat nu știa nici el, și poate nici alții. Și nici nu avea un domiciliu stabil, ca tot omul, să ai de unde-l lua : azi într-o parte a Ploieștiului, mîine în alta, poimîine undeva pe la Moreni, pe la Băicoi sau Cîmpina, unde-l mînau treburile și pe unde avea prieteni de nădejde. De altfel, nici nu erau mulți cei care cunoșteau cum arată la față „tovarășul Enache“. Doar cîțiva, cei mai de încredere, și printre ei și Anghel Marin, strungarul de la Concordia. Mai știa Angheluță că acolo, pe strada aceea liniștită, se luau hotărîri din cele mai importante, care dădeau multe ore de insomnie maimarilor orașului. Proprietarul căsuței, Petre Mitea, un om greoi, deși abia trecuse de 45 de ani, era acar la Gara de Vest și se bucura de încrederea deplină a celor ce-i foloseau locuința ca loc de întîlnire.

Grăbind pasul pe sub umbra castanilor care mărgineau bulevardul, Angheluță respira adînc aerul curat al dimineții. Copacii, șiruri nesfîrșite și drepte, încă neciuntiți de bombe, îmbrăcaseră haina lor primăvăratecă, de un verde crud.

Cînd ajunse în dreptul prefecturii, aproape de capătul bulevardului, strungarul ciuli urechile. Dinspre Calea Cîmpinei răzbeau pînă la el frînturi dintr-o melodie auzită și altă dată, un soi de marș soldățesc. Tot grăbit, traversă piața dintre Bancă și Baia municipală, urcă pe trotuar și se îndreptă spre Tribunal. În fața magazinului „Trei cărbuni“ se întîlni cu o companie de infanteriști echipată de război, mărșăluind spre gară. Soldații, toți mărunți și îndesați, mai mult vîrstnici decît tineri, poate ultimele rămășițe adunate de prin cine știe ce sătucuri prahovene. În fața companiei bătea pasul un sublocotenent tinerel, aproape copil — să tot fi avut douăzeci de ani — țanțoș și deosebit de mîndru. O parte din ostași, îndeosebi gradații, cîntau mai cu inimă. Alții abia mormăiau, acolo, ceva, să nu se spună că nu cîntă. Ceilalți, cîți mai rămăseseră, tăceau, cu privirile în caldarîm, gîndind poate la rostul cuvintelor puse pe note :

Al armelor zăngănit, răsună necontenit
Căci dușmanu-n luptă a pornit...

Angheluță întoarse capul și privi lung în urma lor, zîmbi trist, o clipă, apoi porni grăbit mai departe.

Cînd se apropie de strada Ghiocei, trase cu coada ochiului de mai multe ori în urmă și, neobservînd nimic deosebit, dădu colțul. Cu pași domoli trecu pe cealaltă parte a străzii, pînă ajunse în dreptul casei cu numărul 27. Își aruncă privirea în grădina din fundul curții, în balconașul de la intrare, și nu observă nimic deosebit care să-l pună pe gînduri. Doar un colț al perdelei de la o anumită fereastră, îndoit în sus, era semnul că putea să intre fără grijă, fiind așteptat de tovarăși de încredere.

După ce mai controlă o dată, să se convingă de nu are cumva vreo „codiță“, se îndreptă spre poartă. O împinse și intră în curte, apropiindu-se de casă. Fără să ciocăne, apăsă clanța. În antreul ce despărțea două cămăruțe îl aștepta Radu Stoiculeț, cel care îi lăsase Răditei biletul.

— Noroc, Angheluță ! îl primi el pe strungar. Haide, că te așteptăm de vreo oră și mai bine.

Din antreu intrară în camera din stînga, cea din mijloc. Aici erau adunați alți trei tovarăși, și printre ei Angheluță îl recunoscu îndată pe Enache. Oacheș, de înălțime potrivită și numărînd 40 de ani, avea o fizionomie care nu spunea nimic. Un om ca toți oamenii. Abia mai apoi felul său deschis de a te privi, vioiciunea, ochii neastîmpărați, trădau pe omul curajos, sănătos, clădit din fier și beton, dominat de o energie molipsitoare.

Trecuse în ultimii zece-doisprezece ani prin nenumărate încercări, înnoptînd pe unde-l mînau treburile și mîncînd ce se găsea, fără să pună vreo clipă la îndoială justețea cauzei pentru care lupta, avînd însă întotdeauna grijă să nu fie subestimată forța dușmanului.

Doar Radu Stoiculeț, uneori, călca acest consemn. Dintre toți, el era cel mai înverșunat dușman al războiului. De ce ? Știau doar cîțiva.

Era în prima iarnă de război, în decembrie 1941. Cei doi frați ai lui Stoiculeț, mai mari, plecaseră pe front încă de la început. Cel mijlociu se prăpădise în primele lupte, în iulie, iar cel mare — nenea — căzuse grav rănit cîteva luni mai tîrziu și fusese adus în țară și internat într-un spital din nordul Moldovei, cu ambele picioare amputate. Familia — cîți mai rămăseseră : el, taică-su și o soră mai mică — hotărîse să plece careva dintre ei la cel rănit, să-l mîngîie și să-i ducă de-ale gurii. Ar fi plecat el, Radu, însă șefii săi de la Unirea n-au vrut să-l învoiască. Soră-sa, Ioana, n-avea decît 17 ani, și noaptea, pe tren, cu nemții în țară... Atunci se hotărî bătrînul să plece.

Era mărunțel și uscățiv, dar sănătos. Se duse împreună cu Radu la Gara de Sud, să se suie în vreun personal ce se îndrepta spre Moldova. Trenurile, toate, erau ciorchine de călători și bagaje, iar de cele militare nu te puteai lipi. La cea de-a treia categorie, nici nu făcea să te gîndești ; acestea erau permisionare germane, la dispoziția exclusivă a armatei.

Stătu moșul cît stătu, încercînd să se agațe cînd de un vagon, cînd de altul, și așa trecu ziua și-l apucă noaptea.

— Să mergem acasă, tată, și-o să încercăm și mîine. De, război, ce să-i faci ! zise Stoiculeț ridicînd din umeri cu ciudă. Pe urmă, tată, n-ai să poți călători pe scări. Nu vezi ce frig s-a lăsat ?

— Ba nu. Am plecat, sînt bun plecat ! Acasă nu mă mai întorc pînă nu dau ochii cu Lixandru. Tu du-te la serviciu, să nu pățești ceva. Și lasă gerul, cu el sînt învățat.

Stoiculeț stătea ca pe ghimpi. Să încerce încă o dată să-l înduplece pe taică-su, știa că n-are rost. Dacă îi intrase bătrînului în cap să plece, nimic n-avea să-l facă să se întoarcă din drum.

Aproape de 11, de undeva dinspre Brazi, se auzi un fluierat prelung, după care namila de locomotivă a unui permisionar german năvăli în noaptea abia spartă, ici sau colo, de cîteva felinare chioare. Compartimentele trenului, mai toate, în întuneric. Nemții se culcaseră. De la Ploiești se suiră doar cîțiva. Locomotiva, după un minut sau două, fluieră din nou, anunțîndu-și plecarea.

— Mă sui în ăsta! zise deodată moșul. Stau pe scară!

— Fugi de-acolo, tată! N-ai voie, ce, nu știi?!

— Ba știu, dar ce-o să-mi facă? O să mă dea jos mai încolo, și tot e bine, la Buzău, la Rîmnic. Și poate că de-acolo prind un tren mai altfel. N-o fi gloată, ca aici.

Pînă să apuce Stoiculeț să mai spună ceva, bătrînul se și apucase cu o mînă de bara scării unuia dintre vagoane, tocmai cînd locomotiva se urnea din loc. „Așa! O să mă adăpostesc colea, lîngă ușă!“ atît apucă să gîndească Ghiță Stoiculeț, pînă să fie zărit de santinela vagonului. Neamțul, ca să scape de gerul pișcător al nopții de decembrie, intrase pe culoar, unde era cald. Deschizînd ușa, scoase doar capul afară:

— Jos! Jos! Asta-i vagon pentru domnii ofițeri! Jos!

— Doar pînă la Buzău, atîta vă rog! îl imploră bătrînul în limba sa, privind, cum stătea aplecat, cu mîna pe desagă, în sus, spre vlăjganul în uniformă cu fața pe jumătate ascunsă de streașina căștii de fier.

— Jos, coboară, tu n-auzi?! strigă neamțul scos din sărite.

Fusese nevoit să închidă ușa în urma lui, să nu-i deranjeze pe domnii ofițeri cu zbieretele sale, și acum sta și el în bătaia vîntului ce-și învăluia palele printre vagoane, că trenul începuse să prindă viteză. Trecuseră de Crucea Roșie, unde se împărțea ceai îndulcit cu zaharină ostașilor în tranzit, și se apropiau de ace.

— Mă duc la copil, crede-mă! continuă bătrînul să se roage, deși bănuia că neamțul nu pricepe o iotă din ce-i spunea. Uite, are picioarele tăiate de-aici, pe front. A luptat alături de dumneavoastră. Pe amîndouă! și Ghiță Stoiculeț, cu baiera traistei petrecută pe după gît, se aplecă să-i arate cam de unde fuseseră retezate picioarele băiatului său cel mare: cam de-o palmă deasupra genunchilor.

O înjurătură și cizma hitleristului se propti în spatele bătrînului, proiectîndu-l cu putere. Un strigăt, și omul pieri în noapte, cu mîna stîngă lipită de corp, să nu scape cumva traista cu bunătăți: pîine, brînză, scovergi și-o pasăre friptă. Cu dreapta se apucase instinctiv de bățul de lemn de corn, luat de acasă, de parcă s-ar fi putut prinde de el, să nu cadă, cînd simțise cizma neamțului.

Radu Stoiculeț, care de la bun început o rupsese la fugă pe lîngă tren, neștiind nici el prea bine de ce, cu tot zgomotul fiarelor în mișcare, auzise limpede țipătul de moarte scos de taică-su. Pe întuneric, printre șine, descoperi pe bătrîn zăcînd între zecile de bifurcări dintre gară și podul din apropierea uzinelor Concordia.

— Tată!

Îl întoarse, îi simți fața năclăită de sînge, privi o clipă nehotărît în urma trenului ce pierise în întuneric, apoi îl apucă zdravăn pe bătrîn pe după mijloc, săltîndu-l, grăbind către punctul de prim-ajutor. Sanitarii, deși obișnuiți cu ororile războiului, strînseră din ochi, încrîncenați. Ca un rașpel uriaș pietrele terasamentului răseseră obrazul drept și o parte din bărbie și gură. Printre sîngele ce încetase să mai curgă rînjeau, vineții, gingiile și cîteva măsele găunoase. Căciula îndesată pe ochi îi apărase tîmpla și urechea, dar nu și restul feței.

După trei luni, Ghiță Stoiculeț a părăsit spitalul. La anii lui, cicatricele se vindecau anevoie. În ultima lună, Radu venea la el, să-i aducă cîte ceva din sărăcia de acasă. Împreună, tată și fiu, vorbeau cîte și mai cîte, despre toate relele acelor timpuri, pînă ce trecea ora de vizită.

Așa că ura lui Radu Stoiculeț avea destul temei. Nu-i plăcea însă să povestească nimănui cum din patru bărbați, cîți fuseseră la casa părintească cu doi ani în urmă, întreg rămăsese doar el.

Cînd Angheluță intră pe ușă, fața lui Enache se destinse. Se temuse că strungarul, din vreo cauză oarecare, n-o să poată veni la întîlnire. Și doar deseară, peste cîteva ore, aveau de dus la îndeplinire o sarcină deosebit de importantă : distrugerea unui tren german încărcat cu armament antitanc, așa-numitele Faust-Patrone, armă în fața căreia, atunci, nu rezista nici un blindaj. Or, ultimele informații sosite de pe front spuneau că nemții au mare trebuință de asemenea arme. Și iată că tocmai într-un astfel de moment, Enache fusese informat despre trecerea prin orașul lor a importantului transport. Trenul, după ce intrase în țară pe la Curtici, fusese îndrumat prin Ploiești, în drumul său spre front. Locomotiva, vagonul soldaților de pază și cele treizeci de vagoane încărcate cu teribila armă, urmau să coboare de la Curtici la Arad și de acolo, prin Deva, Sibiu, Brașov, Ploiești, şi mai departe Buzău, Iași, Ungheni, să ajungă în zona frontului.

Enache se afla la Cîmpina cînd, pe la miezul nopții, i se adusese la cunoștință noua însărcinare. La acea oră trenul alerga în noapte, între Radna și Săvîrșin. I se lăsase latitudinea să hotărască singur modul şi locul unde să fie distrusă prețioasa încărcătură a morții. Și poate că ar fi ales o porțiune a căii ferate dintre Timiș și Sinaia, unde numeroase tunele, viaducte şi poduri i-ar fi înlesnit misiunea, mai ales că pădurea și coclaurile munților erau alături, gata să-i ascundă și să-i adăpostească. Enache însă știa că tocmai porțiunea de cale ferată dintre Brașov și Cîmpina e cea mai bine păzită. Pe urmă mai exista un inconvenient de-o și mai mare importanță : nemții obișnuiau, cînd un tren avea o încărcătură prețioasă și cînd traversau o zonă ce li se părea periculoasă, să dea drumul înainte unui tren personal, încărcat ciorchine. Or, cînd sute de cetățeni nevinovați călătoresc în preajma trenului militar, cum poți arunca altfel vagoanele în aer decît trimițînd la moarte sigură o bună parte dintre ei ? Nu-i rămînea decît să caute o altă zonă a căii ferate. Dar, mai întîi, trebuia să meargă grabnic la Ploiești.

Însoțit de un tînăr profesor de istorie — Titus Mărcuș — se duse la gară și peste cîteva minute se suiră amîndoi într-un personal, ajungînd încă pe întuneric la Ploiești. Pînă se lumină de ziuă, Enache avu timp să treacă pe la Stoiculeț, să scrie acele cîteva rînduri pentru Angheluță, și să-l trimită pe rafinor la locuința acestuia. Mărcuș, la rîndul său, se îndreptase către o altă adresă. Cel căutat, Pavel Zamfirescu, șofer la rafinăria Astra-Română, era acasă. Pe la șapte și jumătate cei doi porniră împreună spre strada Ghiocei.

Enache îi aștepta. Se grăbise să nu-l prindă zorile și mai ales forfota fiecărei dimineți pe străzile orașului. Avea acte destul de bune asupra sa, însă știa că fotografia lui se găsea în buzunarul multor agenți de-ai Siguranței. Ba, cîțiva îl cunoscuseră personal, și încă bine de tot, în urmă cu trei ani, cînd, arestat fiind, reușise să evadeze mai înainte de a-l transporta la București, lăsînd însă zălog actele, printre ele și o fotografie. Se mai schimbase el între timp, nu-i vorbă, totuși nu avea voie să fie imprudent.

Cînd se adunară toți cei convocați la „numărul 27" — Anghel Marin sosise ultimul — al șaselea dintre ei, gazda, ieși afară, făcîndu-și de lucru prin grădină, prin curte, dar mai ales afară, în stradă, pe trotuarul pietruit cu bolovani de rîu. Cu o săpăligă în mînă, Petre Mitea tot tăia niște bălării, mai mult închipuite, privind cînd într-o parte a străzii, cînd în cealaltă, atent dacă nu-și face cumva apariția vreun străin de cartier.

După ce Stoiculeț încuie ușa în urma lui Mitea, Enache se așeză la măsuță, lîngă fereastră. Dintr-un buzunar scoase un carnețel și o hartă amănunțită a județului Prahova. Radu Stoiculeț și Pavel Zamfirescu se așezară unul lîngă altul, pe marginea patului. Titus Mărcuș, profesorul de istorie, pe un scaun, în continuarea patului. Doar Anghel Marin — Angheluță — rămase în picioare, rezemat cu un umăr de covorașul multicolor ce acoperea o parte dintr-un perete.

Enache își plimbă privirea de la unul la altul. În afară de Pavel, ceilalți trei erau tineri, toți însă oameni în care avea cea mai deplină încredere. Conștient de primejdiile ce urmau să fie înfruntate acolo, undeva în noapte, dorea să ia parte și el, direct, la distrugerea eșalonului dușman, și nu doar, așa după cum suna ordinul, să aleagă pe cei ce vor executa misiunea, să hotărască locul și momentul acțiunii, să organizeze, să supravegheze, să coordoneze, într-un cuvînt să facă tot ce consideră că-i nimerit pentru executarea cu succes a atacului propriu-zis, numai să nu se expună el direct.

— Tu de ce nu stai jos ? îl întrebă el pe Angheluță cînd îl văzu stînd în picioare. Caută un scaun dincolo, trebuie să mai fie. Ai lucrat pînă mai adineauri, iar la noapte...

— Vino-n-coa' ! Uite, mai e loc ! zise Pavel Zamfirescu apropiindu-se de Stoiculeț.

După ce îl văzu și pe Angheluță așezat, Enache, cu glas domol, îi informă pe scurt pentru ce i-a convocat atît de urgent, avînd grijă, totodată, să le arate clar pericolul la care urmau să se expună.

— Din informațiile pe care le am, trenul e păzit de aproximativ cincizeci de soldați, toți bine înarmați, se-nțelege : pistoale automate, grenade, puști-mitraliere, iar noi, o mînă de oameni. Dacă vreunul dintre voi crede că nu poate lua parte la această acțiune, să spună. Nu se supără nimeni. Treburi din astea, de acum înainte, o să tot avem : cu cît se apropie frontul de țara noastră, cu atît vom avea mai mult de lucru.

— Ascultă, tovarășe Enache, îl întrerupse Pavel Zamfirescu. Nu căuta să ne dădăcești. Mai bine haide să discutăm pe îndelete ce avem de făcut. Unde, cum, la ce oră...

Cînd se adunaseră cu toții, era aproape ora zece. Cînd terminaseră, trecuse de douăsprezece. Discuțiile nu s-ar fi prelungit atîta, dacă nu s-ar fi ivit o problemă nouă : mecanicii locomotivei. Vagoanele erau germane, dar nu și locomotiva. Aceasta se schimbă din loc în loc, de mai multe ori de acolo de unde plecase inițial trenul și pînă unde avea să ajungă, în zona frontului. Locomotivele fuseseră germane pînă la Bratislava, apoi unguresti, iar de la graniță, românești. Așa aveau să rămînă probabil pînă la destinație. Și, după obicei, pe locomotivă se suiau mecanici aparținînd țării respective. Dacă problema locomotivei nu se punea — ba încă, distrugînd-o, abia că se aducea o pagubă importantă transportării pe calea ferată a mijloacelor de război — nu același lucru se putea spune despre viața celor doi muncitori.

Enache cunoștea bine situația de la Gara de Sud, gara cea mai importantă a orașului, pe unde treceau toate trenurile în drum spre Moldova. Știa că în rîndul salariaților de acolo exista o celulă de partid bine închegată, cu o veche tradiție în activitatea muncitorească. Pe doi dintre componenții ei îi cunoștea și el : pe Ilie Lungu, mecanic de locomotivă, și pe Vasile Stan, impiegat de mișcare, și nu se îndoia că aceștia îl vor ajuta. O să fie însă suficient sprijinul acestora ?

— Trebuie să facem în așa fel încît Ilie Lungu să conducă locomotiva trenului german, zise Enache după ce alte cîteva propuneri se dovediseră riscante sau aproape imposibil de dus la îndeplinire. Ar fi cea mai bună soluție, și alta, deocamdată, nu văd.

— Mde ! Eu îl cunosc pe nea Ilie, interveni Pavel Zamfirescu. Și știu că n-o să zică, nu, însă...

— Ce însă ? se încruntă Enache.

— Vreau să spun că nu prea văd eu în nea Ilie pe omul de care ducem noi lipsă în momentul de față. Are aproape cincizeci și cinci de ani, e o fire domoală, liniștită și, pe deasupra suferă de ani și ani de un reumatism tare afurisit. Abia își tîrăște picioarele. Iernile petrecute pe locomotivă au lăsat urme adînci. L-am văzut acum cîteva zile, cînd m-am dus la gară să încarc mai multe butoaie cu sodă caustică pentru rafinăria mea. Abia se cățăra pe scărița care urcă în marchiza locomotivei. Eu nu spun că n-ar fi de acord cu planurile noastre, nici vorbă, însă nu-l văd în stare, să zicem, să sară din mers de pe locomotivă !

— Și pe locomotivă, aproape sigur, se vor afla și vreo două santinele, adăugă Titus Mărcuș.

— Asta le este întotdeauna obiceiul, cînd e vorba de trenuri de-ale lor, mai zise un altul.

Enache tăcea. Ceilalți tăcură și ei. Nu se auzea nici cea mai ușoară răsuflare. Afară, la fel, era liniște. Din cînd în cînd, cîte un bocănit de bocanc. Tot dintr-acolo, sacadat, se auzea săpăliga lui Mitea.

— Atunci... Atunci am să-l înlocuiesc eu, zise deodată Enache. Ilie să fie mecanicul locomotivei „pe hîrtie“, iar eu să conduc efectiv. Altfel nu văd nici o soluție, și nici timp de prea multă tocmeală n-avem.

— Tu ?! tresări Pavel, singurul dintre ei care obișnuia să-l tutuiască, fiind mai în etate și cunoscîndu-se de mult.

— Eu. Sau ce, ai uitat ce meserie aveam pînă-n treizeci și trei ?

— Bine, însă...

— Nici un însă ! N-avem vreme pentru însă și nici pentru dacă ! Important rămîne altceva : să puteți voi aranja, tu îndeosebi, că tu cunoști acolo pe cine trebuie — și Enache privi spre Pavel — celelalte... amănunte. Pe naiba, amănunte ! zise tot el. Amănunte, unele mai importante decît altele. Să le enumerăm. Primul și cel mai important : problema locomotivei. Locomotiva trebuie să fie neapărat schimbată la Ploiești cu alta, din depoul Gării de Sud, încît să se poată urca pe ea Ilie Lungu sau, mai bine zis, numele lui.

— Dar dacă a fost deja schimbată la Brașov ? S-o schimbi din nou după o sută șaptezeci de kilometri ? Nu bate la ochi ?

— Ba bine că nu. Într-o astfel de eventualitate măcar mecanicii să fie schimbați aici, dintr-un motiv sau altul !

— Bine, să sperăm că problema aceasta, a locomotivei sau a mecanicilor, o s-o aranjăm cu... știi, cu cel de la mișcare. Mai departe ? și Pavel privi spre Enache.

— Mai departe... ajungem iar la nea Ilie. Dacă o fi plecat în cursă ? Dacă nu știm de unde să-l luăm ? Gîndiți-vă, nu avem la dispoziție decît — și Enache privi la ceas — cel mult opt, nouă ore. Și, adăugă tot el după cîteva clipe de liniște, mai e și problema fochistului. Vrînd-nevrînd, o să fie și el martor — de partea noastră sau nu, cine poate să știe ?! — la tot ce-o să se întîmple acolo, în marginea bărăganului.

— Dacă dăm de Ilie Lungu, găsește el și un fochist de treabă. Deci tot nea Ilie e factorul cel mai de seamă, conchise Pavel Zamfirescu.

— Atunci să trecem la acțiune, să nu mai pierdem nici o clipă. Sînt atîtea probabilități, și bune și rele, încît trebuie să dispunem de o rezervă oarecare de timp. Cît mai îndelungată, de vrem să nu avem surprize.

II

SOARELE DOGOREA ca într-o zi de mijloc de vară. Pavel Zamfirescu — șoferul — părăsi primul locuința lui Mitea, luînd drumul Gării de Sud. La cîteva minute plecară alți doi : Radu Stoiculeț și Titus Mărcuș. Ei trebuiau să se ducă la o anumită adresă, de unde să ridice o cantitate de explozibil, trinitrotoluen.

Explozibilul fusese scos, zi de zi, de unul din inginerii ce lucrau la uzinele de armament de la Plopeni. Profitînd de funcția sa, care îl absolvea de percheziția corporală făcută salariaților la ieșirea din uzină, inginerul reușise să adune în decurs de cîteva luni o cantitate apreciabilă. Tot el fusese cel care fabricase din acest explozibil un sistem original de mine. Explozia se producea atunci cînd o cantitate infimă dintr-un anumit acid intra în contact cu explozibilul. Acidul era închis într-un mic recipient de sticlă, montat în interior, casabil, cînd mina în totalitate suferea un șoc puternic, sau cînd un anumit resort mecanic era acționat de la distanță cu ajutorul unui fir de sîrmă.

Această mină, și în prima și în a doua variantă, fusese experimentată, dînd rezultate dintre cele mai concludente. Prima dată, mina fusese îngropată în praful șoselei ce traversa pădurea Crîngul lui Bot, crîng unde se aduceau la îndeplinire execuțiile la moarte pronunțate de Curtea Marțială. Tot acolo împușcau și nemții pe-ai lor, condamnați de tribunale militare, cu tot ceremonialul de rigoare.

Un camion de-al acestora, un Henschel cu trei diferențiale, se întorcea de la o astfel de execuție. În mașina ce alerga stîrnind praful, 25 de soldați SS cîntau *Lili-Marlen*, cu gurile pînă la urechi. În față, în cabina încăpătoare, cu pînza fluturînd în vînt — din economie de metal, pînza de in ținea loc de uși și de acoperiș — un ofițer îmbrăcat în negru și medicul care îi însoțise, să constate decesul celor împușcați, chicoteau și ciupeau o soră de caritate, de-a lor, o fată dolofană, cu obrajii roșii de sănătate. Nemțoaica în fustă îl rugase pe medic s-o ia și pe ea la execuție. Se temea că se termină războiul și nu apucă să vadă cum e împușcat și cum moare un om pus la zid.

Cînd mai rămăseseră cîteva zeci de metri pînă la ieșirea din pădure, una din cele zece roți ale camionului de război a călcat pe mină. Explozia care a urmat a îmbucătățit vehiculul și pe ocupanți, ciuntind și retezînd copacii pădurii pe o rază de cîțiva metri. Obișnuita anchetă, întreprinsă îndată, s-a încheiat cu bănuieli și presupuneri, pînă ce a urmat la rînd a doua explozie, nu mai puțin concludentă decît prima. Dar și una și alta, deși organizate în grabă, n-au ridicat probleme deosebite pentru cei care le-au inițiat. Abia acum, la noapte, cu prilejul încercării de distrugere a prețiosului transport de Faust-Patrone, vor fi puse la încercare cu adevărat și explozibilul și capacitatea lor organizatorică.

Enache era conștient de acest fapt și tocmai de aceea era îngrijorat.

— Ultima dată cînd ne-am întîlnit, mi-ai spus că aștepți un copil, nu ? îl întrebă el pe strungar, după plecarea celorlalți.

— Acum sînt tată. Am un flăcău zdravăn și frumos, se mîndri Angheluță cu țîncul de acasă.

— Să-ți trăiască și să fii sănătos, să-i faci și o surioară ! Tocmai de aceea, la noapte, vezi, fii atent. Nu-i deloc imposibil ca tocmai partea care-ți revine să fie cea mai grea, deși, aparent, n-ar fi așa. Nemții vor trage ca turbații înspre tine, așa că ai grijă, adăpostește-te cît mai bine.

— De mine să nu duceți grijă, mă descurc eu. Mai greu o să fie cu oprirea trenului : Să nu dea cu ceva de bănuit nemților.

— Asta o să depindă în primul rînd de veștile pe care o să ni le aducă Pavel, apoi vom ști mai bine cum stăm.

Pînă atunci, uite ce trebuie să faci : te duci și cauți pe acest tovarăș — și Enache rupse o foaie de hîrtie, scriind un nume și o adresă — și îi spui să se ducă la bariera Bucov, pe pod, în apropierea stației de benzină. Să caute să ajungă acolo în jurul orei... opt, și să aștepte pînă sosește careva dintre noi. După ce isprăvești această treabă, te duci la „cizmar“, unde o să primești noi instrucțiuni. Și, cît stai acolo, caută să dormi : o oră, două, cît poți. Te văd cam tras la față de la o vreme.

Angheluță schiță un zîmbet, dar nu zise nimic. Fără grabă, își luă șapca dintr-un cui și se îndreptă spre ușă, cînd se auzi din nou chemat :

— Stai, nu pleca ! Cîți bani ai la tine ?... Poftim, ia-i și pe ăștia și oprește-te undeva, la vreun birt, de mănîncă : Sînt sigur că nici azi-dimineață n-ai stat să îmbuci ceva, așa-i ?

— Așa-i, dar mi-a dat nevasta la mine de mîncare, răspunse el, bătîndu-se cu palma peste buzunarul unde avea înfășurate, în *Universul*, cele două felii de pîine unse cu untură.

— Lasă, mănîncă o ciorbă caldă, o mîncare, ceva, că nu strică. Ai ajuns ca un țîr.

Angheluță luă banii, mulțumi, și ieși pe ușă.

Rămas singur, Enache desfăcu încă o dată harta căilor ferate și se cufundă în studierea ei. Privirile i se tot plimbau pe liniile formate din dreptunghiuri albnegre. Drumul de fier, care unea Gara de Sud cu Buzăul, părea aproape că-l fascinează. Cu tîmplele sure între palme, se uita de la un oraș la altul...

Pe aici, pe undeva, trebuie acționat la noapte. Cel mai bine, aici ! și Enache, cu vîrful creionului, indică un punct, o haltă care deservea de două ori pe zi — dimineața și seara, cînd trecea cursa de Buzău — o comună mai măricică, situată în plină cîmpie, la vreo 5—6 kilometri de calea ferată. Da, aici ar fi locul cel mai potrivit. De serviciu o să fie Grigoraș, deci tocmai bine. Oprirea trenului pentru cîteva minute n-o să mai constituie o problemă și nici n-ar da de bănuit nemților. Un deranjament de linie, o eventuală încrucișare cu un alt tren, se pot întîmpla atîtea. Apoi e război, și de, trenurile merg așa cum merg...

După cîteva clipe se uită la ceas: trei fără zece minute. „Ce-o fi făcînd Mitea?“ se întrebă el, apropiindu-se de fereastră. Dădu perdeaua la o parte și privi în curte. Sub un măr, pe o bancă de lemn, gazda răsfoia un ziar. Ochii îi fugeau însă care-ncotro.

„De treabă om! gîndi Enache privind cu drag și recunoștință la acar. În loc să se odihnească sau să fi plecat să-și vadă nevasta, uite, stă și-și irosește timpul, ajutîndu-ne pe noi. Şi măcar de s-ar aștepta la vreun bine, de pe urma noastră, dar nu, nici vorbă. Cel mai sigur, necazuri, numai necazuri. Dacă simte Siguranța că ne întîlnim aici...“

De la Mitea, gîndul îi fugi în altă parte, la faptul că mai avea ceva de aranjat, o chestiune destul de importantă pentru activitatea lor viitoare: cum să justifice, cei ce vor acționa la noapte, lipsa lor de la serviciu? Un avantaj era că fiecare lucra la o altă întreprindere și deci era greu să se poată face o legătură între absențe, dar, oricum, o justificare tot trebuie pregătită. Cunoștea el un medic — om vrednic, de toată încrederea — care îl mai ajutase și în alte ocazii asemănătoare cu certificate medicale justificative. Pentru unul sau poate chiar doi, o să apeleze din nou la el. Dar pentru ceilalți?

Destul de îngrijorat, cînd gîndea la cîte trebuiau să se întîmple în următoarele ore, se trînti pe pat, cu mîinile sub cap, atent să nu murdărească așternutul cu încălțămintea. Îi era și ciudă că trebuia să stea acolo, în cămăruța strîmtă și sărăcăcioasă, cu miros de proaspăt și curat, în loc să fi alergat să organizeze treburile așa cum știa el că e mai bine. Oftă și închise ochii, încetînd să mai privească la preşurile țesute de Sultana, soția lui Mitea.

Cînd fu gata să ațipească — prin cine știe ce asociație de idei — înaintea ochilor îi apăru, pentru o clipă, interiorul bisericii Sfînta Vineri din București. Era tînăr, abia terminase armata. Şi, după cum îl căutau fetele, nu era băiat urît. Nu prea înalt, subțirel, cu ochi mari și vioi, nevinovați, gata să creadă că așa e — bun sau rău, frumos sau urît — cum doar părea să fie ce-i răsărea în cale. Aceiași ochi care au văzut-o frumoasă și bună pe... cum o chema oare ? ! pe Lizica, fata cu care avea să se cunune în biserica Sfînta Vineri într-o primăvară luminoasă, la fel ca și aceasta de acum.

Cît a trecut de-atunci ? Zece și cu șapte, șaptesprezece ani ! Şaptesprezece ! Parcă a fost ieri. Ah, şi ce stingher se simțea în hainele alea negre, caraghioase, împrumutate de la „Mireasa fericită“, de pe Bărăției ! Cam lungi, cam largi, gulerul țeapăn îl strîngea și-l apăsa pe sub fălci, că nu putea să privească nici în stînga, nici în dreapta. Uf ! Se terminase nunta, trecuseră chinurile, și rămăsese el, același de toate zilele. El și cu Lizica.

Ce fericit credea c-o să fie ! Mai ales cînd a aflat că va fi tată. Nu era nimeni ca el. Maică-sa, taică-su nu gîndeau decît la nepoțel. Alți copii n-aveau, și dacă nici el...

Şi cel așteptat cu atîta bucurie a venit repede, la nici un an de la nuntă. Aceeași gură, aceiași ochi, aceleași trăsături, curat el, taică-său.

Apoi, nu mai știa cînd, pentru prima dată, au început discuțiile. Că nu se face ca să mai rămînă acolo, la „atelierele alea“, de unde se înapoia seara cu unghiile negre, cu cămășile gri din albe — după o zi de purtat — și, pe deasupra, frînt de oboseală. Că, mai bine, să se lase de meserie — șapte ani fusese ucenic, pînă să iasă lucrător ! — și să se apuce de negustorie, ca socru-său, mic băcan în Dudești-Cioplea.

— Tata, uite-așa, cu prăvălia lui „de trei lulele“ cum zici tu, ne-a crescut pe cîteșipatru, ne-a făcut trusou și ne-a măritat pe toate bine. Eu, ce văd, c-am nimerit mai rău ! Că tu...

— Ce eu ? întrebase el cu durere, că nu asta voise ; să înceapă certurile și discuțiile la nici un an de la căsătorie.

— Ce ? ! M-am săturat, asta e ! Miroși a fum de la o poștă, ești negru ca un coșar, ai bătături în palmă și, pe deasupra, nici nu cîștigi cine știe ce ! Măcar de-ai avea o leafă mai ca lumea, dar așa ? ! Tata, mîine-poimîine, dă ortul popii, și-ai rămîne tu să te ocupi de „magazin“ ! Dar așa ești tu : niciodată nu vrei să mă înțelegi, niciodată nu faci ca mine, nici nu vrei măcar să vezi că ai un copil care ca mîine o să fie de școală, și-atunci, mă rog, cu ce-o să-l dai la Mînăstirea Dealului ? ! Cu leafa asta prăpădită de la Ateliere ? Că ți-am spus : ofițer vreau să-l fac ! Şi nu la Craiova sau la Iași ! Of, de ce viață amărîtă am avut parte !...

Așa au trecut cîțiva ani și iată-l arestat, în '33. Lîngă el, alt necăjit, a căzut trăsnit de glonțul ce-l pocnise în frunte. I-a murit în brațe. El, însă, a scăpat mai ușor : arestat, bătut, condamnat. După doi ani, din nou liber. Liber ! Liber să moară de foame. Sau, cu noroc, să muncească pe ici-pe colo, pe te miri ce și mai nimic. Oricum, mai bine decît în pușcărie.

Acasă, „după“, a găsit un altul. Ea era plecată. „Înlocuitorul“ l-a primit cu milă. Nu era un om rău, după cîte se vedea, ci doar puturos. Găsise acolo sălaș potrivit, poate.

— Nenicule, dacă zici, eu plec. Nu m-am cununat cu „dînsa“ așa că...

Cel din fața sa ridică din umeri a totală nepăsare. Se știa băiat frumos, cu trecere la femei, așa că nu se îndoia că o să găsească repede o nouă Lizică.

— Nu, stai, stai, plec eu. Spune-mi doar atît : unde e copilul ?

— Copilul ? !

— Da, băiatul, Victor.

— A... e la bătrînul, tata dumitale. Moșu l-a cerut și „dînsa“ i l-a dat. Şi să știi că femeia moșului — mama dumitale, nu ? — a murit acu un an.

— A murit ? ! abia îngînă el.

— Da !

— Bine, mulțumesc, bună ziua.

— Stai ! Ai aici niște haine.

— Haine !

— Poftim, astea-s. Din costumu ăl bun și-a făcut „dînsa“ taior.

— Bine. Mulțumesc.

De-atunci, cîțiva ani, a lucrat mai mult prin petrol. Și asta mulțumită lui Pavel Zamfirescu care, pînă să se însoare și să se mute la Ploiești, lucrase ca șofer tot acolo, la ateliere, pe Grivița.

La sonde muncea cînd într-o schelă, cînd în alta, cînd la o societate, cînd la alta. Prea mulți purici nu făcea niciodată într-un loc. I se dusese buhul că-i comunist și că îndeamnă muncitorii „la rele“. Ba, de la o vreme, nu-l mai angaja nimeni, și atunci urmară la rînd micile exploatări : cînd la „Călărașu“ la Moreni, cînd la „Comnoiu“ la Țintea, cînd nicăieri. Banii — mulți, puțini — cît cîștiga și ce-i prisosea îi da lui taică-su, să aibă pentru el și pentru copil.

Victor, după ce terminase școala primară, intrase ucenic — strungar de precizie — la atelierele Astrei Române din Cîmpina. Pînă să-l aresteze din nou, să evadeze și să-i rămînă actele în mîna agenților, Enache îl vizita ori de cîte ori avea timp. De cînd însă era hăituit, nu-l mai vedea decît rar, aproape deloc, și atunci cu griji mari și riscuri și mai multe. Îi scria, din cînd în cînd, rînduri puține și bine ticluite, bănuind că scrisorile sînt cenzurate sever, dacă nu reținute, fie și numai din răutate. Nu înceta însă să-l încurajeze, să-i dea sfaturi, să-i spună să-și iubească meseria.

„Orice meserie e bună, fie și numai pentru că te învață să prețuiești munca. Dar va veni o zi, băiatul meu, cînd meseria ta va fi la fel de bună, de bănoasă, de bine văzută, de cum vrei tu să-i zici, ca oricare altă profesie : doctor, avocat, profesor. Și tot atunci ai să poți învăța mai departe, să ajungi mai inginer decît inginerii, că tu ai să știi practic ceea ce alții știu doar din cărți.“

Mai greu îi venea cînd treburile îl mînau la Cîmpina, cînd știa că băiatul său stătea aplecat asupra strungului, cîțiva pași mai încolo, și el nu putea să-i întindă mîna, bărbătește — doar avea 16 ani ! — să-l prindă pe după umeri, să-l simtă alături, lîngă inimă, să-i mulțumească fiindcă era un băiat cuminte, ascultător, de pe acum priceput în meseria ce, din întîmplare o îmbrățișase, că Enache — dacă ar fi fost după el — l-ar fi vrut ceferist.

Pe lîngă satisfacțiile aduse de activitatea sa de comunist, aceasta era cea mai mare mulțumire : că Victor îi semăna lui, că nu moștenise nimic din partea altcuiva.

Cînd somnul vru să-l prindă din nou în mrejele sale — în ultimele două nopți fusese mai mult pe drumuri —

își aminti cît de greu îi venise în urmă cu cîteva săptămîni. Stătea de vorbă cu un tovarăș, seara, în umbra unei clădiri de pe strada principală din Cîmpina, cînd pe lîngă el trecu băiatul său, împreună cu doi colegi, atingîndu-l din mers cu mîneca hainei. Își simțise atunci inima mică, mică de tot. Strînsese buzele, ochii și întorsese capul...

Scîrțîitul porții de la stradă îl făcu să tresară. Sări în picioare și se opri la fereastră, privind pe după perdelele albe, înflorate cu motive naționale ; se înapoia Pavel Zamfirescu. Se liniști îndată, mai ales că șoferul nu era încruntat, nici măcar posomorît, cum ar fi fost — știa el bine — dacă n-ar fi făcut nici o treabă pe acolo pe unde fusese dus.

Pavel, după ce închise poarta în urma sa, porni spre Mitea. Dădură mîna, de parcă nu s-ar fi văzut de cine știe cînd, apoi se îndreptară spre casă. Intrară amîndoi în antreu, apoi Mitea ieși din nou afară, să-și vadă „de treburi“.

Cînd Pavel închise ușa, Enache îl privi întrebător. Se înapoiase mai repede decît se așteptase și se temea că poate n-o fi dat de cei căutați.

— Am luat o trăsură de piață, să mai scutesc din timp, îi explică șoferul.

— Foarte bine, dar ai dat de cine trebuia, i-ai găsit ? ! se precipită Enache.

— Da, pe amîndoi. Mai trebuie omul să aibă și noroc. Nea Ilie tocmai se pregătea să se ducă acasă, abia sosise „de la drum“. Dar să-ți spun mai întîi o veste care bănuiesc că o să te bucure : „trenul nostru“ o să aibă o întîrziere de vreo două-trei ore, dacă nu mai mult.

— Perfect. Într-adevăr, o știre bună. Dar cum, ce s-a întîmplat ? întrebă Enache, întîrzierea trenului fiind cum nu se poate mai binevenită pentru planurile lor.

— În apropiere de Ilia a deraiat o locomotivă izolată și, știi, pînă se deblochează linia, pînă se repară, durează.

— În regulă ! Zi mai departe.

— „Brașovul“ n-are locomotivă de rezervă. N-are sau s-a făcut că n-are, cînd a auzit că Ploieștiul întreabă dacă are sau n-are ; asta e treaba lor, să le fie de bine, că pentru noi e exact ce ne trebuie. Ba încă l-a întrebat pe... pe omul nostru de la mișcare, pe Stan, dacă nu are cumva două, că pînă la Arad așa ar fi mers, remorcați de două locomotive, că doar îi știi pe nemți : lor trebuie să li se dea tot ce-i mai bun. La Arad, cică, ar fi făcut destulă gălăgie, că de ce în România nu li se dă două locomotive, ca în Ungaria.

— Și ?

— Și, în mare, Stan a promis. Ce era să facă ? ! Însă noi, se înțelege, ce interes avem să ne complicăm singuri treburile ?

— Dar nea Ilie ? Cu el ce-ai vorbit ?

— Nea Ilie ! Nu-l știi ? A început să mormăie, să spună că, în loc să iasă la pensie, o să ajungă la Cringul lui Bot, dar toate astea, așa, ca să nu fie el niciodată de acord de la bun început cu un lucru. Mai apoi nu mai termina dîndu-ne tot felul de sfaturi. Iar...

— Și fochistul ? !

— Asta și voiam să-ți spun. Lungu zice că putem avea toată încrederea în ajutorul său. Tu ce crezi ?

— Ce să cred ? În Ilie am încredere ca-n mine însumi, însă de unde să știu eu în ce ape se scaldă fochistul ? Cum îl cheamă ?

— Turcu. Petre Turcu.

— Petre Turcu. Ce poate să-ți spună un astfel de nume ? Și-o fi chiar turc, de-l cheamă așa ?

— Turc, pe naiba. Român de-al nostru, get-beget. Cam tuciuriu, atîta tot. Carnea ta ! glumi șoferul privind la fața negricioasă a celui cu care sta de vorbă.

— L-ai și cunoscut ? ! tresări Enache, fără să dea vreo atenție celor spuse de Pavel referitor la asemănarea dintre unul și altul ; el și necunoscutul care urma să intervină, fără voia sa, în treburile lor.

— Mda... de la distanță. L-am zărit cînd s-a dus Ilie să vorbească cu el. Se pare că niciodată nu se despart unul de altul. Sînt șase ani de cînd lucrează împreună.

— Eu cam fug de combinații de felul ăstora.

— Fugi, bine, și-atunci ? Ce-i de făcut ?

— Ce ? O să facem pe dracu-n patru, asta o să facem, să distrugem întreaga garnitură ! Dacă o să ne limităm la o simplă deraiere, la scoaterea din circuit a locomotivei și a cîtorva vagoane, n-am realizat nimic ; absolut nimic ! Nemții, cu spiritul lor organizatoric bine cunoscut, au să concentreze forțe să repare linia, să formeze o nouă garnitură, și iată-i continuîndu-și drumul spre front ! Asta-i cauza pentru care v-am spus că planul nostru complică lucrurile, face ca acțiunea să fie mult mai anevoioasă, dar de, altfel nu se poate ! Trebuie să distrugem întregul transport ! E limpede ?

— Este. Nici vorbă că este. De altfel eu am fost de la bun început de acord cu acest plan. Ce facem însă cu... cu Turcu nostru ? Eu aş zice să avem toată încrederea în cele spuse de Ilie Lungu. În șase ani a tot avut timp să afle ce hram poartă tovarășul său de lucru.

— O să ne mai gîndim. De altfel, o să stau și eu de vorbă cu el, căci, oricum, trebuie să discutăm împreună problema înlocuirii mecanicului. Și, spune-mi, cînd află gara mersul exact al „trenului nostru“ pe distanța Ploiești-Buzău ?

— Dacă mai așteptam acolo o oră, o oră și ceva, aflam, dar n-am vrut să te las prea multă vreme fără nici o veste. Oricum, o să știm destul de repede. Peste — și Pavel privi la ceas — peste o oră și jumătate am întîlnire cu nea Ilie la „Trei iepuri“, pe Calea Cîmpinei, cînd o să ne aducă și mersul precis al trenului.

— La „Trei iepuri“...

— M-am gîndit că-i un loc mai la-ndemîna noastră și, pe urmă, crîșma asta nu-i niciodată nici prea aglomerată, nici goală. Tocmai potrivită pentru ce ne trebuie nouă. După o jumătate de oră de la întîlnirea cu nea Ilie, tot acolo o să vină și Turcu.

— Să merg și eu ? zise Enache mai mult pentru sine, cu voce abia auzită.

— Știu și eu ?! Mai curînd aș zice să mă duc doar eu și, dacă părerea mea o să fie favorabilă, atunci tu să te întîlnești cu el direct la gară. Bineînțeles, între timp, pentru orice eventualitate, n-o să-l pierdem din vedere nici măcar pentru o clipă. Paza bună...

— Bine, de acord, așa să procedăm. Mașina, zici că-i pregătită ?

— Altfel cum ? ! Cheia în contact, și gata, am pornit. Nu mă face de rușine tărtăreața !

— Asta ne-ar lipsi ! La noapte, fără mașină, n-am face doi bani.

— Nici o grijă.

— Bine. Și spune-mi mai limpede, ce zicea nea Ilie cînd a aflat că o să trebuiască să fie înlocuit de careva dintre noi ?

— Ce să zică ? ! S-a cam încruntat el, dar, cînd a auzit că-i vorba de tine, s-a liniștit. Atît doar că părea îngrijorat de ce-o să se întîmple cu „baba lui", cum zicea el. Știi, dacă o fi să-și dea seama cei ce vor ancheta... boroboața noastră, cum că mecanicul nu-i nici viu și nici mort printre resturile locomotivei...

— Da. Că el, pe-acasă, n-are ce mai căuta o vreme. O vreme care se poate prelungi cine știe pînă cînd.

— Bineînțeles. Nici el și nici Turcu. Fochistul, cel puțin, e singur prin partea asta de țară. Locuiește în căminul burlacilor de la Brazi.

— De fel, însă, de unde-i ?

— De pe lîngă Brăila. N-a mai călcat pe-acasă de cîțiva ani. E aproape singur pe lume, din cîte mi-a spus nea Ilie.

După ce discutară despre alte cîteva amănunte, Pavel Zamfirescu se săltă de pe scaun, făcu doi-trei pași prin odăiță, apoi se așeză din nou, cu privirea ațintită la Enache.

Acesta după ce-și trecu de cîteva ori mîna prin păr, rămase o clipă tăcut, după care luă o hîrtie și un creion, și scrise un nume și o adresă.

— Învață te rog pe de rost numele și adresa unde îl poți găsi pe cel cu care trebuie să reiei legătura, dacă o fi să mi se întîmple ceva la noapte. Lasă așa, că e mai bine, adăugă el. Să punem răul înainte.

— Grea mai e și... meseria asta a noastră ! oftă Pavel, cu ochii ațintiți la cele cîteva cuvinte scrise de Enache.

— Grea, de ! Ce să-i faci ! Nu ne-a obligat nimeni, în definitiv, să ne apucăm de ea. Puteam să facem și altceva. Să zicem... să vindem mălai „la negru“, să încercăm să ne pricopsim, nu? și Enache zîmbi cu un colț de gură.

— Așa e, și Pavel mai oftă o dată, după care privi la ceas. Plec, și se ridică. Se apropie întîlnirea cu Ilie.

— Du-te. Eu te aștept aici. Și n-ar strica dacă l-ai lua și pe Mitea cu tine. Abia că dacă ieșiți amîndoi pe poartă nu bate atîta la ochi fîțîiala asta a noastră, de colo-colo. El să stea mai deoparte, la o altă masă și, dacă ai ceva să-mi transmiți urgent, îl trimiți pe el să-mi spună. Fă-l doar atent să fie cu ochii în patru.

— Bine. Am înțeles.

La o oră după plecarea lui Pavel Zamfirescu, pe ușă intră Titus Mărcuș.

— Am terminat, tovarășe Enache! zise el în loc de bună ziua.

— Fără nici o încurcătură și fără să dați de bănuit cuiva?

— Fără. Am cărat pe rînd... jucăriile, una cîte una, pînă la locul cuvenit. A rămas doar să vină mașina, să le ia și să le ducă dincolo.

— Stoiculeț a rămas lîngă ele?

— Da, așteaptă în apropiere.

— Sîrmă cîtă ați luat?

— Șase colaci. Spunea Radu că ajunge.

— Ajunge, mai și rămîne. N-o să trebuiască să vă depărtați prea mult de calea ferată, cînd veți declanșa exploziile. Dacă aplicăm prima variantă. Așa o să vă adăpostiți după copacii de care v-am vorbit. Sînt mai groși ca omul. Ce-aș vrea să-ți mai spun și dumitale încă o dată: să fiți foarte, foarte atenți, să nu încurcați sîrmele prin hățișul pădurii, să nu detonați cumva vreo mină mai înainte de a „călca“ locomotiva pe cea din cap, pe ultima. Să lucrați cu foarte multă atenție și stăpînire de sine. Numai așa putem nădăjdui, dragul meu profesor, să facem la noapte o treabă de toată lauda. Și să sperăm că trenul hitleriștilor n-o să fie urmat prea degrabă de o altă garnitură, să ne încurce cît de cît socotelile.

— Din sens contrar, nu s-ar putea să sosească vreun tren ?

— Ba bine că nu ! Mai ales că știi cum merg trenurile de la o vreme ; cînd le aștepți nu vin, iar cînd îți pierzi orice nădejde, sosesc unul după altul.

— Şi atunci ? întrebă Mărcuș, deși nu-și făcea prea multe griji, convins că Enache avusese în vedere și această probabilitate.

— Atunci... Din discuţiile de mai adineauri ai aflat că acţiunea va avea loc în apropierea unei anumite halte ?

— Da.

— Uite-o colea ! și Enache arătă pe hartă un punctuleț însemnat cu un pătrățel roșu. Ei bine, aici, la halta asta rătăcită în marginea bărăganului, a fost... surghiunit de cîteva luni unul dintre tovarășii noștri, fost șef de gară, bănuit că „simpatizează“ cu comuniștii. N-aveau nici un fel de probe împotriva lui, și-a scăpat cu atît. La noapte el o să fie de serviciu, Lică Grigoraș, un om vrednic și curajos. Şi, dacă o fi să sosească dinspre Buzău o altă garnitură, atunci Grigoraş o să telefoneze haltei de lîngă el să oprească trenul, dintr-un motiv oarecare. Ce motiv ? O să găsească el vreunul, că doar sîntem în război și cîte nu se pot întîmpla ! Nu, să nu ne facem griji din pricina asta. Alte greutăți să nu se ivească, asta-i floare la ureche.

Ici sau colo, îndeosebi la colţuri de stradă, becuri vopsite în albastru aruncau spre cei ce bîjbîiau pe lîngă garduri cîteva raze de lumină. Casele, dacă erau locuite — destule erau pustii — păreau fără ferestre. Cînd totuși, cine știe, se strecura vreun firicel de lumină pe lîngă marginea hîrtiei de camuflaj cumpărată de la librărie, cu metrul, atunci patul de armă al ostașului din patrulă lovea cu putere în ușă :

— Lumina ! Camuflează lumina, cetățene ! Sau vrei să ajungi pe mîna Curţii Marţiale ? !

Mașinile, şi ele, aveau farurile îmbrobodite cu capișoane de mușama, cu o deschizătură anume făcută, ca o mască de carnaval, prin care se strecurau cîteva fascicule gălbui spre caldarîmul ce urma să fie măsurat de cele patru roți. Doar nemții, din cînd în cînd, își dădeau singuri aprobarea să împungă întunericul cu mai multă lumină. Bărbații, femeile, pînă și copiii de școală, cu toții se obișnuiseră să poarte asupra lor o lanternă de mînă, așa cum duceau cu ei pachetul de țigări, poșeta sau ghiozdanul.

Şi totuși bezna aceasta, uricioasă și prevestitoare de ceasuri rele, ajuta să te strecori cu mai multă ușurință pe lîngă agenții și inspectorii poliției și Siguranței, și să străbați orașul fără prea multe primejdii.

Așa ajunse și Enache în preajma Gării de Sud, fără să-l fi întrebat careva cum îl cheamă și unde se duce. Însoțit de Pavel se îndreptă spre peron, unde se întîlniră cu Ilie Lungu, mecanicul. Cîteșitrei se apropiară apoi de un vagon de marfă, gol, izolat pe o linie secundară, în preajma căruia veghea Angheluță.

Petrică Turcu intră pe ușa restaurantului „La trei iepuri“ la ora fixată. Zărindu-l la o masă pe Ilie Lungu, discutînd cu un necunoscut, rămase în prag, nehotărît, dar numai o clipă. Tovarășul său de lucru îi făcu semn să se apropie. Întocmai unui oarecare obișnuit al cîrciumilor, grijuliu cu prietenul său de băutură, mecanicul mai comandă o halbă de bere apoasă și tulbure, amăgitoare ca și vremurile. Două mese mai încolo, Angheluță, singur, era cu ochii pe ei.

Discuția dintre cei trei — Ilie Lungu, Pavel Zamfirescu și Petre Turcu — se terminase. Fochistul părăsise primul localul. Angheluță se ridică și el, și porni pe urmele lui. Turcu, fără grabă, se îndreptă spre gară, cu țigara în colțul gurii și mîinile înfundate în buzunare. Nu părea să fie preocupat de ceva. Ajungînd pe peronul principal, stătu o clipă nehotărît, apoi se îndreptă spre sala de așteptare de clasa a III-a. Cînd să intre, îl strigă cineva, tot muncitor de-al căilor ferate :

— Petrică, n-ai plecat acasă ?

— Nu. Plec din nou în cursă.

— Drum bun ! De, ce să-i faci !

— Noroc !

— Să trăiești !

Intrînd în sală, o măsură din ochi, apoi se așeză pe un colț de bancă aprinzînd o nouă țigară, cu privirea tot înspre ceas. O singură dată ieși pe peron, să-și cumpere țigări. În restul timpului părea că doarme.

Măruntel și îndesat, negricios la față, aducea exact a ceea ce era : a fochist de locomotivă. Poate că de vină erau și hainele, culoarea lor fiind apropiată de negrul cărbunilor. Doar șapca parcă era a altcuiva. Pusă pe-o ureche, cu cozorocul mic și rotund, dintr-un material lucios, părea mai curînd de licean, decît de fochist.

La o anumită oră, Petre Turcu se ridică în picioare, mai privi o dată la ceas, și porni alene, cu mîinile tot înfundate în buzunarele pantalonilor — obiceiul lui — spre peronul principal. Stătu ce stătu în întunericul ce se lăsase între timp peste întregul oraș, pînă ce apăru Ilie Lungu, mecanicul său. După ce schimbară cîteva cuvinte, coborîră scările unuia dintre tunelele de trecere dintr-o parte în cealaltă a liniilor de tren, ieșind la suprafață lîngă linia a șasea. Traversară cu pas de melc întunericul altor cîtorva linii, mai îndepărtate, folosite de obicei de mărfare, și nimeriră un anumit vagon, tras pe cea mai îndepărtată linie, în imediata vecinătate a zidului despărțitor al morii de dincolo de gară. Turcu, dintr-o mișcare, se prinse cu o mînă de cîrligul de închidere al ușii rulante și se săltă, dispărînd în întunecimea vagonului. Ilie Lungu, după ce îi spuse să aștepte acolo, pînă o fi să se înapoieze el, se îndreptă din nou spre gară. Nu prea departe îl ghici în beznă pe Angheluță :

— Nu scăpa vagonul din ochi ! Eu mă duc să-i întîmpin pe ceilalți. Fii atent ! Și vezi, caută să nu te observe Petrică, să nu-și dea seama că-l suspectăm. S-ar simți poate așa... știi tu ce vreau să spun, așa că fii atent !

După ce mecanicul dispăru, Angheluță, se pitulă lîngă un macaz, ascultînd împrejurimile. Doar dinspre gară răzbea pînă la el zarva glasurilor călătorilor sătui de atîta așteptare. Se nimerise să fie o oră cînd nu soseau și nici nu urmau să plece trenuri. Undeva, mai departe, spre Triaj, fluiera scurt, din cînd în cînd, o locomotivă de manevră. În depoul gării, o altă locomotivă, dintre cele puternice, de cursă lungă, aștepta sub presiune să sosească mecanicii, s-o ia de acolo și s-o atașeze vagoanelor germane ce urmau să intre în gară la o oră după miezul nopții. Înaintea garniturii nemțești urmau să vină și să plece două trenuri, la intervale minime unul de altul : primul un permisionar german, al doilea acceleratul de Iași. O veste deosebit de îmbucurătoare : trenul încărcat cu Faust-Patrone n-avea să fie urmat de un alt tren decît după mai bine de o jumătate de oră. Abia atunci cîteva zeci de vagoane de marfă, trase de o locomotivă bătrînă și obosită, aveau să se îndrepte spre Buzău, cu viteza obișnuită a mărfarelor. Așa că acolo, în apropierea haltei lui Grigoraș, nu vor fi decît ei. Ei și nemții.

Locomotiva trenului german pufăia sub presiune pe linia a patra. De cîteva minute plecase de pe linia întîi permisionarul german și se aștepta sosirea acceleratului de Iași.

La trei minute după plecarea acestuia, urma la rînd garnitura trenului militar a cărui încărcătură era așteptată cu nerăbdare de comandamentul german care făcea eforturi disperate să oprească în loc ofensiva tancurilor sovietice. Și, mai mult decît orice, pentru distrugerea acestora, nemții aveau nevoie de cît mai multe exemplare din noua armă antitanc.

Din ordinul personal al lui Göring, cîteva zeci de avioane-gigant — hidos de mari, dar și nespus de greoaie și cu un plafon de zbor foarte redus — fuseseră dislocate de pe celelalte fronturi, încărcate în mare grabă cu Faust-Patrone și trimise spre sudul frontului de est. Foarte vulnerabili, acești coloși ai aerului — poate cea mai mare inepție a constructorilor germani de avioane din timpul celui de-al doilea război mondial — zburau numai pe întuneric. Cum se apropiau zorile, uriașele păsări de oțel aterizau și așteptau camuflate să vină o nouă noapte.

Primii, care sesizară acest curios convoi de mastodonți aerieni, fură partizanii ce acționau între Lvov și Vinnița. De la ei zbură îndată prin eter, către o unitate militară sovietică, o mulțime de liniuțe și puncte. Semnalele morse anunțau descoperirea partizanilor, dîndu-se totodată indicații amănunțite referitoare la marginea de pădure unde uriașele aeronave așteptau noaptea următoare, ultima de altfel, căci apoi ar fi ajuns la destinație.

Cîteva ore mai tîrziu, spre prînz, o escadrilă de bombardiere sovietice se îndrepta spre vest, zburînd la mare înălțime. Cînd se apropiară de coordonatele recepționate prin radio, bombardierele coborîră pînă sub plafonul de nori. Observatorii aerieni, cu binoclurile la ochi, scrutau cu atenție pămîntul, căutînd ceva. Deodată zăriră mai la dreapta, doi şerpi de fum încolăcindu-se spre cer. Comandantul escadrilei schimbă îndată direcția de zbor a avioanelor sale. Acestea coborîră alte cîteva sute de metri și, iată-i lîngă liziera unei păduri, uriașii bondari — vreo 30, numărară piloții — vopsiți în culorile obișnuite de camuflaj ale nemților, așteptau încremeniți să vină noaptea. Cîteva viraje și primele bombe se desprinseră din fuselajul bombardierelor. O întoarcere deasupra pădurii și un nou val de bombe, apoi încă unul, și misiunea fusese îndeplinită. Sub avioanele ce luau înălțime, îndreptîndu-se cu toată viteza spre est, rămăsese doar o mare de flăcări. Comandanților germani nu le rămînea altceva decît să se mîngîie cu gîndul că peste cîteva zile vor primi pe calea ferată ceea ce nu putuseră primi prin văzduh. De aceea era Karl Schönbach atît de agitat. Ar fi vrut ca trenul lui să aibă două locomotive și nu doar una, mai ales că întîrziaseră trei ore pe drum, undeva în România. Degeaba se plînsese el comandamentului german al gării, nici acesta nu putuse rezolva nimic. Depoul nu dispunea de o altă locomotivă asemănătoare ca putere și viteză cu locomotiva trenului ce era gata de plecare. I se promisese însă că așa ceva va găsi la Buzău. Înjurînd şi blestemînd pe cei ce nu-l sprijineau în efortul său de a ajunge mai repede pe front, SS-istul se mai liniști la gîndul că pînă la Buzău nu sînt decît 70 de kilometri.

Cînd, după cîteva minute, acceleratul de Iași intră în gară și stopă alături de trenul german, Schönbach trase o nouă înjurătură : locomotiva acestuia era identică cu locomotiva trenului său ! „De ce nu mi-o dă mie ?! Imbecilii ăștia pot merge agățați și de-o grămadă de fier vechi! Ce le trebuie lor locomotivă d-asta, cînd ei se plimbă, mama lor de porci, nu merg la război?!“

Nervos, smulse centura din cuier și, din fugă, își potrivi pistolul pe șold, după care sări în intervalul strîmt dintre cele două trenuri. Din cauza aglomerației acceleratului nu izbuti însă nici măcar să se salte pe scara primului vagon venit la îndemînă, să treacă dincolo, spre birourile gării. Urlă ceva pe limba sa la cei ce ocupaseră scările încărcați de bagaje, dar degeaba. Tot înjurînd, încercă alt vagon, reuși pînă la urmă să se agațe de scară și să intre pe culoar, dar, mai departe nici vorbă să poată avansa. Cîteva ghionturi, zbierete, urlete, degeaba; Fu mulțumit cînd reuși să coboare din nou între trenuri. Atunci auzi un fluierat scurt, de locomotivă ce-și anunță plecarea, și se trase repede înapoi, de teamă să nu fie prins și tăiat de roți. Se săltă în picioare, privi în dreapta, în stînga, printre vagoane, și i se păru că nu fluierase locomotiva rîvnită de el. Atunci îi veni o altă idee și blestemă că nu se gîndise la ea mai devreme: să ocolească trenul pe la cap, pe după locomotiva de care-l despărțeau două-trei vagoane. O luă la fugă prin întunericul copleșitor, spre capătul trenului accelerat. Cînd ajunse în dreptul tenderului, îi țiui în urechi un nou fluierat, foarte apropiat, și îndată auzi și legăturile vagoanelor cum se întind, după care roțile începură se urnească din loc.

— Stai, stai, nu pleca! Stai! strigă el spre locomotiva masivă ce se înălța în fața lui.

Dar zbieretele sale fură învăluite în aburul evacuat de mașina ce trăgea după ea tonele de fier și călători.

— Stai, mecanic! Stai, că te împușc! Sînt ofițer german! urlă el desperat, căutînd cu înfrigurare să-și smulgă Parabellum-ul din toc, dar totul prea tîrziu.

Trenul prinsese viteză și vagon după vagon îi trecea pe dinainte, din ce în ce mai repede, pînă ajunse să privească înciudat la chiorchinele de călători agățați de scările și tampoanele ultimului vagon.

Supărat, nervos, pus pe harță, Schönbach băgă pistolul în toc și se îndreptă spre vagonul său, mormăind ceva, el știa ce. S-ar fi dus să se certe cu cei de la gară, bănuia însă că pierdea timpul degeaba și, apoi după cîteva minute, urma să plece și *expresul* lui, tras de o singură locomotivă.

„Expres! Rahat, nu expres. Gloabă, Ce expres?! Ăia mor striviți de șenilele tancurilor rusești, iar eu nu-s în stare să fac rost de încă o locomotivă. Să mă tîrîi ca un mărfar! Adică... în definitiv, nu sînt eu buricul armatei germane! Sînt alții mai mari decît mine, și dacă nici ei nu pot să..."

Cu un gest obosit, deschise ușa compartimentului, să tragă un gît de rom, să adoarmă, să uite de toată mizeria asta.

III

CU MÎNA PE MANETA regulatorului, Enache, „mecanicul" trenului german, mărea treptat viteza. Din ce în ce, uriașele roți ale locomotivei se rostogoleau cu tot mai mare repeziciune alergînd în noapte cu viteză de expres. Locotenentul Schönbach se îngrijorase degeaba; locomotiva fusese revizuită de curînd, iar „mecanicii" își cunoșteau meseria și nu făceau economie de cărbuni. Cele treizeci de vagoane treceau unul după altul prin dreptul stațiilor, cu un zgomot caracteristic, trezind acarii din somnolență.

Îmbrăcat într-o bluză de doc, largă, și cu șapca lui Ilie Lungu pe cap — cam mare, că-i tot cădea pe ochi — Enache era numai ochi și urechi. Pe o bancă mai deoparte, lîngă deschizătura prin care se prăvăleau cărbunii din tender, doi soldați, cu pistoale automate pe genunchi, supravegheau cu atenție activitatea ceferiștilor. Petrică Turcu, fără să dea vreo atenție nemților, își făcea conștiincios meseria, aruncînd lopată după lopată în gura fierbinte și nesățioasă a locomotivei.

După ce trecuseră de halta Teleajen, fochistul aruncă lopata într-un colț, să-și aprindă o țigară. Unul dintre nemți, un caporal rotofei, tot încruntat de cînd se suise pe locomotivă, cu ochii mici și înroșiți de pala flăcărilor ascunși sub marginea căștii de fier, strigă la el:

— Lasă țigara, kamarad! Cărbuni, cărbuni!

Fochistul, care învățase cîteva cuvinte din limba nemților, de cînd aceștia cotropiseră țara, pricepu îndată despre ce este vorba și căută să-și liniștească paznicul arătîndu-i manometrul care indica presiunea normală a aburului.

— Mai repede, mai repede — Armata Führer-ului așteaptă ! Faust Patrone e o armă grozavă !

— Mai du-te-ncolo și tacă-ți clanța ! mormăi Turcu.

— Petrică ! Vrei să ni-i punem în cap ? Poate că înțeleg românește, șușoti mai mult decît vorbi „mecanicul".

— Uite, c-am tăcut. Dar să mă lase în pace, că știu eu mai bine decît ei ce-am de făcut și ce nu ! și Petre Turcu aruncă alte cîteva lopeți în arzătorul locomotivei.

Soldații însă nu știau o boabă românește. Acesta era primul lor drum pe pămîntul României. Luaseră parte la cotropirea Poloniei, apoi a Norvegiei, Belgiei, a Franței, și acum aveau de gînd să-și continue „opera" pe alte fronturi.

Trenul alerga cu o viteză maximă, lăsînd în urmă gări și halte, cîte o căsuță izolată, vreun pîlc de pădure, lanuri de grîu, întretăindu-se ici sau colo cu cîte un drumeag de țară. Pe partea stîngă, la trei-patru kilometri depărtare, panglica de asfalt a șoselei naționale ținea bună tovărășie căii ferate. Cu șapca trasă pe ochi, Enache își rezemase brațul drept în ferestruica ușii de la marchiza locomotivei și scruta întunericul, atent la semnale. Soldații păreau două stane de piatră. Doar fochistul nu sta o clipă locului. Fuma, dar lopata n-o lăsa din mîini. Tocmai se gîndea să-și aprindă o nouă țigară, cînd observă că Enache domolește viteza.

— Ce-i ? întrebă el șoptit. Se vede semnalul ?

— Mi se pare că da, trebuie să oprim. Da, da, așa e ! mai zise el, apăsînd treptat pe maneta regulatorului.

— Hei ! Ascultă ! De ce opriți ?! sări ca ars caporalul.

— Semnal. Semnal de oprire, răspunse domol „mecanicul".

— Ce semnal ?!

— Știu și eu ?!

— Poate că „facem cruce“ cu un alt tren, interveni și fochistul, căutînd să se facă înțeles cu ajutorul celor cîteva cuvinte nemțești pe care le știa.

Nemții scoaseră și ei capul, fără să vadă ceva, în afară de brațul roșu al semaforului ridicat cu cîteva sute de metri înaintea haltei tăcută și ascunsă în întunecimea nopții.

Pînă să apuce să mai întrebe ceva, tampoanele vagoanelor se ciocniră unele de altele, și trenul încremeni pe loc. Se lăsă o liniște nefirească, de scurtă durată, că îndată se auziră lătrăturile celor însărcinați cu paza trenului. Nemții se întrebau unii pe alții de ce s-au oprit acolo, în vîrful unui dîmb abia pronunțat, după care drumul de fier cobora lin, tot în spre răsărit.

Un subofițer, trimis de Schönbach, sări din vagonul însoțitor și se apropie în fugă de locomotivă :

— Halo ! Hei ! strigă el la cei de sus. De ce-ați oprit ? Întreabă domnul locotenent !

— Semnal. Am oprit la semnal. Cînd ne dă cale liberă, plecăm mai departe ! răspunse Petrică Turcu, scoțînd capul pe ferestruica marchizei.

Enache, după o clipă, făcînd pe nepăsătorul, sări jos, pe povîrnișul rambleului, mai ridicat acolo decît în alte părți.

Fochistul — după ce, indiferent, și cu țigara tot în colțul gurii, le mai explică o dată nemților de ce s-au oprit — se apucă cu hărnicie să înfunde arzătorul locomotivei cu cărbuni, să poată urni cu ușurință din loc vagoanele la timpul potrivit. Cînd socoti că totul e în regulă, sări și el jos, să fumeze o țigară în liniște, în aerul curat al nopții, sătul de uscăciunea și văpaia din gura locomotivei. O dată ajuns pe pămînt, făcu cîteva mișcări să-și dezmorțească oasele, apoi se culcă în iarba din vecinătatea căii ferate.

Cu mîinile sub cap, privea la bolta întunecată. Nici o stea. Deodată zări una. Ba, uite, două, strălucesc undeva, la apus, departe. În stînga căii ferate, cîteva zeci de metri mai încolo, se întindea întunericul unei păduri. Salcîmi, sau poate stejari ori fagi. Vreo rămășiță a cine știe cărui codru, bănui el, după care gîndul îi fugi la ce-o să se întîmple în următoarele minute.

Enache sta rezemat cu spatele de unul dintre tampoanele din față ale locomotivei, unde răbufnirea aburului scurs pe la diferitele îmbinări nu făcea prea mare zgomot. Din cînd în cînd își arunca ochii spre limbile fosforescente ale ceasului de la mînă. În mai puțin de o jumătate de oră — dar nu mai înainte de a termina ceilalți de îngropat minele explozive în terasament — trebuie să răsune dinspre răsărit, din întunericul ce despărțea trenul de haltă, un vaiet de cucuvea. Atunci urma să se urce din nou pe locomotivă și, o dată ajuns acolo, să scoată patru sunete scurte — a nerăbdare, presupus adresate șefului de haltă — dar care aveau cu totul alt scop : să-l anunțe pe Angheluță că de-acum e rîndul lui să intre în acțiune, adică să arunce din marginea pădurii, unde pîndea, două grenade în direcția ultimelor vagoane. Exploziile aveu rostul să-i alarmeze pe nemți, să-i determine să riposteze cu foc, să facă destulă larmă, încît, la adăpostul acesteia, să poată termina cu cele două santinele de pe locomotivă. O dată scăpați de supravegherea acestora, ar băga tot aburul în pistoane și-ar sări jos mai înainte de-a apuca trenul să prindă viteză.

Totul părea așa de simplu ! Tocmai această „simplitate“ îl îngrijora pe Enache.

Locomotiva pufăia încetișor. Întunericul nu lăsa să se deosebească decît cele două felinare de poziție a căror lumină palidă se strecura anevoie spre grătarul din față al locomotivei. Abia cînd te apropiai la cîțiva pași, zăreai întreaga namilă de fier, gemînd sub presiune. Vagoanele, șir lung, se pierdeau în beznă. Din cînd în cînd, ici sau colo, se auzeau glasuri guturale.

Enache privi din nou la ceas. După socoteala făcută din timp, mai rămăseseră 15—16 minute pînă la „vaietul cucuvelei“. Destul de mult, dacă se gîndea la nerăbdarea nemților de a porni mai departe. Îngroparea minelor sub șină, în terasament, și apoi întinderea firelor de sîrmă pînă mai încolo, în pădure, cerea însă timp. Pe de altă parte toate operațiile trebuiau făcute cu atenție deosebită și fără cel mai mic zgomot.

Se mai scurseseră încă patru-cinci minute de chinuitoare așteptare, cînd de undeva dinspre ultimele vagoane se auziră strigăte de „halt“, urmate de o rafală scurtă de pistol automat, și apoi, îndată, de alte și alte tot mai numeroase focuri.

— Turcule, vino-aici ! Culcă-te colea ! șopti Enache, precipitat.

— Da ce s-a întîmplat ?! și fochistul, după ce urcă în fugă rambleul, se aruncă alături de Enache, lîngă roțile cele mici, din față, ale locomotivei.

Lui Enache, prin cap, îi treceau și se învălmășeau tot felul de presupuneri și întrebări. Cum de s-a stîrnit răpăiala de gloanțe mai înainte de a arunca Angheluță cele două grenade ? Ce s-a întîmplat, de ce s-au alarmat nemții ? Careva a greșit, dar ce, ce-a făcut, și greșeala nu putea cumva să le dea peste cap întregul plan ?

Nemții continuau să tragă ca turbații, de parcă erau atacați de-o întreagă armată. Pînă și cele două santinele de pe locomotivă își goleau încărcătoarele automatelor pe fereastra marchizei, trăgînd în aceeași direcție : înspre sfoara de pădure dintre calea ferată și șoseaua națională.

„O greșeală, s-a făcut o greșeală !“ se tot frămînta Enache, neștiind cum s-o repare. Și cine putea s-o facă ? Angheluță, doar el, că înspre pădure, într-acolo băteau toate pistoalele. Ceilalți tovarăși erau departe, dincolo, la răsărit, cîțiva kilometri mai la vale de locul unde încremenise trenul. Adică să fi zărit «cucuveaua», și aceasta să-i fi alarmat ? Imposibil ! Pe un așa întuneric ? Și apoi este și prea devreme, și Stoiculeț — «cucuveaua» — n-avea de ce să se apropie de tren. Doar am discutat limpede, de unde «să cînte» ! Deci tot Angheluță !“

Răpăiala nemților se potolise tot așa cum se iscase : ca din senin. Continua să se audă doar glasurile gradaților și ale locotenentului ce încercau să se facă ascultați. Pentru o clipă Enache se gîndi să renunțe la acțiune, dar clipa, așa cum venise, așa se duse.

— Turcule ! abia șopti el, totuși energic.

— Da, aici sînt !

— Din cîte pot să pricep, s-a întîmplat o... o încurcătură, ca să-i zic așa. De ce și cum, nu știu, o să aflăm mai tîrziu, însă, ca să putem îndrepta răul, o să trebuiască să mă ajuți tu, mai mult decît ai făcut-o pînă acum. Ce zici, ai să poți ?!

— Cum să nu pot ?! Spuneți-mi doar ce trebuie să fac !

Enache îi explică grăbit, totuși amănunțit, ce avea de făcut, apoi îl întrebă dacă a priceput tot ce-i spusese.

— Am priceput : mă sui pe locomotivă, discut ceva cu friții, așa într-o doară, bag cărbuni, închid ușa, ca să se dezobișnuiască cu flăcările din cazan, apoi, cînd o să-mi spuneți dumneavoastră, o să injectez păcură, după care trag de semnal.

— Întocmai ! Și-acum du-te. Îndată o să urc și eu.

Petre Turcu se prinse cu mîinile de cele două bare paralele ale scăriței, și se săltă în marchiza locomotivei.

— Stai, cine-i ? tresări unul dintre hitleriști, dar se liniști îndată cînd îl recunoscu pe fochist.

Cei doi nemți tocmai își umpleau cu repeziciune încărcătoarele golite, cu gloanțe din cartușieră, de parcă se pregăteau pentru bătălia finală.

— Ce facem, nu plecăm ? Mai stăm mult înțepeniți aici ? întrebă unul dintre nemți — caporalul — care n-avea cum să știe că locotenentul Schönbach, după ce reușise să se facă ascultat de subalternii dezlănțuiți, îl trimisese pe plutonierul Schneider în patrulare, să cerceteze cauza deschiderii focului.

Ofițerul, ca prin vis, avusese de gînd să trimită pe careva să-i anunțe pe cei de la locomotivă să nu pornească trenul pînă nu dă el ordin, numai că, beat de-a binelea, adormise pe jumătate dezbrăcat pe canapeaua îmbrăcată în pluș roșu.

Turcu, care pricepuse ce-l întrebase neamțul, răspunse că vor pleca îndată.

— *Sofort, sofort !* o ținea el într-una. Plecăm imediat, cum să nu plecăm ?! Dar voi, voi de ce ați tras, ce s-a întîmplat, de ce... poc-poc ?

Caporalul privi spre soldat, mai mărunțel și mai tînăr, de parcă ar fi așteptat din partea acestuia răspuns la întrebarea fochistului. Soldatul, însă, săltă indiferent din umeri, continuînd să îndese glonț după glonț în încărcător.

Dacă văzu că nu-i răspunde nici unul, fochistul nu insistă. Îi dădu dracului, în gînd, și se apucă să arunce cu hărnicie cărbuni în gura focarului. Cînd termină, acoperi vîlvătăile cu ușa de tablă. Întunericul cuprinse și mai mult interiorul locomotivei. Apoi, domol, se lăsă pe băncuța sa obișnuită, făcîndu-se că moțăie. Atenția îi era însă mai trează ca oricînd. Se integrase cu totul în acțiunea la care lua parte. Era tot numai ochi și urechi. „A zis ceva despre un semnal. De ce-o fi oare vorba ? Poate ca să-i anunțe pe tovarăși, sau poate că..."

Fochistul nu avu timp să-și pună prea multe întrebări, că „mecanicul" se și săltă în marchiză. Vaietul cucuvelei, imitat cum nu se poate mai bine de Stoiculeț, îl auzise doar el. Turcu nu. Enache, cum se sui, se repezi la sirenă și trase de manetă. Țiuiră patru sunete scurte, unul după altul, cu toate că după noul său plan grenadele lui Angheluță nu-și mai aveau rostul. Voia în felul acesta să-și dea seama dacă strungarul mai e în viață. Poate că nemții nu spre el trăseseră, și poate că nu i se întîmplase nimic rău. Ascultă încordat o clipă, două, trei, și-ar mai fi continuat să asculte, dacă santinelele nu l-ar fi întrebat de plecare.

— Spune-le, Turcule, că plecăm imediat ! Că halta o să ne dea îndată semnalul de plecare.

Necăjit ca niciodată, privi la cei doi soldați hitleriști cu o uitătură aspră. Cu mîna pe maneta regulatorului sta nehotărît. Să mai aștepte ? Cui i-ar folosi ? Nimănui. Poate nemților, lor în nici un caz. Sperînd că Angheluță o să arunce totuși grenadele, să-i alunge de pe suflet o mare greutate, se hotărî să mai aștepte un minut. Santinelele, însă, își pierduseră răbdarea. Caporalul întrebă răstit de ce nu pleacă, ce mai așteaptă. Numai că Enache n-avea urechi pentru el. Gîndul lui era la Angheluță.

— Tu n-auzi ce te întreb ?! se rățoi neamțul cînd văzu că „mecanicul" tace, fără să scoată un cuvînt. Spune, porc de cîine, cînd plecăm ? Cît mai ai de gînd să ne ții în loc ?!

Enache se făcu pentru o clipă că nu înțelege ce spune neamțul. Rezemîndu-se cu spatele de cazanul fierbinte al locomotivei, deschise cu mîna stîngă gura focarului, după ce mai întîi îi șoptise fochistului să injecteze păcură din belșug. Lumina fierbinte învălui siluetele celor doi hitleriști, amîndoi — instinctiv — ducîndu-și mîinile la ochi.

— Trage de manetă !

Un fluierat lung sparse liniștea coclaurilor, pierzîndu-se pe deasupra lanurilor de grîu, întinzîndu-se într-o parte sau alta, peste șoseaua asfaltată, pînă dincolo de sondele înălțate pe dealurile din stînga drumului de fier. Doi oameni, care în urmă cu cîteva ore nici nu auziseră unul de altul, dar cărora le fuseseră de ajuns anii negri ai războiului fascist ca să se simtă uniți și la bine și la rău, rămaseră singurii stăpîni ai locomotivei.

Acoperind din nou vîlvătaia flăcărilor, Enache se repezi la fereastră și privi în lungul trenului, să vadă dacă cele patru focuri de pistol au fost sau nu auzite. Nu, nimic deosebit, în afară de vocea unui neamț. Acesta, din ușa vagonului personal, striga ceva cu glas puternic. Locotenentul Schönbach se trezise din somn și-și adusese aminte că încă nu se înapoiase din patrulare subofițerul Schneider. Auzind fluierăturile locomotivei, se temu că trenul o s-o ia din loc fără grupa plecată în cercetare și atunci trimise pe cel de-al doilea subofițer să strige la cei de pe locomotivă să nu dea drumul la tren.

„Ce dracu urlă ăla ?“ se întrebă Enache, gata să pună în mișcare garnitura trenului german.

— Ia vezi, vine careva spre noi ? îi zise el fochistului, cu ochii spre ceas.

Trecuse o jumătate de oră de cînd încremeniseră în acel loc. Fără să mai aștepte răspunsul fochistului, se hotărî să dea semnalul de plecare.

Un fluier scurt, unul lung și încă unul scurt anunțau pe toți cei ce luau parte la acțiune că trenul se va urni din loc în secundele următoare.

— Nu, nu se vede nimic deosebit.

Atît apucă să zică fochistul, mai înainte de a zări în dreptul ultimelor vagoane, în marginea pădurii, o flacără strălucitoare, încă una, și amîndoi auziră aproape concomitent două bubuituri seci, dar totuși puternice.

Enache tresări pătruns de un fior: Exploziile nu erau așteptate acum, după ce dăduse semnalul de plecare, cînd grenadele nu-și mai aveau rostul! Și mai îngrijorat de soarta lui Angheluță, se repezi la ferestruică, privi în urmă, dar nu deosebi nimic în întunericul de afară. Nemții însă se alarmau pentru a doua oară în cele treizeci de minute de cînd trenul fusese oprit acolo, și Enache își dădu îndată seama că cele două explozii nu fuseseră prevăzute nici de hitleriști. Deci tot grenadele lui Angheluță erau la mijloc. O fracțiune de secundă mai stătu încă să gîndească ce-i de făcut, pînă socoti că orice întîrziere se poate întoarce împotriva lor. Trebuiau să plece îndată, imediat, fără să mai întîrzie o singură clipă!

Dintr-o săritură „mecanicul“ fu la locul de conducere. Trase din nou de manetă, de trei ori la rînd, trei șuierături scurte, după care trenul fu urnit din loc, nu prea grăbit, să poată sări amîndoi mai înainte de a intra în zona unde linia fusese minată în șase locuri, pe o lungime egală cu a întregii garnituri.

Enache îl făcu atent pe fochist că se apropie momentul să sară. Petrică Turcu dădu din cap, afirmativ, după care deschise ușița din partea dreaptă și privi afară. Nu putu să deosebească nimic. Abia dacă se auzea larma făcută de nemții din vagonul însoțitor. În frunte cu ofițerul lor, urlau și înjurau pe „porcii de români“ care se găsiseră să pornească trenul tocmai cînd nu trebuia, cînd avuseseră loc acele două explozii concomitente, neașteptate și inexplicabile, și mai înainte de a se fi înapoiat patrula condusă de subofițerul Schneider.

Cînd trenul se apropie de halta al cărei șef terminase cu slujba la căile ferate, Enache privi la fochist:

— Turcule, aruncă-te cît mai departe de linie, ferește-ți capul și ai grijă: cum te vezi pe pămînt, să te adăpostești cît mai bine!

Fochistul se lăsă pe scăriță pînă la treapta de jos și sări, atent să nu se lovească de vre-o piatră kilometrică. Enache, după ce băgă tot aburul în mașină și mai înainte de a prinde locomotiva viteză, sări și el în sensul în care mergea trenul. Cînd se săltă din iarba care acoperea taluzul terasamentului, căută din ochi un copac, un tufiș, unde să se adăpostească. Vagoanele, unul după altul, treceau prin fața lui, din ce în ce mai repede, pierind în noapte.

La cîteva clipe după ce Enache sărise pe de locomotivă, sus, pe tender, apăru castronul unei căști de fier. Încă o opintire şi cel de-al doilea subofițer din paza trenului se săltă în vîrful grămezii de cărbuni. Cînd vru să coboare, alunecă la vale, ca pe tobogan, drept în marchiza locomotivei, tîrînd după el un șuvoi de cărbuni.

Subofițerul sări sprinten în picioare, concomitent cu o înjurătură năprasnică, dar cînd s-o tragă și pe a doua, aceasta îi rămase în gît : marchiza era goală ! Trenul alerga singur, tot mai repede, trepidațiile continue ale tablelor ce țineau loc de podea dîndu-ți impresia că-i gata să sară de pe linie.

— Hei, unde sînteți ?! urlă el mai mult decît vorbi, speriat.

Cînd privirea i se pironi peste două umbre înțepenite în colțul cel mai întunecat, simți că-i stă inima în loc. Se repezi la prima, o zgîlții, degeaba însă, mogîldeața părea fără viață. Cu puterea disperării trase cadavrul mai la lumină. Nu-i fu deloc greu să recunoască pe unul dintre soldații în subordine. Înspăimîntat, se repezi la manetele de conducere ale locomotivei. Trase bezmetic de una și răbufni undeva, afară, abur. Împinse alta și nu simți nimic deosebit. Atunci își smulse pistolul din toc, se repezi la fereastră și descărcă toate cele nouă focuri în înaltul cerului întunecat, o dată cu o suită de urlete pe care numai teama de moarte le putea face atît de înfricoșătoare.

— Sabotaj, camarazi, sabotaj ! Opriți trenul !

Într-o clipă de luciditate își dădu însă seama că în felul acesta n-o să rezolve nimic, și atunci se repezi spre tender, cu intenția să se folosească de calea pe care venise : să ajungă din nou la vagonul însoțitor, unde spera să găsească un soldat care să știe să oprească o locomotivă. Precipitat, încercă să se cațere pe grămada de cărbuni, dar, neavînd nici un sprijin, alunecă din nou pe locul de unde plecase. Vru să repete încercarea, dar nu mai avu cînd ; locomotiva tocmai călcase pe mină. Pe-a șasea, cea din cap, explozia celorlalte cinci urmînd să fie declanșată aproape concomitent cu ajutorul firelor de sîrmă mînuite de tovarășii ascunși în pădure.

Enache sta ascuns, culcat, la adăpostul unei sălcii gîrbovite, rătăcită în marginea cîmpiei, cu ochii ațintiți în direcția în care dispăruse trenul. Petre Turcu, fochistul, după ce se ridicase de jos, o rupsese la fugă spre primul pîlc de copaci — cîțiva pui de salcîmi — și acolo se făcu una cu pămîntul. Ceilalți — toți afară de unul — stăteau locului, privind în aceeași direcție.

Mai întîi se schimbă culoarea nopții, o lumină orbitoare luîndu-le vederea. Apoi detună o bubuitură groaznică și îndată urmară un șir de explozii la fel de puternice, de-a lungul a cîtorva sute de metri. Totul se isprăvi în cîteva secunde, apoi se auziră alt fel de zgomote, asemeni unor palme uriașe trase peste ce se nimerea : pămînt, copaci, lanuri de grîu, terasamentul căii ferate. Pereții vagoanelor, acoperișurile acestora, încărcătura lor, spulberate care încotro, cădeau în preajma trenului ce ardea mocnit. O coloană uriașă de aburi răbufnise din măruntaiele locomotivei răsturnată pe o parte, într-o mică vîlcea, uriaș cimitir de fier vechi.

Și peste tot, împrăștiate, ca niște flori ale morții, ucigașele Faust-Patrone zăceau cuminți, mai inofensive decît un pistol cu dopuri.

Angheluță se orientă repede. Copacii din rămășița de pădure din dreptul ultimelor vagoane nu aveau tulpina destul de groasă încît să-i asigure o protecție eficace în eventualitatea, aproape certă, că nemții vor deschide focul. Atunci strungarul se puse pe treabă. Desprinse de la brîu o lopată militară și începu să-și sape cu repeziciune un adăpost individual, cît mai sigur, la rădăcina unui copac din marginea pădurii. Socotea că o să stea acolo pînă nemții vor înceta focul.

Atunci a trosnit sec, aproape, rafala de pistol care le-a declanșat pe cele următoare, multe și prelungi. Poate că acel soldat, privind întîmplător în direcția în care săpa Angheluță, i-o fi zărit umbra. Sau poate că soldatul nu văzuse nimic precis și a tras mai mult de spaima morții.

Nimeni şi niciodată nu avea să ştie exact de ce se dezlănţuise ploaia de gloanţe.

Angheluţă, cînd văzu că şi fără grenadele sale nemţii se speriaseră destul, încît începură să tragă intens, o rupse la fugă spre desişul pădurii, căutînd adăpost. După douăzeci sau poate treizeci de metri un glonţ i se înfipse în pulpa piciorului drept, deasupra genunchiului. Strungarul simţi arsura, încercă să-şi continue fuga, însă piciorul nu vru să-i mai dea ascultare şi căzu la pămînt, pe covorul de frunze. Rana nu-l durea prea tare, însă sîngele cald izvora nepotolit. În grabă îşi desfăcu cureaua pantalonilor şi-şi prinse strîns piciorul, deasupra împuşcăturii, aşa cum învăţase în armată că trebuie să facă în asemenea cazuri. Sîngele se potoli îndată, însă Angheluţă simţea că-i gata să leşine şi trebui să-şi încordeze voinţa ca să rămînă treaz.

Cu mare greutate reuşi să înainteze doi sau trei metri, apoi puterile îl părăsiră şi renunţă. Oboseala acelei zile, emoţiile nopţii şi, mai mult decît orice, sîngele pierdut, toate contribuiau la slăbiciunea sa. Şi poate că ar fi leşinat dacă n-ar fi auzit în apropiere glasuri ce vorbeau ceva în limba germană.

„Nemţii“ ! tresări el, săltîndu-şi capul din frunziş. Nu prea departe, în dreapta lui, cum sta culcat cu faţa în sus, la marginea pădurii, se zăreau cîteva umbre. Una dintre ele lumina împrejurimile cu o lanternă peste care ţinea palma, lăsînd să răzbată, din cînd în cînd, cîte o rază mai puternică.

Angheluţă duse repede mîna la buzunarul unde ştia că trebuie să fie pistolul, dar acesta era gol. Îl pierduse cînd fugise, după primele focuri. Cu mişcări precipitate pipăi celelalte buzunare. Într-unul dădu peste pachetul unde avea înfăşurată bucata de pîine unsă cu untură. Vrînd-nevrînd, gîndul îi fugi acasă, la nevastă, la copil, la toate cîte îl legau de căsuţa de pe strada Cometei.

Hitleriştii — patru la număr — se depărtaseră şi, din cauza tufişurilor, nu se mai zărea nici lumina lanternei. Atenţia lui Angheluţă era din nou concentrată spre tren, acolo unde ştia că sînt o parte din tovarăşii săi. Surescitat, căută să pătrundă cu privirea pînă la vagoanele întunecate ce staţionau în faţa sa, dincolo de marginea pădurii, cînd auzi cele patru scurte fluierături. „Mă anunță să arunc grenadele! tresări el. Asta înseamnă că n-au terminat adineauri cu ăia de pe locomotivă! Sau poate că era prea devreme, că toate au un rost."

Repede, cu înfrigurare, Angheluță pipăi alături, în frunze, unde știa că pusese cele două grenade după ce le desprinsese de la brîu. Pînă să și le potrivească la îndemînă, auzi din nou glasurile acelorași nemți, din patrula care se înapoia spre tren, alarmați și ei de cele patru fluierături, dar și ca să raporteze locotenentului că n-au descoperit nimic deosebit. Angheluță tresări speriat cînd, aruncîndu-și ochii peste cap, zări raza lanternei îndreptîndu-se spre partea de pădure unde zăcea el. Cu ultimele puteri încercă să se tîrască spre tufișul salvator. Zadarnic. De altfel, nemții se și apropiaseră. Cu mîna pe siguranța primei grenade, gata s-o smulgă, aștepta încordat.

Cei patru hitleriști vorbeau ceva, ei știau ce. Angheluță își ținu răsuflarea temîndu-se să nu-l dea de gol inima ce bătea să-i spargă pieptul. Apoi se gîndi că cel mai bun lucru pe care-l putea face într-o astfel de situație era să atace el întîi, și duse mîna la siguranța grenadei. Atunci, însă, auzi cel de-al doilea fluierat — lung, lung de tot — și rămase o clipă descumpănit, neștiind ce putea să însemne. Despre un astfel de semnal nu fusese vorba. Pînă să se dumirească, țiui și cel de-al treilea semnal — a cărui semnificație o cunoștea și Angheluță — care anunța pe toți cei ce luau parte la acțiune că trenul va porni mai departe în următoarele secunde. Strungarul răsuflă mai liniștit, sigur de-acum că treburile lor merg bine, numai că, printre cei ce auziseră aceste semnale, fură și hitleriștii din patrula lui Schneider.

— La dracu! exclamă subofițerul tresărind îngrijorat.

Primele semnale le socotise date pentru el, că în felul acesta i se făcea cunoscut că trenul a primit plecarea. Or, acum, acest ultim semnal i se păruse altfel, parcă mai hotărît, urmat de răbufnirea aburului ce anunța urnirea vagoanelor din loc.

— Pleacă trenul! strigă el. Haideți, repede! și-o rupse primul la fugă, urmat de ceilalți trei, cu lanterna aprinsă, fără să caute să-i mai camufleze lumina.

Ca să scurteze din drum, patrula schimbă direcția inițială luînd-o pe acolo pe unde socotea că e mai de-a dreptul, adică prin luminișul unde zăcea rănit Angheluță. Cu bucuria victoriei în ochi, strungarul trase siguranța primei grenade și-o aruncă la picioarele lui Schneider. Explozia sfîrtecă pe doi dintre dușmani și răni grav pe cel de-al treilea. Al patrulea apucase să zărească, la lumina orbitoare a exploziei, pe cel care aruncase grenada și, înfricoșt, se repezi la el. Prea tîrziu. Strungarul izbutise să smulgă la timp și cea de-a doua siguranță și grenada se lovi de neamțul ce era gata să cadă asupra sa.

Ultimul semnal al locomotivei, după ce trenul pornise din loc, nu mai fu auzit de Angheluță, dar nici de cei patru dușmani.

O camionetă Ford, de o jumătate tonă, tip vechi, alerga în noapte, înspre Ploiești. Pavel Zamfirescu, șoferul, ar fi apăsat mai cu putere pe accelerație, însă de o jumătate de oră începuse să plouă, asfaltul era ud, cauciucurile mașinii „oglindă“, fără urmă de antiderapante. Totuși viteza Forduletului atingea constant 60—70 kilometri la oră. Abia cînd ajunseră la curbele de la Valea Călugărească, Zamfirescu coborî viteza la 50.

Enache, care ocupa cel de-al doilea loc din față, ştia că din clipă în clipă în fața lor trebuia să apară coloana mașinilor ce se va îndrepta cu toată viteza spre locul unde sărise în aer trenul nemților. O astfel de întîlnire trebuia evitată, la fel și intrarea în Ploiești pe una dintre barierele obișnuite. Seara, cînd părăsiseră orașul, ieșiseră prin bariera Bucov. Acum, locul devenise deosebit de periculos. Ba, după părerea lui Zamfirescu, trebuia evitat chiar și podul de peste Teleajen, prevăzut cu telefon și avînd în apropiere un post de apărare antiaeriană.

Motorul mașinii bătea ritmic, ca un mecanism bine pus la punct, Zamfirescu fiind nu numai șofer priceput, ci și un mecanic destoinic. Cu mîinile încleștate pe volan, aplecat pînă aproape de parbriz, căuta să străpungă întunericul. Ori de cîte ori zărea farurile altei mașini, tresărea, făcîndu-l atent pe Enache care, și el, cu automatul între genunchi, era numai ochi. Trecuseră cu bine de Valea Călugărească, intraseră în Bucov și, după trei kilometri, aveau să ajungă în dreptul fabricii de cărămidă. Pe lîngă ea, înainte cu cîteva sute de metri de podul bine păzit, se croia un drumeag la dreapta, paralel cu apa Teleajenului, și Zamfirescu știa — undeva, mai sus — un vad bun de trecere pe unde puteau ajunge dincolo, pe celălalt mal al apei, ca să se poată strecura în oraș printr-o stradă lăturalnică. Acolo, nu prea departe, avea șoferul un cunoscut în curtea căruia lăsa camioneta despre care mai toţi ştiau că o folosește ca să negustorească în Capitală sau pe Valea Prahovei diferite bunătăți de-ale împrejurimilor : struguri, mere, vin sau țuică.

Tot drumul, Enache nu scosese o vorbă. Ar fi trebuit să fie mulţumit ca niciodată. Sarcina primită fusese îndeplinită întocmai : întreaga încărcătură a trenului german fusese făcută inofensivă și, pe deasupra, cîteva zeci de ostași hitleriști pieriseră o dată cu trenul. De asemeni, un fapt deosebit şi care trebuia să-l bucure era că numărul lor crescuse : Lică Grigoraș, șeful de haltă și Petre Turcu, fochistul, erau acum de-ai lor, tovarăși de nădejde, și tot la fel Ilie Lungu, mecanicul locomotivei aruncată în aer. Cam în etate omul, cam bolnav, totuși devotat partidului, gata oricînd să-i ajute pe cei mai tineri cu experiența sa de trei decenii și jumătate în slujba drumului de fier — tot printre muncitori, tot angrenat și participant la mișcarea ilegală a ceferiștilor comuniști.

Și totuși Enache era trist ca niciodată. Nu simțea lipsa ultimelor două nopți nedormite, nu-i păsa nici de emoțiile și încordarea nervoasă prin care trecuse, nimic. Deplîngea însă lipsa lui Angheluță, a inimosului băiat.

Și omul asupra căruia plana zi și noapte spectrul arestării, al cercetărilor din beciul Siguranței, apoi Curtea Marțială, Crîngul lui Bot și groapa comună, simți cum cîteva lacrimi se preling pe obrazul neras, negru de cărbune. Trase cu coada ochiului la Zamfirescu. Șoferul privea drept înainte, n-avea cum să-l vadă, și atunci mîneca hainei, murdară și ea, și-o trecu de cîteva ori peste față.

Cînd, după distrugerea trenului, se adunaseră la locul convenit din timp, Enache văzu îngrijorat că Angheluță nu-i printre ei.

— Angheluță, unde-i ?! întrebă el nedumerit, deși știa bine că nici unul din cei din jur nu-i putea răspunde.

Priviră unii la alții. Enache sta ca pe jeratic. Ce să facă ? Să se retragă cu toții, în grabă, spre Fordul ascuns în apropierea șoselei — și asta acum, îndată, pînă nu se alarmează autoritățile din Ploiești și celelalte centre — sau să-l caute pe cel ce lipsea ? Sau să rămînă acolo doar cîțiva dintre ei, să afle ce s-a întîmplat cu Angheluță ? Enache știa însă că nu avea dreptul să pună în pericol și viața celorlalți. Iar dacă ar lăsa acolo pe cîțiva, cum s-ar descurca ei în fața autorităților ? Cum și-ar justifica prezența în preajma catastrofei ce abia avusese loc ? Apoi, chiar și mai departe, tot o să se facă razii, cercetări, anchete, în rîndul tuturor celor ce aveau o legătură cît de vagă cu calea ferată, cu șoselele înconjurătoare, prin sate și comune. Enache știa bine acest lucru, și tocmai de aceea sta nehotărît. O clipă doar :

— Stoiculeț, Mărcuș şi Păsărin ! Voi, că sînteți mai tineri, dați o fugă pînă în partea cealaltă a pădurii, acolo unde trebuia să stea Angheluță și strigați-l. Împărțiți-vă în trei. Fiți atenți. Strigați și ascultați. Dacă e rănit, trebuie să vă răspundă. Noi vă așteptăm la mașină. Nu plecăm fără voi. Grăbiți-vă, însă. Şi un minut, unul singur, ne poate costa tare mult !

Zadarnic, însă, îl tot strigaseră de zeci și zeci de ori. Angheluță nu le-a dat nici un semn de viață.

Tot în fugă, s-au înapoiat la mașină. Începuse de cîteva minute să plouă, și pămîntul se lipea de bocanci. Fără să mai piardă o clipă, săriră în mașină și Zamfirescu porni motorul. Doi în față, ceilalți în spate, sub prelată. După ce trecură de fabrica de cărămidă de la Bucov, Fordul își micșoră viteza și, cu luminile stinse, se abătu la dreapta, coborînd cu prudență o pantă abruptă, dar scurtă, intrînd apoi pe drumeagul căruțelor care scoteau pietriș din albia Teleajenului. Zamfirescu căuta pe cît putea să nu forțeze motorul, să nu facă zgomot, să nu atragă atenția santinelelor podului din apropiere. După două sute de metri, aruncîndu-și privirile în stînga, spre șoseaua abia părăsită, zăriră mai multe faruri ce înaintau cu repeziciune, luminînd normal, de parcă n-ar fi existat ordonanțele privitoare la camuflaj.

— Enache, privește, cine-s ăia ?!

— Oprește motorul ! și Enache se întinse peste șofer, căutînd să străpungă întunericul prin ușa întredeschisă. După zgomot deosebiră îndată și motociclete și mașini gonind nebunește, unele după altele. După cîteva clipe vehiculele trecură de ei și, îndată, dispărură în spre Valea Călugărească.

— Îi dăm drumul ?

— Dă-i, să nu ne-apuce ziua pe-aici.

După cîteva zeci de metri lăsară în urmă fabrica de cărămizi care, de cînd cu războiul, își încetase producția, și îndată nimeriră vadul căruțelor.

În fața lor, în întuneric, apa abia susura. Săptămînile din urmă fuseseră lipsite de ploi, sus la munte, de unde rîul își trăgea puterea.

Cîteva minute mai tîrziu Forduletul duduia de cealaltă parte a Teleajenului, intrînd grăbit pe străduța știută de șofer, după care pieri în întortocherea străzilor mărginașe ale orașului. Săriră cu toții din mașină, grăbiți să-și dezmorțească oasele, fiecare cu gîndul la cele ce or să se întîmple de acum încolo. Ar fi avut nevoie de mîncare bună, de somn, de odihnă îndelungată, numai că nimic din toate acestea nu se prea putea îndeplini curînd. O parte urmau să plece la serviciul de fiecare zi, alții spre locuințe numai de ei știute, iar cîțiva să stea o vreme ascunși, în așteptarea evenimentelor următoare.

Înainte de a se despărți, Enache îl trase deoparte pe Stoiculeț :

— Radule, trebuie să ne îngrijim de femeia lui Angheluță. Cîteva zile să stea ascunsă, cît mai departe de casă și de-ai ei — mamă, tată, frați — de-o fi cumva să-l identifice pe Angheluță. Pricepi ?

IV

FEMEIA AFLASE mai mult singură, intuind diferite întîmplări aparent disparate, dar totuși legate între ele, că Angheluță al ei e comunist. Mai apoi el însuși îi spusese ceea ce era de spus, și nici nu s-ar fi putut altfel cînd lipsea de acasă ba ziua, ba noaptea, și cînd femeia era tînără și drăgăstoasă și l-ar fi vrut doar al ei, nu să umble haihui, cine știe pe unde. Aflase ea repede care îi erau orele de lucru la Concordia, așa că Angheluță nu avusese cum să-i ascundă prea multă vreme o parte din adevăr. De altfel inteligența, sau poate instinctul, îi spusese ce face și cam pe unde umblă dragul ei bărbat. Altfel pleci și altfel te înapoiezi cînd vii de la o altă femeie, și altfel de ore potrivești cînd ești nestatornic cu propriile sentimente. Or, Angheluță numai a bărbat legat la gard nu aducea. Pe urmă — gîndea Rădița — de ce să plece de acasă cu gînd să calce pe alături, tot la ore nepotrivite, deseori luat sau anunțat de alți bărbați ce doar a „crai“ nu semănau. De ce să lipsească și de la serviciu — că aflase ea că se mai întîmplaseră și „d-astea“ — și de ce să se înapoieze murdar și flămînd, uneori cu hainele sfîșiate, dărîmat de oboseală și somn ? În sinea ei, femeia avea o strîngere de inimă ori de cîte ori simțea că Angheluță pleca în altă parte decît la serviciul său obișnuit, de strungar. Cuprinsă de teamă, îi spunea uneori să aibă grijă, să se ferească, să nu i se întîmple vreo nenorocire. El însă zîmbea și căuta să abată discuția pe alt făgaș.

În dimineața aceea cu cer albastru, după ploaia ce căzuse spre ziuă, tînăra femeie se trezise mai devreme decît alteori. Grijile nu-i dădeau pace. Și tresări mai liniștită cînd auzi scîrțîind poarta de la stradă. „El e !“ Se repezi la fereastră. Nu era el ! Se întristă din nou, pentru o clipă doar, că-l recunoscu îndată pe Mihai, fratele ei, mai mic cu doi ani. În primăvară urma să-l ia în armată. „Dar ce-o fi cu el la ora asta ?!“ se întrebă ea după o clipă, pătrunsă de o presimțire rea, ba chiar de un fior, cînd văzu fața lui Mihai, încruntată, cu privirea tot în jos.

Rădița își aruncă ceva pe umeri, peste cămașa de noapte, și se repezi să-i deschidă ușa :

— Ce-i cu tine, Mihai ?

Băiatul tăcu și-și feri ochii, privind tot într-o parte, fără să scoată o vorbă, de parcă cineva l-ar fi învățat cum să se poarte ca s-o sperie de la bun început.

— Vorbește, ce s-a întîmplat ? De ce-ai venit la ora asta ?! aproape că țipă femeia.

— Anghel...

— Ce, ce-i cu Anghel ?! I s-a întîmplat vreo nenorocire ?! Haide, spune, vorbește o dată, zi ceva !

— Nu știu... sigur. Poate că nu...

— Cum... poate că nu ?! Deci... și femeia începu să plîngă. L-au arestat, nu-i așa ? Spune-mi, Mihai, nu mă chinui !

De mila surorii sale și impresionat de lacrimile ei, Mihai își simți și el ochii umezi. Căută să și-i ascundă, dar Rădița nu-i da pace și atunci își cufundă fața în umărul ei, izbucnind în plîns. Îi era și ciudă că nu-și putea opri lacrimile. Doar acel muncitor, care îl trimisese la ea, îi spusese limpede :

— Vezi, să nu te pierzi cu firea. Caută de încurajeaz-o. Spune-i că noi toți, prietenii lui, sîntem alături de ea, că n-avem s-o lăsăm singură. Nici pe ea și nici pe copil !

Și acum, în loc să se poarte ca un adevărat bărbat, el însuși nu-și putea stăpîni plînsul.

— Mihai, pentru numele lui Dumnezeu, nu mai plînge și spune-mi o dată, ce-i cu Angheluță ?!

Și Rădița, mai legată decît el, îl prinse de umeri, zgîlțîindu-l.

— Nu știu, nu știu. Mi se pare...

— Spune o dată !

— Că... ar fi... a murit...

Femeia se lăsă, sau poate căzu pe un scaun. Lacrimile, una cîte una, se rostogoleau pe obraji, spre colțul gurii. Mihai, cu mîneca hainei, își ștergea ochii, privind apoi tăcut pe fereastră, spre brazdele năpădite de buruieni.

Așa au stat minute în șir pînă ce Vlăduț, din leagăn, începu să țipe. Rădița nu-l auzi, o vreme. În capul ei se făcuse un gol imens care o împiedica să mai gîndească. Ar fi vrut să întrebe cîte și mai cîte în legătură cu sfîrșitul bărbatului ei, dar nimic, nici o idee nu i se lega în cap. Totuși, țipetele copilului reușiră pînă la urmă s-o dezmorțească. Se făcu o clipă lumină, destul cît să-și dea seama că viața nu s-a sfîrșit pentru toți, că mai sînt și alții care au dreptul la ea. Se repezi spre leagăn. Copilul, ca și cum ar fi priceput nenorocirea care se abătuse asupra lor, încetă să mai plîngă, căutînd cu privirea către ochii mamei. Abia dacă buzele, mișcate încetișor, spuneau că foamea nu-i dă pace. Întorcîndu-se cu spatele către Mihai, Rădița se aplecă și, prin deschizătura cămășii de noapte, îi dădu micuțului sînul, să sugă.

— Spune-mi, Mihai, unde, cum s-a întîmplat! Și cum de-ai aflat? întrebă mama, cu fața întoarsă către el.

Băiatul, cînd văzu că sora lui nu plînge, ba chiar vorbește cu glas liniștit, potolit, nefiresc totuși în limpezimea lui, se trezi ca din toropeală și-și aminti pe loc de tot ce îi spusese acel necunoscut care îl trezise din somn, ciocănindu-i încetișor la fereastră:

— Rădiță, trebuie să ne grăbim, așa mi-a spus un... cineva, nu știu cine, un... tovarăș de-al lui Angheluță, adineauri, de cu noapte! Trebuie să pleci de aici, repede, o dată cu mine, acum! S-ar putea să vină poliția și atunci e și mai rău, zău așa! Știa el ce spune!

— Unde să plec! La voi, acasă? Și ce rău am făcut, să plec?!

— Nu-i vorba de răul făcut de tine. Parcă Angheluță a făcut vreun rău? Dar s-ar putea să te chinuiască, să te facă să spui ceea ce poate nici nu știi despre el, despre prietenii lui. Așa mi-a spus. Și n-ai să mergi acasă, că nici acolo nu-i bine. Te duc eu în altă parte, doar pentru cîteva zile, pînă s-or liniști lucrurile!

— Să plec din casa noastră, să nu știu unde mă duc!

— Măcar să nu fie nimic, să ne fi speriat degeaba.

— Nu știi unde... a murit?

— Nu știu... Dar mi-a spus că poate, dar puțin de tot, foarte puțin să fie așa, că poate n-o fi murit, ci doar o fi grav rănit.

— Cum?! se răsuci femeia deodată, în loc, cum „poate n-o fi murit“? Zace pe undeva?!

— Nu știu! De unde vrei să știu eu? se făcu băiatul mic, înfricoșat de privirea surorii sale.

— Dar cine știe?! Du-mă acolo, la cei ce știu de soarta sa, la tovarășii lui, haide! Și treci dincolo, în bucătărie, să mă îmbrac!

Încetișor, cu grijă, îl lăsă din nou pe Vlăduț în leagăn, își lepădă cămașa, trase pe ea o fustă, o bluză, scoase de sub pat un coș de papură și începu să arunce în el ce-i venea la-ndemînă, de-ale ei și de-ale copilului.

— Mihai ! Vino !

Umblînd în dulapul în care ținea puțina lor rufărie, dădu cu ochii de cămășile bărbatului ei pe care doar cu două sau trei zile în urmă le cîrpise și le cususe nasturii lipsă. Rămase o clipă, așa, aplecată, privind la ele, apoi le dădu la o parte. Cînd să închidă ușa dulapului, se opri, gîndi o clipă, și puse mîna pe cea de deasupra, trăgînd-o spre ea, încet, de parcă i-ar fi încremenit mîna. Apoi o puse la loc și o luă pe cea de la fund, a treia ; o cămașă cu pătrățele cărămizii care — știa ea — îi plăcea mai mult lui Angheluță.

Cînd umplu coșul, îl legă strîns la gură, Mihai ținea de toarte, iar ea înnodă sfoara. Săltîndu-se în picioare, și unul și altul zăriră în aceeași clipă mașina ce tocmai oprise în dreptul casei lor, din care coborîseră cîțiva civili.

— Uite-i !

Atît apucă să zică Mihai, privindu-i o clipă, speriat, cum dăduseră poarta de la stradă de perete, repezindu-se spre casă.

— Să fugim ! Repede, pe ușa din dos !

— Copilul ! Încuie ușa !

Mihai se repezi la ușă, dar nu apucă să răsucească cheia în broască. În pragul ei se și proțăpise unul, o clipă, intră, și după el ceilalți. Doi lungani și un grăsun — care părea să fie șeful — încruntați, cu priviri de piatră, săgetau de la femeie la bărbat, din colț în colț.

Rădița și Mihai încremeniseră. Totul venise atît de repede, încît nu părea să fie aievea.

— Domn' șef... făcu unul dintre lungani, arătînd din cap spre coșul pregătit de plecare.

— Voiau s-o întindă, porumbeii ! Nu-i așa, fă ? Hai, luați-i ! Duceți-i la mașină !

— Copilul, stați să-mi iau copilul ! țipă Rădița, încercînd să se smulgă din mîna unuia dintre lungani.

— Ce copil ?

— Copilul ! E-n leagăn ! se smuci din nou Rădița, dar mîna de fier îi prinse zdravăn brațul.

— Fi-ți-ar plodu-al dracului ! De copil ne arde nouă ! Ia-o, Ispase ! Hai, mișcă și tu ! și grăsunul îl îmbrînci spre ușă pe Mihai.

Ajunși în stradă o împinseră în mașină, pe bancheta din spate, lîngă ea și Mihai, le prinseră aceeași pereche de cătușe și se suiră unul de-o parte iar altul de cealaltă, al treilea — unul dintre lungani — rămînînd să percheziționeze casa.

Din-tr-o casă părăsită, cu ușile și ferestrele bătute în cruce cu scînduri — cum erau atîtea case pe atunci — Radu Stoiculeț fusese martor la tot ce se întîmplase. În cîteva rînduri nu lipsise mult să se repeadă și să descarce toate cele nouă gloanțe ale Mauser-ului său în agenți, să-i scape pe cei doi frați de beciul Siguranței. De moarte nu se temea, dar nici șanse de reușită nu avea. El era singur, ceilalți trei și cu șoferul patru, însă altceva îl oprise să dea ascultare primului imbold : Enache. Stoiculeț știa bine că acesta nu aproba niciodată astfel de acțiuni disperate și lipsite de rațiune. Închizînd ochii, strînse din dinți, strînse și plăselele pistolului și izbuti să se stăpînească, privind lung în urma mașinii.

„Copilul ! tresări el deodată. Măcar copilul să-l salvez ! Copilul lui Angheluță ! Asasinii ăștia ar fi în stare !“

În cîteva rînduri somnul fusese gata să-l cuprindă pe Enache, dar tot de atîtea ori îl trezise neliniștea ce o simțea cînd vedea că Stoiculeț nu sosea să-i spună că soția și copilul celui căzut la datorie fuseseră duși la loc sigur. Deși știa bine că nici unul dintre cei ce luaseră parte la acțiunea de distrugere a trenului nu avusese asupra sa vreun act din care să rezulte identitatea, totuși Enache socotise că e mai prudent s-o îndepărteze de acasă pe soția lui Angheluță. Cine știe prin ce întîmplare agenții Siguranței sau ai poliției izbutesc totuși să-l identifice pe cel căzut !

Cînd auzi poarta, sări ars și se repezi la fereastră. Zărindu-l pe Stoiculeț, negru de supărare, se grăbi să-i deschidă ușa :

— Ce-i, Radule ? !

— Rău. Au arestat-o. Și pe ea și pe frate-su ! și Stoiculeț apleacă privirile, de parcă el era cel mai vinovat.

— Dar cum, cum ? !

— Nu știu. Am alergat într-un suflet să-l anunț pe fratele ei, însă...

Enache rămase tăcut. Gîndea încruntat la cîte o să pătimească femeia și, se înțelege, alături de ea și fratele ei. După cîteva clipe își aminti de copil. De copilul de care era atît de mîndru Angheluță abia cu o zi în urmă.

— Și copilul, cu el ce s-a întîmplat ?

— L-au lăsat în casă, singur, și voia să-l ia o femeie din vecini, dar l-am luat eu și l-am dus soră-mi. Le-am spus vecinilor că sînt văr cu femeia arestată. M-au crezut sau nu... și Stoiculeț ridică din umeri, necăjit.

Hitleriștii și polițiștii români se învîrteau ca turbați în jurul trenului ce continua să ardă mocnit. Un agent al Siguranței ploieștene sesiză primul lipsa cadavrelor mecanicilor.

— Domnu șef, se adresă el celui ce avea să aresteze pe cei doi frați, nu văd nicăieri hoiturile celor ce conduceau trenul. Mecanicul, fochistul... nu-s ! ridică el din umeri.

— Ce spui, mă ? ! Cum se poate ?

— Zău, don' șef ! M-am uitat și eu și Ispas.

— Să vă țineți gura. Și mai controlați o dată, dar așa, pe șest, să nu se prindă nemții, le recomandă agenților săi Vasile Pritoc, șeful Siguranței ploieștene, care se și vedea ducînd la bun sfîrșit o afacere grozavă, prilej pentru o avansare în grad.

Totodată, discret, se apropie și el de locomotiva distrusă. Da, într-adevăr, nu se zăreau decît cadavre de nemți. Nici urmă de salopetă de muncitor al căilor ferate ! își roti privirile Vasile Pritoc.

Între timp se apropie de el un alt agent de-al Siguranței :

— Să trăiți ! M-a trimis domnu chestor să vă spun că a dat cîinele dînsului de cadavrul unui civil, colo, în marginea pădurii.

— Unde, mă ? !

— Colo, mai departe, la vreo trei kilometri de aici.

— Dar ce căuta chestorul tocmai acolo ? se miră el.

— Cîinele a început să latre, fugărea un iepure, și a dat peste morți. Sînt mai mulți. Sînt și nemți !

— Ce spui, mă ? ! Haide repede, du-mă într-acolo, ia-o înainte !

Angheluță căzuse pe-o parte, cu fața ascunsă în frunza putredă a anilor trecuți. Pantoful chestorului îl întoarse pe spate, și ochii strungarului — mari, sticloși, de mort — căutau undeva spre coroana copacilor ce nu putuseră să-l apere de glonțul neamțului.

— Cine-i ? Ce spun actele ? îl întrebă Vasile Pritoc.

— N-are nici un act, răspunse chestorul, un bărbat înalt, îmbrăcat după ultimul jurnal.

— Da-n pachetu acela ce-are ?

— Niște pîine. Îl avea în buzunarul de la haină.

Șeful Siguranței se aplecă și desfăcu cu vădită scîrbă pachetul cu bucata de pîine pămîntie unsă cu untură. Pîinea căzu în frunză, alături de cel ce fusese Angheluță. Pritoc se săltă în picioare, cu foaia de ziar în mînă : prima pagină din *Universul.* Alături de titlu, sus, un început de stradă și un număr, abia mîzgălite, în fugă, de vîrful bont al unui creion chimic : adresa lui Angheluță : Com... 22. Un bătrîn din cartier, ca să nu moară de foame, lua ziarele din centru, de la depozit, și le distribuia abonaților săi contra unui mic comision. Cînd reumatismul nu-l lăsa să colinde străzile, o nepoțică de vreo nouă ani — orfană de tată — îi ținea locul. Ca să-i vină copilului mai la-ndemînă, să nu încurce ziarele sau să sară vreo casă, bătrînul, cu mîna tremurîndă, „zgîria“ pe fiecare ziar strada și numărul locuinței respective. Așa se întîmplase și cu cîteva zile în urmă, cînd Viorica — nepoata „ziaristului“ — înlocuise pe bunicul țintuit de boală la pat.

Ochii lui Pritoc sclipiră a triumf : găsise un început de adresă. Părea să însemne ceva. Împături foaia în patru, în opt, fără să-i mai pese că era unsă cu untură, și o băgă în buzunar.

— Vreun nume, ceva? întrebă chestorul cu ciudă, că lui nu-i trecuse prin cap să cerceteze cu atenție foaia de ziar.

— Așa se pare, să vedem. Ispase, fugi și adu mașina. Mai ia un băiat cu tine! Vino pe colo, pe lîngă marginea pădurii!

— Com... Com... Ce stradă să înceapă oare cu Com, măi Ispase? întrebă Pritoc pe unul dintre agenții săi ce luase loc alături, în mașina Siguranței, în drum spre Ploiești.

— Știu și eu, domle șef! N-o fi cumva Cometei?

— Asta-i, măi Ispase! Să știi că asta e. Dar ia mai spune cîteva...

— Păi, mai la început mă gîndisem c-o fi Comerțului, Comediei, sau mai știu și eu care alta, însă îmi adusei aminte că am o cumnată care stă pe Neptun, colț cu Cometei, așa că...

— Cometei trebuie să fie! Nici nu știu să avem în orașul nostru Comerțului sau Comediei, cum zici tu.

— Comerțului, avem. E pe lîngă Piață.

— Se poate, dar dacă era vorba de strada Comerțului, să zicem, cred că analfabetul care a mîzgălit colea — și Pritoc se bătu cu palma peste buzunarul unde băgase foaia de ziar — ar fi trecut mai multe litere, nu doar trei, așa că haide să ne repezim mai întîi pe Cometei. Dacă dăm greș, fugim dincolo. Nuță! se adresă el șoferului, apasă mai tare pe accelerație! Parcă mergem după mort!

— Pînă-n fund, domle șef! Uitați: o sută zece!

În mai puțin de o oră, turismul intră pe strada Cometei. Trecu pe dinaintea casei cu numărul 22 și se opri la numărul 30, de unde tocmai ieșea o femeie.

— Ascultă, ia spune, nu știi cine locuiește la 22?

— Ba da: Anghel, un strungar de la Concordia.

— Mda... mulțumesc!

Mașina plecă mai departe, ocoli vreo două străzi și reveni pe Cometei.

— Oprește la douăzeci și doi! Dacă-i muncitor...

— Alo, domle șef? Să trăiți! La telefon Pritoc, de la Ploiești! O veste bună, domle șef; am identificat pe unul dintre bandiții care au aruncat în aer trenul german!... Repede?... Păi așa lucrăm noi, domle șef, operativ!... Nu, din păcate nu. Era mort, sfîrtecat de-o grenadă... Da, domle șef. Condiții foarte misterioase, extraordinar de misterioase, domle șef!... Lăsați pe mine, doar mă cunoaşteți; am și pus mîna pe nevasta mortului, am arestat-o adineauri. Tocmai se pregătea s-o întindă. Dacă mai întîrziam cîteva minute, o lua din loc... Nici o grijă, lăsați pe mine, dacă nici Vasile Pritoc nu s-o pricepe... Ce spuneți? Poate veniți și dumneavoastră pe aici?... Poftiți, poftiți, domle șef! Vă aștept cu mare plăcere!... Da, da, s-a făcut, domle șef, vă pregătesc eu tot ce trebuie... Aniversarea zilei de naștere a doamnei?... Treizeci de ani?... Să vă trăiască, domle șef, și la mulți ani!... Da, da, și curcani și vin, nu duceți grija asta... Domle șef, să știți că mă supăr; Păi se poate?! Ce naiba, oameni sîntem! Da, domle şef, da, e ca și făcut. Da, domle șef, nici o grijă... Să trăiți, domle șef, să trăiți!

Cu un sunet sec, receptorul fu pus în furcă. Zîmbind mulțumit, Pritoc apăsă pe butonul soneriei, chemîndu-l pe Ispas.

— Ad-o p-aia-ncoa, și lasă-ne singuri. Să discut eu cu ea, diplomatic. Între timp, tu ocupă-te de frate-su, ordonă el.

— I-aplic vreun „grad“?

— Deocamdată nu. Să-i luăm la început cu binișorul.

Rădița, speriată şi înfricoșată de schimbarea neașteptată ivită în viața ei, intră în biroul șefului Siguranței împinsă de la spate de Ispas.

— Luați loc, o pofti Vasile Pritoc să se așeze, scrutînd-o cu ochii săi mici, închiși pe jumătate.

O întrebă cum o cheamă.

— Rădița Marin, abia răspunse femeia.

— Căsătorită cu Anghel Marin, strungar la Concordia, nu? De cîți ani?

— Da, de doi ani. ,

— Etatea dumneavoastră și a soțului.

— Eu douăzeci și unu, el douăzeci și opt.

— Mda ! Copii aveți ? Cîți ?

— Unu : cel din leagăn, de-acasă.

— A, da da ! Părea tare drăguț. Cu dumneavoastră seamănă nu ?

— Și cu mine, și cu... el.

Apoi, părîndu-i-se că vocea celui care o interoga nu e așa de aspră cum fusese de dimineață — „uite, îmi vorbește cu dumneavoastră, nu țipă la mine“ — prinse un dram de curaj și, luîndu-și inima în dinți, îi vorbi, privindu-l pentru prima dată în ochi :

— V-aș ruga... să dați ordin să-mi aducă copilul. Știți, e tare mic, n-are decît patru săptămîni, i-o fi foame.

— Copilul ? Da, da, desigur ! Dar... de ce să vi-l aducă aici, cînd, poate, o să vă duceți dumneavoastră acasă ? ! Nu-i mai bine așa ?

— Oh, da, ar fi mai bine, da !

— Așa că, ia să discutăm ca de la om la om. Mai întîi, țin să vă anunț că nu veți avea nimic de pierdut, ci numai de cîștigat, dacă o să spuneți tot ceea ce știți despre activitatea... fostului dumneavoastră soț. Ați aflat că a murit, nu-i așa ?

— Da ! scăpă femeia printre buze, dar îndată își dădu seama că n-ar fi trebuit să recunoască.

Prea tîrziu însă, că veni următoarea întrebare :

— Știți și în ce împrejurări ?

— Nu știu. Adică nu știu precis dacă a murit. A trecut dis-de-dimineață pe la mine un muncitor care mi-a spus că ar fi grav rănit, atîta tot. Însă mi-am închipuit că trebuie să fi murit, că prea era întristat și posomorît, căuta ea s-o dreagă.

— Aha ! Atunci spuneți-mi, vă rog, cine era acel muncitor, cum îl cheamă și unde lucrează ?

— Nu știu. Atunci l-am văzut pentru prima dată.

— Hm, Mda ! Bine ! Cînd v-ați despărțit ultima dată de soțul dumneavoastră ?

— Aseară ! minți ea la repezeală. Cînd a plecat la serviciu. Pe la șase, șase fără ceva.

— La prînz, ieri, ce-ați mîncat ? veni următoarea întrebare, pusă nu fără rost.

Rădița răspunse ce-i veni la îndemînă : ciorbă de lăptuci, cu lapte bătut.

— Seara, cînd spuneți că a plecat de acasă, a mai mîncat ceva ?

— O cană cu lapte.

— La el i-ați dat ceva, să aibă pînă dimineața ?

— Nu i-am dat nimic.

— Nu i-ați dat două felii de pîine, unse cu untură ?

Rădița simți cum i se strînge inima, uitînd ce o întrebase domnul cel bine hrănit, cu pungi de grăsime sub ochi, care o sfredelea cu ochii săi mici de vier, încît femeia, instinctiv, își tot aduna reverele bluzei, acoperindu-și gîtul alb, tînăr, de femeie abia pornită pe făgașul vieții.

— V-am întrebat, nu i-ați dat două felii de pîine neagră unse cu untură ? repetă Vasile Pritoc.

— Ah, da, uitasem. Da, i-am dat pîine unsă cu untură. Nu aveam altceva mai bun.

— Unde voiați să plecați azi dimineață ?

— Acasă, la părinți, la tatăl meu.

— De ce ?

— Fiindcă... fiindcă...

— Fiindcă pînă acum nu mi-ați spus decît minciuni, stimată doamnă, și o să vă dau dracului ! își ieși din fire șeful Siguranței. Am mutră de tîmpit, de-mi îndrugi tot felul de brașoave, una mai gogonată decît alta ? zbieră el la Rădița, că femeia, înfricoșată, se făcu mică în scaunul ei. Drepți ! Scoală în picioare, că nu meriți să stai jos. Nu așa ! Cu mîinile în lungul pulpelor alea de iapă, mămițica lor ! Ca la armată, așa, și să răspunzi la fiecare întrebare de parcă ai fi la popă, la spovedanie, ai înțeles ? Că de nu, te joc în picioare ca pe o otreapă ! Te pisez de te fac una cu pămîntul ! Ai înțeles, fă ?

Rădița tăcu înfricoșată. Pritoc continuă s-o interogheze, să țipe, să amenințe, și sfîrși prin a apăsa pe butonul soneriei :

— Să vină Ispas !

— La ordin, domle șef, să trăiți ! M-ați chemat ?

— O vezi, mă ? Uită-te bine la ea !

— Da, domle șef, o văd !

— Auzi, Ispase, ce spune : cum că mortul ăla din pădure, ăla care ne dă nouă atîta bătaie de cap, n-ar avea nici un prieten. Auzi, măi Ispase, mă ! Să nu mori de rîs cînd auzi o asemenea nărozie ? ! Ce-o fi crezînd dumneaei despre noi, mă, că sîntem tîmpiți ?

— Domle șef, dați-o pe mîna mea, și-o să vedeți cum i se deschide pliscul.

— Păi de-aia te-am chemat, mă ! S-o faci să vorbească. M-a scos din sărite, cu gogoșile ei !

— Ce grad să-i aplic, domle șef ?

— Șapte, Ispase ! Și hai, ia-o !

Rădița privi speriată de la unul la altul. Ce-au ăștia de gînd cu ea ? Și ce-o fi însemnînd „gradul șapte" ?

— Hai, fă, mișcă ! Ia-o la dreapta, pe scări în jos ! Haide, ce-ai înțepenit ? se răsti Ispas la femeie.

— Ispase ! Zbieră Pritoc, sărind în picioare și repezindu-se după ei, vezi, ai grijă și de maimuțoiul ăla de frate-su ! Tot „șapte" și lui, să nu se supere ! Să le confrunți declarațiile mă, să nu te ducă de nas !

— Lăsați pe mine, domle șef ! abia se mai auzi glasul agentului, de undeva, din gangul beciului.

V

COLONELUL EWALD KRANZ spumega de furie. Tocmai se înapoiase de la București, unde fusese chemat de baronul Manfred von Killinger, ministrul Germaniei hitleriste la București. Baronul, beștelit și el de Berlin, își descărcase nervii pe comandantul german al Ploieștiului. Colonelul, care nu se simțea vinovat de distrugerea transportului de Faust-Patrone — pentru că nu el avusese sarcina să asigure paza trenului — îl chemă pe maiorul SS Georg Peters, șeful Gestapoului local.

Ewald Kranz știa însă bine că acesta, deși doar maior, era cel puțin egal lui în multiple privințe : era suficient un telefon la Berlin ca să se trezească a doua zi în drum spre front, trimis disciplinar. Totuși ceva trebuia făcut, să se dea de urma celor ce distruseseră prețioasa încărcătură a trenului.

— Domnule maior, luați loc. Spuneți-mi, cum merg cercetările în afacerea trenului nostru ?

— Adică... fost al nostru, domnule colonel, accentuă maiorul pe „fost al nostru“, neplăcut surprins de tonul de superioritate cu care fusese pusă întrebarea.

— Fie și așa, dar asta nu schimbă cu nimic aspectul problemei. Cineva trebuie să descopere pe criminali. Nu sînteți de aceeași părere ?

— Tocmai de aceea am trimis la fața locului un întreg *Wehrführungstrüppe*[1] SS !

— Și rezultatul ? R.S.H.A.-ul[2] îl vrea cît mai grabnic !

Cînd auzi vorbindu-se de Siguranța Reichului, maiorul ciuli urechile. Nu-i plăcea niciodată să i se amintească de această direcție atotputernică.

— În primul rînd s-a constatat că atentatul a fost pus la cale de către români.

— Aliații noștri ! scrîșni colonelul.

— În complicitate sigură cu mecanicii locomotivei. Cadavrele acestora n-au fost găsite printre victime. A fost descoperit cadavrul unui român, e adevărat, dar nu aparține nici unuia dintre cei doi mecanici.

— Printre rămășițele locomotivei ?

— Nici vorbă. În pădurea din apropierea căii ferate.

— Cum vă explicați aceasta ?

— Pînă acum, în nici un fel. Sîntem în fața unui caz foarte complex.

— Calea ferată a fost redată circulației ?

— Încă nu, dar e aproape gata.

— S-au putut recupera ceva arme antitanc ?

— Nici una.

— Cunoașteți importanța acestora, în actuala fază a războiului ?

— Bineînțeles, domnule colonel ! O cunosc, și încă foarte bine, răspunse maiorul, din nou iritat de felul cum punea Kranz întrebările, asemeni unui adevărat interogatoriu.

---

[1] Detașament special al poliției secrete de stat.

[2] Biroul central al Siguranței Reichului.

— Mda ! Ce să mai discutăm amîndoi, că tot n-am ajunge la nici un rezultat. Mai bine să-l chemăm pe... pe imbecilul acela care e mai mare peste Siguranța română, aici, la Ploiești. Azi-noapte i-am zărit mutra printre rămășițele trenului. Poate că a mirosit vreo urmă. În definitiv, el cunoaște mai bine decît noi oamenii și locurile astea blestemate.

— Nu-i rea ideea. Numai că unul ca ăsta nu face doi bani, dacă nu-i promitem ceva... și maiorul făcu un gest semnificativ, frecîndu-și degetul mare de arătător.

— Îi dăm, dă-l dracului. Cît să-i oferim ?

— O sută, o sută cincizeci de mii, două sute de mii.

— Nu-i prea mult ?

— Dacă face treabă, nu-i mult. Apoi o să-i dăm bani d-ăia, făcuți de noi. Îi schimbă pungașul, nici o grijă.

— Atunci să-l poftim aici !

Cînd Vasile Pritoc auzi că-i chemat de comandantul garnizoanei germane, tresări. Nu-i prea plăcea această invitație. Nu ținea de loc să aibă de-a face cu nemții. Mai bine se împăca cu șefii săi de la București.

La înapoiere, însă, șeful Siguranței era altul : vesel, radios, plin de sine, convins că banii promiși de nemți sînt pe jumătate în buzunarul său.

— Cheamă-l pe Ispas să vină la mine ! strigă el din mers, intrînd în biroul său.

Agentul — mîna sa dreaptă — intră pe ușă, în cămașă, cu mînecile suflecate, transpirat și obosit.

— Ce-ai făcut, mă, gata ?

— Nu vrea, domnu șef. Nici unul, nici altul, lua-i-ar dracu !

— Cum, mă ? se săltă șeful din fotoliu, roșu la față.

— Amîndoi au luat pe „nu“ în brațe.

— Ispase ! Tu doar i-ai mîngîiat. Altfel cum ?!

— Eu, să mîngîi ?! Nu mă vedeți cum sînt ? Tot numai o apă.

— Dar dacă-i fac eu să vorbească, ce-mi dai tu mie, mă ?!

— Domnu șef... poate doar să-i omorîți. Am trecut și de „șapte“, zău așa! M-au scos din sărite, mai ales ea, că sînt sigur că știe multe, cățeaua!

În timp ce Ispas, cu mîinile la spate, sta rezemat de un perete, Vasile Pritoc se plimba nervos. Deodată se opri:

— Ispase, a noastră-i victoria! Am găsit. Fugi de adu plodu-ncoa, c-o fac eu să spună și ce-o să viseze la noapte!

— Aha... bună idee, domnu șef! „Gîdilăm“ puțin pe ăla micu și cînd l-o auzi cum țipă...

— Asta-i, mă Ispase! Trebuia să ne fi gîndit de la bun început. Hai, fugi, ia Buickul meu.

Cînd Ispas se înapoie fără copil, șeful Siguranței strigă înciudat:

— Bine mă, dobitocule, de ce n-ai încuiat ușa?!

— Am încuiat-o, dom' șef. A intrat pe fereastra bucătăriei. A spart geamul.

— Cine, mă? Femeile alea care căscau gura? Spune mă, cine?

— Nu, domnu șef, nu femeile. Un individ. Unu cu mutră de muncitor. Așa mi-a spus o babă de pe aceeași stradă.

— Complicele mortului din pădure! El... el a fost!

— Știu și eu?!

— Uite, mă Ispase, uite ce greșeală colosală am făcut! Trebuia să ținem casa sub supraveghere!

— Trebuia, domn' șef.

— Și acum ce-i de făcut?!

— Ce? Să mai cobor o dată la beci. Mi-a venit o idee, mai adineauri.

— Bine, coboară, dar ai grijă să nu-i omori. Dacă îi pierdem și p-ăștia... Măcar să-i folosim ca momeală, dacă într-adevăr nu știu nimic. De altfel o să cobor și eu îndată, doar să dau cîteva ordine, să-i arestez pe toți cei găsiți cu un copil mic în brațe.

Mai apoi, după ce zbieră de cîteva ori în pîlnia telefonului, șeful siguranței luă dintr-un dulap un bici cu mai multe sfîrcuri, și dintr-un colț cîteva nuiele de alun, și părăsi biroul călcînd apăsat.

Două ore mai tîrziu Vasile Pritoc urcă gîfîind aceleași scări, roșu, încruntat, căzînd obosit în fotoliul său obișnuit. Cu un gest plictisit își slăbi cravata și-și descheie gulerul cămășii, gîfîind ritmic, congestionat. Zărind cîteva urme de sînge pe podul palmei stîngi, intră într-un lavabou alăturat, să se spele, să se mai răcorească și să-și pună ținuta în ordine, că se apropia ora de masă.

După trei zile de „cercetări", Vasile Pritoc luă hotărîrea să-i elibereze pe cei doi arestați, ferm convins că nici unul nici celălalt nu cunoștea nimic din activitatea lui Angheluță sau a „complicilor" acestuia. Apăsînd pe butonul soneriei, intră un agent :

— Fugi de cheamă-l încoace pe Ispas ! Vezi că e jos, la beci.

După cîteva minute, cel chemat intră în birou, cu părul atîrnîndu-i în dezordine pe frunte. Şeful îl privi întrebător.

— Nu vrea, domnu șef. Pe... contesă, nici nu mai știu de cîte ori am trezit-o cu apă. Degeaba.

— Mă, e paradită rău ?

— Oho, numai s-o vedeți !

— Hm ! M-am gîndit că ar fi bine dacă le-am da drumul.

— Să le dăm drumul ?! tresări călăul, înciudat la gîndul că „munca" lui de trei zile era irosită în vînt.

— Da, mă, îi punem în libertate ca să-i filăm. Poate că așa prindem vreo urmă.

— Domnu șef, în totu de acord, dar să știți că în situația de față... nici să meargă nu sînt în stare, dar să mai apară pe străzile orașului. Eu mi-am făcut datoria cum scrie la carte, de...

— Mă, dar sînt întregi ?

— Sînt, domnu șef, cum să nu fie ?! Nu știți că eu lucrez delicat ? Doar... ea, femeia, are vreo cîțiva dinți mai puțin. Nu mulți, patru sau cinci, atît.

— Fir-ar să fie ! Nu trebuia, măi Ispase.

— Gradul opt, domnu șef ! De, ce era să fac ?

— Atunci uite cum procedăm ; îi duci la baie și-i treci în celula cu paturi. Îi ținem cîteva zile pe mîncare și pe odihnă, să se mai înzdrăvenească.

— Gata, domnu șef, s-a făcut. Ordinul e ordin.

Într-una din serile următoare, cei doi arestați fură aduși în biroul șefului. Mihai avea două pungi învinețite sub ochi, o ureche aproape smulsă și mergea șchiopătînd, iar Rădița abia se mai putea ține pe picioare.

— Stați jos ! îi invită Pritoc, adresîndu-se apoi agenților : Lăsați-ne singuri. Tu, Ispase, așteaptă afară. Am să te chem.

Îmbrăcată într-un rochie de stambă, strîmtă și prea scurtă pentru ea, Rădița își simțea capul vîjîind. O dureau toate, dar nu o durere obișnuită, insuportabilă, o durere care îi amorțise simțurile. Doar locul unde fuseseră dinții o durea ceva mai rău.

— Va să zică așa... începu șeful Siguranței. Nu știți nimic din ce v-a întrebat domnu... domnu care v-a anchetat. Bine, foarte bine. Nu știți, nu știți. Eu vă cred și tocmai de aceea, uite, vă dau drumul să vă înapoiați la casele voastre. Să nu spună careva că nu sînt om de treabă, că n-am inimă. Însă și dumneavoastră trebuie să ne înțelegeți ; am și eu șefii mei, față de care trebuie să dau socoteală. Pentru că, nu uitați, trăim ceasuri grele. Națiunea se află în război. Dușmanii vor să ne învingă, să cotropească sfînta noastră țărișoară, s-ajungem iar în robie, ca pe vremea fanarioților. Şi pentru că inamicul e hoţ și șiret, și niciodată nu poți ghici intențiile lui, noi ăștia care asigurăm existența statului trebuie să fim cu ochii în patru. Din această cauză sîntem uneori nevoiți să fim mai duri, mai fermi, mai cu caracter, ca să zic așa. Totuși nu trebuie să dezarmăm, și nici să ne speriem de durere, de necazuri trecătoare, pentru că din suferință se naște adevărata fericire, să știți de la mine ! Şi uite, acum, chiar în această seară, o să plecați acasă. O să vă odihniți cîteva zile, și pe urmă la muncă. La muncă, fiindcă altfel nu se poate. Cu toții trebuie să muncim, căci munca înnobilează pe om. Ați înțeles, măi fraților ?!...

Nici un răspuns. De altfel, Mihai nici un auzise pălăvrăgeala neroadă a celui care îi arestase și care acum părea deosebit de cumsecade. Palmele, pumnii și cravașele primite peste urechi îi lăsaseră un țiuit continuu. În locul urechilor, simțea flăcări.

Nu departe de clădirea Siguranței, se afla o cafenea ținută de un grec. De cîteva zile numărul clienților obișnuiți ai localului se mai mărise cu cîțiva. Printre aceștia, Radu Stoiculeț și Petrică Turcu. Cei doi deveniseră peste noapte pasionați amatori de table, de copcică, de tabinet. Dar pentru că cele două mese de biliard erau mai aproape de ferestrele cafenelei, de unde se putea ține sub observație intrarea clădirii unde fuseseră închiși Rădița și Mihai, cei doi păreau atrași îndeosebi de biliard. Jucînd sau chibițînd, nu pierdeau din vedere înfricoșătoarea clădire. Doar seara, cînd întunericul copleșea întregul oraș, doar atunci îndrăzneau să se aventureze în afara cafenelei și să se apropie de intrarea Siguranței, pîndind. Într-una din seri fochistul tresări. Sesizase ceva deosebit : cei doi arestați de a căror soartă nu știau nimic de cîteva zile părăseau liberi clădirea Siguranței ! Petre Turcu stătu o clipă pe gînduri, apoi dădu fuga să-l anunțe pe Stoiculeț. Împreună simțiră, mai mult decît putură să vadă, că cei eliberați sînt urmăriți de doi copoi de-ai lui Pritoc.

— Să nu ne apropiem prea mult de ei ! Poate că le-au dat drumul tocmai d-aia : să vadă unde se duc și cu cine se întîlnesc. Să fim atenți să nu ne observe. Haide !

Abia cînd o femeie din vecini îi spuse că Vlăduț fusese luat de un muncitor, la o oră după arestarea ei, Rădița se mai liniști. Din descrierea făcută de vecină bănui că muncitorul trebuie să fie unul și același cu cel care îi adusese biletul în dimineața din ajunul morții lui Angheluță. În cîteva rînduri fu gata-gata să plece în căutarea copilului, numai că pînă la urmă socoti că cel mai nimerit lucru ar fi să stea acasă, cîteva zile, împreună cu Mihai, și să aibă deplină încredere în tovarășii lui Angheluță. Dealtfel, puterile nici n-ar fi ajutat-o să colinde orașul în încercările ei de a da de urma micuțului.

Zi și noapte, unul dintre agenții lui Pritoc supraveghea locuința Răditei. Sta pitulat între dărîmăturile unei case bombardate și, de acolo, cu ajutorul unui binoclu puternic, putea fără mare greutate să-și dea seama de orice mișcare deosebită. Pritoc promisese agenților săi o importantă recompensă bănească dacă vor prinde vreo urmă care să-l ajute să pună mîna pe „complotiști". După două zile, seara, pe la zece, în capul agentului de serviciu căzu o cărămidă. Cînd se trezi „din somn", locuința supravegheată era pustie.

Tăcere deplină. Pe pat, Rădița și Mihai. În fața lor, în picioare, Enache, Stoiculeț, Pavel Zamfirescu și gazda, un cizmar. Atelierul acestuia — o cutie de scînduri „doi pe doi" — fusese ridicat la stradă, paralel cu trotuarul, sub un corcoduș. Prin cele două ochiuri de geam ale atelierului, cizmarul putea să cuprindă cu privirea întreaga stradă, și într-o parte și în cealaltă. Ca să intri în atelier și să-i arăți cizmarului că ți s-a desprins pingeaua, trebuia să pătrunzi mai întîi în grădina din fața casei, să pășești cîțiva metri pe o potecă mărginită de gura leului și abia apoi să deschizi ușa cizmăriei. Însă, tot așa puteai să intri în grădiniță și, în loc să faci la dreapta, către atelier, țineai calea dreaptă, spre casă. Cînd ajungeai la intrare, ciocăneai într-un anume fel, ți se deschidea, și astfel participai la ședința unde se prelucrau și se dezbăteau ultimele directive și instrucțiuni. Cizmarul, cu ciocanul în mînă și „calul" pe genunchi, mătura strada cu privirea. Dacă ar fi fost să observe ceva deosebit, ar fi tras de sîrma care ieșea prin acoperiș, se pierdea printre crengile corcodușului, apoi ale unui cireș și, lîngă casă, ale gutuiului. De acolo firul de oțel se furișa în odaia unde erau adunați cei pe care-i căuta Vasile Pritoc.

În spatele casei, o ușă, alte grădini, ale altor oameni. Dacă sîrma s-ar fi agitat, s-ar fi răspîndit și ei ca potîrnichile, care-ncotro, unde ar fi văzut cu ochii.

De data asta, însă, nu ca să discute se adunaseră ei acolo, și nici ca să pună la cale cine știe ce acțiune îndreptată împotriva războiului. De data asta tăceau. Tăceau, priveau și nu puteau să creadă că e așa.

Și totuși ochii nu mințeau.

— Radule ! și Enache întoarse privirea spre Stoiculeț. Mai poți, te mai țin picioarele ?

— Cum nu ?! Trebuie să mă duc undeva ?

— N-ai închis ochii de două nopți. Du-te de-l adu aici pe doctorul nostru, pe Rădulescu. Spune-i că-l rog foarte, foarte mult să vină îndată.

Diagnosticul medicului fu limpede. Fracturi, cel puțin aparent, nici una. Amîndoi însă aveau o parte din organele interne lovite, poate zdrobite.

— Fața, limba, dinții, vînătăile, toate se vor vindeca sau se vor repara, îi șopti medicul lui Enache, într-o cămăruță alăturată, după ce terminase de examinat pe cei doi frați. La fel una dintre urechile băiatului ; Cealaltă are timpanul spart. Mai gravă e însă situația organelor interne. La femeie nu-mi place deloc respirația, prea hîrîie, se îneacă. Au călcat-o în picioare. Ar trebui — și unul și celălalt — văzuți de un radiolog. Sper că am să pot aranja și această treabă, însă, cîteva zile, să stea la pat și să primească mîncare bună și hrănitoare. Deocamdată le-am făcut cîte o injecție întăritoare și alta care să le mai ia din durere, să poată dormi. Mîine dimineață o să caut să trec din nou pe aici, să văd ce mai pot face pentru ei.

— Domnule doctor, nu știu cum să-ți mulțumesc.

— De ce să-mi mulțumești ? Nu mi-am făcut decît datoria, atîta tot.

Partea a doua

ÎN LUNILE CALDE

I

BĂTRÎNII lui Petre Mitea locuiau într-o căsuță singuratică, pe valea Teleajenului, la poalele munților. De la ei, încolo, nu mai erau sate. Doar gospodării răzlețe, de oieri și pădurari. De cînd cu alarmele și de spaima bombelor, care întîrziau totuși să cadă, Sultana, soția acarului, locuia cu socrii. Acolo voia Enache s-o ducă pe femeia celui căzut. Pe Mihai, fratele Răditei, l-au ascuns la o rudă, într-o comună de lîngă Tîrgoviște. Tînăra femeie mai avea însă nevoie de îngrijirea medicului, că sus la munte doar leacurile băbești o mai puteau ajuta. Pînă atunci, poate, s-or mai liniști și autoritățile. Le-o mai trece din necaz și n-or mai sta la pîndă pe la toate barierele și răscrucile.

Cei căutați nu erau însă de găsit. Unii lucrau meseria lor, Titus Mărcuș încheia mediile anuale, iar alții, ca Enache, Petrică Turcu sau Lică Grigoraș, stăteau ascunși.

Toate trec, și bune și rele, și avea să treacă și zarva acelor zile. Alte evenimente, alte întîmplări, că de evenimente și întîmplări neașteptate nu duceau lipsă acele timpuri, trebuiau să se ivească, și toate vor reintra în făgașul lor, cel de toate zilele. Tot război, tot foamete, dar nu și starea aceea de tensiune și teroare. Pe front, și acolo, se întîmplau atîtea, de la o vreme. Se călcau poteci bătătorite. Șenilele tancurilor se îngropau în propriile urme.

Sarcina s-o scoată pe Rădița din oraș o primise Pavel Zamfirescu. El și bătrînul său Ford. Dacă mai întîrziau cîteva zile, din nou ar fi trebuit să renunțe pentru o bucată de vreme. De data aceasta însă nu Enache și-ai lui erau „de vină“, ci alții. Altul. Un maior român, nici comunist, nici poate simpatizant al acestora, ci doar român.

Ploieștiul, ca toate orașele, avea un centru unde clădirile erau mai arătoase, magazinele unele lîngă altele, în mijloc o piață largă, cu o grădină mai într-o parte, cu o stație de taxiuri și alta de trăsuri. Pe două dintre cele mai înalte clădiri, la Primărie și la Bancă, două ceasuri publice se luau la întrecere, să nu se ajungă niciodată unul pe altul. Pe cine-l interesa însă ora exactă? Doar dacă, pe la zece, suna prealarma, pe la unsprezece alarma și, îndată, apăreau și avioanele. Atunci toți erau cu ochii la ceas.

Dar dacă orașul era pe jumătate pustiu, centrul era mai animat. Mai ales spre seară locuitorii rămași să facă umbră urîtului lăsau mahalalele și se adunau în centru. Unii să caute prin magazine, oricum mai bine aprovizionate decît prăvăliile din cartier, alții doar să-și mai dezmorțească picioarele. Să facă puțină mișcare, să schimbe o vorbă, să afle vreo noutate. Mai toți își dădeau întîlnire pe „Franceză“, strada cea mai centrală, botezată de edili cu totul altfel — Mihai Kogălniceanu — dar căreia ploieștenii în ruptul capului nu i-ar fi spus altfel decît „Franceză.“ Din „Franceză“ porneau mai toate celelalte străzi importante, ținînd de centru, cele mai multe cu aspect comercial : Lipscani, Cojocari, Basarab, Pasajul.

Stoiculeț, ca să scape de cicăleala maică-si, care ținea cu tot dinadinsul să-l însoare — îi găsise ea o fată bună, cu ceva zestre, „de neam“, ba și cuminte — se amestecă și el printre plimbăreți. Ieșise la șapte dimineața de la serviciu, și dormise pînă pe la trei, cînd au început discuțiile.

— Lasă-mă, mamă, cu fata dumitale! Astea-s vremuri de însurătoare? Şi, pe urmă ce, mă-nsor așa, cum mi-aș pune căciula pe cap, bună-rea, să țină de cald? Ştiu, vrei un nepot, bine, dar ai răbdare. O să-ți umplu curtea! glumise el.

Mergînd pe Calea Oilor, spre centru, gîndea că maică-sa, în felul ei, avea dreptate. Cel mijlociu, mort în primele bătălii, n-apucase să se însoare. Lixandru, cel mare, era însurat, de cîțiva ani, dar dacă nu făcuse el copii, cît fusese întreg, pe picioarele lui, acum, cu proteze de lemn de salcie... Mai rămăsese el și Ioana, soră-sa.

Cu acest gînd ajunse pe Franceză. Făcu de unul singur două ture, căutînd să citească pe fața nemților, cu care se întretăia, cam ce gîndeau și care le era starea sufletească, apoi intră la „Luzana", să bea o bere. Acolo îl găsise zvonul celor întîmplate în cealaltă parte a străzii, că Franceza nu era o stradă ca toate străzile, dreaptă, șerpuită, lungă, sau scurtă. Pornea din Romană, aproape trasă cu linia și, după nici trei sute de metri, făcea un unghi drept, la stînga, terminîndu-se după alte două sute de metri. În cealaltă parte, dincolo de unghi, acolo se întîmplase „tragedia" ; pe Franceză colț cu Basarab, sub ferestrele hotelului Grand, stabiliment de lux cu FETE cu tarif fix.

Cînd soarele se ascunsese după hotelul Central — de data asta hotel-hotel, nu bordel — și luase cu el o parte din văpaia de peste zi, a avut loc incidentul soldat cu moartea unui maior neamț. Maiorul român, sortit să tulbure liniștea autorităților, ieșise la brațul soției de la cinematograful Modern, din apropiere. Sub fereastra hotelului, s-a întîlnit cu maiorul neamț. Acesta, bățos și arogant, l-a întrebat pe echivalentul său în grad :

— De ce nu saluți, Herr Major ?!

Schimbul rapid de cuvinte — românul, fiind însoțit de o femeie, încercase să-i explice că el era cel îndreptățit să pună o astfel de întrebare — urmat de două palme trase de ofițerul neamț, s-a încheiat cu cîteva focuri de pistol și dispariția „ucigașului".

Stoiculeț abia apucase să-și înmoaie buzele în spuma apoasă a berei, cînd un tinerel intră pe ușă și strigă în gura mare că „unul de-ai noștri a împușcat, colea, un ofițer de-al friților !"

Şi el, și alții, lăsară halbele și porniră într-acolo tot într-o fugă, dar tot așa de grabnic se risipiră care încotro cînd dădură cu ochii de pustiul intersecției. Rafinorul, după ce rătăci o vreme pe străzile vecine, doar o afla mai multe amănunte despre întîmplare, se îndreptă grăbit spre rafinăria Astra-Română, unde lucra Pavel Zamfirescu. Şoferul duse știrea mai departe, lui Enache și altor cîțiva, și astfel o aflară cu toții chiar în aceeași seară, pînă să înceapă „vînătoarea“.

Nemții erau nervoși. Exasperați de insuccesul cercetărilor, poftiseră la comandamentul lor pe toți cei considerați vinovați de inactivitate, de delăsare, poate de trădare. În același birou stăteau, cuminți și tăcuți, asurziți de răcnetele colonelului Ewald Kranz, „mărimile orașului“ : prefectul, chestorul, noul șef al Siguranței, comandantul Legiunii de jandarmi, comandantul Curții Marțiale. Minute în șir ascultară, repetate de zeci de ori, cuvintele dreptate, liniște, civilizație, noua ordine, iubitul nostru Führer, după care colonelul conchise ferm :

— Aștept, domnilor, să aflu că ați trecut hotărît la acțiune, că ați băgat spaima în trădători, că ați lichidat cu șleahta de derbedei și criminali, că i-ați arestat, i-ați împușcat, i-ați pedepsit, așa după cum merită, pe toți cei ce au avut nemaipomenita cutezanță să atenteze la integritatea și siguranța eroicei armate germane ! Unde ne trezim, domnilor, unde ?! Într-un stat inamic ? Așa se pare, dacă avem în vedere acțiunile dușmănoase care au costat viața bravilor noștri soldați și ofițeri ! De nu-i așa, să dovediți, să dovediți, domnilor, că sînteți aliații și prietenii credincioși ai iubitului nostru Führer !

Cînd socoti că a terminat cu ceea ce a avut de spus, luă poziția de drepți, salută cu brațul întins și răcni un „Heil Hitler“ asurzitor. O întoarcere și, țeapăn, ieși pe o ușă laterală. „Invitații“ se priviră plouați și consternați. Doar Zanea, comandantul Curții Marțiale, găsi de cuviință să pună punctul pe i :

— Are dreptate. Așa e. Prea ne purtăm cu mănuși. Ce-i aia muncă silnică ?! Să fugă, să evadeze, să se ducă dracului ? Să-l mai și țină statul pe mîncare pînă ajunge la Sărata ? La moarte, la moarte cu toată lumea ! Pedeapsa cu moartea e sfîntă. Condamni unul, și se învață minte o sută !

Încruntat și iritat că el, Cristache Zanea, temutul Cristache Zanea, fusese nevoit să stea în scaunul său, cuminte, și să asculte la altul cum urlă ca un apucat, îl prinse de braț pe chestor, bun amic, și-l trase după sine spre Mercedesul ce aștepta în stradă.

— Dă-i drumul, Grigore ! Acasă.

Mai liniștit, o dată așezat confortabil pe bancheta din spate, se răsuci spre Pompilian Protopopescu, mai marele poliției :

— Și nemții ăștia, măi Pompilică, prea o fac de oaie. Zbiară la noi, ca la slugile lor !

— Mde !

— Ce mama dracului, ne-au cîștigat la belciuge ? continuă colonelul, folosind același limbaj colorat, pestriț și deseori vulgar, propriu ofițerului de modă veche în relațiile cu subalternii, deși nu s-ar fi putut spune că chestorul îi era subaltern. Ce, eu le zic lor ceva, țip la ei că se retrag ca niște căcăcioși ?! Nu vezi ce-o ncasează de la o vreme ? Și tot ei cu gura mare !...

II

INSTITUȚIA, înfricoșătoare prin însăși existența ei, fusese transformată de cîțiva într-o nesecată sursă de venituri. În incinta Curții Marțiale se tocmeau, ca în gura oborului, libertatea și viața împricinaților, militari și civili, mai hăituiți decît toți fiind comuniștii. Și cum aceștia nici nu implorau îndurarea colonelului comandant, a lui sau a trepădușilor din jur, și nici nu-i burdușeau buzunarele cu bani, ei erau cei mai năpăstuiți cînd pronunța Zanea sentința. Altfel, colonelul era om de înțeles. Cine „da“ cît trebuie era achitat. Achitat sau condamnat la cîteva luni, simbolic, să nu-și audă vorbe. Cînd acuzatul n-avea bani, nici aur și nici bijuterii de preț, era bine dacă avea și-o fiică sau o nevastă arătoasă. Sau vreo soră, ceva, important fiind fizicul solicitantei, nu gradul de rudenie. Avea acasă o femeie în etate, de seama lui, cam slută, căruia i-ar fi făcut, într-un fel, de ducă ; divorț, vreun accident, găsea el, dacă nu s-ar fi nimerit să fie soră cu un potentat al zilei, de la care-și trăgea colonelul puterea. Așa se mulțumea cu amenințări, să se mai răcorească. Cînd era în toane bune, o dădăcea pe îndelete, cu răbdare, încercînd s-o facă să înțeleagă că el, ditai comandantul de curte marțială, nu poate să rabde la infinit să audă că „lumea bună“ a orașului discută despre soția sa, așa cum discută mahalaua despre cine știe ce curviștină. Zadarnic, însă. Femeia era o nevropată nesățioasă care pierduse demult orice urmă de rușine. Pe colonel îl scandalizau și mai și partenerii ei de dezmăț. Femeia nu făcea nici un fel de alegere. Sau poate că făcea, într-un anume fel, știut doar de ea. În orice caz amesteca pe ofițerașii invitați la vreo recepție sau onomastică, cu iaurgiul sau zarzavagiul care aproviziona casa, sau cu ordonanțele : șoferul, birjarul sau feciorul, sau ce altă denumire i se da soldatului aciuat pe lîngă casa lui Zanea.

Ce se întîmpla între zidurile vilei colonelului, între el și ea, între ea și ceilalți, n-ar fi avut nici o importanță, dacă aventurile Laurei Zanea n-ar fi răbufnit în viața „Curții“, influențînd mîna ce caligrafia sentința. Cînd omul său de încredere — un plutonier adjutant, rubedenie îndepărtată — colonelul îl cununase — îi spunea că „orașul cam vorbește pe socoteala nășichii“ — era prăpăd. Împricinații celor cincizeci, deseori și o sută de procese „judecate“ zilnic, simțeau atunci pe pielea lor efectele destrăbălării femeii. Zanea, încruntat, sta țeapăn în fotoliu, grav și serios ca un monument, ascultînd sau nu rechizitoriul și, cînd simțea că-i gata cu capetele de acuzare, pronunța sentința : douăzeci, douăzeci și cinci, muncă silnică pe viață, moartea prin împușcare.

Cînd era în toane bune, era mai blînd : zece, cincisprezece, douăzeci de ani. Deosebiri prea importante între „zece“ și „muncă silnică pe viață“ nu erau, de altfel. Mama îndurerată, din ultimul rînd de bănci, n-avea însă de unde să știe că nici unul dintre acuzați n-avea să apuce să isprăvească cei zece ani de închisoare. Fie că se va face pace între timp, fie că cel condamnat avea să fie trimis la Sărata, pentru reabilitare, adică la moarte. Căci, de la Sărata, o comună obscură pînă să înceapă războiul, nu se mai pleca decît într-o singură direcție : pe front, în prima linie. Cei înfricoșați de urgia de foc ce se abătea asupra lor din față, dacă ar fi făcut stînga-mprejur, ar fi nimerit peste companiile de jandarmi, care îi mînau din urmă, și ar fi căzut ciuruiți de gloanțele acestora. Cale de mijloc nu exista. Se murea pînă la unul. Între timp, alți clienți de-ai curților marțiale erau pe drum sau în lagăr, pregătiți pentru „reabilitare". Zanea cunoștea situația de la Sărata, ca nimeni altul, și dacă uneori se mulțumea să-i dea unui dezertor doar opt-zece-doisprezece ani, o făcea pentru avocat, să poată încasa omul onorariul în întregime.

— Dă banii, femeie, că ți l-am scăpat de moarte ! Zece ani. Mai vine o amnistie, o să-i fac eu și-o cerere de grațiere la rege, ca mîine scapă. Dă banii !

Și femeia, cu ochii plînși, îi număra în palmă banii luați pe boi, pe porc, pe vreun petec de pămînt, mulțumindu-i, pupîndu-i poate și mîna care urma să scrie cererea de grațiere, că n-avea de unde să afle că avocatul nici în vis nu se gîndise serios s-o întocmească. Tot degeaba și-ar fi pierdut vremea.

Cînd însă pledau avocații colonelului, oamenii lui de încredere — doi „ași" ai baroului — și plata era corespunzătoare cu păcatele trecute la dosar, atunci Cristache Zanea era de-o bunătate rară. Însă, nici atunci, pe comuniști nu putea „să-i ierte". Cu ei era întotdeauna necruțător. Simțea în comunist — dușmanul. Pe cel care, de-ar putea, l-ar alunga din fotoliul său. Din fotoliu, din vilă, poate chiar din oraș. La altfel de rele, și mai rele, nici nu se gîndea.

Doar noaptea, uneori, în ore de insomnie, se vedea el însuși arestat și condamnat. Atunci se cutremura cuprins parcă de friguri, sărea din pat și, cu pași împleticiți, se îndrepta spre bufetul din sufragerie. Lua dintr-un raft sticla cu coniac sau altă băutură tare, și, asemeni unui alcoolic inveterat, da pe gît dușcă după dușcă, ca apoi, transpirat și obosit, să fie cuprins de un tremur spasmodic. Încet-încet băutura îi da însă curaj și, cocoțat în mijlocul patului, cu genunchii adunați între brațe, asemeni copiilor cînd ascultă o poveste cu zîne și feți frumoși, făcea planuri de viitor sau trecea în revistă procesele de a doua zi, fixînd sentințele. Socotea că dacă mai marii săi de la București, în el, Cristache Zanea, au cea mai mare încredere, lui dîndu-i spre judecare pe cei mai cunoscuţi dintre comuniştii arestaţi pe întreg cuprinsul ţării, nici el nu-și putea permite să-i decepționeze. Dacă se simțea încîntat cînd auzea că dezertorii sau hoții tremură de teamă cînd află de cine vor fi judecați, socotea că față de comuniști trebuie să fie și mai neîndurător. Pentru aceștia penița de aur a stiloului său rareori caligrafia o altă sentință decît moartea. Moartea prin împușcare, scria Zanea cu propria sa mînă, cuprins de o voluptate sadică. Și Bucureștiul știa asta, și-atunci ignora că mai sînt în țară și alte curți marțiale.

— Dați-l pe mîna lui Zanea, să-l judece el !

În astfel de cazuri nici banii și nici avocații nu-și mai aveau rostul. Cît era Zanea de lacom, se ferea ca de foc să se lase mituit. Ar pierde încrederea superiorilor, socotea colonelul. În al doilea rînd, știa și altceva ; fiecare comunist constituia un dușman potențial, mai puțin periculos acum, cînd era pus în lanțuri, dușman de moarte mîine sau poimîine, de-ar fi să ajungă el să-l judece pe fostul comandant al curții marțiale.

— Și-atunci, nu-i mai bine să-l condamne la moarte ?

A doua zi, după ce împreună cu celelalte mărimi ale orașului, fusese muștruluit la comandamentul german, Zanea, de la una dintre ferestrele biroului său, privea printre perdelele abia date la o parte de un lat de mînă la turma deținuților care se încolonau îmboldiți de armele santinelelor, să pornească spre închisoarea militară. Cîțiva așteptau să li se întocmească formele de eliberare — achitați în acea zi — cei mai mulți ca să-și continue calvarul : la Sărata, în vreo închisoare, poate la Crîngul lui Bot.

Arestații, mai toți, cu privirile în pămînt. Nici unul nu-și făcea iluzii : că peste un an sau doi o să termine de ispășit pedeapsa și-o să fie iar om. Aflaseră ei, că și de s-ar întîmpla să se aleagă cu o condamnare de numai cîțiva ani, oameni întregi nu vor mai fi niciodată după ce vor mînca zile nenumărate aceeași zeamă lungă, dormind nopțile pe scîndură goală, în celulele fără foc, bătuți, chinuiți și batjocoriți de paznici și santinele abrutizate.

Colonelul însă n-avea ochi să vadă nenorocirea celor din curte. Avea destule alte necazuri care nu-i dădeau pace. Privea la deținuți, cum privește bețivul la pahar, fără să-l vadă. Gîndurile lui erau, toate, la Laura, la femeia de-acasă, la ce aflase despre ea abia cu cîteva minute în urmă de la omul său de încredere, adjutantul. Pe urmă încasările ultimelor zile nu fuseseră pe măsura așteptărilor, și nici femei să-l roage, să-i cadă în genunchi, nu prea mai ciocăniseră la ușa biroului său. Fuseseră ele cîteva, dar nu prezentau interes : niște necăjite, nici tinere, nici frumoase, femei de rînd. Cu d-astea nu se încurca. Dar dacă problema banilor nu-i crea prea multă bătaie de cap — și nici a femeilor — că știa el că așa sînt unele zile, purtările nevesti-si îl scandalizau cumplit. Nu putea s-o înțeleagă, și cu atît mai puțin s-o aprobe. El, dacă era bărbat, socotea că are alte drepturi, și apoi despre aventurile lui nu știa decît el, Toroipan adjutantul, și cea în cauză. Toroipan, om practic și săritor, venise în dimineața acelei zile cu o idee care îi plăcuse, și acum colonelul sta pe gînduri, rumegînd-o, dacă s-o experimenteze sau nu. După ce îl fiersese destul pe mai marele său, mai punînd și de la el paie pe foc, finul se hotărîse să dea pe față planul ticluit de mai multă vreme.

— Eu zic așa, nășicule : facem rost de un șofer a-ntîia, prezentabil, în locul lui Grigore, că ăsta-i un mormoloc, să aibă și ceva „bube-n cap“, știi, să-l avem la mînă, să nu capete mîncărici la limbă. Iar dumneata, nășicule, neagră-albă, închizi ochii ; nici usturoi n-ai mîncat, nici gura nu-ți pute.

Zanea privi la el cu ochi grei, întunecați, încît adjutantul, legat de colonel prin zeci de fire invizibile, o cam băgase pe mînecă. „Să știi că s-a simțit atins în amor ! L-am jignit“ Se speriase însă degeaba, fără motiv :

— Brava, mă, bravo ! O ideea grozavă ! Brava ! și colonelul trase un pumn în birou.

— Păi vezi, nășicule, păi vezi ?! Și Toroipan zîmbi serafic, îndesîndu-se ca o cloșcă în fotoliul în care ar fi încăput doi ca el. Pe cît de masiv și de mătăhălos era colonelul, pe atît de pirpiriu era adjutantul ; mic, înghesuit, cu un început de burtă.

Mai apoi din vorbă în vorbă, adjutantul își aminti, așa, ca din întîmplare, că ar avea el un văr, rubedenie îndepărtată de-a nevesti-si, tocmai potrivit pentru ce le trebuia lor.

— Stă fugit, săracu, că-i urmărit, și se teme de Sărata, da dacă trebuie, dau eu de el. E taman omul potrivit, rudă cu Aglaia mea !

Stînd şi privind cu ochii apoși la deținuți, colonelul se întrebă dacă să urmeze sau nu îndemnul adjutantului. Judecînd la rece, socotea că de pierdut, n-avea ce pierde. Unul mai mult la număr, atîta tot, și poate că „șmecherilă ăsta de Toroipan“ are dreptate, dacă într-adevăr Barac — numele individului — era plin de calități. Şi tînăr și prezentabil și... de toate. Şi șofer, pe deasupra, să aibă totuși o funcție oficială, să nu-și audă vorbe, că de vorbe era sătul, și avea și el mîndria lui. Nu că era gelos, nu, nici vorbă, însă, oricum, era și el o personalitate — și ce personalitate ! — și nu putea tolera să-i fie terfelit numele în noroi.

Nimeni din personalul Curții Marțiale, și nici din anturajul colonelului, nici chiar cei doi avocați cu care „lucra“ Zanea, nu știau că Toroipan se adresa temutului Cristache Zanea cu „nășicule“, sau că magistratul îi spunea trepădușului „măi fine“. Ori de cîte ori era o terță personană de față, adjutantul era de o corectitudine aproape temătoare, iar colonelul distant, chiar arogant.

De fel, Toroipan intra în anticameră, apoi în birou și, dacă vedea că Zanea e singur, se înapoia și încuia prima ușă, după care, amical, cu nășicule în sus, nășicule în jos, cu dumneata din partea lui, cu tu dintr-a colonelului, discutau ca doi pricepuți oameni de afaceri. Cînd erau după terminarea cu bine a vreunui matrapazlîc de prima mînă, bucuria cîștigului îi da ghes să fie și mai amical, și Toroipan se sălta atunci pe biroul colonelului, gata să-i intre în suflet. De regulă, însă, aceste atitudini deplasate le lua doar cînd discutau despre femei, slăbiciunea magistratului, De cele mai multe ori se întîmpla ca rudele să nu aibă banii ceruți de avocați. Atunci, cu priceperea sa inegalabilă de a intra în sufletul omului necăjit, adjutantul afla și cele mai mici amănunte despre familia celui ce-și aștepta rîndul la condamnare. Şi era destul să simtă că soția, fiica sau sora împricinatului este tînără și atrăgătoare, că îndată aplica rețeta sa infailibilă :

— Trimite-o la mine, după masă. Să mă caute la registratură. Să vedem. Poate că o să putem face ceva. Să vedem. Încercarea moarte n-are. După masă o să am mai mult timp de discutat.

Cînd se prezenta solicitanta — sau mai degrabă cea solicitată — adjutantul o măsura cu ochi de cunoscător, despuind-o și disecînd-o bucățică cu bucățică, să se convingă de „atu“-urile femeii. Dacă nu corespundea „cerințelor“ — magistratul era deosebit de pretențios — mai discuta cu ea cîteva clipe, în grabă, o încuraja şi o consola, cu gîndul cine știe unde, apoi își cerea scuze, pretextînd că-i aglomerat de treburi. Alteori însă femeia era potrivită de ani, era frumoasă, cu corpul bine proporționat, era și elegant îmbrăcată — deși această cerință nu era tocmai obligatorie — și adjutantul o invita cu o plecăciune de cămătar să intre în birou, o poftea să stea jos, și începea s-o descoasă :

— Sînteți soră cu... Şi-l iubiți mult ?... Aha, sînteți soția lui ! Şi cum, n-aveți banii ceruți de avocat ?... Hm, păcat, mare păcat, mare ! Cu legile astea de-acum...

Apoi, cu o mină tristă și înduioșătoare, că femeia putea să jure că are în față sufletul cel mai generos, Toroipan scotea un oftat sonor și blestema războiul și toate necazurile sosite o dată cu bubuitul tunurilor.

— Păcat ! Sută la sută o să fie condamnat la moarte. Cu legile astea...

Cînd socotea că o femeie e suficient de înspăimîntată, trecea la punctul următor :

— Dacă ați putea intra în audiență la domnu colonel, și tot ar fi ceva. Sînt aproape sigur că l-ați înduioșa. De altfel, în particular, domnu colonel e un om „pîinea lui dumnezeu“. Şi cum sînteți dumneavoastră atît de... deosebită, poate că aveți noroc. Îi cam sticlesc ochii, cînd vede o femeie frumoasă. De, s-ar putea să aveți noroc...

Tot el, pînă la urmă, se angaja „să aranjeze audiența“. Dacă pentru acest „deranj“, izbutea să pună mîna pe banii adunați de femeia celui arestat — dar care nu ajungeau pentru plata avocatului era bine. Dacă nu, nu.

Pînă să intre femeia „în audiență“, tot el îi sugera, într-o doară, să-și aranjeze ținuta în oglinda „întîmplător“ aflată în biroul său. Cînd, în sfîrșit, sosea clipa atît de așteptată, femeia, pe jumătate înnebunită de groază la gîndul că cel drag urma să fie condamnat, pășea cu inima strînsă pragul ce da în biroul înaltului magistrat. Deseori, însă, acolo aveau loc doar preliminariile. „Audiența“ avea loc acasă, mai pe seară, sau noaptea, în confortabila vilă a colonelului situată pe o stradă paralelă cu bulevardul orașului.

Şi Zanea își respecta promisunile : achita sau condamna la numai cîteva luni. Nu voia să intre în gura femeii batjocorite. Se temea că prestigiul său de om aspru și integru ar avea de suferit dacă ar înşela speranțele femeii. Îi plăcea să lucreze cu tact, curat, să nu-și audă vorbe și nici să dea naștere la complicații de pe urma cărora n-avea nimic de cîștigat.

Şi totuși, uneori, se mai ivea cîte un ghinion. Ultimul îl necăjise rău, văzuse negru, îi venise să turbeze. Oprise mașina în dreptul librăriei „Cultura Românească“ și-și trimise şoferul să cumpere cîte ceva pentru acasă. Alături, în partea stîngă a librăriei, se deschidea un gang, pe unde se urca la etajul unde funcționa hotelul Grand. Fiind dimineață și într-o zi de vizită medicală, fetele părăseau hotelul îndreptîndu-se, toate, în aceeași direcție : a dispensarului de boli venerice. Zanea, rezemat de bancheta limuzinei, privea scîrbit la coloana de femei obosite, trase la față, sulemenite însă din belșug, să pară altfel, cum una cîte una se strecura pe ușa gangului, pierzîndu-se în mulțimea de pe strada Franceză. Deodată magistratul tresări. Printre ultimele, una mai tinerică, mai înaltă și parcă ceva mai proaspătă, desigur de puțină vreme printre celelalte. „Asta-i studenta ! Sora ălora cu «furt pe camuflaj !» clipi el de mai multe ori, privind lung în urma femeii. Ah, m-au tras pe sfoară, escrocii !

Pentru doi poli — taxa plătită femeii, pentru „o vizită“ — am achitat doi bandiți !“

Înapoiat la curte, urlă după Toroipan :

— Să vină la mine ! Imediat !

Cu cîteva zile în urmă doi indivizi — frați — spărseseră un magazin din Cîmpina, favorizați de camuflaj. Pentru o astfel de infracțiune legea era necruțătoare : moartea. Tot legea lăsase însă cîteva portițe care, după bunăvoința completului, puteau fi folosite sau nu. Indivizii n-aveau bani. Abia se eliberaseră din pușcărie unde executaseră cîteva luni pentru un delict mărunt. Toroipan, după obicei, sesiză îndată că frații au o soră, studentă la București, frumoasă foc. Și, după tipic, aranjă „audiență“. „Studenta“ versată, satisfăcu întru totul așteptările colonelului. În consecință sentința fu blîndă : patru luni închisoare pentru fiecare frate.

Iată însă că studenta nu era studentă, și colonelul bănui că nici soră cu cei doi spărgători.

— Ce-i, nășicule, ce s-a întîmplat ? întrebă Toroipan îngrijorat, cînd văzu fața încruntată a colonelului.

— Mă, îți mai amintești de... de studenta aia de acum cîteva zile ?

— Studenta... a, da, cum să nu ? Bomboana aia de fată, aia de la București !

— Ce studentă, mă ?! Ce bomboană ?! Ce București ?! Curvă, mă, curvă la „Grand“ !

— Ce, cum, ce-ai spus ?! se hlizi adjutantul.

— Cecsina ! Te-a prostit pe tine, ca pe-un prost ce ești, și m-am lăsat și eu dus de nas ! Am văzut-o mai adineauri cum ieșea de-acolo, din hotel, împreună cu nu știu cîte alte putori !

— Parcă n-aș crede. Se poate ?!

— Repunem procesul pe rol ! S-a făcut o eroare de interpretare ! Nu mă las eu prostit, cu una cu două, mămițica lor de escroci !

— Nășicule, de ce, nășicule ? Las-o naibii de afacere, las-o baltă ! Mai mare daraua, zău așa. Vrei să afle tot orașul ?

Colonelul rămase tăcut, încruntat, apoi trase o înjurătură birjărească, încă una și încă una, Zanea fiind recunoscut pentru varietatea și complexitatea înjurăturilor sale.

— Ai dreptate ! conchise el. Mă, dar cel puțin interesează-te dacă e măcar soră cu ăia doi. Așa, ca chestie.

— Asta da, de acord.

A doua zi, Toroipan îi spuse colonelului că nu, nici vorbă de vreo rudenie între cei doi spărgători și fata de la Grand-Hotel.

— Ce vorbești, măi fine ?! Păi... asta nu miroase a bine. Înseamnă că a transpirat cum că...

— Nășicule, nu-ți face griji de-a surda ! Nu uita că ăia doi abia ieșiseră din închisoare. Poate că s-o fi lăudat vreunul, pe-acolo, că așa a scăpat mai ușor, trimițînd-o pe soră-sa în patul dumitale. Ei și ?! Atîta pagubă !

— Cam ai dreptate, la o adică. Du-te atunci și trimite-mi-l pe Ghițescu, să discut cu el cazul ăluia de-a tras cu pistolul după comandantul batalionului. Să-l scoatem nebun, că nu-i în toate mințile. Abia că așa îl scăpăm și de front, și de armată. Tat-su e putred de bogat. Hai, fugi !

Ghițescu era unul dintre avocații — doi la număr — care lucra mînă în mînă cu Zanea și Toroipan. Oameni mai în etate, cu aspect de aristocrați, amîndoi înalți, întotdeauna bine îmbrăcați, foarte serioși pe culoarele Curții, știau dintr-o practică îndelungată cum să se impună în fața celor ce solicitau serviciile lor și, de asemenea, se bucurau de o oarecare considerație în ochii celorlalți magistrați, avocați și trepăduși mai mărunți — grefieri, secretari sau arhivari.

Amîndoi, și Ghițescu și celălalt, Paul Nițu, erau prieteni cu Zanea încă din tinerețe. Ghițescu îi era chiar rudă : văr bun. Împreună — Zanea, Toroipan și avocații — constituiau un cuartet bine închegat, omogen și statornic, clădit de lăcomia de înavuțire, cînd alții mureau pe front de glonț, acasă de boală și foame, sau putrezeau prin lagăre și închisori.

Nu era proces mai bănos să nu cadă pe mîna celor doi avocați și, în final, să nu se aleagă fiecare cu părticica sa de cîștig. Se înțelege, partea leului — Zanea.

Doar el era „Alfa și Romeo“ cum zice Toroipan, ca să-l flateze.

— Dumneata ești Alfa și Romeo, nășicule, dumneata tai și spînzuri în orașul ăsta blestemat ! Dumneata, dacă vrei, îi pui la zid pe toți ; și pe primar, și pe chestor, pe protopop, pe... pe oricare-ţi dorește buricul !

Toroipan exagera, cu bună știință. Totuși, Zanea, el era totul la Curte. Ceilalți membri ai cuartetului, bieți pigmei ce trăiau din mila și îndurarea stăpînului. Nu-i însă mai puțin adevărat că nici colonelul, cît era el de colonel, fără cele trei codițe n-ar fi realizat mare lucru. După cum, la fel, și codițele, cît puteau, trăgeau spuza pe turta lor. Important pentru fiecare era să-și trăiască viața din plin și să agonisească și pentru necunoscuta zi de mîine. Că zeci de nevinovați erau condamnați la ani grei de închisoare sau executați, sau că alți zeci de tîlhari scăpau basma curată, era o problemă înghesuită la periferia preocupărilor lor.

Toroipan avusese dreptate. De cînd ruda sa îndepărtată, dezertorul Ion Barac — dezertor de cînd siluise fata unui căpitan de intendență, al cărui șofer fusese — nimerise în vila colonelului, femeia acestuia se mai adunase de pe drumuri. Zanea, atent observator al reacțiilor consoartei, era deosebit de mulțumit de contribuția lui Barac la stabilitatea căsniciei sale și poate că de aceea se hotărîse să serbeze cu un fast deosebit aniversarea a cincizeci de ani de viață, cîți împlinea Laura în ziua de 1 august. Cincizeci scria în acte, femeia însă sărbătorea „patruzeci și cinci“. Atît. Patruzeci și cinci.

III

SENIN, CALD, zăpușeală. Sfîrșit de iulie. Un iulie moleșitor, leneș, ce abia își tîra zilele spre august. Nu se grăbeau zilele, nu se grăbeau nici locuitorii orașului. Asfaltul din piața centrală se făcuse de cocă. Roțile taxiurilor aliniate în fața Statuii Libertății se îngropau în moliciunea neagră. Șoferii se încruntau și oftau neputincioși, ridicînd din umeri. Și măcar de-ar da buzna clienții. Cine însă cuteza să se suie în hodoroagele lor pe o astfel de caniculă ?

Aproape de ora patru, cînd văpaia se mai domolise, sună dintr-o dată prealarma. Sunete lungi, sfîșietoare. Cei găsiți pe stradă privіră la cer. Nu se vedea nimic deosebit. Cei ce dormeau, copleșiți de căldură și lene, se treziră și, cu capul buimac, se duseseră la ferestre. Nimic. Ba nu, ceva-ceva părea să fie. Departe, la marginea orașului, se înălțau spre cer cîteva baloane captive, uriașe și hidoase ca format. În curînd sună și alarma — sunete scurte, repetate, mai înfricoșătoare — și, încet-încet, în mai puțin de o jumătate de oră, orașul, rafinăriile, gările, și căile ferate înconjurătoare dispărură în ceață.

Din butoaie metalice, răspîndite pe la colțuri de stradă și prin curțile oamenilor, soldați înfofoliți în costume speciale, asemeni celor de scafandru, pulverizau o soluție ușor iritantă care, ridicîndu-se încetișor spre cer, forma o masă compactă de nori albicioși. Atunci, de sus, din seninul zilei de vară, piloții bombardierelor n-aveau cum să mai vadă unde-i rafinăria și unde-i casa de locuit. Cum nu erau smintiți să ducă bombele înapoi, le lăsau să cadă în marea de ceață. Loveau, poate, și vreun colț de rafinărie, dar prăpădeau zeci și sute de case în pivnițele cărora, îngroziți de urgia ce pica din cer, așteptau sfîrșitul bombardamentului locuitorii orașului.

În acea sîmbătă moleșitoare, în ultima zi a lunii lui cuptor, nimeni n-avea însă să vadă și nici să audă vreun zumzet de bombardier. Se speriaseră degeaba. Fusese doar un exercițiu al apărării antiaeriene, cum mai făcuseră nemții și alteori, dar parcă nici unul nu avusese o astfel de amploare.

Pe înserat, baloanele captive, de cablurile cărora trebuiau să se împiedice bărzăunii ce-ar fi cutezat să atace orașul aurului negru, fură coborîte la pămînt. Ceața, dusă de vînt, se risipise pe îndelete în cele patru zări, eliberînd cerul. Din adăposturi închipuite ieșiră la lumină cetățenii orașului, bombănind, dar mulțumiți că totul nu fusese decît păcăleală.

Printre cei puțini la număr, cîți aflaseră din timp despre exercițiul nemților, se număra și Enache. Îndată, fără să mai piardă o clipă, îi adună pe cei mai apropiați dintre tovarășii săi în locuința cizmarului cu atelierul la stradă. Acesta era un prilej aproape unic și nu trebuia scăpat. Spaima, zăpăceala, ceața, urletele sirenelor, toate contribuiau la paza lor, acolo, în odăița strîmtă. Frazele erau scurte, spuse grăbit, fără vorbe de prisos. Și totuși discuțiile ținură o oră încheiată.

Mai înainte de a se despărți, Enache mai luă o dată cuvîntul, urmărind să fie cît mai scurt :

— Cunoașteți cu toții rostul ascunderii orașului în ceață. Știți ce urmăresc nemții : bombele să cadă nu pe rafinării, ci peste oraș, să ne facă praf locuințele, școlile, toată agoniseala. Populația să crape, rafinăriile să rămînă tefere. Numai că, pentru noi, de preț e viața fraților noștri, nu rafinăriile, uzinele, gările. Să se termine războiul — și o să se termine mai repede, de nu vor avea benzină ! — și o să construim alte rafinării. De aceea, într-un fel sau altul, trebuie să le dejucăm planurile. E greu, știu, dar nu imposibil. Data trecută, cînd ne-am adunat, tovarășul Radu, Radu pe care-l știm cu toții inimos și îndrăzneț, a pus problema distrugerii schelelor petrolifere. I-am spus atunci că așa ceva nu vom întreprinde niciodată, dar n-am avut timpul necesar să-i explic de ce. Profit că mai avem cîteva minute la dispoziție ca să lămurim acum și această chestiune. O schelă petroliferă — Boldești sau Băicoi, aici, la doi pași de oraș — numără sute de sonde, dar numai cîteva zeci au o producție cu adevărat importantă. Celelalte, vechi sau forate în straturi deja secătuite, completează producția sondelor cu debit mare. Cunoașteți cu toții topografia șantierelor petrolifere, știți că sondele sînt risipite pe dealuri și văi, prin livezi și păduri, în bătaia vîntului și arșița soarelui. Deci deloc imposibil să ne furișăm în preajma lor și, într-un fel sau altul, să le dăm foc. Celor mai importante, atît ! Ce s-ar întîmpla ? Rapid, în cîteva săptămîni, întreaga schelă ar fi la pămînt. Dar nu pentru o zi, o lună, un an, sau cît o să mai dureze războiul, ci pentru totdeauna. În vecii-vecilor, amin. Flăcările ce-ar izbucni ici sau colo ar consuma nu picul dirijat spre rafinării de priceperea sondorului, ci întregul depozit subteran de țiței și gaze, cît ar găsi putere să erupă la suprafață. Iar mîine, cînd aceste schele vor trece în stăpînirea noastră, n-am prelua altceva decît un vast cimitir de sonde fără viață, sterpe, secătuite. Poftim atunci de mai forează alte sonde, acolo unde nu mai ai ce găsi ! Și așa, în condițiile actuale, nemții și codițele lor exploatează aceste sonde pe duze nepermis de mari. Or, dacă le-am mai da și noi foc, ce s-ar alege ? Iată cauza pentru care nu ne vom atinge de sonde. Rafinăria e fier și muncă. Fier vom găsi, de muncă nu ne temem. N-o să putem reface însă niciodată zăcămîntul plămădit în decursul a sute de mii de ani. Mai mult decît atît, ca o paranteză, vreau să vă spun că alți tovarăși de-ai noștri veghează ca această bogăție a pămîntului să fie cît mai economicos exploatată. În ciuda riscurilor, ei sînt cei care micșorează diametrul duzelor — deci producția sondelor — și tot ei încetinesc ritmul de forare al noilor sonde. În concluzie, sondele, le vom lăsa în pace ! isprăvi Enache, după care le spuse, ca o ultimă noutate, că e foarte probabil ca, într-un viitor apropiat, aviația anglo-americană să încerce să bombardeze rafinăriile și căile ferate din jurul orașului. Despre treaba asta, probabil, au aflat și nemții. Scopul exercițiului tocmai ăsta pare să fie : vor să-și dea seama cît de invizibile sînt punctele care-i dor pe ei, dacă ceața are într-adevăr eficacitate. După cum ne putem da și noi seama — și Enache își aruncă ochii pe fereastră, spre marea de ceață de afară — nemții n-au împînzit degeaba orașul cu butoaie de-ale lor. Și după cum bine știți, butoaiele sînt răspîndite pînă hăt-departe, dincolo de limita orașului, în toate direcțiile, ceea ce înseamnă că bombele vor cădea și peste cîmp, poate și peste vreo rafinărie, însă vor cădea potop și peste oraș, centrul norului de ceață. Or, atît cît ne țin puterile, trebuie să le dejucăm planurile. Asta, însă, e o treabă destul de anevoioasă. Deocamdată nu văd decît o singură posibilitate : să transmitem „undeva“ că nemții și-au golit butoaiele, „fabrica“ lor de ceață. Ca să putem face așa ceva, trebuie să ne convingem mai întîi dacă nu cumva le vor înlocui de îndată cu altele pline, deși, după cîte știu, n-au butoaie de rezervă. Dacă vor proceda la fel ca după exercițiile trecute, atunci butoaiele vor fi strînse și duse la reîncărcat și redistribuite în punctele fixate, toată operația durînd o zi sau două. Poate că așa vor proceda și de data asta. Să vedem ce vești ne vor aduce cei doi tovarăși plecați mai adineauri. E probabil ca nemții să lase pe mîine umplerea lor. Și cum mîine e duminică, poate că-i sfătuiește diavolul să amîne treaba pe luni. Ar fi bine. Într-o astfel de eventualitate e de dorit ca bombardamentul — dacă tot o să aibă loc ! — să se întîmple mai înainte de a avea nemții posibilitatea să ascundă orașul în ceață.

Enache tăcu cîteva clipe, abătut, după care continuă, ca și cum s-ar fi scuzat pe sine :

— Astea-s legile nescrise ale războiului ; să știi și să nu poți împiedica bombardarea orașului tău, oraș în care te-ai născut și-ai copilărit, de care te leagă atîtea amintiri, unde locuiesc rude, prieteni, cunoscuți. Asta-i situația ! conchise el îmbufnat, privindu-i.

Pe fața fiecăruia, cîți erau adunați acolo, în locuința cizmarului, nu se putea citi decît o îndîrjire aspră, grea, asemeni vremurilor.

Pînă să plece fiecare la rostul lui. Enache mai dădu o serie de instrucțiuni unora dintre ei, legate de cele ce aveau de făcut în continuare, pînă dincolo de miezul nopții.

Mărcuș și Zamfirescu se înapoiaseră cu vești bune : nemții, după ce au ascuns orașul în ceață, s-au adăpostit în preajma butoaielor pînă a sunat încetarea alarmei, apoi s-au îndreptat spre unitățile lor. De butoaie, pînă seara, tîrziu, nu s-a mai apropiat nimeni. Zăceau goale, ici și colo, părăsite.

Aproape de ora patru, încă pe întuneric, Stoiculeț se îndreptă spre catedrala Sfîntul Ion. În două rînduri fu oprit și legitimat de patrule, dar tot de atîtea ori permisul care îi da dreptul să circule noaptea pe străzi, ca muncitor ce lucra la schimb, ziua și noaptea, îl scăpă de încurcătură. Mergînd alene pe Calea Cîmpinei, spre catedrală, se încrucișă cu Ionică Păsărin, mecanicul de la „Unirea“, cel care în noaptea cînd aruncaseră în aer trenul german îi așteptase pe ceilalți la bariera Bucov, lîngă stația de benzină.

— Ceva nou ? întrebă Stoiculeț.

— Nimic, răspunse scurt mecanicul. Butoaiele sînt goale ! Nu s-a apropiat nimeni de ele.

La fel îi spuseră alți doi. După ce trecu și-al patrulea, ultimul, Stoiculeț o luă repede la picior, în jos, spre bulevard. Avea de mers pînă la liceul de băieți Sfinții Petru și Pavel. Cînd se apropie de clădirea masivă, cu intrarea principală străjuită de cei doi sfinți ce botezaseră cu numele lor liceul, păziți și ei, la rîndul lor, de doi lei uriași, ambele perechi — sfinți și lei — spulberați mai tîrziu de-o bombă, Stoiculeț încetini pasul și privi în urmă. Nimic, nimeni nu-i număra pașii. Era singur pe-acolo, atît de singur, încît, dacă ar fi dat frîu liber imaginației, putea lesne să-și închipuie că el, Radu Stoiculeț, e stăpînul necontestat al tuturor acelor clădiri cenușii ce-l înconjurau cu tăcerea lor, sau peste toți și peste toate. Un zeu care avea să se mistuie în neant o dată cu zorile ce începuseră să mijească peste coroana castanilor, cînd străzile și bulevardul aveau să alunge liniștea nopții cu tropăitul celor ce vor grăbi spre treburi. Deocamdată, nu se auzea decît pîșîitul pantofilor săi. Abia mai încolo, înaintea sa, dincolo de statuia Aviatorilor, se auzeau alți pași, mai mulți și mai altfel, probabil ai vreunei patrule.

După ce lăsă în urmă și sfinții și leii, mai merse cîteva zeci de metri pînă ajunse la colțul din stînga al școlii, în dreptul unei porți masive, de fier forjat, pe unde intrau elevii. Grăbit, își mai aruncă o dată ochii în urmă, în stînga, în jur, și nu văzu nimic deosebit. Atunci coti repede la dreapta și, o dată lîngă poartă, se lăsă pe vine. Poarta era plasată într-un unghi mort. În dreapta, pomișorii din grădinița din fața liceului, în stînga un gard înalt, de scînduri, al unei proprietăți particulare, doar din spate putea fi văzut, dinspre poteca ce comunica cu bulevardul orașului, pe unde venise. După ce mai cercetă încă o dată împrejurimile, Stoiculeț se culcă la pămînt și, tîrîndu-se pe spate, se strecură în curte, pe sub poartă.

Cînd se văzu dincolo de zăbrelele de fier, mai privi o dată în jur, apoi se topi în întunericul dintre zidul lateral al liceului și gardul vecin. Cu pași ușori, deși nu avea cine să-l simtă la o astfel de oră, rafinorul se opri în dreptul unei ferestre ce răspundea în subsolul clădirii și ciocăni într-un anume fel. După cîteva secunde repetă semnalul și, fără să aștepte vreun răspuns, își continuă drumul spre ușa pe unde se intra în sala cazanelor ce încălzeau caloriferele liceului. Aici ciocăni din nou, în altfel, și ușa se deschise ca de la sine. Stoiculeț fu prins de mînă și condus de-a lungul unui coridor într-o încăpere nu prea mare, vecină cu sala cazanelor. La lumina unei lumînări, îl desluși pe Enache. El pe o bancă, Mărcuș pe alta, încercaseră să păcălească somnul pînă aproape de ora cînd trebuia să sosească cel așteptat.

— Ei, Radule, care-i situația? și Enache privi la Stoiculeț.

— Toate bune, tovarășe Enache. Nu s-a atins nimeni de ele. Sînt goale, așa cum au rămas de ieri.

— Aha! Atunci e bine, cum nu se poate mai bine. Chiar de s-ar apuca azi de umplerea lor... durează, îi apucă seara. Să trecem la treabă, tovarășe profesor! Să nu pierdem ora convenită. Iar noi, și Enache privi la Stoiculeț, să cifrăm comunicarea.

Titus Mărcuș părăsi încăperea și intră în sala cazanelor. Sub unul dintre el era ascunsă o stație de radioemisie, creația profesorului, radio-amator pasionat și priceput. De ea se foloseau însă rar și doar atunci cînd nu puteau rezolva altfel anumite probleme ivite spontan. Era și foarte riscant; Nemții cu tehnica lor recunoscută, izbuteau deseori să repereze un post emițător, îndeosebi cînd emisiunile aveau o durată mai mare. De la o jumătate de oră în sus, se preciza pînă și punctul de unde se emitea. Cînd emisiunea dura doar cîteva minute, goniometrarea ei era aproximativă: se indica o anumită zonă, un cartier, poate chiar un pîlc de case. Contau mult și alți factori: intensitatea emisiunii, situația atmosferică, ora de emisie, aglomerarea benzii respective, și cîte altele. Oricum, o stație fixă nu putea fi folosită de prea multe ori și nici un timp mai îndelungat: Cîteva minute, puține, să nu aibă timp hitleriștii să-și trimită mașinile detectoare pe teren. Însă, un alt emițător, mai puternic și mereu în alt loc, emitea seară de seară pe o anumită lungime de undă.

Ascunderea stației de radio în subsolul liceului era legată de o serie de avantaje greu de găsit în alt loc. În eventualitatea aproape certă a interceptării semnalelor și a reperării aproximative a coordonatelor de emisie, era puțin probabil să se descopere ascunzătoarea de sub cazanele din subsolul liceului. În jurul școlii se ridicau o mulțime de alte clădiri, birouri, un garaj, un atelier de mecanică-auto, două școli primare și, ceea ce era deosebit de important, însuși laboratorul de fizică al liceului era înzestrat cu un aparat de radio-emisie. Vechi, defect, de o construcție rudimentară, așa-zisul aparat nu prezenta un pericol real pentru profesorii respectivi în cazul suspectării și anchetării lor. Era lesne de constatat că o asemenea relicvă nu putea emite nici cel mai slab semnal radio. Însă, o dată pornite cercetările, acestea l-ar fi alarmat pe Mărcuș, pe Enache, impunîndu-le să schimbe ascunzătoarea emițătorului lor.

Ideea, să se folosească de sala de cazane din subsolul liceului de băieți, fusese a lui Mărcuș. Profesorul, în afara orelor predate la gimnaziul său, suplinea uneori pe profesorii de istorie sau de geografie ai liceului, ce lipseau de la cursuri dintr-o cauză sau alta. Într-una din zile, fiind în cancelaria profesorilor, a aflat cu totul întîmplător despre moartea neașteptată a mecanicului ce avea grijă de sala cazanelor. Iarna, cînd funcționa din plin, mecanicii erau în număr de trei, dar vara, unul era de-ajuns. Şi acest „unul“ se nimerise să moară într-o seară, într-un accident de circulație. Locul, rămas vacant, putea fi ocupat de Petrică Turcu, fochist de locomotivă, deci bun și pentru cazanele caloriferului, astfel că Mărcuș facilită angajarea lui Turcu, sub nume de împrumut, la liceul Petru şi Pavel. De-acum aveau și unde instala stația lor de radio, aveau și unde păstra arme și muniții, și tot acolo îl puteau ascunde pe cel urmărit prea din scurt de copoii Siguranței. Mai toată suprafața clădită avea subsol: coridoare, firide, beciuri, magazii, scări, nișe, unele cu rost, altele fără, cu funcții bine precizate sau pustii, întreținute sau dărăpănate, unele ruine și păienjeniș, cu unghere și ascunzișuri întortocheate.

Cînd lumina zilei căuta să dovedească întunecimea nopții, din subsolul liceului se răspîndiră ca spiridușii o mulțime de linii și puncte, aparent fără nici o însemnătate, litere și cifre haotice, recepționate într-un cartier mărginaş al Capitalei. De acolo plecă la fel de grăbită o comunicare, asemănătoare ca text, în altfel însă cifrată, și aceasta fu recepționată mai departe.

După cîteva ore, cînd soarele se săltase de mai multe șchioape pe cerul mai senin ca niciodată, Stoiculeț pedala grăbit către un sătuc apropiat. Originalul manifestului-avertisment, ce trebuia să-i anunțe pe ploieșteni despre iminența unui masiv atac aerian, fusese ascuns în pompa de aer a bicicletei. Cele cîteva rînduri ce urmau să fie multiplicate la șapirograf îi sfătuia pe locuitori să părăsească orașul și, mai ales, să nu se adăpostească în preajma rafinăriilor, a gărilor și a căilor ferate, a fabricilor și a uzinelor mai importante.

Stoiculeț opri la marginea satului, luă pompa cu el, iar bicicleta o ascunse în desișul unei pădurici din apropiere. Ocoli ulița principală, trecu de cîteva căsuțe și ajunse în fundul unei grădini. Sări un pîrleaz și în cîteva clipe fu lîngă gardul despărțitor al grădinii de curtea păsărilor. Un dulău sări spre el, dar, recunoscîndu-l, se liniști, dînd bucuros din coadă.

— Fii cuminte, cuțulache !

Căsuța n-avea decît o odaie și o tindă : Alături, o bucătărioară din scînduri, în ușa căreia se ivi o bătrînică cu fața plină de crețurile anilor, puțin adusă de spate, altfel tare vioaie.

— Tu erai, Răducule ! se bucură ea.

— Eu, bunicuță, sărut-mîna ! Ce faci ?

— Ce să fac ?! Cu bătrînețea. Tocmai mă pregăteam să dau purcelului să mănînce. Auzi-l cum guiță, m-a simțit ! Dar tu ? îl întrebă femeia, îmbrățișîndu-și nepotul cu drag.

— Eu... tot bine fac ; Cu treburile mele, nu știi ?...

— Ah, băiatul meu, ai grijă să nu te înhațe jandarmii. Pe Vasile al Dăscăliței l-au ridicat ieri noapte.

— Da ce-a făcut ?

— Dumnezeu știe ! Se vorbește că n-ar fi străin de împușcarea neamțului care a batjocorit-o pe fata Vetei. Știi care, nu-i așa ?

— Știu, dar haide, bunicuță, să intrăm în casă. E mai bine să nu fiu văzut de prea multă lume.

Tinda și odăița sclipeau de curățenie. Ștergare albe, lucrate cu motive naționale, împodobeau icoana și portretul bunicului, în uniformă de soldat. Murise de mult, îndată după primul război mondial. Pe jos, preșuri țesute de bunicuță, la ferestre perdele înflorate, pe pat o velință în zeci de culori. Un scrin, o măsuță și două scaune completau mobilierul. În tindă, un dulap, o masă și o sobă care iarna încălzea și odăița.

— Ți-o trebui mașinăria aia ? îl întrebă bătrîna, cînd îl zări pe nepot că privește spre gura podului, aflată în tindă.

— Ai ghicit, bunicuță ; D-aia am venit. Adică... să văd și cum o mai duci cu viața, dar și ca să-mi fac treburile.

— Cînd ai să vii și tu o dată să stai o zi întreagă ; să dormi la mine, să tai vreo doi puișori, să-i fac așa cum îți place ție, cu mujdei de usturoi ? Ia spune, cînd ?

— O să vin, bunicuțo, zău o să vin ; Să treacă războiul ăsta și-ai să vezi cum o să tot vin. O să ți se urască de mine !

— Ooof, războiul ! Cine știe cît o să mai țină !

— Păi eu de ce am venit acuma la matale ? Nu ca să mai scurtez din el ? se cam lăudă Stoiculeț, zîmbind.

— Bine, numai vezi, ai grijă : dacă pun blestemații mîna pe tine, nici Dumnezeu nu te mai scapă !

Stoiculeț luă o scăriță și o potrivi la gura podului. După cîteva clipe dădu jos de-acolo un șapirograf, o cutie cu pastă specială și mai multe coli de hîrtie. Încet, fără grabă, copie textul scris de Enache, atent să facă literele cît mai frumoase, apoi începu să tragă unul după altul afișele ce trebuiau să avertizeze populația Ploieștiului. Vreo 200, că un asemenea zvon zboară repede. După ce termină, urcă totul la loc în pod și se înfășură peste flanela de corp cu cele 50 de coli de hîrtie — cîte patru anunțuri pe fiecare coală — prinzîndu-le cu un brîu subțire. Îmbrăcă pe deasupra o bluză ușoară și, sărutîndu-și bunica pe care o podidiseră lacrimile, pieri în porumbul din fundul grădinii.

IV

DUMINICĂ, SPRE PRÎNZ, cîțiva oameni priveau cu nerăbdare la ceas să se facă douăsprezece, ora cînd aveau instrucțiuni să treacă la răspîndirea avertismentelor șapirografiate de Stoiculeț. Printre aceștia, și Ionică Păsărin. Mecanicul aștepta în incinta rafinăriei, Stoiculeț pedala cu înverșunare spre Brazi, la rafinăria Creditul Minier, iar Titus Mărcuș, profesorul, tot tîrguia și nu găsea ce, la hale, Halele Centrale. Un altul se dusese la Teleajen, la Româno-Americana, iar Petre Mitea, acarul, după ce dăduse de unul dintre tovarășii lor de la Gara de Sud, căruia îi strecurase cîteva exemplare din anunț, se aruncase într-un tren local care, trecînd pe la Vest, ajungea la Nord. Un strungar de la Concordia, fost tovarăș de lucru cu Angheluță, aștepta ora douăsprezece printre strungurile obișnuite, uzina lucrînd și duminica.

Dintre toți, Enache părea cel mai îngîndurat. Pe lîngă multiplele lui preocupări, dublate de tot atîtea griji, mai avea una, de o natură mai deosebită, mai altfel, fiindcă se referea la copilul său, la Victor, ucenicul atelierelor mecanice ale Astrei din Cîmpina. Or, Enache știa bine că și în acest oraș exista o rafinărie însemnată, Steaua Română. Și dacă vor fi bombardate rafinăriile Ploieștiului, de ce adică să fie lăsată deoparte rafinăria din Cîmpina, abia 30 kilometri mai la nord ? Ce importanță mai aveau trei-patru minute de zbor, cînd avioanele veneau atîta cale ca să lovească zona rafinăriilor ce alimentau cu benzină tăvălugul de fier și foc al hitleriștilor ?

Era duminică, atelierele nu lucrau, știa, deci Victor era liber, se plimba sau se juca cu alți copii de seama lui, fără să bănuiască pericolul ce se apropia cu 500 kilometri pe oră. Unde o să-l prindă uraganul căzut din cer ? Nu cumva în preajma rafinăriei, a gării sau poate a atelierelor, ele înseși un obiectiv tentant, prin mărimea și luminozitatea sutelor de iluminatoare reflectate în soare ?

Cînd plecase Stoiculeț să multiplice la șapirograf avertismentul acela de cîteva rînduri, o clipă se gîndise să trimită pe careva la Cîmpina — poate pe Ionică Păsărin, că actele lui erau în regulă — să-l caute pe Victor și să-l scoată afară din oraș. La gîndul că astfel l-ar feri de moarte doar pe-al său, cînd orașul număra cîteva mii de alți copii, renunță. După destul zbucium, îi vorbi lui Pavel :

— Fata ta unde este ? Ai trimis-o afară din oraș ?

— Nu, e acasă, cu maică-sa. Cea mai apropiată rafinărie, de mine, e la vreo... o mie și ceva de metri ; N-or fi chiori, să nimerească tocmai casa mea !

— Victor al meu e la Cîmpina, continuă Enache, cam într-o doară, așteptînd totuși de la Pavel un cuvînt de încurajare, care să-i mai alunge teama.

— Și ce, te gîndești că... și Pavel se opri, bănuind îndată frămîntarea tovarășului său.

— Steaua Română. Crezi că nu se știe că lucrează cu întreaga ei capacitate ?

— Mde ! S-ar putea să ai dreptate. Ce-ar fi dacă...

— Haide, zi, la ce te gîndești ?

Enache tresări, înapoindu-se cu gîndul la clipa cînd se întîlnise ultima dată cu Victor, în urmă cu două luni. Parcă era el însuși, ucenic la Grivița. La fel : nu prea înalt, subțirel, cam firav la prima vedere, totuși vioi și sănătos, răbdător la necazuri și rele.

Din gîndurile trecute fugar prin fața ochilor îl trezi Pavel, cu vorbele sale domoale, încete, dar poate tocmai de aceea mai răspicate :

— Ce-ar fi dacă aș da o fugă cu „tărtăreața“ mea pînă la Cîmpina, să-l caut pe... știi, cel de la gară, să-i spun despre cele ce or să se întîmple și să-i las și lui cîteva înștiințări d-astea, cu bombardamentul ? Dar asta acum, pînă nu-i prea tîrziu !

După nici o jumătate de oră, Pavel Zamfirescu părăsea orașul. La Bariera Cîmpinei, o patrulă de ostași îl somă să oprească. Calm, ca tot omul care știe că are actele în regulă, întinse permisul de circulație și ordinul de serviciu care îl autoriza că circula ziua și noaptea în raza județului Prahova. Apoi își continuă drumul, tot cu 80—90 la oră, şoseaua fiind lină și dreaptă, pe alocuri ca trasată cu linia. Şi nici prea aglomerată. Din cînd în cînd camioane de-ale societăților petrolifere, rar vreun turism particular, mai numeroase fiind mașinile nemților, toate vopsite în verde închis, brăzdate sau nu de dungi de culoarea împrejurimilor : galben-pămîntiu, nuanțe felurite de verde, gri închis sau mai deschis, doar-doar s-or păcăli piloții avioanelor,

Colonelul Ewald Kranz, bine dispus, tocmai se pregătea să soarbă încă un pahar din vinul tare și puțin dulceag, cînd, cu sufletul la gură, se apropie de el bunul său prieten și nelipsit partener de poker, farmacistul Apolodor Baldovin, unul dintre cei cîțiva „intelectuali“ ai orașului ce nu se sfiau să colaboreze pe față cu hitleriștii.

— Herr Komandant ! Uite... poftim... iată ce-am găsit agățat de un castan din capul bulevardului !

— Ce, ce scrie acolo ? ! întrebă colonelul neplăcut surprins de agitația amicului pe care îl ştia om calm, chiar apatic, nu tocmai ușor de scos dintr-ale lui.

Comdandantul Gestapoului, maiorul Peters — care, în cei doi ani de cînd se aciuase în Ploiești, învățase românește binișor — smulse din mîna farmacistului manifestul prins de tulpina unui copac de pe bulevard de Petrică Turcu, cu ajutorul unui ac de gămălie, și-l citi cu voce tare.

— Zi în germană ! se precipită colonelul, cînd îl văzu că încruntă sprîncenele.

— Careva, probabil comuniștii, anunță un atac iminent asupra orașului. Rafinăriile...

— Nu se poate ! Atac vom avea, dar nu astăzi. Peste cîteva zile ! preciză sigur de sine colonelul comandant.

Atunci stopă în fața restaurantului un Horch militar, din care sări grăbit un locotenent neamț.

— Heil Hitler ! Un plic pentru dumneavoastră, domnule colonel !

Cu mișcări precipitate, cu degetele tremurînde, Kranz rupse plicul ; Maiorul Haller, adjunctul său rămas de serviciu la comandament, îl anunța :

Her Oberst, ni s-a comunicat că o escadrilă de bombardiere americane au trecut granița turco-bulgară și se îndreaptă spre nord ! Ce facem, sunăm alarma ? Aștept răspuns grabnic !

— Și totuși nu se poate. Probabil că au de gînd să bombardeze Bulgaria, nu România. Am fost informat precis !

Calm, maiorul Peters îi luă din mînă scrisoarea lui Haller, aruncîndu-și ochii pe ea.

— Eu zic să mergem la comandament. Ar fi mai indicat, domnule colonel. Să vedem la fața locului care-i situația. Poate că trebuie să dăm alarma.

— Bine, dar...

— Ce s-a întîmplat ? întrebă maiorul văzîndu-l că tace, îngîndurat.

— Butoaiele ! Sînt goale ! Hefelmann nu le-a umplut !

— De ce ?

— Dracu să-l ia ! răspunse colonelul, făcîndu-se că uită că el însuși îi spusese maiorului însărcinat cu apărarea antiaeriană a regiunii ploieștene să lase pe luni operațiunea de înlocuire și umplere a butoaielor golite cu ocazia exercițiului din ajun.

Crezuse — și el — că nu-i nimic urgent și-o să tot aibă timp. Doar exerciții cu ceață se mai făcuseră și altădată și niciodată problema aceasta, a umplerii butoaielor, nu-i dăduse bătaie de cap. Or, acum, dacă într-adevăr urma să aibă loc un bombardament...

— Să mergem la comandament ! și Peters se ridică primul, de parcă el era cel mai mare în grad.

Unii peste alții, de-a valma, se suiră cu toții în același Horch patrat, cu capota de pînză de in. Șoferul, din ordinul aceluiași maior, porni în goană, ca un zănatec. pe străzile centrale ale orașului.

În grădina din fața restaurantului, ferită de soare de-o uriașă pînză colorată, rămăseseră dezorientați, privind în urma lor, farmacistul și încă vreo doi-trei consumatori, vecini de masă cu grupul ofițerilor, îngrijorați și ei de plecarea precipitată a nemților.

Atunci sună o sirenă. Una singură : cea cocoțată pe turnul Halelor Centrale, deasupra restaurantului Trocadero. Suna lung, sfîșietor, mai tragic, unde era singură. Abia după un minut sau două i se alăturară alte cîteva, răzlețe.

Horch-ul tocmai da colțul, pe după tribunal, venind dinspre Telefoane și Autogară, cînd mugi primul urlet.

— Sună alarma ! exclamă colonelul scoțîndu-și capul uscățiv pe una din ferestrele de pînză ale mașinii de război. Cine a dat acest ordin ?

— Mai repede, șofer ! ordonă comandantul Gestapoului, dar pînă să apuce să intre pe poarta Comandamentului, sirenele amuțiră, tăcerea lor dezorientînd și mai mult pe ocupanții Horch-ului.

Cele aproape două sute de afișe stîrniseră în primele clipe destulă zarvă ; Dar numai cîteva minute, apoi toți cei ce citiseră cele cîteva rînduri, rămaseră calmi, gîndind.

Și, în mai puțin de o jumătate de oră, zvonul trecu din gură în gură, împrăștiindu-se din casă în casă, din rafinărie în rafinărie. Telefoanele țîrîiau strident, retransmițînd știrea. Cînd sună prealarma — dar de ce așa de puține sirene ? ! — nimeni nu se mai îndoia de adevărul celor cîtorva rînduri scrise pe peticul de hîrtie găsit pe strung, agățat de tulpina unui pom, prins de o mașină ce staționa cu motorul pornit, ascuns în sertarul șefului de gară, pus pe biroul inginerului-șef de la Concordia, sau lipit de vitrina Colecturii Gh. Stănoiu de pe strada Franceză.

Locuitorii mahalalelor își luară copii de mînă și o rupseră la fugă peste cîmp, cît mai departe de orașul amenințat, în căutarea tufișului salvator, spre rîpile și pădurile cele mai apropiate. Cei din centru, dacă nu avuseseră grijă să se urce din timp în camionul încărcat ciorchine, căutau acum cu înfrigurare adăposturile din subsolurile clădirilor cu mai multe etaje. Însă, la intrare. pe o bucată de scîndură, scria citeț : „Adăpost pentru 25 de persoane“, pentru 60, mai rar 100 sau mai mult.

Dar cine mai sta să țină socoteală numărului ? Și, în loc de 25 intrau 100, iar unde scria 100, intrau mai multe sute.

Și dacă unii sau alții mai stăteau la îndoială dacă alarma era justificată sau nu, muncitorii rafinăriilor — care aveau în jurul lor pe cei mai mulți dintre comuniști — știau că acele cîteva rînduri sînt mai adevărate decît orice. Nu era pentru prima oară cînd același scris — ordonat, clar le făcea cunoscut cine știe ce eveniment sau întîmplare confirmată ulterior. Mai toți năvăliră spre porți, dîndu-i în lături, pe maiștrii și inginerii ce căutau să-i împiedice să părăsească lucrul.

Enache știa că sirenele apărării pasive, cocoțate pe clădirile mai răsărite ale orașului, erau toate legate între ele printr-un singur circuit, putîndu-se astfel acționa simultan. Însă tot la fel mai știa că o parte din sirene aveau permanent lîngă ele un om și un telefon, pentru că nu se putea baza întregul sistem de alarmă pe un singur circuit care se putea deranja, dacă nu întrerupe intenționat. Și cum Enache aflase din timp numărul de telefon al cîtorva dintre sirene, se gîndi să profite de acest fapt. De aceea, după ce anunțurile referitoare la iminentul bombardament fuseseră împărțite în întregul oraș, îl trimise pe Grigoraș, fostul șef de haltă, la telefoane :

— La telefon maiorul Sandu — se substitui acesta comandantului român al apărării pasive — sună imediat alarma !

Cînd să formeze al doilea număr, în fața cabinei sale se postase un individ ce părea tare grăbit, că nu-l slăbea o clipă din ochi. Trăgînd o înjurătură mută formă un număr imaginar, apoi cedă cabina celui ce i se tot uita în gură, reintrînd însă îndată în cabina alăturată, eliberată între timp. În sunetele primei sirene auzite clar, că „halele“ erau apropiate, formă alte cîteva numere, după care părăsi în grabă clădirea telefoanelor. Sirenele, încă, nu apucaseră să urle multă vreme, că un alt telefon — de data asta dat de însuși maiorul Sandu —contramanda „ordinele“ lui Grigoraș.

Horche-ul încremeni în ușa comandamentului german. În prag așteptau maiorii Haller și Hefelmann.

— Trebuie să sunăm alarma, domnule colonel ! îl întîmpină maiorul Haller, adjunctul său. Am fost anunțați acum două minute că avioanele au trecut Dunărea pe lîngă Oltenița.

— Multe ? întrebă colonelul, speriat de-a binelea.

— Vreo două sute ; Cîteva au fost doborîte de apărarea noastră din Bulgaria.

— Să se sune imediat alarma ! Direct-alarma, fără prealarmă !

În mai puțin de un minut, sirenele începură din nou să urle ; Unele prealarma, altele alarma, așa cum înțelesese fiecare ordinul telefonic, țipat în grabă.

— Ceața ! Ceața ! Ce facem de ceață, domnule maior ? ! strigă colonelul la Hefelmann, ofițerul ce răspundea de această problemă.

— Păi... nu știți... dumneavoastră... mîine... se bîlbîi acesta încremenit în fața comandantului, că știa prea bine ce urmări pot rezulta dintr-o eventuală bombardare a Ploieștiului în plină zi, la lumina limpede a soarelui de vară, cînd ceața, faimoasa lor ceață, nu putea fi chemată în ajutor.

— Ce... nu știți și nu știu ce ? ! Mie, din pămînt și iarbă verde, să mi se facă ceață ! Nu eu răspund de problema asta ! Și nu te mai zgîi la mine ! Fugi de anunță antiaeriana ! Escadrilele de vînătoare să fie gata să se înalțe în aer ! Escadrilele lui Richter și a lui Schilmannn să iasă în calea dușmanului ! Anunță-i și pe români, să-și pregătească rablele ! Haide, executarea !... Stai ! Baloanele, s-au înălțat baloanele ? ! se precipită din nou colonelul, părăsindu-și biroul în care abia intrase — urmărit de privirea ironică a maiorului Peters — ca să-și arunce ochii spre marginea orașului, dincolo de zarea rafinăriilor.

Baloanele, mari, groase, cenuşii, tocmai erau ridicate în văzduh, sus, dincolo de limita de zbor a bombardierelor. Pornind de jos, din grădinile ce înconjurau orașul, firele de oțel înălțate vertical formau urzeala invizibilă a unui uriaș covor metalic. Bombardierul, dacă avea să nimerească aceste fire — dar dacă nu... nu! — trebuia să se prăbușească la pămînt. Sistemul acesta de apărare a rafinăriilor Ploieștiului era însă cunoscut și de către comandamentul escadrilelor americane, un maior mărunțel, tînăr, blond, cu părul ondulat. Acolo, departe, pe pămîntul fierbinte al Africii, în biroul aerodromului militar, i se spusese înainte de decolare :

— Sînt două alternative, domnule maior : ori bombardați de la mare înălțime, ori razant cu pămîntul. Dumneata ce variantă ai dori să alegi ?

— Razant cu pămîntul, domnule colonel !

— De ce ?

— În primul rînd pentru că așa sîntem mai puțin expuși tirului artileriei antiaeriene, și doar știm cîte guri de foc au concentrat nemții acolo.

— De acord.

— În al doilea rînd vom evita să fim mitraliați de vînătoarea lor și de jos în sus, avantaj care nu e de ignorat.

— De acord.

— În al treilea rînd, precizia bombelor noastre va fi mult mai mare, mai ales dacă obiectivele n-or să fie ascunse în ceață.

— De acord. Mai ai și un al patrulea argument ? întrebă colonelul cînd îl văzu pe maior că rămîne tăcut, dorind parcă totuși să mai spună ceva.

— Ar mai fi unul. Mă gîndesc că, dacă vom încerca să zburăm la mare înălțime, nu putem fi totuși deloc siguri că vom depăși zona baloanelor. Pe urmă, după mine, e preferabil pentru un bombardier puternic — așa cum sînt ale noastre — să ia în plin firul de oțel acolo jos, aproape de locul de fixare.

— Mda ! Așa să fie, dar totuși asupra acestui punct păstrez anumite rezerve. Considerînd însă celelalte avantaje... bine, procedați așa cum ai spus, zburați la mică înălțime. Cît e ceasul ? și colonelul privi la cronometrul de la mînă. Peste patruzeci și două de minute începeți decolarea. Eu îți urez succes !

Un pescar curajos, într-o bărcuță ușoară socotind că-i duminică și tot n-are altceva de făcut, porni pe Dunăre, în sus, spre un intrînd al malului, un fel de golf, unde știa el că mai pescuise și altă dată cu folos. Bărcuța spinteca valurile domoale ale fluviului și în curînd Oltenița pieri în urmă. Cînd mai rămăseseră cîteva sute de metri pînă la locul căutat, pescarul își încordă auzul.

Pînă să se dumirească, zgomotul crescu brusc în intensitate, tot mai mult, huruitul deveni de-a dreptul înfricoșător, mii de tunete bubuiră toate deodată, deasupra sa, de jur împrejur și, cînd pescarul crezu că se termina pămîntul, de undeva din stînga apărură ca din pămînt primii coloși, întunecați, masivi, răscolind împrejurimile cu urletul lor.

Pescarul crezu mai întîi că dau năvală peste el și, cu ochii spre burțile lor pîntecoase, fără roți, se aplecă și răsturnă barca. Cufundat pînă la gît în apa rece și tulbure, agățat cu o mînă de rama bărcii, cel ce doar la pescuit nu se mai gîndea văzu valurile bombardierelor americane cum, unul după altul, în formații de cîte opt, țîșnesc de undeva din pămîntul bulgar, trec pe deasupra capului său și pier îndată în cîmpia Bărăganului, lăsînd papura, în urma răsuflării lor, culcată la pămînt. Cele aproape o mie de motoare, a mii de cai putere fiecare, mugeau îngrozitor ducînd cu ele mii de bombe, mii de litri de benzină, mii de cartușe frumos înșirate în benzile miilor de mitraliere rapide, apoi sute de piloți, de observatori, de radiofoniști, de navigatori de bord, de mitraliori.

Cvadrimotoarele, înghițînd kilometrul în cîteva secunde, lăsară îndată în urmă Dunărea, apoi Bucureștii, și se îndreptară glonț spre orașul rafinăriilor. Deasupra pădurii Snagov se despărțiră ; o parte — mai mică — viră puțin spre stînga, ocolind Ploieștiul, țintind rafinăria Steaua-Română din Cîmpina, pe cînd cele mai multe năvăliră asupra rafinăriilor ploieștene.

Aviația de vînătoare a nemților, care decolase nepermis de tîrziu, le întîmpină deasupra Puchenilor. Messerschmitt-urile trăgeau de sus, coborînd în picaj spre bombardiere, iar acestea se apărau ripostînd cu toate cele 8 sau 12 mitraliere de bord. Cîteva dintre avioanele americane se prăbușiră în flăcări, explodînd o dată cu încărcătura de bombe. Cele mai multe, aproape toate, se despărțiră din nou, în trei, fiecare grup cu ținta sa : rafinăriile din partea dreaptă a orașului, cele din stînga și calea ferată. Cîteva se loviră de sîrmele baloanelor captive. O bușitură zdravănă, o explozie puternică și nimic altceva decît flăcări și fum.

Artileria antiaeriană era înnebunită. Servanții, în scăunelele lor, învîrteau cu disperare de roțile directoare, îndreptînd țeava la dreapta, la stînga, în sus, în jos, trăgînd pînă la urmă proiectilul, să nu se spună că n-au tras.

În apropiere de „Unirea“, un grup de mitraliere antiaeriene fusese cocoțat în vîrful unui castel de apă, avînd de acolo o rază de acțiune mai mare decît cele de jos, de lîngă calea ferată. Un bombardier, venind în bătaia lor, nemții, cu degetul pe butonul declanșatoarelor, cu fețele încrîncenate și ochii țintă prin vizor spre avionul ce părea că vine peste ei, traseră mai multe rafale lungi spre aducătorul de moarte ce-și lansa bombele, una după alta, în lungul căii ferate. Una dintre bombe căzu însă la baza castelului de apă, retezîndu-l ca pe o trestie uscată, și mitralierele, toate, veniră cu țevile în jos, înfigîndu-se în pămîntul îmbibat cu unsoarea trenurilor. Mitraliorii, în brațele morții, se zvîrcoleau în preajma lor.

Bombardierele plecate la Cîmpina nu întîlniră aproape nici o rezistență. Aviația de vînătoare era angajată în luptele din jurul Ploieștiului, și astfel rafinăria de acolo avea să fie aproape complet distrusă.

Fiecare avion, îndată ce termina de lansat bombele cărate pe deasupra Mării Mediterane, Turciei și Bulgariei, făcea stînga-mprejur și, ușurat de greutatea miilor de kilograme de explozibil, gonea cu toată puterea celor patru motoare spre baza de plecare. Aviația de vînătoare a hitleriștilor, surprinsă de rapiditatea cu care își făcuseră apariția bombardierele, începuse să se regăsească și să devină mai agresivă, ciuruind fuselajul și aripile avionul ce-i răsărea în cale. Acesta, la rîndul lui, se apăra cu înverșunare, trăgînd cu toate gurile de foc de care dispunea. Ici sau colo, de la Ploiești la Dunăre, și mai departe, în Bulgaria, grămezi de aluminiu ars marcau locul unde căzuse un avion american sau german, mai rar de-al românilor. IAR-urile acestora — rablele românilor, cum le numise colonelul Kranz — deși ceva mai puțin rapide decît *Messerschmitt*-urile nemților, erau însă mai maleabile și puteau să vireze mai cu folos în jurul bombardierelor ce căutau să ia înălțime.

Cînd vreunul din coloșii cu patru motoare lua foc și se angaja în vrie, gata să muște pămîntul, din fuselajul incendiat se desprindeau — dacă mai aveau timp s-o facă — cei ce pînă atunci fuseseră piloți și de-acum încolo vor fi prizonieri de război.

Din tot apocalipsul acela infernal, al bombardierelor, al avioanelor de vînătoare, al tunurilor și mitralierelor, al bombelor ce explodau înfundat, nu mai rămăsese nimic. Nimic altceva decît fum, flăcări și țipetele răniților, abia perceptibile în comparație cu ceea ce fusese. Mai mult decît bombele, lansate cam la întîmplare, pagubele cele mai importante fuseseră aduse de prăbușirea bombardierelor lovite de artileria antiaeriană sau de tunurile de bord ale avioanelor de vînătoare. Unul dintre cvadrimotoare căzuse în flăcări peste închisoarea de pe strada Rudului, înfigîndu-se ca o torpilă în aripa rezervată femeilor. Profitînd de haosul din jur şi de spaima gardienilor, cîteva sute de deținuți au profitat de prilej evadînd, răspîndindu-se care încotro, dar nu la fel de norocoase au fost și femeile. Deținutele de drept comun, dar mai ales cele arestate pentru ideile lor progresiste, au murit arse de vii sau îngropate sub ruinele fumegînde ale zidurilor închisorii. Moartea lor a constituit o grea pierdere, însă acest sfîrșit tragic i-a îndîrjit pe cei rămași în viață. Bombardamentul însuși i-a edificat pe mulți asupra primejdiei la care erau expuși locuitorii, orașele, întreaga avuție națională, în eventualitatea continuării unui război străin de interesele și aspirațiile naționale.

Colonelul Ewald Kranz era alb ca varul. Sta tăcut în ușa comandamentului și privea la fumul ce se ridica dinspre rafinării.

Însă de cum încetase atacul trimisese cinci mașini cu tot atîția ofițeri să cerceteze efectele bombardamentului la fața locului și rezultatul adus îl făcu să vadă negru. Hitleristul știa bine că dacă orașul ar fi fost ascuns într-o perdea de ceață protectoare, piloții și-ar fi aruncat bombele la întîmplare. Rafinăriile, calea ferată și celelalte obiective ar fi scăpat astfel relativ ușor. Or așa...

Maiorul Haller, adjunctul său, îl trezi din toropeală.

— Domnule colonel, Bucureștii la telefon ! Mi se pare că era vocea secretarei domnului baron.

— Păi... parcă era întrerupt circuitul !

— Probabil a fost reparat.

Kranz intră în birou și luă receptorul.

— Alo da ?... Da... Da... Vin imediat !

Punînd receptorul în furcă, se întoarse către Haller, care îl privea întrebător.

— Baronul a și aflat că n-am avut ceață... și gîndul îi fugi la șeful Gestapoului care, nici nu știa cînd, pierise din preajma sa.

— Și ?

— Într-o oră trebuie să fiu acolo.

Mercedesul gonea nebunește pe Bulevardul Independenței. În apropierea gării, cu un scrîșnet de frîne, luă un viraj la stînga, altul la dreapta, peste podul ce traversa calea ferată, tot ocolind gropile proaspete ale bombelor. După nici trei sferturi de oră limuzina opri în fața hotelului Ambasador, unde-și avea reședința baronul, ministrul Reichului fascist la București.

Aghiotantul acestuia îl anunță, și colonelul trebui să aștepte cîteva minute, lungi cît un veac. Kranz își impuse să fie calm, să nu-și piardă cumpătul, și se rugă

— închinîndu-se pe furiș de cîteva ori — să nu fie trimis pe front. De la o vreme, de cînd armatele germane se tot retrăgeau suferind pierderi uriașe, de front se temea mai mult ca de orice. Şi, la drept vorbind, colonelul se temea de lucruri și mai rele decît trimiterea pe front.

Secretara baronului — aceeași care peste un an și douăzeci şi trei de zile avea să se sinucidă împreună cu amantul ei, ambasadorul — îl invită să poftească în cabinetul acestuia. Von Killinger, încruntat, cu fața lui severă de totdeauna, îl privi cîteva clipe pe după ochelari, invitîndu-l să ia loc într-un fotoliu.

— Va să zică așa, domnule colonel, ne-au bombardat americanii.

— Da, excelență. Un atac prin surprindere.

— Ce înseamnă, după dumneata, „prin surprindere“ ?

— Așa după cum știți, așteptam bombardamentul peste cîteva zile.

— Eu nu știu nimic și nici dumneata nu trebuia să știi nimic ! accentuă baronul de două ori pe „nimic“. Americanii ne-au bombardat și ne vor mai bombarda cînd vor voi ei și nu cînd dorim noi ! Iar dacă eu te-am informat că se pregătește un atac aerian asupra rafinăriilor, am făcut-o la gîndul că vei fi mai atent decît trebuia oricum să fii ! Raportează-mi, ce distrugeri au suferit întreprinderile din Ploiești și, îndeosebi, rafinăriile !

Cît timp vorbi colonelul, ambasadorul nu scoase o vorbă. Tăcut, privea parcă nepăsător spre foaia albă de hîrtie din fața sa.

— Asta-i tot ?! Hm ! Încă un bombardament ca ăsta, și s-a terminat cu petrolul românesc. Și așa o să trebuiască să dăm ordin să se micșoreze producția sondelor pînă cînd vom repune în picioare o parte din rafinării. Dar să lăsăm deocamdată asta. Spune-mi, unde erai cînd ai aflat despre atacul aviației americane ?

— Mîncam... la restaurant, bîigui colonelul.

— Mda ! Și de ce, dacă ați făcut ieri exercițiul acela, de ce n-ați avut grijă să înlocuiți butoaiele golite ?! Știi că Berlinul mi-a ordonat să-l execut imediat pe cel vinovat de această gravă neglijență ? Spune, domnule colonel, de ce această delăsare criminală ? Spune, vorbește ! urlă baronul.

— Maiorul Hefelmann, el e vinovat ! I-am dat ordin și nu l-a executat ! minți colonelul înfricoșat. Am făcut raport în acest sens. Am cerut să fie pedepsit cît mai aspru !

— Cît e ceasul ? Șase. Peste cel mult două ore îmi comunici că maiorul Hefelmann a fost executat. Ai înțeles, domnule colonel ?

— Da, excelență, am înțeles ! Maiorul Hefelmann va fi executat ! se precipită Ewald Kranz, bucuros că oalele se sparseseră în capul altuia.

— Iar dumneata, mîine dimineață la ora zece, te prezinți din nou aici. Poți pleca !

Partea a treia

FARMACIA APOLLO

I

AVEA 19 ANI. Bărbații, cînd trecea pe stradă, o priveau lung. Deși ea nu căuta în nici un fel să atragă privirile. O ușoară încruntare a feței, dîrză totuși, îi ținea la distanță pe cei mai îndrăzneți. Maică-sa, femeie fără prea mari pretenții, nevastă de șofer, o povățuia deseori să deschidă bine ochii.

— Toți zîmbesc a îngeri neprihăniți și-ți promit marea cu sarea. Niște...

Propunerea venise de la taică-su.

— Nu mă face ea, Enache, de rușine. Și nici proastă nu-i. Eu sînt așa cum sînt, cu patru clase ale mele, dar ea e altfel. Maică-sa știe cum a crescut-o, și poate că a moștenit ceva și de la mine, că și eu, de apucam să învăț carte, mai știi ce ieșea din mine ? Așa că eu zic să încercăm.

— Să încercăm, Pavele, să încercăm, gîndește-te însă că de-o fi cumva dovedită..

Ce să se mai gîndească ?! Nici timp nu era, și de-ar fi stat să se tot gîndească și să judece şi să pună mereu răul înainte, unde ar fi ajuns ?

Silvia luă serviciul în primire îndată ce termină ultima clasă de liceu. În loc să urmeze o facultate, să se plimbe și să iubească la cei mai frumoși ani, sta cu urechea la pîndă, atentă la cele întîmplate în jur, vorbind ea însăși ceea ce poate nu se cădea să vorbească, nevoită să asculte aluzii găunoase și să rabde complimente de mucava. Zîmbea cînd ar fi vrut să plîngă, izbucnea în rîs, în hohote și sfida uneori suferința celor din jur. Fata zveltă, bălaie, cu părul retezat scurt, băiețeşte, cu ochi albaștri, mîngîitori, nu avea voie să vadă crima, nu trebuia să ezite să-i blesteme pe cei dragi. O greșeală, una singură, și se putea trezi lesne legată de stîlp. Dar nu moartea era răul cel mai rău. Cine-i fată și are 19 ani, și „cade“, pînă să întîlnească plumbul, are de străbătut un drum lung și greu, presărat cu spini. Moartea, atunci, este chemată în ajutor. Cît de hîdă, e totuși blîndă și gingașă ca un ghiocel plăpînd, pe lîngă răzbunarea și batjocura dușmanului înrăit cu bună socoteală de demența propriilor ideologi.

Farmacia Apollo, unde se angajase ca vînzătoare Silvia Zamfirescu, era situată la intersecția a două străzi centrale. Pe una din străzi se intra în farmacie, prin cealaltă, cea din stînga clădirii, într-o grădină vastă, cu o mulțime de pomi și flori crescute la voia întîmplării. Dincolo de grădină, se înălța apartamentul proprietarului, farmacistul Apolodor Baldovin.

Negustorul de leacuri urmase școala primară, și apoi liceul, împreună cu doctorul Rădulescu, medicul care îngrijise pe fratele ei, Mihai. După bacalaureat, cei doi colegi aleseseră facultăți diferite, dar totuși înrudite : Rădulescu medicina, Baldovin farmacia. De la o vreme, însă, prietenia celor doi începuse să se destrame. Nu se supăraseră pe față, ba continuau să-și facă mici servicii, însă nu mai era ce fusese odată. Rădulescu, medicul, încă de la începutul frămîntărilor, se alăturase celor mulți, celor ce se țineau departe de politica partidelor de dreapta. Celălalt, Apolodor Baldovin, un „bărbat bine“, întotdeauna ca scos din cutie, se lipise ca o ventuză de tabăra celor gălăgioși, frați de cruce cu bîta și pistolul. Cînd nemții năpădiseră țara, farmacistul recunoscuse printre ofițerii comandamentului hitlerist pe un fost coleg de studii — farmacistul se specializase în Germania — maiorul medic Rudy Werner. Mulțumită acestuia, Baldovin fu admis în anturajul ofițerilor nemți, ceea ce nu era la îndemîna oricui. Cu alura sa de om de lume, amabil și spiritual cu cei din jur, se împrietenise repede și cu Ewald Kranz, colonelul comandant, iar maiorul S.S. Georg Peters, șeful Gestapoului local, nu scăpă prilejul de a-l coopta în rîndurile agenților săi informatori.

Acest concubinaj politic îi era cunoscut și lui Enache, care mai știa de asemenea că farmacistul, fiind mai tot timpul în preajma ofițerilor nemți — seară de seară aveau loc ori interminabile partide de poker, ori petreceri ce se transformau spre ziuă în orgii — afla vrînd-nevrînd o mulțime de noutăți care, dacă ar fi fost în posesia lor, a comuniștilor, cu o clipă mai devreme, putea să le folosească tare mult.

Doctorul Rădulescu, fiul unui cunoscut profesor de limba română, se născuse și crescuse în atmosfera plină de luminozitate de acasă, profesorul fiind bine cunoscut pentru erudiția, dar și pentru voioșia și umorul său, și nu mai puțin pentru vederile sale politice, de nuanță liberală, în sensul bun al cuvîntului. Cînd, la conducerea liceului la care preda nimerise un profesor care voia să-și acopere imbecilitatea cu verdele cămășii, bătrînul Rădulescu se revoltă în sinea sa, dar abia cînd i se dădu un fel de ultimatum — ori „cu noi“, ori la pensie — optă pentru ultima alternativă, dar nu mai înainte de a spune pe față ce credea despre noul director și despre politica lui. Cutezanța sa avu urmări grabnice : fu exclus din învățămînt, pierdu pensia și făcu totodată cunoştință, pentru cîteva zile, cu beciurile Siguranței.

— Și cum, tată, au îndrăznit să dea în tine ?! îl întrebă fiul său, doctorul Rădulescu, cînd profesorul se înapoiase acasă, cu ochii învinețiți.

— Au dat. Şi palme, și pumni, și picioare. Ba și cîteva gîrbace. De înjurături, nu mai vorbesc. M-au spurcat, nu altceva ! Am avut însă noroc și m-au eliberat, naiba să-i ia !

Rădulescu era de cîțiva ani medicul rafinăriei Astra Română. Muncitorii țineau la el, poate și unde era tare mărunțel şi subţirel, un pișpiric de om, dar și pentru că nu-l auzise careva răstindu-se la bolnavi, cum făceau alții și nici nu obișnuia să întrebe, după un prealabil „apropo“ :

— Vreo gîscă, vreo pasăre, ceva, nu știi cumva pe undeva „de vînzare“ ?

Întîmplarea care avea să-l apropie de rîndurile comuniștilor era legată de o altă întîmplare, ce se legau între ele printr-unul din numeroasele capricii ale soartei. Unul dintre muncitorii rafinăriei — cumnat cu Pavel Zamfirescu, nevestele erau surori — se accidentase. Căzuse de pe o pasarelă ce unea două coloane de cracare, de la vreo șase metri, dar avusese totuși noroc. Căzuse „bine“, pe o grămadă de pămînt abia aruncat din lopată, însă se „ștersese“ în cădere de-o scîndură care-i barase calea, jupuindu-i pielea de pe șold. Nu-și fracturase nici un os. Doar piciorul drept, luxat, îl făcea să sufere ori de cîte ori încerca să-l pună în pămînt. Doctorul Rădulescu îl scutise medical zece zile. Inginerul secției respective protestă însă energic, rănitul fiind un mecanic de înaltă calificare.

Discuția aprinsă dintre medic şi inginer continuă în biroul inginerului-șef, un om domol, prins de timpuri acolo, nu prea entuziasmat de aventura politică în care fusese atrasă țara. După cîteva vorbe tăioase, argumentele medicului ieșiră biruitoare și mecanicul intră pentru zece zile în concediu medical. Apoi alte zece, justificînd astfel și mai pregnant diagnosticul inițial al medicului. Rădulescu, în răstimpul acestor trei săptămîni, îl vizitase acasă pe bolnav în două rînduri. Mecanicul locuia la marginea orașului, într-o căsuță încunjurată de o grădină cu pomi, flori și zarzavat. De fiecare dată cînd medicul se ducea să-și viziteze bolnavul, gospodina casei dădea fuga să-l trateze cu ce avea mai bun prin rafturile cămării, însă tot de atîtea ori Rădulescu o refuza politicos, mulțumindu-se doar cu dulceață și apă rece atunci scoasă din puțul atît de adînc, încît apa abia se zărea licărind departe, ca un bănuț de argint.

Cu o seară mai înainte de a reîncepe lucrul, mecanicul se îmbrăcă şi porni șchiopătînd ușor spre locuința medicului. Într-o mînă ducea un coș cu cîteva ouă, un borcan de dulceață de vișine și o mulțime de piersici și caise, rumene și pufoase. În cealaltă mînă, un curcan greu cît un miel, cuminte, resemnat de-acum cu soarta sa.

— Domnu doctor... știți eu, nevastă-mea... ne-am gîndit și la dumneavoastră. Noi... cu gospodărie pe lîngă casă, o scoatem mai lesne la capăt decît dumneavoastră, orășenii ! şi mecanicul săltă din umeri, fîstîcit, că apucase de zărise încruntarea medicului cînd dăduse cu ochii de curcan.

După cîteva minute „de tocmeală“, căzură la învoială : Rădulescu îi plăti cinstit, după prețul pieței, curcanul și ouăle, și primi cadou dulceața și fructele, despărțindu-se prieteni.

„Ca să vezi ! Gata să mă car cu curcanul înapoi !“ se miră mecanicul în drum spre locuința cumnatului său Pavel Zamfirescu, unde avea de lăsat o vorbă de-a nevestii-si pentru soră-sa. Șoferul era și el acasă. Din una în alta, îi povesti ce era să pățească : să nu-i fie primit ploconul !

— Oameni printre oameni. De, nu-s toți puși pe pricopseală ! îi răspunse Pavel cu o anumită intenție, că îl știa pe cumnatu-su cît e de pornit să strîngă bani, să-și cumpere ceva pămînt, să aibă ce să facă mai încolo, la bătrînețe.

Pe urmă nici nu-i prea era gîndul la vorbele mecanicului : avea el alte griji, mai mari, izvorîte dintr-o recentă convorbire cu Enache.

După cîteva zile, pe seară, Pavel și Stoiculeț plecară cu vechea lor camionetă să aducă de la Tîrgșor cîteva pistoale automate, grenade și muniții, să le aibă în oraș, mai la-ndemînă. La înapoiere, pentru a evita controlul de la barieră, făcură un ocol. Toate păreau să se desfășoare cum nu se poate mai bine și camioneta trecuse de primele căsuțe ale mahalalei cînd, deodată, răsună un „stai“ ! O patrulă militară — patru ostași — le barase calea, într-o răscruce mărginașă. Pavel era în față, la volan, Stoiculeț în spate, sub capota de pînză, lîngă arme. Motorul Fordulețului duduia ritmic, cînd răsunase strigătul ostașului. De stat, nici vorbă. Cum să stea, cînd Pavel știa bine ce conțin lădițele de lîngă Stoiculeț ! Cu repeziciune schimbă dintr-a patra în a treia, apoi într-a doua, să evite o eventuală „stopare“ a motorului, încetini, se făcu că trage pe dreapta, să nu lovească în ostași și, odată ajuns în dreptul lor, apăsă pînă-n fund pe accelerație. Cînd să dea colțul, nu prea departe de intersecție, răsunară primele împușcături : carabine obișnuite. „ZB“-uri. Un glonț, după ce perforase partea din dreapta a cabinei, se înfipse cu un trosnet sec în colțul dintre parbriz și ușa din stînga, în lațul de lemn ce sprijinea acoperișul. Celelalte împușcături, că fuseseră șapte sau opt, păreau să fi trecut pe de lături, că Pavel nu simți nici o schimbare în mersul motorului și nici să-l fi lăsat vreun cauciuc. Se temuse mai mult decît de orice de lădițele cu grenade. Un singur glonț putea stîrni explozia tuturor, și praful s-ar fi ales de toți, și de ei și de mașină. Avură însă noroc.

Muniția rămase neatinsă, dar nu și Stoiculeț. Din mers, virînd cînd la dreapta, cînd la stînga, să li se piardă urma, din ce în ce cu viteză tot mai redusă, să nu dea de bănuit și altora, Pavel strigă de cîteva ori la tovarășul său din spate. Nu-i răspunse nimeni. Îngrijorat, șoferul căută un loc unde să oprească. De patrula care îi somase scăpase deocamdată, cu bine sau nu, avea să-și dea seama îndată. Opri pe dreapta pe o străduță din cartierul său. Stoiculeț era căzut peste lăzile cu arme, cu fața înainte, de parcă ar fi vrut, îmbrățișîndu-le, să le apere cu trupul său.

— Radule ! strigă cu glas înăbușit Pavel. Radule, ce-i cu tine, Radule ?!

Aruncîndu-și privirea în urmă, se săltă în camionetă. Cel căzut părea fără viață. Prinzîndu-i capul între palme, în timp ce continua să-i pronunțe numele, își simți mîinile năclăite de sînge. Înfricoșat, stătu o clipă nehotărît, apoi cu aceeași repeziciune care uimea cînd priveai la trupul său masiv, îl culcă pe Stoiculeț într-o poziție mai potrivită printre lăzi, îi pipăi pulsul și-l simți că bate. În grabă își dezbrăcă haina, înfășurînd cu ea capul celui rănit, să nu-l hurducăie în timpul mersului.

Cînd se sui din nou la volan, nu știa încă încotro s-o pornească. Să-l ducă la vreun spital, nici vorbă. L-ar fi dus acolo unde aștepta Enache, locuința era sigură, însă, pentru că mașina nu putea fi băgată în curte, ar fi însemnat să ducă rănitul pe brațe pînă în casă, ceea ce era destul de periculos. În imediata apropiere era o cîrciumă cu o mică grădină de vară alături, unde aproape sigur la acea oră se mai găseau destui mușterii și, printre ei, mai mult ca sigur, cîțiva nemți. Nu prea departe se afla un post de reflectoare antiaeriene, și servanții acestora erau cei mai buni clienți ai negustorului. Mai aveau ei și alte ascunzători, una chiar foarte potrivită, însă în cealaltă parte a orașului. Pînă să ajungă acolo era destul de probabil să se dea alarma în întregul oraș, să fie alertate autoritățile, că doar ostașii care au tras după ei n-aveau să-și pună mîinile în șolduri, fluierînd a pagubă, după ce văzuseră că i-au scăpat pe cei ce nu se conformaseră somației. Atunci, neavînd altă alternativă, se îndreptă spre locuința sa. Putea să intre în curte cu mașina, și nici nu era înconjurat de case care să aibă ferestrele îndreptate spre curte.

Cu nevastă-sa, Cristina, era căsătorit de 22 de ani, și femeia, după ce mai la început, cînd vedea că întîrzie, ba mai pierde și nopțile, îl suspecta de cîte și mai cîte, începuse să-l înțeleagă, deși doar ea știa cît de mică i se făcea inima dacă vedea că trece noaptea și bărbatul nu dădea nici un semn de viață. Apoi, încet-încet, ca de la sine, așa cum se întîmplă între oamenii care se înțeleg și nu umblă cu ascunzișuri, se integră și ea în treburile bărbatului, făcîndu-i la început mici servicii, apoi ajutîndu-l mai cu spor, după puterile și priceperea unei femei, nici prea învățată și nici prea înzestrată de natură cu calități deosebite. Pavel avea însă și-o fată, pe Silvia. Mai avea un an și termina liceul. Or, ea nu știa mai nimic din preocupările părinților săi. Fusese într-adevăr lăsată să înțeleagă cîte ceva din marile frămîntări care zguduiau lumea, i se spuseseră destul și despre nenorocirile care se abătuseră peste țară, cauzele acestora, vinovații, posibilitățile de înlăturare a relelor, rolul comuniștilor în perioada luptei ilegale, sarcinile lor în vreme de război, perspectivele de după război, și cîte altele, însă fata nu știa că tatăl ei e comunist, participant direct la lupta acestora împotriva războiului și a celor ce-l stîrniseră. Poate că Silvia, copil deosebit de inteligent, pricepuse cîte ceva, sau doar bănuise că părinții ei sînt mai mult decît simpatizanți ai ideilor revoluționare despre care vorbea cu atîta convingere tatăl ei. Însă, absorbită de învățătură, sau poate că se credea încă necoaptă să aibă astfel de preocupări, nu căutase să intre în miezul problemelor, să afle mai multe. Aceasta n-o împiedica totuși să ia partea colegelor care condamnau pe față, cum fac copiii, pe prietenele lor întîlnite pe stradă la braț cu tineri îmbrăcați în cămăși de culoarea brotăceilor, sau pe altele, cu tații vîrîți pînă-n gît în politică de extremă dreapta, treabă cu folos pentru ei, desigur, că prea erau bătătoare la ochi schimbările intervenite în ținuta și purtarea odraslelor : alte uniforme, alte gustări în timpul recreațiilor, alt fel de a vorbi cu celelalte colege. Ba, vreo două dintre ele — fete mari, de 17 ani ! — începuseră să vină la școală în trăsură, în vreme ce destule n-aveau flecuri la pantofi.

Așa se scurseră alte cîteva luni, pînă cînd într-o zi Pavel fu chemat de urgență la școală, de către subdirectoarea liceului, soția unui simpatizant al dreptei, un avocat cu studii la Bonn, molipsit pe-acolo de morbul nazismului :

— Domnule Zamfirescu, să-ți stăpînești fata ! Să nu vorbească ce nu trebuie, c-o să-ți pară rău ! se răsti femeia, săgetîndu-l cu o privire răutăcioasă.

— Dar ce-a făcut, doamnă ?! Vă rog, spuneți-mi ! tresări el, căutînd să facă și mai mult pe îngrijoratul decît era oricum și să dea glasului său o nuanță de totală surprindere.

Cînd văzu „spaima“ șoferului, profesoara se mai domoli, relatîndu-i pe un ton mai moderat tot ceea ce aflase despre Silvia și alte cîteva colege. Că fac propagandă „deocheată“ — expresia subdirectoarei — că iau apărarea colegelor de „altă naționalitate“, că „vorbesc de rău pe aliații noștri germani“, și cîte altele, de aceeași natură.

După ce Pavel se angajă să aplice celei încriminate un potop de pedepse, părăsi clădirea liceului „Despina Doamnă“ îngrijorat, dar și cu inima plină de o mulțumire nemărginită : Silvia, draga sa fetiță, era alături de el, de tovarășii lui. Povețele și îndrumările sale dăduseră roade, însă, poate, prea devreme. Suspectarea fetei putea atrage după sine suspectarea sa proprie. Or, dacă Silvia nu putea fi învinuită de cine știe ce „fărădelege“, el, chiar și Cristina, dacă ar fi fost luați „la bani mărunți“, urmăriți și prinși, n-ar fi scăpat ușor. Puteau păți destule necazuri ei înșiși, dar puteau cădea totodată și tovarășii lor. Ajungînd acasă, o luă pe Silvia deoparte — fără să știe și maică-sa ce au amîndoi de vorbit, că femeia se îngrijorează mai repede decît bărbatul — și discută cu ea îndelung.

De aceea, conducînd mașina cu arme și muniții, și pe deasupra și cu Stoiculeț rănit — n-o fi murit cumva ?! — se întreba ce-o să creadă Silvia, ce-o să-și închipuie, cum o să reacționeze, ce să-i explice. Nici nu se gîndea la alternativa că Silvia, în vreun fel oarecare, l-ar putea da de gol — să pronunțe cuvîntul „denunț“ cînd era vorba de copilul său, nici nu era de închipuit — însă, oricum, o explicație trebuia să-i dea. Care ? se tot frămînta el, neștiind încă dacă trebuie să-i spună adevărul gol-goluț, sau doar să improvizeze o poveste, credibilă, și atîta tot.

Tot frămîntîndu-se și făcînd fel de fel de planuri ajunse în fața porții. Opri, sări jos, deschise poarta și băgă camioneta în curte, lîngă o magazie în care avea un fel de atelier de tîmplărie și mecanică, unde în alte vremuri mai domoale mai bătea un cui sau pilea vreo cheie. Stătu locului o clipă, nehotărît, privind spre ferestrele casei, să vadă în care odaie se zărește lumină pe lîngă hîrtia de camuflaj. În amîndouă : și într-a lor — a lui și a Cristinei — și la fată. Deci Silvia nu se culcase — citea, desigur — iar nevastă-sa îl aștepta cu mîncarea pe foc.

Stoiculeț fusese lovit de glonț la cap, înspre urechea stîngă. Un centimetru mai la dreapta, și plumbul ar fi atins creierul. Cristina, ajutată de Silvia, îndepărtă cu apă călduță sîngele din jurul rănii, apoi îl pansară cum se pricepură mai bine, înfierbîntate și emoționate de întîmplare.

Mai tîrziu, speriat de culoarea cadaverică a tovarășului său, Pavel se hotărî să alerge în căutarea unui medic. Cristina se îngrijoră la gîndul că... de, medicul e medic, dar om o fi ?

Pavel sta ca pe ghimpi. S-ar fi dus mai întîi să se consulte cu Enache, însă pînă la el era de mers, nu glumă, de mașină nu putea deocamdată să se mai folosească, iar să se ducă pe jos, atîta cale, și de acolo cine știe unde, și abia apoi acasă...

— Pavele, interveni Cristina, știi, doctorul de care-ți vorbea Gică, acum cîteva zile, știi, cel care n-a vrut să primească curcanul, poate că n-o avea inimă de cîine.

— Fie, să zicem, dar cine-i știe adresa ?

— O știe Gică ! N-a fost acasă la el ?!

— Gică !

— Du-te și spune-i așa, sări tot femeia, că am căzut din gura podului și mi-am scrîntit un picior, că mă doare de mă seacă la inimă, să-ți dea adresa !

— Să nu moară, tăticule! interveni și Silvia, privind la rănitul ce începuse să geamă încetișor.

Așa a ajuns doctorul Rădulescu să aibă primul contact cu comuniștii: îngrijindu-l pe Stoiculeț, punîndu-l pe picioare și, la urmă, cînd n-avea cum să le mai fie de folos, rugîndu-i să apeleze la el ori de cîte ori vor mai avea nevoie.

— Vă stau cu plăcere la dispoziție, însă vedeți, aveți grijă, nici noi medicii nu putem face minuni.

Mai tîrziu, cînd tot orașul ajunsese să cunoască legăturile de amiciție dintre farmacistul Apolodor Baldovin și ofițerimea nazistă, Enache și Pavel Zamfirescu se hotărîră să se folosească de această prietenie. Și astfel se nimeri să ajungă Silvia, fata șoferului, care între timp absolvise liceul, vînzătoare la farmacia Apollo.

Cînd Baldovin o văzu intrînd pe ușă, ghici îndată cine e „noua vînzătoare“, și tresări mulțumit, că descrierea făcută de doctorul Rădulescu corespundea realității.

Mai fără rușine, mai cu coada ochiului, o dezbrăcă și o cîntări, mustăcind mulțumit: „Pică! cunosc eu marfa, pică!“

În zilele care urmară, Silvia reuși, mulțumită inteligenței și drăgălășeniei, să se facă simpatizată de închipuitul ei de patron, să-l cucerească cu exuberanța sa de tînără nepăsătoare și indiferentă. Cu vorbe doar aparent ușuratice, altfel bine cîntărite, și tot cîntîndu-i în strună, fata izbutea să afle din discuțiile lor ocazionale și „pur întîmplătoare“ o mulțime de noutăți referitoare la activitatea comandamentului german. O parte din știri le afla direct din gura ofițerilor nemți. Aproape nu era zi să nu calce careva dintre ei prin farmacie și să nu discute vrute și nevrute cu Baldovin. Discuțiile erau de cele mai multe ori lipsite de importanță. Dar nu toate. Uneori se discutau și probleme deosebite, mai aparte, ce prezentau un interes major pentru Enache. Silvia le înregistra cu atenție, mulțumită și faptului că farmacistul nici măcar nu bănuia că amploiata sa vorbea germana curgător. Mama fetei, Cristina Zamfirescu, născută într-o comună de lîngă Sibiu, o învățase pe Silvia limba germană odată cu limba română.

— Fata asta a dumitale, Herr Baldovin, nu înțelege cumva ce vorbim? întrebau uneori ofițerii.

— Nu, nici vorbă! Ce să înțeleagă?! Nici-o teamă, îi asigura farmacistul.

Așa a aflat Silvia și despre exercițiul apărării pasive din după-amiaza zilei de sîmbătă, ultima zi a lui iulie 1943. Dintr-o discuție „pur întîmplătoare“.

Marți, la trei zile de la masivul atac al aviației anglo-americane, farmacistul se trezise din somn, buimac. Visase urît, și o durere de cap sîcîitoare nu-i da pace. Înghiți, strîmbîndu-se, un antinevralgic, apoi intră sub duș. Apa rece îl mai învioră, reconfortîndu-l. Fredonînd o șansonetă la modă, se îmbrăcă cu grijă, gustă din fugă din bunătățile puse pe masă de femeia care îi făcea menajul, tot din fugă își clăti gura cu apă ușor parfumată și, după ce se mai privi o dată în oglindă, din față și din profil, se îndreptă cu pași săltăreți spre poartă. Era nerăbdător să dea ochi cu vînzătoarea. Îi plăcea fata. Începuse să o dorească cu mai multă pasiune decît dorea el, de fel, femeile. Trecînd pe lîngă rondurile cu flori felurite, se întrebă îngrijorat dacă nu care cumva o fi îndrăgostit. Încruntat și deloc încîntat de această probabilitate, trase poarta și păși în stradă, îndreptîndu-se spre farmacie. Cînd puse mîna pe clanță, se schimbă subtil în același bărbat surîzător, mereu bine dispus, gata să plaseze un compliment sau o vorbă de duh, că așa știa el că se cuceresc femeile. Însă, mai apoi, din una în alta, își aminti de necazurile nemților, într-un fel și ale lui, și o trecu pe Silvia pe planul al doilea. Oftă. Nu-l auzi nimeni. Mai oftă o dată. Abia a treia oară catadicsi fata să-i facă pe plac, să-l întrebe și să-l compătimească „sincer“. „Se îngrozi“ cînd află de execuția maiorului Hefelmann, și mai află, ceva mai încolo, aproape de prînz, și despre iminenta trimitere disciplinară pe front a colonelului Ewald Kranz, găsit vinovat de von Killinger, alături de maiorul împușcat, de bombardarea și avarierea gravă a rafinăriilor. Și iar oftă farmacistul. Oftă și fata.

Ar fi aflat, atunci, și alte amănunte despre plecarea precipitată a comandantului fascist — dar avea să le afle a doua zi — dacă pe ușă n-ar fi intrat o femeie necăjită, desculță, să ceară un medicament pentru ochii inflamați ai copilului dus de mînă, un băiețel de patru-cinci ani. Plecă femeia, dar intrară alții, timp de vreo jumătate de oră.

— Bine că s-a terminat, răsuflă farmacistul. I-a apucat boleșnița tocmai acum ! și-i aruncă ultimului client o privire plină de ură. Silvia, se precipită el, îmi vine cîteodată poftă să le dau otravă, nu medicamente, să se isprăvească cu gloata asta de nenorociți ! Umblă desculță, femeie în toată firea, ai văzut-o, Silvia, p-aia cu copilul cu ochii plini de urdori ! Ne face nația de două parale ! Rîd străinii de noi ! Halal orășeni ! și, din două bobîrnace, farmacistul îndepărtă un presupus fir de praf de pe reverul hainei de culoarea cărămizilor pisate.

II

LUNA destrăma întunericul și o lumină blîndă, călduță după văpaia de peste zi, lăsa ochii să se plimbe departe, în lungul șoselei : într-o parte Ploieștii, în cealaltă Buzăul. De-o parte și de alta a curelei de asfalt se întindea marea de un verde palid a lanurilor de porumb, întretăiată pe alocuri de insule de pîrloagă. Din loc în loc, drumul era străjuit de copaci singuratici. Pierdută în imensitatea cîmpiei, și poate secată de mult, se ghicea în noaptea albastră cîte o fîntînă săpată de cine știe ce suflet milostiv. Cumpăna, un salcîm lung, necrezut de lung, că și apa era departe, sta prinsă într-un crăcan buturugos, căutînd cu vîrful spre lună.

Rar, din cînd în cînd, pe asfaltul cenușiu ce purta amprentele carelor de luptă, alunecau tăcute cauciucurile camioanelor militare. Era trecut de unu și, de acum pînă spre ziuă, șoseaua încerca să se odihnească. În satele răsfirate spre deal, departe, dormeau ca morții cei ce trebăluiseră pînă pe înserat pe cîmp : femei și copilandri în locul bărbaților plecați să piară departe de tot ce le era drag.

Natura tăcea. Doar greierii, pitulați în găuri muncite de alții, la adăpostul vreunul vrej de dovleac porcesc, țiuiau în noapte, nepăsători, amintind cui avea timp să-i asculte că se apropie o nouă zi. Și poate că tot ei erau de vină că nici șoricelul de cîmpie nu-și găsea astîmpăr. Foșăind în zigzag printre ierburile pălite de soarele verii, se furișa repezit în căutarea boabelor de grîu, vrednic nevoie mare, bătut de griji și de teama lunilor de iarnă.

De după un pîlc de copăcei rătăciți la marginea șoselei, clipea din cînd în cînd luminița țigării din care trăgea cu sete Petrică Turcu, fochistul. Nu departe de el, poate șaptezeci de metri, poate mai puțin, alți doi — Titus Mărcuș și Lică Grigoraș, fostul șef de haltă — aveau ochii ațintiți tot înspre Ploiești. Doi kilometri mai încolo, în direcția de unde trebuia să apară mașina, al patrulea : Stoiculeț. Ghemuit în spatele unui copac, cu degetul pe trăgaciul pistolului de lansat racheta, avea sarcina să semnalizeze celorlalți trecerea Mercedes-ului. Rafinorul, însă, începuse să piardă nădejdea că mașina așteptată o să mai treacă în acea noapte.

Colonelul Ewald Kranz avusese inițial de gînd să ofere un adevărat banchet cu ocazia părăsirii orașului. Maiorul Haller — adjunctul, și pînă la noi ordine, înlocuitorul său — îl sfătuise însă să fie mai rezervat, să dea o mai redusă amploare banchetului de adio.

— O să afle baronul, domnule colonel, și cine știe ce-o să-și închipuie ! Şi nu ne distrăm noi mai bine într-un cerc mai restrîns, unde eventual putem invita și cîteva fetițe nostime ?

Zece ofițeri — toți nemți și toți superiori — şi patru prieteni, printre ei și farmacistul, luară petrecerea în serios pe la cinci după amiază. După o oră sau două, numărul petrecăreților se mări simțitor : mai întîi cu două fete din „lumea bună“, amatoare de ceva mai deosebit, apoi alte patru. Ultimele fuseseră împrumutate de domnul Apolodor Baldovin de la domnul Iulică, patronul Grand-ului, care, cu renumita sa pricepere profesională, le selectase dintre cele mai noi achiziții sosite în stabilimentul său.

Muzică, șampanie, femei, timpul trecea repede. Aproape de ora unu careva aminti colonelului de mașina care aștepta pregătită de plecare, afară, în stradă, unde șoferul moțăia cu capul pe volan. S-ar fi lungit pe banchetă, dar se temea să nu fie surprins de colonel. Superiorul și stăpînul său nu concepea că un ostaș putea să și obosească.

— Porți uniformă, nu mai ai simțuri, ești un robot în serviciul Führer-ului ! urla ofițerul adeseori la cei căzuți în păcat.

Cum însă Egon Krieger făcuse și campania primului război mondial — avea 47 de ani — era învățat cu greul și cu toanele superiorilor. Ba, plutonierul-șofer era chiar mulțumit că nimerise la acest comandament, mult în spatele frontului. Spera că, așa, o să scape cu viață și din acest război.

Aproape de ora două, condus de alaiul celor ce participaseră la ospăț, colonelul se sui în mașină. Ar fi amînat plecarea pe a doua zi, însă ordinul ambasadorului fusese prea categoric încît să-și permită să-l calce mai mult de cîteva ore. De altfel socotise că și această întîrziere o s-o recupereze pe drum. Noaptea, șoseaua nu era aglomerată și șoferul o să se poată folosi de toată puterea motorului. Fostul comandant al trupelor germane din zona Ploieștiului se bucura de asemenea fiindcă, amețit de șampanie, o să poată dormi în timpul drumului în limuzina spațioasă, și Kranz văzu negru înaintea ochilor cînd, alături de el, se sui și maiorul Peters, șeful Gestapoului.

— Am fost înștiințat mai adineauri printr-un curier special, minți el, că excelența-sa, domnul baron, a ordonat să merg și eu o dată cu dumneavoastră. Dacă am să rămîn acolo sau nu, am să aflu la destinație, mai adăugă el.

— Pot să văd și eu ordinul ? abia îngînă colonelul, cu voce tărăgănată, de om beat, spre deosebire de maior care era perfect lucid.

— Îmi pare rău, domnule colonel, dar ordinul mi-a fost transmis verbal, minți din nou maiorul, fără să-i spună că în dimineața zilei ce abia trecuse fusese chemat la

București de ambasador și acesta îi înmînase un plic sigilat ce trebuia predat în mîna comandantului german al frontului de sud.

— Porcul de Kranz, așa cum a fost în stare să dea vina pe Hefelmann, tot la fel de bine poate să violeze plicul ! fuseseră ultimele cuvinte ale lui von Killinger.

— Aha, aha ! Bine... mormăi colonelul, altceva mai bun nerămînîndu-i de făcut. Atunci să mergem, și Kranz se sui în mașină, răstindu-se la șofer : Mîine dimineață, la opt, să fim la Iași !

— Veți fi, domnule colonel ! și șoferul porni motorul.

Mercedes-ul, după ce se strecură cu îndemînare pe străzile pustii ale orașului, dădu de asfalt. Șoferul apăsă atunci mai tare pe pedala de accelerație și mașina zvîcni nervoasă, înfigîndu-se în noapte ca un bolid. Soldatul care era de pază la podul de peste apa Teleajenului tresări, aproape speriat, cînd prin fața ochilor obosiți și somnoroși zbură ca o nălucă mașina nemților. Român fiind, trase o înjurătură, doar el știa cui, și aplecă din nou capul în peretele gheretei, strîngînd arma între picioare. Nici mai încolo, tot mai departe de oraș, acul vitezometrului n-avea să coboare sub sută, pînă ce, după ce lăsară în urmă satele de dincolo de Valea Călugărească, ocupanții mașinii auziră două pocnituri puternice, aproape concomitente. Tot atunci simți și șoferul că direcția îi joacă în mîini. Brusc, îmboldit de disperare, înfipse picioarele în pedale, trăgînd aproape concomitent și frîna de mînă.

Explozia și scrîșnetul cauciucurilor ce se tîrau pe asfalt treziră îndată din somnolență pe cei doi ofițeri. Buimăciți și speriați căzură unul peste altul în limuzina aplecată pe dreapta. Mașina, după ce se mai tîrî cîțiva metri pe un teren neregulat, încremenise pe loc.

— Egon ! Ce s-a întîmplat, Egon ? strigă colonelul cu mîna pe pistolul de la șold.

— Cauciucul din față, mi se pare, domnule colonel, răspunse șoferul, calm, mulțumit că scăpase doar cu atîta.

— Dar cum e posibil ? Ai cauciucuri noi-nouțe !

— Să vedem, și șoferul coborî din mașină urmat de cei doi ofițeri, fiecare — precaut — cu pistolul în mînă.

Egon Krieger făcu ocolul mașinii. Mercedes-ul, după ce depășise șanțul, nu mai adînc de-o palmă, două, intrase cu radiatorul într-un lan de porumb. Șoferul fluieră a pagubă :

— Două cauciucuri, domnule colonel ! exclamă el, de data aceasta mai puțin calm decît pînă atunci.

— Două ?! Cum dracu ! Dar ai rezerve, nu ?

— Am. În zece minute putem pleca mai departe. Deși...

— Ce, ce „deși“ ? mîrîi și maiorul.

— Două, două deodată ! Cum naiba ?!

Fără să mai asculte comentariile superiorilor săi, Egon se sui la volan, să tragă mașina pe drum plat.

— Și hai, grăbește ! mai apucă să zică șeful Gestapoului în vreme ce șoferul se vîrîse sub mașină, să potrivească cricul.

De undeva, din cealaltă margine a șoselei, scuipară plumbi două pistoale automate și, ca trăsniți, cei doi ofițeri mușcară țărîna din șanțul șoselei.

Singurul martor al celor întîmplate, șoferul neamț, urma să fie legat — dar nu ucis ! așa suna ordinul lui Enache — de vreun copac rătăcit, încolo, cît mai departe de drum, pînă a doua zi cînd ar fi dat careva peste el, să-l dezlege. Dar și așa, Titus Mărcuș, conducătorul micului grup, n-ar fi luat cu inima ușoară viața unui om care la etatea lui era doar plutonier într-o armată care număra în rîndurile ei generali de 30 de ani, foști pînă la o vreme chelneri, rîndași sau bătăuși de maidan. Șoferul, însă, era înspăimîntat. Nu putea să creadă că o să i se lase viața, după ce temuții săi superiori fuseseră aruncați în fîntîna părăsită din cîmpie și acoperiți, în loc de piatră funerară, cu coceni, scaieți și cu bolovani.

— Eu sînt șofer, nu soldat, se rugă el de Mărcuș, singurul care cunoștea limba germană dintre cei din jur. Optsprezece ani am lucrat pe ruta Stuttgart-Karlsruhe.

— Așa spuneți fiecare, la un adică, îl încercă profesorul.

— Port uniforma asta de cinci ani, dar n-am ucis pe nimeni. Cît am putut, am făcut bine, cînd nu conduceam mașina comandanților. Așa că v-aș ruga să nu mă împușcați. Mai am două fete acasă, mai mici, dacă n-or fi pierit și ele în bombardamente, că pe băieți i-am pierdut în Africa, la Benghazi și Tobruk, vorbea neamțul în vreme ce monta roțile de rezervă, după ce trăseseră mașina mai încolo, în porumb, bine ascunsă.

— N-o să te împușcăm, ți-am mai spus o dată. Te legăm de-un copac, undeva mai departe de drum, și mîine dimineață o să dea careva peste dumneata și-o să te dezlege.

— Păi... asta înseamnă tot moarte, pentru unul ca mine.

— De ce ? Țăranii noștri sînt oameni miloși, n-o să-ți facă nici un rău.

— Ei nu, știu, dar ai mei ?! M-ar împușca pentru că n-am murit o dată cu... ei, și șoferul dădu din cap, în direcția fîntînii fără apă, ajunsă mormînt. Orice aș spune, continuă el, nu m-ar crede. Și dacă doar m-ar împușca, și încă n-ar fi cine știe ce, însă la noi nu se împușcă așa, una-două, pac-pac și gata. M-ar da pe mîna Gestapoului, și decît să am parte de schingiuirile lor...

Mărcuș sta nehotărît. Cît de puțin s-ar pricepe la oameni, și tot putea să-și dea seama că Egon Krieger era alt soi de om decît majoritatea celor din jur, îmbrăcați în aceeași uniformă. Însă nici nu voia să dea de bucluc, din cauza lui. Cît privește cauzele pentru care i se spusese să-l lase în viață, acestea erau de altă natură, deși Enache nici nu știa cum arată șoferul la față. Totul pornise de la cîțiva biscuiți și o cutie de conserve.

În urmă cu cîteva săptămîni colonelul Kranz se dusese împreună cu un alt ofițer nazist la închisoarea militară a orașului, să caute printre deținuții de acolo un meseriaș care să-i rașcheteze parchetul din locuință. Tot un deținut îi zugrăvise casa și fusese mulțumit, și spera să găsească și un parchetar priceput.

În timp ce ofițerii nemți, împreună cu comandantul închisorii, discutau ceva în birou, doi deținuți de drept comun — doar oase și zdrențe — se apropiară de Mercedes-ul colonelului, privind cu jind la șoferul care ronțăia niște biscuiți cazoni. Egon Krieger îi zări, se uită lung la ei, apoi își aruncă ochii în direcția de unde puteau apărea șefii. Cu un gest scurt le făcu un semn să se apropie. Deținuții făcură cîțiva pași, neîndrăznind să se apropie mai mult de neamțul în uniformă.

— *Komm her* ! *Bitte* ! îi încurajă șoferul, arătîndu-le pachetul cu biscuiți.

Cei doi prinseră curaj, că intonația cuvintelor nu era de loc amenințătoare, și se apropiară de mașină. Acesta le întinse pachetul început, apoi, după ce stătu o clipă, privindu-i, căută în port-bagaj și scoase de-acolo încă un pachet și o cutie de conserve, pe care le dădu acelorași deținuți, zîmbindu-le. Bunătățile oferite dispărură cu iuțeala fulgerului sub hainele zdrențuite ale acestora.

Gestul șoferului — semnificativ mai ales prin zîmbetul și privirea plină de milă aruncate deținuților — fusese observat secundă cu secundă de unul dintre ostașii din garda închisorii, băiatul unui lăcătuș de la Concordia, om în etate, cunoștință veche și apropiată cu Pavel Zamfirescu. De la Pavel aflase mai apoi și Enache. Orice amănunt, cît de neînsemnat, legat de cele întîmplate în incinta închisorii militare, era de cel mai mare interes pentru ei. La fel ca omul gospodar care își face vara sanie, tot așa și ei trebuiau să se gîndească din vreme la clipa cînd careva ar ajunge între zidurile închisorii, ultim popas între viață și moarte.

III

LA O DEPĂRTARE de trei sau patru kilometri, se întindeau cîteva hectare de pădure, îndeosebi salcîmi și hățiș felurit, că restul copacilor, mai de soi, fuseseră doborîți în urmă cu cîțiva ani de proprietarul pădurii, un moșier din Buzău. Într-o margine a hățișului, mai înspre șosea, trei oameni așteptau să se lumineze de ziuă, să răsară soarele și să se facă mai cald — că, deși vară, nopțile erau totuși răcoroase în zori — și să vadă ce-o să se întîmple în continuare. Deocamdată, precis nu știa nici unul. Stătea fiecare pe cîte o buturugă putrezită și gîndea.

Petrică Turcu, doar în cămașă, făcea socoteala țigărilor fumate în ultimele cinci-șase ore, de cînd plecase din Ploiești, și ajunsese la rezultatul că nu fumase decît nouă! Grăbit, fără să mai piardă o clipă, o aprinse pe-a zecea, cu grijă să ascundă pala bățului de chibrit, deși noaptea începuse să se destrame.

Radu Stoiculeț era mai prozaic: aștepta să se lumineze de ziuă ca să mănînce. I se făcuse foame. Pe urmă o să vadă el ce-o mai fi, bune sau rele. Pînă cînd o să trebuiască să iasă la șosea, într-un anume loc, la o anumită oră, mai era. Atît cît să i se mai facă o dată foame. Nu era mare mîncăcios. Dacă ar fi, s-ar cunoaște, că ar mai pune și pe el, n-ar fi ca un băț îmbrăcat întotdeauna în haine prea largi, puse peste oțelul brațelor obișnuite de la 12 ani cu munca la stăpîn, pînă a nimerit rafinăria unde a învățat o meserie mai acătării. Se întîmplase însă altceva. Răbdase atîta de foame pe vremea cînd făcuse „practică“ la un fierar, cît să nu se sature o viață întreagă. De aceea, cum treceau cîteva ore, simțea un gol în stomac și, dacă nu mînca — măcar o feliuță de pîine uscată — după o oră sau două îl apuca un fel de leșin, se simțea fără putere și că se învîrtește pămîntul cu el. Ca să nu aibă surprize, păstra întotdeauna într-un buzunar cînd o coajă de pîine, cînd doi-trei biscuiți, să aibă cu ce-și amăgi stomacul. De cîte ori se gîndea că s-ar putea într-o bună zi să cadă în mîna Siguranței, se temea de foamea închisorilor. Nu de bătăi și nici de moarte. Îi spusese lui un consătean, mai demult, care făcuse doi ani de închisoare, fiindcă dăduse cu cuțitul la o horă, că de foame răbdase cel mai mult pe-acolo pe unde ispășise cazna acelor ani.

Al treilea, Egon Krieger, șoferul neamț, era mai abătut, mai gînditor. Nu-i era foame, de fumat nu fuma, avea alte griji. Ce-o să se întîmple cu el mai departe? Unde o să fie mîine la aceeași vreme? Dar peste trei zile, peste zece, peste o sută sau la anul? O să-și mai vadă vreodată fetele, nevasta, casa, Stuttgartul lui, berăria unde îi plăcea să tragă cînd venea din „cursă“, cu berea aceea amăruie, de hamei, atît de ieftină pînă să vină „nebunul“ la putere, inexistentă mai apoi, că hameiul era cerut la export și statul avea nevoie de devize, să se înarmeze, să aibă fiecare neamț cîte un pistol-mitralieră, fiecare casă cîte un tun, fiecare stradă cîte un tanc, fiecare orășel un bombardier. El, Egon Krieger, în primii ani de război a văzut atîtea, în Austria, în Cehoslovacia și apoi în Polonia, că dacă ar mai fi rămas la un comandament de front, ori înnebunea, ori își trăgea singur un glonț în cap. A avut însă noroc. A nimerit într-un post mai liniștit, unde spera să apuce sfîrșitul războiului în viață, întreg, măcar el, dacă băieții „se duseseră“, iar fetele, cine mai știa de ele ! Iată că „norocul“ nu l-a ajutat pînă la capăt : au venit acești oameni, dușmani ai nemților, care totuși nu l-au împușcat !

Titus Mărcuș conducea cu îndemînare, fără să depășească 60—70 kilometri la oră, cu grijă să nu facă cumva vreun accident.

Pe bancheta din spate, Lică Grigoraș tăcea și se minuna de întorsătura pe care o luaseră lucrurile. Totul se desfășurase simplu și deznodămîntul fusese atît de rapid și de neașteptat, încît dacă și-ar fi pus cu adevărat viața în pericol, dacă s-ar fi tras focuri de ambele părți, s-ar fi simțit poate mai liniștit.

Aruncîndu-și ochii la ceas, Titus Mărcuș văzu că era aproape patru. Peste o oră, o oră și jumătate, începea să se lumineze. Deși luna coborîse mult la orizont, la lumina palidă a acesteia, zări coșul înalt al fostei fabrici de cărămidă de lîngă apa Teleajenului, pierdută printre dunele acoperite de hățișuri și scaieți. Drumul cel mai potrivit pentru a ajunge la fosta fabrică era cel pe unde coborîseră spre rîu după distrugerea trenului hitleriștilor, numai că de data aceasta nu mai aveau norocul de-o noapte ca atunci, fără lună, cu cerul înnourat de ploaia care cernea de sus. Îngîndurat, fără să mai piardă vremea, coborî din mașină. După el și Grigoraș. Unul alături de celălalt priveau scrutători înspre ruinele fostei cărămidării.

— Împrejurimile, după cît se vede, n-ar fi prea accidentate, numai că sînt năpădite de mărăcini, remarcă fostul șef de haltă.

— Cauciucuri Firestone și mărăcinele nu-i cui, replică profesorul cu gîndul la cuiele care înțepaseră roțile Mercedes-ului, cuie îndoite într-un anume fel, să se înfigă în cauciuc. Pe urmă, cîteva zeci de metri o să mergem și pe geantă, de-o fi să avem vreo pană. De gropi și de hîrtoape să ne ferim, să nu scăpăm în ele, că rămînem amorțiți locului.

Fără să mai piardă o clipă, căzură de acord că altă soluție mai nimerită nu se întrezărea, și atunci Mărcuș se sui din nou la volan. Dădu mașina cîțiva metri înapoi, spre stînga și, plonjînd, coborî taluzul șoselei cu frînele strînse, oprindu-se cînd bara din față atinse primul pîlc de mărăcini. Urmîndu-l pe Grigoraș, care își croia drum prin marea de țepi, Mercedes-ul avansa la pas. Apăsați de două mii de kilograme, mărăcinii se îndoiau și se culcau, motorul sforăind încetișor.

În cîteva rînduri dădură înapoi, necăjiți, să ocolească gropile de unde cu mulți ani în urmă se scosese pămîntul trasformat în cărămizi. Cînd terminară cu mărăcinii se opriră locului, nedumeriți, apoi părăsiră mașina și se pierdură printre șoproanele sub care se uscau cărămizile. Ocolind cîteva ziduri, pe jumătate năruite, nimeriră în preajma cuptoarelor și a clădirilor anexe. Lîngă fosta sală a motoarelor ce acționau cîndva malaxoarele ce amestecau pămîntul cu apa, dădură peste un șopron mai întreg și se hotărîră să ascundă mașina acolo, aruncînd peste ea tot ce găsiră la îndemînă, îndeosebi paie și scînduri putrezite. Mărcuș, mulțumit, privi la Grigoraș :

— Ce-a fost mai greu, să zicem c-am făcut. Să mergem !

Cînd ajunseră cu bine pe celălalt mal al Teleajenului, noaptea era pe sfîrșite. Toropiți de emoții și oboseală, cei doi tovarăși petrecură ultima parte a acelei nopți ascunși într-un desiș de bozii înalte cît omul, crescute în voie pe peticul de pămînt dintre mal și primele căsuțe ale orașului. Stăteau acolo pitulați, așteptînd să se facă ziuă, ca să bată mai puțin la ochi prezența lor pe străzi la o oră atît de matinală, dar și pentru că pe Enache n-aveau voie să-l caute noaptea decît în situații cu totul excepționale.

Ce-i ? vorbeau ochii lui Enache, cînd Mărcuș intră pe ușă cu un aer mulțumit și nu tocmai. Începuse să se întrebe dacă făcuse sau nu bine, cînd schimbase planul inițial ce se referea la șofer.

— Tovarăşe Enache, toate bune... una rea.

— Care ? tresări acesta.

— Am plecat patru şi ne-am înapoiat cinci. Al cincilea, şoferul friţilor.

— Şoferul ?! Ce-i cu el ?

— Nimic rău. E-n mîna noastră. Şi tot a noastră-i şi maşina, ca nouă, neatinsă. Am ascuns-o la Bucov, printre ruinele fabricii de cărămizi. Nu ştiu dacă am procedat bine, însă factorul determinant l-a constituit o serie de avantaje importante.

— Fii, te rog, mai scurt ! îl rugă Enache, deşi voise să spună „fii mai limpede, mai concis".

Mărcuş zîmbi. Pricepuse îndată ce voise să spună omul care le îndruma paşii şi care dovedise de atîtea ori că se pot face lucruri mari şi cu vorbe puţine. Căutînd să fie mai scurt, dar totuşi explicit, profesorul relată în continuare toate cîte se întîmplaseră acolo, în marginea bărăganului. Cînd isprăvi, privi la Enache : o să aprobe sau nu ? Acesta rămase tăcut, de parcă n-ar fi auzit nimic. Prin faţă i se perindau toate cîte se puteau întîmpla dacă Gestapoul afla de sfîrşitul maiorului SS Georg Peters, a cărui importanţă, la nemţi, era înzecită faţă de a unui maior obişnuit de-al Wehrmachtului. Nu-i păsa cîtuşi de puţin de sfîrşitul tragic al celor doi ofiţeri — meritau să moară de nenumărate ori, nu o dată — însă trebuia să prevină pe cît posibil deschiderea oricărei anchete. Nemţii să-i considere pe cei trei — pe colonel, maior şi pe şofer — dispăruţi în balamucul din zona frontului. O bombă, vreun obuz rătăcit, cîte nu se puteau întîmpla ? !

Pavel Zamfirescu îşi continuă drumul. Motoraşul Fordului, ca un mecanism bine pus la punct, duduia ritmic lăsînd în urmă sat după sat. După ce trecură de Albeşti şi Loloiasca, satele începură să se rărească sau să se resfire mai spre deal. Pavel Zamfirescu conducea cu atenţie, fără să scoată o vorbă, iar Mărcuş, şi mai atent, scruta şanţul din dreapta şoselei căutînd locul unde derapase limuzina hitleristă. După pietrele kilometrice, erau pe-aproape, şi după alte cîteva sute de metri îi spuse lui Pavel Zamfirescu să oprească. Recunoscuse împrejurimile întîmplărilor din noaptea abia trecută.

— Rămîi dumneata la mașină și fă-te că repari ceva la motor și, printre picături, șterge, te rog, urmele de colo, alea din șanț. N-au prea mare importanță, totuși... Între timp eu am să dau o fugă la fîntînă. Pînă la ora convenită cu Stoiculeț, mai avem. Pe urmă mergem să-l căutăm. De acord ?

Pavel, ce putea să zică ? El era omul care executa. Mai în vîrstă, fire tăcută, asculta și executa. Să te fi păzit, însă, dacă cumva nu erai cinstit, dacă aveai vreo rezervă, vreo urmă de teamă. Despre Mărcuș avea o părere cu totul deosebită. Poate și fiindcă știa că nu-i „de-ai lor“, adică nu-i muncitor, ciocănar, cum zicea el. Știa că-i „intelectual“, că-i mai „deștept“ decît ei, că ar fi putut să-și vadă de alte „treburi“, fără să riște în orice clipă să fie arestat și să pătimească atîtea și atîtea. Pentru el, ce spunea Mărcuș avea o însemnătate deosebită. Gîndea, judeca profund spusele acestuia — nu concepea să fie robot — însă o dată pornit la treabă, făcea treabă. La fel și acum. Cum îl văzu pe profesor că piere în porumbiște începu, cu ochii roată în jur, să șteargă urmele de cauciucuri tîrîte pe pămînt, îndepărtînd petele de ulei.

Titus Mărcuș, după ce aruncă o privire peste întinderea din jur, porni către „fîntîna nemților“. Lanurile de porumb începuseră să dea în copt și verdele crud se schimbase pe alocuri în galben. Peste pogoanele pîrjolite de soare sufla din cînd în cînd cîte-o pală de vînt înăbușitor ce stîrnea colbul brazdelor pietrificate. Jurîmprejur, pustiu. Abia undeva, departe, se zăreau cîteva ființe omenești — femei ? copii ? — păscînd niște vite sau făcînd cine știe ce pe acolo, acum, spre sfîrșitul acestui an de trudă. În preajma fîntînii nici o urmă deosebită. Nici măcar pașii lor. Nu plouase de mai multe zile și pămîntul era tare, bocnă. Aplecîndu-se peste colacul de piatră, pe jumătate năruit, strînse ochii, căutînd să străpungă întunericul. Nimic. Negru și atîta tot, în ciuda soarelui care lumina de sus. Poate că dacă jos ar fi fost apă, s-ar fi zărit licărirea acesteia. De lîngă mușuroiul cîtorva fire de porumb, smulse un bolovan și-l lăsă să cadă în adînc. Buşi ceva, înfundat, undeva departe. De mîna sau din ordinul celor îngropaţi acolo pieriseră mii şi mii de nevinovaţi în Franţa, în Polonia şi în nemărginitele întinderi ruseşti.

Cînd Mărcuş se înapoie la maşină îl găsi pe Pavel cu capul băgat sub capota ridicată verificînd bujiile. Pe lîngă el, cînd într-o parte, cînd în alta, alergau maşini felurite, camioane şi turisme, româneşti sau nemţeşti. Nici un şofer nu se îndura însă să oprească şi să-l întrebe pe colegul „rămas în pană“ de are sau nu nevoie de ajutor.

Profesorul mai cercetă încă o dată împrejurimile şi, neobservînd nimic care să-i atragă atenţia în mod deosebit, se sui în maşină şi porniră mai departe. N-aveau mult de mers, nici doi kilometri. Pînă în dreptul pădurii din partea dealului unde aşteptau cei trei : Stoiculeţ, Turcu şi şoferul neamţ. În dreptul unei pietre kilometrice opriră. Pavel Zamfirescu se aplecă din nou „să repare ceva la maşină“, iar Mărcuş se afundă într-un drumeag de căruţe croit pe lîngă o viroagă secată de orice strop de apă, pe fundul căreia, însă, cînd ploua la deal, se forma un adevărat torent ce mătura la vale mortăciuni şi murdării strînse în decursul săptămînilor de secetă. Ajungînd în dreptul unui ulm singuratic, hotar între două moşii, la vreo sută de metri depărtare de şosea, se opri. Privi la ceas şi văzu că mai erau aproape zece minute pînă la întîlnirea cu Stoiculeţ. Ca să nu stea în drum, că putea să treacă vreun ţăran, să se mire de prezenţa unui „tîrgoveţ“ pe-acele meleaguri, se trase mai deoparte, în porumb, atent să-l vadă pe rafinor. Aproape de ora fixată, acesta se apropie de copac, privind în jur. Profesorul ieşi la iveală :

— Ce noutăţi, Radule ?

— Tovarăşe profesor, nu cine ştie ce. Neamţul nostru tace şi oftează, parcă ţi-e şi milă de el. Noroc cu Petrică. Stă ce stă, şi-l mai întreabă cîte ceva ; O vorbă de-a şoferului, nemţească, şapte de-ale noastre, româneşti. Şi uite aşa a trecut vremea.

— V-a zărit careva ?

— Nici naiba.

După aproape o jumătate de oră de mers întins, nimeriră pădurea, apoi și locul unde așteptau ceilalți. Fochistul, rezemat de un copac fuma, iar șoferul sta pe o buturugă, cu capul între mîini, gînditor. Cînd îl văzu pe Mărcuș tresări și se ridică în picioare, luînd poziția de drepți, privind la profesor ca la Dumnezeul său.

— Egon, uite ce-am hotărît și ce putem face pentru dumneata. Am izbutit să-ți facem rost de ceva acte din care rezultă că ești dintr-un sat de lîngă Timișoara unde se găsesc destui nemți. Actele, la un control oarecare, sînt bune. Dacă intri însă pe mîna unui expert sau vor fi verificate la „originea" lor, atunci... și Mărcuș ridică din umeri. Sînt destul de bune, dacă nu te faci mai suspect decît ești, oricum. Noi am zice că ar fi bine dacă te-ai sui în tren și te-ai opri tocmai la Timișoara. Caută să te apropii de cei ce-și văd liniștiți de treburile lor. Uite aici și banii găsiți asupra foștilor dumitale comandanți. Nouă nu ne trebuie astfel de bani, dar dumitale o să-ți prindă bine. De asemeni, tovarășii mei ți-au dat cîte ceva de-ale mîncării, ce-au avut și ei, și două rînduri de rufărie de corp. De altfel ar cam trebui să arunci cămașa de pe dumneata, se cunoaște proveniența. Și, cu asta, am făcut tot ce-am putut și noi.

Neamțul rămase tăcut, cu privirile în pămînt, încruntat.

— Nu spui nimic, nu ești mulțumit ? îl întrebă Mărcuș.

— Ba da, sînt, dar ce să spun ? Orice-aș spune e prea puțin. Ce să spun, ca să vă arăt toată mulțumirea și recunoștința mea ? Vorbe ?

— Ai dreptate. Vorbele se pierd în vînt. Cea mai mare mulțumire pentru noi e să știm că nu ne-am înșelat cînd te-am socotit om. Și asta ai s-o dovedești dumneata altora, pe acolo pe unde ai să rătăcești o vreme.

— Poate o să ne mai întîlnim.

— Poate, de ce nu ? Și acum uite ce zic eu : stai aici, ascuns, pînă se întunecă, apoi ieși la șosea, treci de ea, și-ți continui drumul pînă dai de calea ferată. Exact într-acolo e gara. La orele două și cîteva minute după miezul nopții — ai ceas ? văd că ai ! — trece personalul de București, care vine de la Iași. Te sui în el și cu asta...

Titus Mărcuș ridică din umeri, arătînd că nu mai avea ce-i spune.

— Eu vă mulțumesc foarte mult, aș vrea însă...

— Haide spune ! îl îndemnă profesorul, cînd îl văzu că tace.

— Aș vrea mai înainte de a mă despărți de dumneavoastră... spuneți-mi, n-am să vă mai văd niciodată ?

Profesorul ridică din umeri :

— Știu și eu ? ! Poate că da, poate că nu !

— Mi-ar părea tare rău, zise șoferul, scoțînd dintr-un buzunar un petec de hîrtie. Uitați, pînă să veniți, am scris aici adresa mea de acasă, de la Stuttgart. Poate că pînă acolo n-o să veniți vreodată, însă cîteva rînduri vă rog să-mi scrieți, după ce-o să se termine războiul, să vă pot răspunde și eu. Atunci o să aveți o adresă și-o casă, unde să vă găsească scrisoarea mea.

Mărcuș promise să-i îndeplinească dorința, îi mulțumi și ascunse adresa.

După o oră camioneta gonea din nou, spre Ploiești.

— Nu l-am cunoscut și eu, să văd măcar cum arăta la față ! zise Pavel privind la profesor. Și-avem aceeași meserie !

— Un om ca toți oamenii.

Partea a patra

AMALGAM

I

ÎN PRIMA PARTE A NOPȚII, cerul fusese acoperit de nori negri, amenințători. Mai înspre ziuă însă se înseninase și doar pe alocuri pribegeau molateci cîțiva cocoloși de cumulus, ca oile rătăcite de turmă. Încă o oră, poate nici atît, și începea o nouă dimineață. Vara era pe sfîrșite și toamna, grăbită, își anunțase sosirea. Frunzele palide, aproape ruginii, așteptau clipa cînd să se desprindă și să se aștearnă covor sub pașii trecătorilor.

Mai grăbit decît toamna se dovedise colonelul Arthur von Brantsch, urmașul lui Ewald Kranz. Sosirea precipitată a noului comandant nu-i bucura nici măcar pe noii săi subalterni, ceilalți ofițeri, obișnuiți cu felul tolerant al fostului comandant. „Chiorul“ — chior de-a binelea — era de o severitate tipic prusacă. Pe front — în Polonia, în Africa, apoi din nou în Răsărit — von Brantsch era cunoscut ca unul dintre cei mai severi ofițeri. Unitățile de sub comanda sa trebuiau ori să execute întocmai ordinul primit, ori să piară sub focul ucigător al inamicului. Cale de mijloc nu exista. Însă, drept recompensă, o localitate o dată cucerită rămînea la discreția învingătorului. Aveau voie — soldați și ofițeri — să batjocorească fete și femei, să ucidă, să jefuiască, să incendieze.

Despre prizonierii de război, von Brantsch nici nu voia să audă. Viața celor ce-i cădeau în mînă se mai prelungea doar pînă în clipa cînd anchetatorii încetau să mai spere că pot să scoată vreo informație de la ei, după care glonțul sau spînzurătoarea. De regulă, colonelul era adeptul ultimei metode, considerînd că un dușman spînzurat e de zeci de ori mai înfricoșător pentru populația din zona ocupată decît un împușcat căzut cu fața în țărînă, cu ceafa găurită de glonț.

— Cel care spînzură bătut de vînt constituie un exemplu mult mai sugestiv pentru cei care ar gîndi vreodată să se revolte sau să nu execute ordinele noastre ! perora el, deseori, în fața subalternilor ce ar fi vrut să termine mai repede. Un glonț și-atît ! Pe cînd spînzurătoarea crează probleme : un stîlp sau un copac, frînghie, cățărarea pe stîlp, un scaun sau un butoi, probleme.

Sosirea sa la Ploiești se datora în bună măsură, oricît ar părea de ciudat, unui partizan rus. Căile războiului sînt atît de întortocheate, încît von Brantsch se trezise, din comandant al unei mari unități de auto-blindate, mai mare peste trupele germane din regiunea prahoveană. În urmă cu cîteva luni, una dintre patrulele aparținînd unității sale pusese mîna pe un civil bănuit că ar fi partizan, ceea ce, de altfel, era adevărat. După ce îl chinuiră cît îl chinuiră, în nădejdea că rusul va divulga zonele în care acționau grupările de partizani, numărul acestora și alte diferite date necesare descoperirii și lichidării lor, partizanul, mai mult mort decît viu, fu adus în fața colonelului. Împins de doi pistolari, prizonierul coborî treptele adăpostului în care era instalat statul-major al diviziei hitleriste, trezindu-se în fața temutului comandant fascist. Colonelul, după ce îl privi cîteva clipe cu ochi răi, savurînd pe îndelete spaima victimei, se adresă unui locotenent care făcea pe tălmaciul :

— Spune-i că eu — și von Brantsch accentuă pe „eu“ — îi garantez viața dacă dezvăluie datele care ne interesează. Îi dăm voie să facă și-o baie caldă, îi dăm cașa să se îndoape pînă o plesni, îi dăm tot ce poftește. Iar dacă nu, tot eu — și colonelul accentuă din nou pe „eu“ — îl crestez bucățică cu bucățică — și-și trecu degetul mare peste tăișul unui pumnal — şi-l chinuiesc pînă și-o da sufletul. Tradu te rog !

— Cu două condiții, răspunse prizonierul : să fiu dezlegat și să mi se dea o țigară.

— Dezlegați-l ! ordonă colonelul neputîndu-și ascunde mulțumirea. Şi dați-i o țigară !

Arestatul își frecă încheieturile mîinilor, își întinse mădularele, fără pic de jenă că în fața sa se afla faimosul colonel, apoi luă țigara oferită de locotenent, trăgînd cu sete cîteva fumuri. Colonelul și șeful său de stat-major priveau cu curiozitate la omul din fața lor, bătut pînă la sînge, nedormit, nemîncat, obosit, ca de vreo 40 de ani, deși n-avea decît 25, gata să spună pentru o țigară tot ce se încăpățînase să nu mărturisească atunci cînd fusese biciuit, pălmuit, înghiontit, înjurat și iar biciuit de cîțiva dintre călăii în subordine.

Prizonierul, însă, își avea socotelile lui. Cum intrase, ochise grămada de grenade cu coadă nemțești, aruncate unele peste altele, în fundul bordeiului, dincolo de masa pe care erau întinse mai multe hărți.

— Hai, vorbește o dată ! își pierdu colonelul răbdarea, căci rusul, cu capul în pămînt, continua să fumeze.

— Spune-i domnului colonel, se adresă el traducătorului, că pentru a-i arăta poziția grupărilor noastre am nevoie de o hartă a regiunii. Altfel...

Arthur von Brantsch se săltă de pe scaun și se apropie de masă, scotocind în teancul de hărți pînă cînd o găsi pe cea căutată :

— Poftim, vino-ncoa' !

Rusul se depărtă cîțiva pași de cei doi pistolari, se apropie de masă și, cu iuțeala fulgerului — poate cu ultima zvîcnire de energie, cheltuind cu acest prilej tot ce-i mai rămăsese în trupul chinuit — sări dincolo de masă, repezindu-se spre colțul unde văzuse grenadele. Pînă să apuce careva să intervină în vreun fel, arestatul răsuci coada primei grenade venită la-ndemînă și o aruncă la iuțeală în mijlocul celor cîțiva fasciști, concomitent cu rafala trasă de către unul dintre pistolari. Gloanțele îi găuriseră pîntecul, doborîndu-l peste grămada de grenade. Înainte de a muri, curajosul partizan mai găsi atîta putere cît să răsucească încă o coadă și să declanșeze astfel explozia celorlalte. O lumină orbitoare și întregul adăpost se cutremură. Cînd nemții de afară năvăliră în hruba pe jumătate năruită nu găsiră nimic altceva decît cinci muribunzi, toți de-ai lor. Rusul nu mai exista. Dintre cei cinci, doar colonelul avea să scape cu viață, brăzdat de sus pînă jos de zeci de cicatrice și cu mîna stîngă țeapănă. Medicii reușiseră să evite amputarea, dar nu și anchiloza. O altă schijă îl lăsase fără un ochi, încît de-atunci pentru a nu observa că-i chior, purta monoclu, sticla acestuia estompînd strălucirea și fixitatea ochiului artificial. Mai grav pentru aspectul său fizic era altceva. O bucată de metal îi ștersese o parte din bărbie și, cu toate că chirurgii își dăduseră toată silința să-l repare, o porțiune din gingia roză-vînătă rînjea sinistru ori de cîte ori deschidea gura. Încolo, celelalte crestături erau acoperite de uniformă.

După ce făcu obișnuitul duș și, și mai obișnuita gimnastică, măcar că îl împiedica brațul înțepenit pe veci, von Brantsch intră în biroul său, intenționînd să studieze pe îndelete problema amplasării noilor tunuri cu care urma să fie înzestrată apărarea antiaeriană a rafinăriilor. Tunurile acestea constituiau cea mai nouă realizare a industriei naziste de război în materie de apărare antiaeriană. Erau tunuri cu tragere automată amplasate pe uriașe platforme de cale ferată, o adevărată uzină pe roți. Prin montarea acestora pe platforme mobile se urmărea transportarea lor cu rapiditate dintr-o parte în alta a zonelor expuse atacurilor aviației. Totodată şi reculul puternic cauzat de proiectilul distrugător ce părăsea țeava tunului era mai puțin simțit de aparatură și de servanți, platforma în întregime, după fiecare tragere, lunecînd pe șine într-o direcție sau alta, amortizînd astfel o parte din șoc. Superioritatea cea mai evidentă a acestor tunuri o constituia însă aparatura lor complet automatizată, care permitea în cîteva zecimi de secundă să se calculeze înălțimea, direcția și viteza avionului ce urma să fie doborît, iuțeala vîntului, a proiectilului însuși, a tuturor parametrilor care duc la o ochire fără greș. Pînă la acea dată, în zona Ploieștiului nu se afla decît un singur tun de acest fel. În cursul următoarelor luni aveau să sosească alte cîteva, împrăștiate jur-împrejurul orașului, pe liniile de centură. Primul dintre ele fusese amplasat la doi kilometri de Gara de Vest, pe o linie secundară ce se ramifica din calea ferată ce unea Vestul cu Nordul, două dintre gările orașului.

Colonelul, terminînd gimnastica, apăsă pe butonul soneriei cu intenția să ceară o cafea neagră. Pînă să intre cel chemat, auzi însă undeva, departe, în întunericul nopții, o bubuitură înfundată, puternică totuși, care îl făcu să tresară. Nu-i găsea nici o explicație. Nu se anunțase nici urmă de avion inamic. Și-atunci ?! Intrigat, telefonă într-o parte, în alta, degeaba. Abia după aproape două ore izbuti să afle ce se întîmplase, cînd maiorul Haller, adjunctul său, năvăli în birou, roșu la față, congestionat, abia putînd să-și tragă răsuflarea.

Stoiculeț — rafinorul — și Titus Mărcuș — profesorul — pedalau nu tocmai grăbiți spre bariera Cantacuzino. Lăsaseră în urmă, în stînga, închisoarea militară, apoi regimentele, trecuseră și de linia de centură și, după alte cîteva sute de metri, se opriră, descălecînd. În urma lor, departe, ultimele locuințe ale orașului se zăreau ca niște căsuțe de pitici, strălucind în lumina încă puternică a soarelui de amiază. Nici una n-avea etaj. Abia mai încolo, spre centru, se profilau cîteva clădiri mai arătoase, mai sus decît toate înălțîndu-se turla catedralei Sfîntul Ion.

Pe cei doi nu-i interesa însă orașul, ci împrejurimile locurilor unde poposiseră. În stînga, de la drum încolo, pînă departe, spre Gara de Vest, doar lanuri de porumb aproape gata de cules. În dreapta, spre sondele de la Băicoi, mai mult miriște și doar rar, ici sau tocmai dincolo, pîlcuri de pomi. În fața lor, cîțiva kilometri mai încolo, se zărea, ca o uriașă ciupercă verde, pădurea Crîngul lui Bot. Pînă să înceapă războiul, acolo se duceau ploieștenii să se recreeze. În altă parte n-aveau unde. Doar cei cu mașini proprii, cîțiva, alergau la Sinaia, la Predeal, poate chiar la Brașov. Ceilalți, cei mai mulți, mai toți la pădure. Porneau în zilele de sărbătoare la iarbă verde. De-ale gurii luau în traistă, apă găseau și-acolo, umbră era destulă, tot să se distreze fiecare după pofta inimii. Și pentru că distracția fără lăutari e ca turcul fără fes, răsăreau și țiganii ca din pămînt. Mai anevoioasă și mai greu de rezolvat era altă problemă : transportul la pădure. Zece kilometri și mai bine din centrul orașului, vara, pe căldură, era ceva !

În zilele de lucru, de luni pînă sîmbătă, partea de miază-zi a pădurii tresărea de pîrîiala gloanțelor trase de ostașii regimentelor prahovene ce învățau cum să ochească. Siluetele de carton trebuiau lovite în cap, sau măcar în dreptul inimii. Altfel se supăra ofițerul ce supraveghea tragerea și nu era bine. Gloanțele costau bani și trebuiau trase în plin, nu în vînt.

Mărcuș și Stoiculeț n-aveau însă de gînd nici să se ducă în pădure, să se recreeze — nici n-ar mai fi fost posibil, fiindcă pădurea era toată ințesată de unități militare — și nici să învețe să tragă la țintă. Să se mai gîndească și la poligonul de tir al morții, nici atît. Locul unde se executau condamnații la moarte era odios prin însăși existența lui, și-atunci de ce să și-l aducă singuri în fața ochilor? Aveau ei destule griji, de ce să-și mai facă altele?! Cu bicicletele de ghidon, se furișară în porumb. Tot cu ochii în patru se strecurară printre cocenii pe jumătate uscați ai porumbului care foșnea și le biciuia obrajii. Răsuflară mai liniștiți cînd rămaseră fără biciclete, părăsindu-le lîngă un tufiș de păducel, culcîndu-le la pămînt și acoperindu-le cu ce le venise la îndemînă. Scăpați de-o grijă, nu cea mai mare, își continuară drumul prin porumb, tot spre miază-zi, pînă ce ajunseră la marginea lanurilor. Mai departe, dincolo de Gara de Vest, se întindea un izlaz cu iarbă pălită, întretăiat în două rînduri de șinele drumului de fier. Calea ferată din dreapta unea Ploieștiul cu Brașovul, iar cealaltă, mai aproape de ei, lega între ele gările orașului. Și aproape paralelă cu aceasta, și o a treia linie, mai mult ghicită, năpădită de bălării și scaieți. Fusese părăsită și dată uitării cu mai mulți ani în urmă, abia în ultima vreme găsindu-i-se un rost. Linia pornea de la Gara de Vest și se sfîrșea patru kilometri mai încolo, în plină cîmpie, după ce ocolea o pădurice de salcîmi. Pe această linie părăsită, înspre gară, strălucea în lumina soarelui întreaga uzină a tunului antiaerian mobil, spaima bombardierelor și mîndria comandamentului german. Țeava tunului, ca un telescop uriaș, era îndreptată spre cer, aproape vertical.

— Îl vezi? rupse tăcerea Titus Mărcuș.

— Îl văd.

— Să încercăm să ne apropiem.

Cu pași ușori, deși n-avea cine să-i simtă, cel puțin atunci, continuară să se furișeze prin porumb, de-a lungul lanurilor, pînă socotiră că au atins punctul cel mai apropiat din acea parte. Ca să meargă mai departe erau obligați să se tîrască în lungul căii ferate, de-a bușilea, cu ochii la ceas. Peste trei sferturi de oră urma să treacă o cursă locală, ori pînă atunci trebuia să isprăvească treburile pentru care se găseau acolo. După o vreme se opriră. Mai departe nu puteau risca să înainteze, și pentru că în fața lor, la nici o sută de metri, doi copii păzeau cîteva oi. Profesorul scoase binoclul scrutînd orizontul. Atît cît putea să-și dea seama, cea mai apropiată santinelă germană se găsea la circa 55—60 de metri de tun. Alt soldat se zărea mai încolo, lîngă niște magazii, probabil pentru muniție. Cîțiva nemți trebăluiau sus pe platformă, în jurul instalațiilor anexe ale tunului. Alt soldat păzea grupul de ascultătoare aeriene, reflectoarele, grupul electrogen.

— Uită-te și tu, Radule, și notează bine ce observi, șopti Mărcuș înmînîndu-i binoclul. Cred că tot planul lui Pavel e cel mai bun. Altfel nu văd cum ne-am apropia de ei. Ziua se vede ca-n palmă, noaptea au reflectoare...

Cine l-ar fi văzut pe Pavel Zamfirescu meșterind la vechitura aceea de motor își putea închipui ori că n-avea altceva de făcut, ori că intenționa să-și construiască singur motocicletă, sau măcar o motoretă, să aibă cu ce să-și amărască zilele. Cum scăpa de la serviciu, se încuia în magazioara-atelier, alipită casei, și lucra acolo pînă aproape de miezul nopții. Motorașul — un „NSU" de 125 centimetri cubi — fusese cumpărat pe mai nimic de la tîrgul de vechituri din București. N-avea carburator, segmenții erau mîncați de rugină, ambreiajul clănțănea ca o rîșniță, cutia de viteze avea pinioanele știrbe, nimic nu era întreg. Și totuși Pavel se angajase să-l facă să funcționeze „ceas", în zece zile. Nu pentru multă vreme. Cîteva minute, atîta tot. Șapte sau opt. Mai departe putea să se desfacă în bucăți, nu-l mai interesa. În acele cîteva minute, însă, trebuia să funcționeze ca uns. Și să nu facă zgomot. Cît mai puțin zgomot. Deși motor în doi timpi, trebuia „domesticit", să nu se audă că merge.

Aceasta era cauza pentru care Pavel dădea cea mai mare importanță eșapamentului. Șicanele de evacuare a gazelor arse trebuiau astfel calculate încît zgomotul motorului să nu fie auzit la o distanță mai mare de zece-douăzeci de metri. Ceea ce îl necăjea cel mai mult pe șofer era că proba motorului trebuia făcută acolo, în magazie, între celelalte case din cartier. De aceea Pavel nu rămase prea surprins cînd învățătorul din spatele casei îl întrebă într-o seară, într-o doară de altfel :

— Ce tot meșterești, domnule Zamfirescu ? !

— Motocicleta unui prieten. O rablă. Îmi mănîncă ficații !

— Dacă nu-s piese de schimb...

— Asta-i buba. Dacă aș avea ce-mi trebuie...

Intrînd în casă, Pavel răsuflă adînc și căzu obosit pe marginea patului.

— Ce-i, tăticule, de ce ești supărat ? îl întrebă Silvia, abia sosită de la farmacie.

— Nu-s supărat, fetița mea, ce supărat ? Sînt cam obosit, atîta tot. Din fericire. Pe la tine ce se mai aude ? Ce mai zice conu Baldovin ?

— Ce să zică ? ! Mai nimic deosebit. Dacă era ceva important, îți spuneam eu. Astăzi, abia dacă a stat o oră, două, în farmacie. Zicea că se duce să facă rost de medicamente și dus a fost.

— Să facă. Măcar atîta lucru să facă.

— Îl tot văd supărat, de la o vreme. Mi se pare că din cauza noului comandant. Nu-i mai merge ca pe vremea lui Kranz. Mereu oftează după el.

— Să ofteze.

Cerul era negru ca tăciunele. Nici urmă de stea, de lună nici atît. Beznă. Numai de n-ar ploua, gîndea fiecare. Cel mai îngrijorat, Pavel. I-ar fi rămas mașina acolo, înnămolită, or așa ceva trebuia evitat cu orice preț. Părăsită în glod, ar fi fost identificată îndată și-atunci adio casă, masă, și somn liniștit, cel puțin pentru trei dintre ei : pentru el, șoferul mașinii, și pentru familia sa : Cristina și Silvia. Cîteștrei ar fi fost obligați să dispară și să stea ascunși. Cine știe pînă cînd. Pînă la terminarea războiului. Iar Silvia, pe deasupra, ar termina și cu slujba la farmacie. Şi astfel ar pierde un neprețuit izvor de informații.

De aceea, fiecare făcea ce făcea și privea în sus, pe cer. Cercetaseră ei bine terenul dintre ultimele căsuțe ale orașului și calea ferată, dar altfel n-aveau cum să se apropie cu mașina de linia pe care, mai încolo, staționa „tunul lor“. Or, dacă era să plouă...

Se întunecase de cîteva ore, însă nu puteau trece la acțiune decît după miezul nopții, după ce vor pleca și ultimii mușterii ai localului din capul străzii pe unde urmau să se furișeze afară din oraș, o cîrciumă ordinară. Altă ieșire n-aveau. Și în cîrciumă beau, alături de obișnuiții cartierului, și cîțiva artileriști nemți.

Enache fusese însărcinat cu distrugerea tunului cu două săptămîni în urmă. I se explicase limpede că importanța acestui tun automat, adevărată uzină pe roate, era înzecită față de a unui tun obișnuit, nici acesta de luat în rîs. Nu numai fiindcă era deosebit de eficace, avînd o acțiune distrugătoare cu totul remarcabilă, egală cu a mai multor baterii, ci și din cauză că, scoțîndu-l din uz, efectul moral asupra populației ar fi fost deosebit, chiar uluitor. Se discutau atîtea despre acest tun, de parcă reprezenta jumătate din puterea de foc a întregii armate germane. Aproape că nu rămăsese ploieștean să nu fi bătut drumul pînă acolo, să-l privească și poate să-l și admire — de la distanță, se înțelege — destui minunîndu-se sincer, gata să se lase înșelați de eficacitatea lui, gata să creadă că, de-acum, adio bombardament. Praful și pulberea o să se aleagă de cei ce vor cuteza să atace orașul rafinăriilor ! Ceea ce, evident, era exagerat.

Aproape de ora unu și jumătate noaptea, Pavel porni motorul. Camionul se urni din loc, încetișor, abia simțit, apoi din ce în ce mai repede, dădu colțul, încă un colț și intră pe cea mai mărginașă stradă a cartierului. Alături de șofer, Stoiculeț strîngea patul pistolului-mitralieră. Sus, în cabina de lemn, sub prelată, Petrică Turcu și Ionică Păsărin — mecanicul de la „Unirea“ — așteptau nerăbdători să ajungă la destinație, abia patru kilometri mai încolo. Alți trei — Enache, Titus Mărcuș și Petre Mitea — pîndeau în marginea de nord a păduricii de salcîmi, cam la jumătatea distanței dintre capătul străzii și calea ferată care îi interesa pe ei, cea ascunsă privirilor de iarba și scaieții împrejurimilor.

Terenul dintre pădure și drumul de fier lăsat în părăsire le dădea cel mai mult de furcă. „Fusese arat de curînd și dacă era să înceapă ploaia...

Prima parcelă de pămînt, cea dintre oraș și pădure, era izlaz. Iarbă deasă și uscată, bătătorită de copitele vitelor ce-și amăgiseră foamea pe-acolo. Chiar de-ar începe să plouă, nu le-ar da prea multă bătaie de cap. Însă arătura...

Pentru orice eventualitate, punînd răul înainte — dacă ar fi fost cumva nevoiți să abandoneze Dodge-ul rafinăriei Astra Română — pe o stradă din apropiere îi aștepta camioneta, să-i smulgă de acolo și să-i ascundă în oraș. Nici unul însă nu voia să se gîndească la această posibilitate extremă.

Mașina cu luminile stinse, lăsă în urmă strada, cît de cît pietruită, și dădu de iarba izlazului. Motorul sforăia încetișor, abia auzit, apropiindu-se încet dar sigur de marginea nordică a pădurii. Întunericul nopții nu-l lăsa pe șofer să vadă nici doi metri în fața sa însă terenul fusese cercetat cu atenție în ultimele zile. Nu avea gropi și nici ridicături. Abia cîteva pîlcuri de mărăcini, lesne de culcat la pămînt de roțile vehiculului.

În apropierea pădurii, din întuneric, se ivi Enache. Auzind glasul șoptit al acestuia, Turcu și Păsărin săltară prelata și se ridicară în picioare. Cel puțin deocamdată nu aveau de ce să se ferească. Jur-împrejurul lor, pe o rază de doi-trei kilometri, n-ar fi trebuit, se pare, să existe la acea oră picior de străin. Doar în preajma instalațiilor tunului trebuiau să existe două sau trei santinele. Enache, după ce mai cercetă încă o dată împrejurimile, îi spuse lui Pavel să-l urmeze, încet, cît mai fără zgomot. De plouat, părea că n-o să mai plouă. Undeva, spre răsărit, cerul începuse să se limpezească.

Pavel urni camionul din loc. Prima sută de metri o parcurseră la pas, ocoliră o groapă, încă o groapă, și ajunseră la arătură.

— Nu putea să lipsească! bombăni Pavel cînd camionul începu să se legene, obligat astfel să apese mai tare pe accelerație și să facă să mîrîie motorul ceva mai auzit.

După un sfert de oră, lung cît o noapte întreagă, scăpară de arătură. Ultimele sute de metri le făcură din nou pe izlaz, și ajunseră cu bine în apropierea căii ferate. Manevrînd cu dibăcie volanul, Pavel opri camionul paralel cu terasamentul, gata să demareze spre oraș, pe același drum pe care veniseră, îndată ce vor isprăvi treburile.

Pe întuneric și pe muteşte, deschiseră oblonul din spatele mașinii. Cîțiva se suiră în camion. De acolo dădură jos, mai întîi, două scînduri groase și trei pături. Păturile fură așezate cu grijă peste linia de fier, să înăbușe zgomotele. Apoi pe cele două scînduri dădură jos cu grijă „drăcovenia“ la care lucrase Pavel atîtea zile, un fel de drezină compusă din patru roți de vagonet, legate între ele prin osii, două cîte două, deasupra cărora, pe o platformă de scînduri, fusese montat motorașul de 125 centimetri cubi, ce urma să acționeze „drezina“. Legătura dintre motor și una dintre osii se făcea cu ajutorul unui lanț motric și două pinioane dințate.

Cu mare atenție și înzecindu-și eforturile, izbutiră să așeze cu bine drezina pe linie, peste cele trei pături. Pe platforma de lemn, alături de motoraș, așezară cu cea mai mare grijă încărcătura explozibilă de trinitrotoluen.

— Mi se pare că totuși n-o să scăpăm de ploaie, zise deodată Stoiculeț.

— Pișcă-ți limba ! îi răspunse Petrică Turcu.

— M-a picurat.

— Și pe mine, parcă, adăugă un altul, cu privirile ațintite spre cer.

Şi, deși pînă la urmă n-avea să plouă, ca măsură de prevedere, Pavel porni camionul și-l trecu dincolo de arătură. Pînă acolo, după ce vor da drumul „drezinei“, puteau să și alerge. Picioarele nu-s ca roțile, de cauciuc, să se învîrtească în loc.

În așteptarea lui Pavel — că el știa rostul motorașului — Enache și Mărcuș montară focosul ce urma să declanșeze explozia în momentul ciocnirii drezinei de platforma tunului. Apoi, cu atenție, să nu facă nici cea mai mică urmă de zgomot, fură scoase de sub roți cele trei pături. Și totul părea gata, cînd Enache luă hotărîrea să amîne acțiunea finală cu aproape trei sferturi de oră.

— De ce ? ! tresări Pavel.

— Dacă tot am întîrziat atît, poate că nu strică să mai așteptăm alte patruzeci de minute. La patru și douăzeci urmează să treacă pe „dincolo“ cursa de Nord. Să profităm de zgomotul trenului, ca să dăm drumul... ăsteia, și Enache arătă hibridul adormit pe linie. Să nu-i simtă cumva mersul vreun nebun de neamț, să i se arunce în cale, s-o oprească în vreun fel !

— Să nu se lumineze.

— Mai e, mai e pînă atunci. Pe la cinci și jumătate, șase. S-a mărit noaptea, toamna bate la ușă.

— Atunci... să așteptăm. Bine că am trecut mașina dincolo, deși cred că nu-i rost de ploaie. S-au dus norii. Se înseninează.

La patru și aproape douăzeci de minute, de undeva, dincolo de Gara de Vest, se auzi țiuind în noapte semnalul unei locomotive.

— Vine ! tresări careva.

— Pornește motorul, Pavele ! aproape că strigă Enache, „numai de nu ne-ar face de rușine !“, gîndi el imediat.

După ce apăsă de cîteva ori pe flotorul carburatorului, să-i dea benzină, șoferul acționă cu energie maneta de pornire. O dată, de două ori, de trei și — în sfîrșit ! — auziră cu toții un ușor pîrîit ca de motocicletă bine pusă la punct, fără acele pocnituri de detunături ce trădează vechitura sau rabla. Zgomotul trenului în mișcare se auzea și el tot mai limpede, mai apropiat, și după cîteva secunde locomotiva apăru irupînd din noapte în zona luminată din jurul tunului.

— Gata ? Îi dau drumul ? întrebă șoferul privind la Enache.

— Dă-i !

Pavel Zamfirescu băgă „într-a doua“ — de altfel singura viteză care funcționa, restul celorlalte pinioane fiind mîncate de uzură — și ambală ușor. Stoiculeț, Turcu și Păsărin îi dădură ajutor să împingă drezina, să-și ia vînt și, după cîțiva metri, șoferul debraie, fixînd accelerația aproape de maximum. Pîrîind ritmic, drezina începu să prindă viteză, gonind din ce în ce mai iute, spre propria ei pieire și, după cîțiva metri, fu înghițită de întunericul nopții.

— Drum bun, cale bătută ! glumi careva.

— Haideți, toată lumea la mașină ! strigă Enache. Cînd mai rămăseseră nici o sută de metri pînă la Dodge-ul lăsat dincolo de arătură, o lumină orbitoare le luă vederea, schimbînd noaptea în zi. Bubuiturile ce urmară le lăsă în urechi un țiuit continuu, apoi întunericul reintră în drepturile sale. Soarele însă abia aștepta să strălucească de dincolo de casele orașului. Norii ce se lăudaseră că vor potopi pămîntul fugiseră departe, spre alte meleaguri.

— Cine, maiorule, cine a făcut asta, cine a cutezat ? șuieră colonelul privind încremenit la Maiorul Haller.

— Precis nu știu, domnule colonel. Bănuiesc însă că tot comuniștii au lucrat și-aici. E mîna lor !

— Cine ? ! urlă von Brantsch, apropiindu-se de maiorul care se retrase un pas. Comuniștii ? !

— Da, domnule colonel, ei ! Aici, în regiunea asta, sînt mulți și sînt bine organizați. Și în trecut ne-au dat destul de furcă, dar de la o vreme au devenit insuportabil de agresivi. Un întreg transport de Faust-Patrone a fost distrus, mai multe mașini de-ale noastre „au călcat" pe mine ascunse în praful șoselelor, la întreprinderile unde lucrează pentru front au loc tot mai numeroase acte de sabotaj, la căile ferate și în schelele petrolifere la fel și — ce să vă mai spun, că asta o știți dumneavoastră ! — repararea rafinăriilor se desfășoară cu o încetineală de melc tot din cauza acestor oameni care ne urăsc de moarte.

— Bine, dar... poliția, siguranța, Gestapoul nostru, toți ăștia ce fac, ce păzesc ? !

Maiorul ridică din umeri, a totală neputință.

— Extraordinar ! Nemaipomenit ! Colosal ! De necrezut !... Și spune-mi, Haller, spune-mi, pentru numele lui Dumnezeu, spune-mi cum de-a fost posibil acest atentat mîrșav ?! se precipită și mai și colonelul la gîndul că von Killinger, baronul, o să afle despre distrugerea tunului.

— Diavoli, domnule colonel, diavoli ! Au făcut rost — cine știe cum ! — de o drezină cu motor și au adus-o de pe o linie oarecare, pe linia noastră. După ce i-au dat drumul, au fugit. Dacă luăm de bune declarațiile unui soldat, se pare că s-ar fi urcat într-o mașină. Cert e un singur lucru : că au dispărut de parcă i-ar fi înghițit pămîntul.

— Extraordinar !

După ce Haller îi dădu și alte amănunte, von Brantsch încremeni locului cîteva clipe, ca țintuit, apoi se săltă în picioare și, cu mîna zdravănă la spate, începu să se plimbe nervos, dintr-o parte în alta a biroului. Uitase de toate celelalte probleme care îl frămîntaseră pînă atunci. În fața ochilor nu-l vedea decît pe baron : încruntat ca și el, sever, cu o uitătură care te pătrundea ca un cuțit. Și acestui om, după cîteva ore, trebuia să-i explice într-un fel, cum de-a fost distrus tunul din apropierea Gării de Vest...

Odată cu apropierea frontului de hotarele țării, se înăspriseră și măsurile luate de autorități, de Siguranță îndeosebi. Ieri căzuse o grupă la Timișoara, azi alta la Constanța, mîine, poate, la Brașov sau cine știe unde, organizațiile ilegale fiind din ce în ce mai numeroase, mai cu osebire în regiunile cu populație muncitorească densă. Ceea ce era însă îngrijorător, era că nimeni nu știa cum se cădea.

Pe bună dreptate, îngrijorat, Enache, ca să preîntîmpine vreo nenorocire, fusese nevoit să ia măsuri de securitate dintre cele mai severe. Locurile de întîlnire au fost schimbate, se vedeau rar, tot la adrese diferite, niciodată mai mulți de doi-trei și nu mai mult de cîteva minute. Pe străzi nu circulau decît seara, între intervalul dintre căderea întunericului și ora cînd circulația era îngăduită doar celor cu permise speciale.

De la bombardamentul aviației anglo-americane trecuseră cîteva săptămîni. La rafinăria Unirea se lucra ziua și noaptea la înlăturarea stricăciunilor cauzate de bombe. Activitatea echipelor de reparații era însă mult incetinită de indiferența și delăsarea cu care lucra cea mai mare parte a muncitorilor. Inginerii și tehnicienii supravegheau îndeaproape activitatea echipelor, însă mai mult decît să țipe, să amenințe sau să împartă recompense pe-o parte și amenzi pe alta, n-aveau ce face : nimeni nu fusese prins că sabotează. Fiecare, cînd se apropia șeful respectiv, era de-o hărnicie bătătoare la ochi. Cum se îndepărta, același zelos era altul. Cel mai activ și mai îndrăzneț era, la Unirea, Ionică Păsărin, în ciuda faptului că, într-un anume fel, el era cel mai „șters“ dintre tovarășii lui Enache. Prea părea firav și neîmplinit pentru anii săi. Înalt dar subțire ca firul de trestie, destui îl socoteau lipsit de putere și de rezistență fizică, gata să se încovoaie la prima greutate. Mai la început, cînd fusese cooptat în grupa lui Enache, acesta se ferise o vreme să-l alăture acțiunilor mai importante. A trebuit să treacă ceva vreme pînă s-au convins cu toții că și tînărului mecanic i se pot încredința misiuni dintre cele mai grele.

Superiorul lui Păsărin, la Unirea, era maistrul-mecanic Mihai Balaban, unul dintre puținii șefi despre care mai nimeni nu putea spune cu certitudine nici că-i de partea nemților, nici că-i împotriva lor. Era cunoscut însă de fiecare subaltern drept un om sever, chiar dur, care nu știa de glumă și care căuta pe toate căile să se facă remarcat de conducere, să ajungă maistru-principal.

Într-una din nopți, tot învîrtindu-se printre echipele care lucrau la repararea unei coloane de distilare, Balaban sesiză deodată ceva care îl puse pe gînduri. Știa într-un anume loc cîțiva saci cu ciment ce urmau să fie folosiți în zilele următoare la reparațiile unor fundații ciobite de bombe. Nu știa exact numărul sacilor, însă, oricum, i se păruseră mai mulți cu o jumătate de oră în urmă, cînd mai trecuse pe acolo. Se opri locului, cu mîinile înfipte în buzunarele pantalonilor de dril, privind încruntat de jur-împrejur. Prea multe nu avea însă ce vedea : era întuneric. Abia mai încolo, mai departe, un bec aproape orb se chinuia să arunce cîteva raze anemice. Totuși o dîră de ciment scăpat din sac îl apropie de o coloană abia reparată. Intrigat, privi în jur, apoi în adîncul instalației, însă din pricina întunericului nu putu să distingă ceva anume. Atunci își aminti că are asupra sa o lanternă. O aprinse și îndreptă raza de lumină în jos. Tresări ! Undeva, adînc, în inima instalației, fuseseră aruncați sacii de ciment lipsă din grămadă, spintecați în prealabil cu un briceag și udați din belșug cu apă. Nici nu se putea ceva mai grav. În cîteva ore cimentul și apa s-ar fi făcut fier, acolo jos, și abia cînd întreaga instalație ar fi fost dată în funcțiune s-ar fi observat că ceva nu este în regulă. Pentru îndepărtarea monolitului de beton, ar fi trebuit atunci să se demonteze din nou o mulțime de utilaje complexe, operație anevoioasă și de lungă durată, motiv de pierderi deosebit de importante, de anchete, de zeci de neplăceri. Balaban se încruntă și, după ce cercetă în jur, descoperi și proveniența apei turnate peste ciment : nu prea departe era încolăcit în grabă furtunul de care se foloseau zidarii, ziua, ei nelucrînd noaptea. Trase o înjurătură și privi mai departe. Cîțiva mecanici, deloc grăbiți, făceau cîte ceva, să treacă timpul. Poate că erau obosiți, așteptînd să le sosească schimbul. Mai deoparte, alți doi muncitori, și încă unul mai încolo : Ionică Păsărin.

„Ăștia cred că-s vinovații !“ socoti el cu înfrigurare, chemîndu-i pe ceilalți doi.

— Mă, de ce-ați umblat la sacii de ciment ? !

— Care saci, domnu maistru ? se miră unul, făcînd ochii mari.

— Cum care ? ! Ce, faci pe prostu că nu știi ? ! Vrei să chem poliția, să vă ia la întrebări ? !

— Să fiu al dracului, domnu maistru, dacă știu ceva ! se blestemă același mecanic. Care saci, despre ce saci vorbiți ? ! Noi nu ne-am mișcat de acolo ! și muncitorul arătă locul unde lucraseră pînă să-i cheme „domnu maistru“.

— Nu știți, mă ? ! Bine, duceți-vă la lucru ! Mai vorbim noi !

Mai departe, în continuarea „anchetei“, îl chemă pe Păsărin. Mecanicul tocmai strîngea piulițele de la flanșa unui separator, cînd se auzi strigat. Convorbirea care urmă fu aproape identică cu prima: : Păsărin, și el, declară răspicat că nu știe nimic.

— Mama voastră de bandiți! bombăni Balaban. Sînteți în stare să mă băgați la apă, să mă trezesc într-o bună zi chemat la Siguranță, complice la cine știe ce fărădelege!

Tot frămîntîndu-se și tot întrebîndu-se dacă să raporteze sau nu conducerii cele aflate, chemă doi mecanici în care avea mai multă încredere și-i puse să îndepărteze „corpul delict“: șase saci cu ciment.

Cînd sună de șapte, ora schimbului, Balaban încă nu se hotărîse: să înștiințeze direcția rafinăriei sau nu? Se temea să nu aibă și el parte de necazuri, cînd o fi să audă conducerea despre cele întîmplate tocmai în schimbul său. Pînă la urmă se hotărî „s-o lase moartă“.

Ionică Păsărin, însă, era cel mai îngrijorat. Nu-i plăcuse de loc uitătura lui Balaban. Și deși nu el aruncase sacii în măruntaiele coloanei de distilare, avea totuși destule motive să nu fie liniștit. Se temea să nu fie cumva luat la ochi, încît să nu mai poată mișca un deget sau, și mai grav, să nu-i ia urma vreun agent de-al Siguranței, să-l pună astfel pe copoi pe urmele tovarășilor săi. De aceea, cînd sună de șapte, nu mai stătu o clipă locului și părăsi îndată rafinăria. Cu privirea tot în urmă, ocol după ocol, se apropie de casa unde știa că stă ascuns Enache. Neobservînd nimic deosebit, intră. Cum zări fața întunecată a celui mai tînăr dintre tovarășii săi, Enache bănui îndată că i s-a întîmplat ceva neplăcut.

— Ce-i, Ionică, ce-i cu tine la ora asta aici?

— Tovarășe Enache, cum să vă spun?! Nu s-a întîmplat nimic grav. Adică eu n-am făcut nimic. M-a bănuit degeaba.

Și mecanicul relată cu de-amănuntul tot ce știa despre cele petrecute în incinta rafinăriei. Enache, după ce puse cîteva întrebări, îl opri să se mai ducă a doua zi la lucru. Și nici acasă.

— Te înhață ăștia și pentru lucruri mai puțin grave. Așa că rămîi aici cîteva zile. Abia că-mi ții de urît. Măcar să ne fi speriat degeaba!

Mihai Balaban — Mișu, pentru prieteni — era căsătorit cu o femeie care număra exact jumătate din anii săi: 25. Iar „madam Balaban“ nu era doar tînără, ci și destul de frumușică, iar gurile rele ale mahalalei vorbeau despre ea vrute și nevrute, unele adevărate, altele nu. Un singur lucru era cert : Balaban o iubea. Femeia, în două rînduri, voise să divorțeze, dar tot de atîtea ori renunțase, de teamă. Bărbatul o amenințase că mai curînd o omoară decît să se despartă de ea. De la o vreme, însă, se părea că treburile în căsnicia soților Balaban mergeau pe roate. El credea că i-au trecut „gărgăunii“, iar ea știa altceva : că își găsise un ibovnic pe gustul ei și împreună se împăcau de minune.

Într-una din serile de la sfîrșitul primăverii, ducîndu-se, singură, la *Revolta burilor*, la cinematograful Scala, simțise pe la jumătatea filmului un genunchi bărbătesc alături de-al ei. Mai înainte de a reacționa în vreun fel, trase cu coada ochiului spre îndrăzneț. În penumbra din sală reuși să deslușească o mustăcioară a la Clark Gable, idolul anumitor femei din acea vreme. Așa începu legătura lor, dintre ea, nevasta maistrului, și dintre el, comisar-ajutor al Siguranței. Și, destul de repede, idila luă proporții de-a dreptul alarmante, că femeii, nici mai mult nici mai puțin, i se năzărise să se mărite cu el. Să divorțeze de Balaban, îi era totuși frică. Maistrul, un moloh de mușchi, avea o uitătură care singură spunea destul. Trebuia, deci, folosite alte căi.

— Ditai comisarul, și nu ești în stare să-l umfli, să-i găsești o vină, să nu-l mai aud sforăind în pat ! i se văicărea femeia.

„Vice-comisarul“ se simțea însă bine așa, ca amant al femeii măritate. În felul acesta nu avea prea multă bătaie de cap, și nici nu-și îngrădea libertatea sa de don juan ploieștean. Ca s-o liniștească, îi tot promitea că o să facă tot ce poate, să-l aresteze pe Balaban. Solicita însă, cît de cît, un motiv. Femeia, între timp, ofta, se gîndea, aștepta, iar gîndea și iar ofta. Față de Balaban, cu cît îl ura mai mult, cu atît făcea pe nevasta credincioasă, de treabă, grijulie și iubitoare.

În noaptea cînd Balaban descoperise încercarea de sabotaj, comisarul — ca în atîtea alte nopți — îl înlocuise în patul conjugal din care se sculase aproape de ora șapte. Pe la șapte și ceva, cînd sosise acasă proprietarul legitim al jumătății de pat, își găsise consoarta infidelă trează și bine dispusă, spre deosebire de el, morocănos și ursuz, cu gîndul la descoperirea făcută. Se tot întreba dacă n-ar fi făcut mai bine să fi raportat, să se fi dus la administratorul rafinăriei — oarecum prieten — care, aproape sigur, l-ar fi lăudat, nu l-ar fi învinuit de neglijență.

După ce se spălă și se bărbieri, intră în dormitor și se așeză pe marginea patului privind la femeie cu drag, dar și cu o urmă de necaz, frămîntat de gînduri, că avea el îndoielile lui.

— Ce-ai, dragul meu, de pari supărat ? se linguși femeia apropiindu-se de el, pe jumătate goală, abia acoperită pe alocuri de o cămășuță străvezie.

— La drept vorbind... n-am nimic, răspunse el mofluz. Am dat de-o încercare de sabotaj, atîta tot, și-acum parcă îmi pare rău că n-am adus-o la cunoștința șefilor.

— Și știi cine-s vinovații ? întrebă ea, cam într-o doară.

— Știu pe dracu ! Am eu ceva bănuieli, dar nu-s sigur.

— Poate că n-ai făcut bine c-ai tăcut. Dacă pățești vreo dandana ? se precipită femeia, ca să-și arate grija ce i-o purta, dar îndată regretă cele spuse în primul imbold, căci, în fața ochilor, îi apăru mustața comisarului a cărui căldură încă o mai simțea alături, în culcuș.

— Mă gîndesc că dracu-i ia, și-i vai de pielea lor, de nimeresc pe mîna Siguranței ! cam minți el, că nu de așa ceva îi păsa lui.

— Poate că și tu ai dreptate, „o suci“ femeia. Rău poți face oricînd, așa că... mai bine n-ai văzut nimic. Hai să mănînci ! și tînăra femeie sări din pat, cu ochii după capod.

După ce mîncă, maistrul Mișu Balaban se culcă și adormi îndată. Era frînt. O noapte întreagă nu făcuse altceva decît să alerge de la un punct de lucru la altul, atent, cu ochii în patru. Cum îl auzi sforăind, Caterina Balaban părăsi tiptil dormitorul, casa și, după cîteva minute, solicita să fie primită în audiență de mai marele amantului ei, inspectorul-șef al Siguranței, Ștefan Ștefanache, urmașul lui Vasile Pritoc.

Pe vremea cînd aveau loc aceste întîmplări, Enache trecea printr-o acută deprimare sufletească. Primul care sesiză acest lucru fu Pavel Zamfirescu. Şoferul, bun psiholog, simţi îndată că s-a întîmplat ceva. Dar ce? La început crezuse că necazurile sînt legate de băiatul lui. Să se convingă, îl întrebă într-o doară ce face Victor.

— Bine. Nu l-am văzut de două luni, însă am informaţii că nu mă face de ruşine. E un copil tare bun. Ascultător şi răbdător. Înţelege şi el că, deocamdată, nu mă pot purta altfel, că situaţia mea e aşa cum e, şi deci...

Şi Enache tăcu, îngîndurat, privind pe fereastră, fără să vadă ceva. Nici măcar cerul acoperit de nori negri, învolburaţi.

După cîteva zile, îşi luă inima în dinţi şi-l întrebă :

— Ascultă, Enache, ce-i cu tine? Te văd de la un timp... cam aşa, cum să spun, cam fără boi la căruţă.

— Şi ce-ai vrea, să sar în sus, să joc sîrba popilor de bucurie că nu se termină mai repede războiul? De ce naiba aş radia de fericire ?!

Pavel privi la el lung. Zise un „hm“! abia auzit, dar nu-l întrebă nimic, convins că de-o fi să-i spună, îi va spune şi fără să-l mai descoasă el.

După decepţia avută cu Lizica, Enache, o vreme aproape uitase că pe lume există şi femei. Deşi, deseori, noaptea mai ales, cînd rămînea singur, între patru pereţi, doar el şi amintirile, simţea lipsa unei anume femei pe care s-o iubească şi să fie numai a lui. Înţelegea lesne, totuşi, că nu se poate, cînd gîndea la treburile de a doua zi, ale nopţii care vine, poate ale orei următoare, cînd aştepta să audă un ciocănit — semnal în fereastră, să plece, sau să-l ascundă pe cel căutat de poliţie.

Aşa au trecut anii pînă cînd, în toamna lui 1942, a întîlnit-o pe Ileana — Ileana Ionescu — într-un compartiment de tren de clasa a treia, dintre-acelea comune, cu bănci pe-o parte şi pe alta. Femeia nu ştia unde să-şi pună geamantanul. La un loc şi pentru ea nici nu era de gîndit. Vagonul era plin ochi de nevoiaşi, de militari, înghesuiţi de-a valma. Enache, cînd sesiză deznădejdea femeii — geamantanul ei încurca şi drumul altora —

sări s-o ajute. Puse o valiză mai mică peste cufărul unui militar, mai apropie vreo două, și așeză geamantanul necunoscutei. Femeia îi mulțumi cum nu se poate mai simplu :

— Vă mulțumesc, domnule.

Înainte de a intra în gara Brazi, trenul se opri. Fuseseră anunțate avioane inamice. Toți călătorii se depărtară de vagoanele rămase singure pe linie, fiecare căutînd să se adăpostească. Enache și cunoștința lui întîmplătoare nimeriră împreună cu alți călători un crîng cu copăcei de tot felul crescuți la voia întîmplării, adăpost mai mult închipuit, totuși suficient într-o vreme cînd bombardamentele aeriene nu căpătaseră încă amploarea de mai tîrziu.

În timpul călătoriei, lungită cu două ore neprevăzute, Enache află noutăți despre tovarășa lui de drum : că e învățătoare la Ploiești și are 34 de ani, că soțul i-a murit pe front, în iarna lui '41 spre '42, că i-a rămas de la el un băiețel de 3 ani pe care îl cresc părinții la Videle, și multe alte întîmplări legate de viața și de profesiunea ei. Lui Enache îi plăcu felul deschis al femeii și nu-i displăcu nici femeia în sine ; aproape frumoasă, înaltă, ochii mari, negri, expresivi, trădînd o bunătate ascunsă și poate tocmai de aceea mai profundă.

În gară, înainte de a se despărți, femeia îi dădu adresa ei, invitîndu-l să-i facă o vizită, în orice zi, acasă sau la școală. Enache îi spuse și el, într-o doară, că locuiește într-un cămin de burlaci, al „societății“, împreună cu alți doi tovarăși de lucru.

— Cam incomod, gălăgie, dar de... și Enache ridică din umeri.

În lunile care urmară, învățătoarea se dovedi femeie de treabă, serioasă, gospodină harnică și pricepută și, încet-încet, Enache se apropie tot mai mult de ea, gîndindu-se destul de serios la o eventuală căsătorie, după război, cînd s-o putea. Și deși Ileana locuia pe o străduță liniștită, aproape de cimitirul Viișoara, într-o curte cu alți doi chiriași, oameni necăjiți, cu grijile și treburile lor, se întîlneau rar, poate o dată sau de două ori pe lună, deși femeia ar fi vrut altfel, mai des, ba chiar să se mute el acolo, „că tot stă goală camera de la drum“, camera maică-si, plecată de teama bombardamentelor la Videle, la cealaltă fiică. Enache — ce putea să facă ? — invoca pretexte felurite, solicita amînări, spunea că încă nu e momentul cel mai potrivit, pînă cînd femeia începu să-l bănuie că e căsătorit, să devină geloasă și, ceea ce era mai grav, să încerce într-una din zile să-l urmărească, să vadă unde se duce și cu cine se întîlnește. Cum însă Enache avea șapte ochi cînd mergea pe stradă, o „simți“ îndată. Făcu el la stînga, făcu și Ileana la fel. La dreapta el, la dreapta ea, ca o pisică. O clipă vru să se oprească locului, s-o aștepte, să aibă o explicație, dar ce să-i spună ?! Dacă i-ar fi cerut s-o ducă să vadă unde stă ? „Căminul“ acela, de care îi vorbea el ? De aceea, cînd se apropie mai de centru, cu ea tot după el, se aruncă din mers într-o birjă de piață :

— Dă-i bice, nene, că sînt grăbit ! și femeia rămase în loc, înciudată, cuprinsă de gînduri.

Cîteva zile Enache se tot frămîntă, întrebîndu-se ce să facă în continuare : s-o „rupă“ definitiv cu ea, nu se îndura. Începuse s-o îndrăgească, se crease o anumită obișnuință. Cînd n-o vedea cu săptămînile, îi ducea dorul. Să-i spună că a mințit-o și că e căsătorit, ar însemna s-o „rupă“ ea cu el. Femeii nu-i plăceau astfel de compromisuri, lucru sigur. Pînă la urmă se hotărî să-i spună limpede că da, o să se mute la ea, dar numai căsătorit, și că de căsătorie, deocamdată, nu putea fi vorba, să aștepte mai întîi sfîrșitul războiului. Ileana, cînd auzi de căsătorie, nu zise nu, numai că războiul putea să mai dureze cine știe cît, or, atunci, de ce să nu se căsătorească îndată ? Ce-l împiedica ? De ce să se chinuiască la „cămin“, cu alți doi într-o cameră ? De ce să mănînce mîncarea puturoasă a birturilor, cînd ea tot gătea zilnic ? Și tot așa, alte cîteva „de ce“-uri, la fiecare în parte tot mai anevoie de dat un răspuns limpede.

De aceea era Enache supărat. Nu voia s-o piardă, dar nici să se căsătorească cu ea în astfel de vremuri, cînd el avea atîtea obligații legate de activitatea sa ilegală, total nepotrivite unei conviețuiri în doi, după canoanele obișnuite, cînd femeia mai e și geloasă, gata să-l suspecteze și să-l urmărească încotro se duce și cu cine se întîlnește. Să-i spună adevărul, nu avea voie și nici el n-ar fi fost de acord. Nu ! se hotărî el. Dacă-i vorba de complicații, mai bine lipsă ! Să aștepte sfîrșitul războiului și pe urmă voi vedea ce-o să mai fie. Dacă o să aibă cap — și i se părea că are — o să înțeleagă și-o să-l aprobe, dacă nu... nu !

Hotărîrea aceasta nu-l împiedică însă să sufere, să devină mai închis, chiar ursuz, încît după o vreme să-l pună pe gînduri pe Pavel Zamfirescu.

Șoferul, cînd aflǎ despre ce este vorba, rămase tăcut, apoi îi spuse că se aștepta la un astfel de final.

— Te așteptai ? se miră Enache.

— Bineînțeles. Orice femeie serioasă tinde să se căsătorească, dacă vede că și respectivul e om serios.

— Așa e, dar de !

— Mai bine nu era serioasă, zîmbi Pavel.

— Ei nu, nu de asta e vorba, însă...

— Aș avea o propunere.

— Care ? tresări Enache, bucuros că, de fel, ce spunea Pavel era întotdeauna bine gîndit.

— Mă gîndesc că... dar nu, nu merge. Complicații prea mari. N-ai fi nici tu de acord.

— Totuși zi, să vedem despre ce-i vorba.

— Tu spui că a început să bănuiască de la o vreme că ești căsătorit. Dacă-i așa, de aici vine și dorința ei de a se mărita cu tine îndată, nu cine știe cînd. Femeia ține la tine și nu vrea să fii și-al alteia. E și firesc. De aceea mă gîndeam că dacă i-ai spune că te-ai mutat la cutare adresă — adică la mine — și ea s-ar convinge că așa e, și că nu trăiești cu nici o altă femeie, s-ar liniști și-ar deveni mai înțelegătoare. Poate că...

— Pavele, gata ! Ce să începem cu „dacă“ și cu „poate“, cu fel de fel de aranjamente și improvizații ! Cum am trăit atîția ani fără... doi ochi frumoși în preajma mea, o să trăiesc și de-acum încolo : un an, doi, șapte, zece ! Avem atîtea belele pe cap, și asta ne mai lipsea : să trebuiască să dau socoteală Ileanei unde mă duc și ce fac pe-acolo ! Nu mă crede pe cuvînt, adio ! După război am s-o caut, am să-i explic și, de-o avea cap, o să mă înțeleagă. Pînă atunci...

Enache se îmbufnă, totuși, că trebuie să pună stavilă inimii și nu-i era deloc ușor.

II

O LINIŞTE APATICĂ, monotonă prin simetria ei, cînd doar veștile sosite de pe front o mai trezeau din amorțeală, se așternuse ca o pîclă de toamnă tîrzie peste mahalalele Ploieștiului. Centrul orașului, cu restaurantele, cabaretele și hotelurile-bordel înțesate de soldățime germană și afaceriști autohtoni, se trezeau spre seară, ca o curtezană flămîndă de plăceri, și treze rămîneau pînă aproape de ziuă. În încăperile cu ferestrele camuflate, saturate de miasme de vespasiană, se bea orice, se iubea animalic, se dansa fox-trott și rumbă, dansuri la modă, ori se jucau interminabile partide de cărți și biliard, din cînd în cînd trăgîndu-se și focuri de pistol.

Din tot apocalipsul acelor zile, cu cel mai însemnat cîștig se alegeau curțile marțiale. De luni dimineața și pînă sîmbătă spre seară judecau, judecau sutele, dacă nu miile de dezertori, tot felul de delincvenți militari, dar și civili, și, de asemeni, pe cei ce nu aplaudau orînduirea strîmbă a vremurilor.

Şi pentru că era limpede că ziua mult așteptată se apropie, și abia atunci era mai multă nevoie de oameni întregi și de nădejde, și cum nici Siguranța nu stătea cu mîinile în sîn, activitatea lui Enache și a tovarășilor săi îmbrăcase alte forme de luptă, mai prudente și mai puțin spectaculoase, la fel însă de păgubitoare pentru economia de război. Într-una din seri, în cadrul unei adunări restrînse, Stoiculeț îl învinuise pe Enache de inactivitate, de lipsă de inițiativă, de exagerare a pericolelor, și Enache înțelese din cele spuse de rafinor că era considerat fricos, poate chiar laș. Mai bine de zece ani — liber sau arestat — nu încetase o clipă să creadă în cauza lor și ajutase din toate puterile la înfăptuirea victoriei ce se întrezărea la orizont.

Stoiculeț sta pe un scaun, lîngă ușă, cu palmele adunate între genunchi, la fel de necăjit — pe cine, nici el nu știa tocmai bine. Fața sa prelungă și uscățivă — cam lung și uscățiv era tot — fremăta de ciudă, că stîrnise acele discuții, și începuse să priceapă că n-avea dreptate, iar ochii, aprinși ca de febră, căutau de la unul la altul, cerînd parcă ajutor, ferindu-i doar de Enache. S-ar fi uitat și la el, însă se simțea cuprins de o anume stare, nedefinită, un amestec de rușine și încăpățînare. Știa că lupta lor nu-i o joacă, iar de-i joacă, e o joacă cu moartea, însă nu găsea atîta curaj cît să recunoască netemeinicia învinuirilor sale. Aștepta să intervină altul, să facă lumină, și abia atunci să-și recunoască greșeala. Turcu sta gata și el să se alăture lui Stoiculeț, dar cînd întîlni privirea lui Pavel se abținu, nu scoase o vorbă, iar mai apoi își aminti de noaptea petrecută cu Enache în marchiza locomotivei, cînd el sărise din trenul ce alerga spre propria lui pieire îndată ce locomotiva se urnise din loc, iar Enache, mult mai încolo, cînd trenul prinsese viteză și era gata să strivească minele îngropate în terasament. Nu, nu era fricos și nici laș, nici vorbă de așa ceva !

Pavel Zamfirescu, cu o privire de om nedumerit, cît timp vorbise Stoiculeț, cînd îi veni rîndul la cuvînt, se ridică în picioare, deși putea să stea și jos, și începu să răsucească verigheta pe deget, să adune timp, să-și caute cuvintele. Nimic nu-i era mai nesuferit decît discuțiile, mai ales cînd trebuia să vorbească el. Mai mestecă de cîteva ori din gură, în sec, apoi privi la Petrică Turcu.

— Că Radu-al nostru, începu el, e repezit și nu întotdeauna judecă cu capul, nu mă miră că doar îl cunosc de-atîta vreme. Tovarăș bun și de nădejde, dar prea grăbit. Mai c-aș zice că uneori crede că tot ce zboară se mănîncă. Așa-i el, deși n-ar trebui să fie, mai ales că-s vreo patru ani de cînd ne cunoaștem unii cu alții.

— Cinci ! îl completă Stoiculeț, cu ochii tot în pămînt.

— Cinci să fie. Cinci ani. Destui. Ce mă miră însă mai mult, e... aliatul lui Radu : Petrică. Îl știam om cu cap, cu judecată, cu socoteală la vorbă. Ilie, dacă ar fi aici, mi-ar da dreptate. Or, iată că și-n dumnealui — Petrică Turcu — s-a aprins fitilul, viteaz nevoie mare, dar vitejia asta de haiduc, știm cu toții, e pagubă la casa omului. Un om deștept niciodată nu-și bagă singur capul în laț. Am și eu o fată — Turcu n-o știe, dar Stoiculeț da — și-i fată, aproape copil, și nu stă nici ea cu mîinile în sîn, face și ea ce poate și cît poate, însă pe primul plan pune pielea ei, și și-o păzește ca pe ochii din cap, că știe că de n-o să aibă ea grijă, altul nici atît. Și mai știe fata mea, și-ar trebui să știm cu toții acest lucru — și Pavel privi din nou la Stoiculeț — că, de-o fi să i se întîmple ei ceva, gaia m-a luat și pe mine, poate și pe maică-sa, și dacă mă ia pe mine, s-ar putea să-l ia și pe... pe Stoiculeț, că doar ne știe lumea de prieteni, și dacă-l ia pe Stoiculeț, gata după el și Petrică-al nostru ! nu ? Și uite așa se-ncinge hora. Hora dracului ! Și poftim pe urmă de mai ieși, de poți, din horă. Și-atunci ? La ce ți-a folosit vitejia ? Ce ispravă ai făcut ? Cine o să te laude ? Crezi că o să se găsească vreunul să zică : Halal om a mai fost Petrică ăsta ! A murit el, dar a-mpușcat patru nemți deodată ! Da de unde ! Nici pomeneală de așa ceva. Viteaz...

— Dar nu-i vorba de... de patru nemți ! Și Stoiculeț vorbi fără să ridice privirea, mai mult ca să zică ceva.

— Știu, nu de patru nemți, de zeci și sute. De... de un întreg transport de arme, de o coloană de distilare abia reparată, de viața cîtorva mărimi, poate chiar de-a colonelului ăla chior, al nemților, sau de-a lui Zanea, colonelul nostru de la „Curte“. N-ar fi fără folos nici dacă ar fi aruncate în aer rezervoarele în care e depozitată benzina pentru avioane, ehei ! cîte n-ai face tu, tu și cu Turcu, voi și cu noi, dacă am avea iarba fiarelor în degete, dacă am putea trece prin ziduri, dacă am fi invizibili sau măcar dacă santinelele ar dormi în post, dacă n-ar trebui să le facem pe toate cu cap, să ne gîndim și la ziua de mîine, și la cîte se pot întîmpla mai pe urmă, să nu fie cumva daraua mai mare ca ocaua !

— Ajunge, Pavele, ajunge, îl întrerupse Enache. Ajunge. Vorba multă, sărăcia omului, nu știi ? Ce atîtea discuții ?

Și Pavel tăcu, tăcu și Enache, și ceilalți, fiecare privind în altă parte. Așa se scurseră cîteva minute, lungi, nesfîrșite, apoi Enache luă cuvîntul vorbind limpede, aproape nefiresc de limpede.

— Din două una : ori sîntem disciplinați, ori ne despărțim. Cale de mijloc nu există. Cei ce-s de acord ca să ne continuăm activitatea așa după cum avem îndrumări, îndrumări legate de actuala situație politică internă, să rămînă aici. Cine nu, e liber să plece, să-și vadă de meseria sa, de ce crede de cuviință. Viitoarea desfășurare a evenimentelor va arăta cine a avut dreptate și cine nu.

Din nou liniște. Nici o mișcare. Pavel, primul, se ridică și se apropie de măsuța la care sta Enache.

— Eu rămîn.

— Și eu.

Și lui Pavel i se alătură Ionică Păsărin, cel niciodată zorit și nici împins de ură de la spate.

— Rămîn, zise și Petrică Turcu, ridicîndu-se.

Radu Stoiculeț, fără să mai aștepte să vadă ce fac ceilalți doi, Titus Mărcuș și Lică Grigoraș — se alătură tăcut celorlalți.

Enache schiță un zîmbet, o clipă doar, apoi se încruntă, altă clipă, și sfîrși prin a-l învălui pe rafinor cu o privire caldă, frățească, fără să se poată abține să nu zică :

— Mi se pare, Radule, că am mai avut noi o dată o discuție oarecum asemănătoare cu cea de azi. Și mai mi se pare că discuții de felul ăsteia ai mai avut tu și cu Pavel, poate și cu alții, nu ?

— Așa sînt eu, v-am mai spus.

— Ce înseamnă „așa sînt eu“ ? Vrei să ne legăm fiecare existența de-o toană de-a ta, vrei să ne vezi schingiuiți și apoi puși la zid fiindcă ți se năzare ție din cînd în cînd s-o iei razna ? Ți-am mai spus și-ți repet : spiritul anarhic, ura nestăpînită, goana după victorii cu orice preț, sînt cele mai rele dintre relele ce pot sălășlui într-un comunist. Iar urmările, le știi și tu, sau ar trebui să le știi : schingiuiri cîinești, Curtea Marțială și, în final, plutonul de execuție. Ți-a făcut careva dintre noi un asemenea rău încît să-l urăști într-atît, încît să-i dorești sfîrșitul ? Și ce sfîrșit ! mai adăugă el, mai aparte.

— Cum de vă puteți gîndi la așa ceva ?! protestă Stoiculeț, vădit revoltat, pe bună dreptate, într-un anume fel.

— Știam că, dimpotrivă, pe fasciști îi urăști, continuă Enache de parcă n-ar fi auzit cuvintele celuilalt.

Că ei ți-au înjumătățit frații, și tot ei l-au aruncat pe taică-tu din tren.

— Tovarășe Enache, vă rog să curmați cu discuția asta. Nu mai are nici un rost. Pierdere de timp. O dată ce m-am ridicat de colo — și rafinorul arătă din ochi la scaunul său — și-am venit aici... gata! Iar Turcu nu-i vinovat cu nimic. Eu... el e mai nou între noi, și-atunci... de, așa-i omul, se mai ia și el după alții, că de... și Stoiculeț se fîstîci, că nu oratoria era principala sa calitate.

Restul discuțiilor au ținut pînă dincolo de miezul nopții. Venise vorba, din una în alta, despre cîțiva dintre ei, absenți, care, după părerea mai multora, n-ar prea face cine știe ce isprăvi pe-acolo pe unde munceau sau se ascundeau. Și care — după același năbădăios Stoiculeț — prea așteptau în liniștea călduță a bîrlogului să se apropie frontul de hotarele țării, ca să iasă la lumină, să-și arate vitejia abia cînd și femeile or să arunce cu pietre după fasciști.

, Enache, înghesuit într-un colț, pe un scăunel, ronțăia o bucată de pîine unsă cu magiun, și cînd isprăvi se ridică și se apropie de Stoiculeț, care, rezemat de tocul ușii, sorbea o ceașcă cu ceai — ceaiul fiind curată frunză de gutui, uscată și tăiată subțirel, ca tutunul. Enache începu prin a aminti despre ei toți, că, nici unul, totuși, nu sta cu mîinile în sîn, în așteptarea altor vremuri mai liniștite.

— Pînă și Rădița, continuă el, de cînd a venit de sus, de la munte, stă o zi acasă, cu copilul — casa ei era la Mitea, pe „Ghiocei“ — și cinci-șase pe drumuri, împărțind ajutorul nostru familiilor celor arestați. Altul, Lungu — mecanicul, așa bătrîn și reumatic, de cînd și-a schimbat numele în Lungulescu și s-a angajat focar la Astra-Română, bagă bețe în roate exploatării sondelor amplasate în jurul bateriei de cazane de care răspunde. Și se descurcă nea Ilie! Sute de tone de țiței rămîn în pămînt, pentru noi, pentru mai tîrziu. Ce să-ți mai vorbesc, Radule, despre cei care au luat parte la... la gîtuirea celor trei conducte prin care sosește la rafinărie țițeiul schelelor Țintea, Boldești și Băicoi! Au făcut o treabă pentru care eu nu pot decît să-i laud. Doar au trecut opt zile de-atunci, opt! și numai una dintre conducte a fost reparată. Celelalte două continuă să stea amorțite în pămînt, așteptînd. Pînă atunci așteaptă și sondele să fie redeschise, și tot pînă atunci jumătate din producția schelelor rămîne în adîncuri. Apoi, fii sigur că, mai încolo — doar iarna-i lungă ! — o să se găsească și alte treburi d-astea de făcut, și-o să le facem. Pagubă aduci și tu, atunci cînd benzina ce iese din schimbul tău are o cifră octanică mai redusă decît norma admisă. Și încă ce pagubă ! exclamă Enache, patetic, altfel de cum îi era felul. De ce încîntare trebuie să fie cuprins pilotul Messerschmitt-ului cînd simte, acolo sus, printre nori, la șapte mii de metri, că motorul se îneacă și tușește ca o babă astmatică, gata-gată să caleze ! Nu-ți mai vorbesc de calitatea motorinei care pune în mișcare Diesel-urile tancurilor, ce neagră e uneori, ca păcura, ce fum iese din eșapamentele blindatelor și ce necazuri aduce mecanicilor, cîte rămîn înțepenite în noroi, încremenite pe șenile, pînă se demontează și se desfundă injectoarele pompelor. Mare bucurie, n-am ce zice, să pleci la atac zornăind și împroșcînd foc, ca după cîțiva kilometri să rămîi înțepenit, cu motorul abia hîrîind, sau nici atît, cînd din față te pălește artileria antitanc, de sus te miruiește aviația, din tranșee țîșnesc vînătorii de tancuri, cînd doar tancul comandantului, poate, se rotește ca turbat în jurul monștrilor adormiți, fără o explicație prea limpede, atunci, că mai tîrziu, cînd s-or deștepta, degeaba, e prea tîrziu : atacul a fost ratat. Tot necazul de unde a venit ? De la calitatea necorespunzătoare a combustibilului, ieftina și totuși neprețuita motorină. Așa că, vezi tu, cînd vrea omul cu tot dinadinsul să facă treabă, face. Crezi că Mitea, dacă-i doar acar, schimbă macazul și apoi se culcă ? Da de unde ! Găsește el destule de făcut pe-acolo, în preajma gării. De ce, mai încolo, se aprind vagoanele ? De ce se topesc lagărele osiilor ? De ce se înfundă arzătorul de păcură al locomotivei ? Iar cînd s-o putea și-o veni timpul, Mitea-al nostru — am dat doar un exemplu ! — o să pună din nou mîna pe pistol, pe firul care declanșează explozia, o să le sucească din nou gîtul fasciștilor ! E limpede ?

— Limpede.

— Atunci să ne culcăm. Tu pleci, ai permis?

— Da, am, plec. La șapte intru de serviciu. Și-aici... și Stoiculeț privi la înghesuiala din jur. Un singur pat, preșuri pe jos, cîteva scaune.

III

IDEEA SĂ „GÎTUIE“ cele trei conducte de pompare a schelelor din apropierea orașului o avusese Titus Mărcuș, profesorul, și-i venise cu totul întîmplător, cu prilejul unei excursii școlărești întreprinsă în afara orașului, în jurul unor ruine, cîndva biserică sau mînăstire, presupusă ctitorie a lui Vlad Țepeș. În apropierea zidurilor roase de scurgerea vremii, o echipă de muncitori monta și îngropa în pămînt o conductă de patru țoli pentru nevoile schelei Boldești. Făcînd un scurt popas în preajma muncitorilor, profesorii și elevii se opriră locului să privească cum țevile, lungi de cinci-șase metri, erau înșurubate cap la cap, strînse zdravăn, și cum conducta abia montată era apoi lăsată cu grijă pe fundul șanțului săpat din timp.

Profesorul, la fel ca toți ceilalți, privea la meticulozitatea cu care șeful de echipă controla țeavă cu țeavă, înainte de înșurubare, să nu rămînă cumva pe ea pămînt, pietre, vreo bucată de fier. Dacă se nimerea vreo țeavă nu tocmai curată, atunci doi-trei muncitori o săltau de unul din capete, iar altul lovea cu ciocanul — asurzindu-i pe cei din jur — pînă ce aluneca afară cine știe ce mizerie, de obicei noroi uscat.

Deodată Mărcuș tresări. Dacă șeful ăsta de echipă ar intercala cu bună știință o țeavă înfundată?

Așa luase naștere ideea care avea să ducă la întreruperea pompării prin cele trei conducte ale schelelor Boldești, Băicoi și Țintea. Titus Mărcuș cu ideea inițială, nu tocmai bine definită, Enache cu o completare, cîțiva cu precizuni venite la timp, și totul ieșise cum nu se putea mai bine.

În trei locuri diferite — pe fundul unei vîlcele, într-o pădure de salcîmi, și sus pe coama unui deal, într-un pîlc de arbuști de zmeură — au săpat pămîntul pînă au dat de conducte. Apoi, cu ajutorul unor șarniere speciale, anume construite, au strîmtat spațiul de pompare — să nu mai poată trece aparatul care răzuia parafina depusă pe pereții conductelor — după care au astupat gropile, au bătătorit pămîntul și au șters cu grijă orice urmă ce-ar fi pus pe calea cea bună pe tehnicienii plecați în depistarea cauzelor accidentelor.

— Tovarășe profesor, să mai faci astfel de excursii ! glumise Enache, atunci, după ce aflase de zarva stîrnită în cele trei schele de blocarea pompării. Poate că au să te decoreze nemții cu Crucea de fier !

— La drept vorbind, nu-i meritul meu. Eu doar v-am sesizat că...

Așa era întotdeauna Titus Mărcuș. De o modestie care îi obliga pe tovarășii săi să-l prețuiască și să-l aprobe, chiar și atunci cînd nu scotea un cuvînt. Tăcerea lui era deseori mai de folos decît dacă ar fi înșirat zeci de propuneri, planuri peste planuri, proiecte îndrăznețe. Tăcea, asculta, iar tăcea și abia la urmă venea cu o adăugire de aur — două-trei cuvinte care prețuiau cît toate discuțiile de pînă atunci.

Mărcuș era ploieștean și locuia împreună cu familia sa pe o străduță din preajma halelor centrale. Într-o curte lungă și îngustă, cu case și căsuțe, cu bucătărioare și odăi izolate pe-o parte și pe alta, înșiruite unele după altele, după nevoi dar și după pungă, locuiau ei, părinți, frați și surori, şi alte cîteva familii. Profesorul ocupa prima cameră din șirul căsuțelor de pe partea dreaptă a curții, camera de lîngă stradă. În continuare locuiau cele două surori mai mici, apoi părinții și, mai în fund, familia fratelui mai mare, căsătorit, cu copii, conductor la calea ferată. În căsuțele de vis-à-vis locuia, printre alții, o altă soră, mai mare, măritată sau poate văduvă, că bărbatul era plecat pe front și de multă vreme nu mai știa nimic despre el.

Mama, ca orice mamă, ținea la fel de mult la toți cei cinci copii, dar parcă față de Titus simțea o dragoste mai profundă, poate și unde Titus fusese un copil cuminte, apoi un elev silitor și, de cînd începuse să-și cîștige singur existența, tot ce prisosea le dădea părinților. Din salariul său trăiau ei, bătrînii, și cele două fete mai mici : Magda, de 19 ani, care, după ce urmase cîteva clase de liceu fusese nevoită, din cauza lipsurilor, să-și întrerupă școala și să încerce să învețe o meserie — era ucenică la o croitorie — și cel mai mic dintre copii, Liliana, de 17 ani, o fată deosebit de frumoasă și de inteligentă, elevă la cursurile fără frecvență sau, după terminologia acelor timpuri, „da liceul în particular“.

Liliana, după o lungă perioadă de observație atentă, sesiză un fapt care o îngrijoră profund. Nu știa tocmai bine de ce, însă cele constatate o făcură să deschidă și mai mult ochii. Frățiorul ei părea să ducă și o altă activitate decît cea pe linie de învățămînt. Lipsea de acasă la ore nepotrivite cu orarul școlar, lipsea uneori și noaptea, iar după felul cum se îmbrăca, nu se putea spune că la mijloc era o femeie. Intensificînd „cercetările“, fata sesiză în cîteva rînduri că Titus citea anumite cărți pe care le ascundea de ochii ei. Or, ea n-avea ochii doar nespus de frumoși, ci și foarte pătrunzători. Și, încet-încet, căpătă certitudinea că fratele ei e comunist ! Exact, nu cunoștea ea toată semnificația acestui cuvînt, dar cîte ceva tot știa. Și cînd într-o noapte Siguranța arestă pe unul dintre vecinii lor, două străzi mai încolo, învinuit de „politică subversivă“ — deci comunist ! — fata se sperie, temîndu-se să nu-l urmeze și Titus.

În serile în care vedea că nu vine acasă, nu putea să adoarmă. Culcată alături de Magda, asculta răsuflarea liniștită a acesteia și aștepta. De fiecare dată cînd auzea scîrțîitul porții de la stradă tresărea, asculta și recădea cu capul pe pernă : nu era el. Cînd auzea însă răsucindu-se cheia în broasca ușii de la intrarea micului antreu, se liniștea îndată : a venit ! Îi asculta pașii, cum deschide ușa camerei sale, cum o închide, cum se dezbracă sau mănîncă ceea ce îi pregătise mama pe măsuță, într-un colț. Atunci adormea mulțumită, scăpată de griji.

După o vreme, cînd începuse să nu mai aibă de loc îndoieli că fratele ei este comunist, Liliana fusese gata-gata să-i împărtășească și maică-si bănuielile, dacă nu certitudinea constatărilor ei. Ceva însă o reținu. Ce, nici ea nu știa prea bine, poate ca să n-o îngrijoreze pe bătrînă, poate ca să nu se ducă vorba mai departe.

Într-o după amiază, cînd Titus citea în camera lui, Liliana bătu la ușă și intră cu gîndul să-i spună ceva în legătură cu succesele ei la învățătură. Intrarea fetei îl făcu să închidă cartea, s-o așeze cu titlul în jos, pe pledul de pe pat, și Lilianei nu-i scăpă teama acestuia.

— Ce citești, ce carte-i aia ? întrebă ea repede.

— O carte. Ia stai colea — și-i arătă marginea patului — și spune-mi, cum te-ai descurcat la ultimele examene ? încercă el să schimbe vorba.

— Un singur opt, la latină. Încolo numai nouă și zece. Tu doar știi că surioara ta e fată deșteaptă ! glumi ea.

— Ştiu... confirmă el zîmbind, apăsînd pe „u". Ştiu, cum să nu știu, și sînt foarte mîndru de-o astfel de surioară. Cuminte, inteligentă, frumoasă, nu-i așa ?

— Hm ! Cuminte... să zicem, sînt. Inteligentă... haide și inteligentă, fie ! Dar frumoasă ? De ce toată lumea trebuie să mă vadă frumoasă ?! Nu-i și Magda la fel ? Nu-i și Aura — sora ei cea mare — poate și mai și ? Atunci ?!...

— Da, ai dreptate, mama, așa muncită și plină de griji, a făcut trei fete şi toate trei sînt într-adevăr frumoase, dar tu ești tu. Ca tine nu-i nimeni. Și dacă aș ști că ești o închipuită, nici nu ți-aș spune, de teamă să nu te... supraestimezi. Tu însă ești ceea ce se cheamă „o fată bună". Tu niciodată n-ai să creezi „probleme" familiei noastre. De aceea pe tine te iubește toată lumea.

— La fel ca și pe tine ! Mama, săraca, e așa de îngrijorată cînd lipsești de-acasă, mai ales noaptea !

— Am și eu tot felul de treburi. Doar i-am spus ! La școală, încolo, încoace...

— Te-aș întreba ceva, își luă ea inima în dinți, întrerupîndu-l.

— Întreabă-mă și-am să-ți răspund.

— Nu-i așa că tu ești... comunist ?

— Ce-ai zis ?! De unde ai mai scos-o și p-asta ?! tresări el la gîndul că poate toată curtea vorbește despre așa ceva.

— Nu te speria, că numai eu știu ce știu.

— Ce știi ?!

— Ce ți-am spus : că ești comunist. Şi dacă ești, n-are rost să te ascunzi de surioara ta, pe care te tot lauzi c-o iubești. Dacă într-adevăr m-ai iubi, ai avea mai multă încredere în mine. Așa cum am știut să păstrez secretul pînă acum, tot așa am să tac și de-acum încolo. Îți jur !

— Ești grozavă, Liliana !

— Sînt, dacă zici tu. Dar așa e că... ești ?

Din acea zi, dragostea Lilianei pentru fratele ei crescu și mai mult. Şi dacă i-ar fi stat în putere, l-ar fi ajutat și ea, ar fi luat asupra ei o parte din pericolele care îl pîndeau. Dar cum ? Şi pentru că nu vedea nici o posibilitate — cel puțin în viitorul apropiat — Liliana se angaja să aibă și mai multă grijă de Titus și să se roage în fiecare seară să nu i se întîmple nimic rău. „Rugile“ ei însă nu prea găsiră ascultare, printre altele și din cauza lui Ștefan Ștefanache, urmașul lui Vasile Pritoc.

Tot șef de Siguranță și Ștefanache, tot bestie ca și predecesorul său, dar o bestie mai șireată, mai rafinată. Șefii săi de la București îi promiseseră o avansare spectaculoasă în cazul că izbutea să descopere rețeaua ilegală a comuniștilor prahoveni. Nemții, și ei, alte promisiuni. Şi deși trecuseră cîteva luni, de cînd fusese numit șef al siguranței, Ștefanache nu putea să se laude că realizase mare lucru. Bătuse și schingiuise destui bănuiți — comuniști sau nu — trimisese pe cîțiva lui Zanea, dar învinuirile aduse acestora erau mai degrabă inventate. De asemeni, depistase cîțiva suspecți, dar n-avea suficiente probe și singuri nu voiau în ruptul capului să recunoască învinuirile.

Toată această „activitate“ era însă insuficientă, altceva așteptau șefii săi de la el. Abia descoperirea unui post ilegal de radio-emisie îl mai săltă „profesional“ în ochii nemților și-ai „Bucureștiului“, însă Ștefanache știa că nu priceperea sa dusese la dibuirea emițătorului ascuns într-unul din cavourile cimitirului Viișoara, ci trădarea unuia dintre cei ce aveau cunoștință despre post și despre emisiunile acestuia.

Mai mulți tineri, majoritatea studenți și elevi de liceu, construiseră singuri aparatul de radio-emisie și-l ascunseseră în cavou într-un mod ingenios. De acolo erau lansate deseori apeluri care îndemnau la sabotarea industriei de război, la lichidarea ofițerilor nemți. Printre tineri se strecurase și fiul unui negustor care, într-o seară, îi spuse cîte ceva tatălui său. Acesta a fost doar începutul, că restul a venit de la sine. Din fericire pentru cîțiva, în seara în care a fost înconjurat lăcașul morților, doar doi dintre ei apucaseră să intre în cavou, al treilea întîrziase și, mai înainte de a apuca să se apropie de zidurile cimitirului, a zărit mașinile nemților și poliției. Fără să mai piardă o clipă s-a înapoiat în goană în oraș și i-a anunțat și pe alții, dispărînd cu toții pentru un timp, pînă la 23 August. Cei doi, surprinși alături de aparat, n-au putut fi însă scăpați de curtea marțială a lui Cristache Zanea.

Ștefanache, nu tocmai prost, își dăduse însă repede seama că acesta era un grup limitat, că mai existau și altele. Și pe toți aceștia voia el să pună mîna.

Partea a cincea

LUMINI ÎN CEAȚĂ

I

RISIPITE PE ALOCURI, palme de zăpadă murdară aminteau de iarna abia rămasă în urmă. Cerul, cînd plumburiu, cînd senin, era schimbător ca și vremurile. Nopțile continuau să fie friguroase, dar ziua, cînd era senin, soarele încingea pămîntul învăluindu-l în aburi albicioși. În grădinile de pe lîngă case, cazmalele se afundau cu poftă în pămîntul reavăn. Se semăna de toate, orice, fiecare verzitură avînd preț într-o vreme cînd măcelarii agățau în cîrlig pulpe de cal, roșii ca sfecla.

Trotuarele din fața magazinelor din centru, măturate de cu noapte de nevolnici băieți de prăvălie, dădeau urbei un mincinos aer de oraş curat. Locuitorii, cu frunțile mai descrețite, călcau altfel asfaltul de cînd nu mai duceau în spate paltonul ciugulit de molii. Nemții, în aceleași uniforme curate și mulate pe corp, dar încălțați, în parte, cu cizme și bocanci cu talpă de lemn, băteau pasul spre aceleași restaurante și cafenele, țanțoși și indiferenți la comunicatele de război, încrezători în cine știe ce zodie norocoasă. Într-un anume fel erau îndreptățiți să sfideze viitorul, dacă pînă atunci reușiseră să înșele moartea, să nu ajungă încă pe front, sperînd și ei, ca atîția alții, într-un sfîrșit apropiat al încleștării. Poate că ei nici nu auziseră că țiganul se îneacă tocmai la mal. Or „malul“ lor era încă departe, pe Elba.

În acele zile de primăvară timpurie, tovarășii lui Enache își adunau rîndurile și făceau tot felul de socoteli legate de apropiatul sfîrșit al războiului. Pavel Zamfirescu, înapoiat de cîteva zile dintr-o călătorie în nordul Moldovei, povestea că noaptea, cînd era liniște, se auzea departe bubuitul tunului. Undeva departe, dar se auzea limpede, zicea el. Sau poate că doar i se păruse lui, că prea dorea așa ceva. Așa sau altfel, războiul nu se mai socotea în ani, ca pînă atunci. Cîteva luni, poate șase sau șapte, atît.

Cercetaseră cu atenție trecutul cîtorva tovarăși. Cîțiva fuseseră alăturați grupării lor. Şi nici unul încă nu ajunsese să-l cunoască pe Enache, să știe cum arată la față și unde se ascunde. Introducerea și angrenarea lor în activitatea comunistă trebuia făcută treptat, pe îndelete, cu zeci de precauții, fiindcă nicăieri graba nu era mai păgubitoare, în acele vremuri, cînd și-o singură șoaptă prinsă de dușman îi putea pune față în față cu colonelul Zanea și cu urmările deloc plăcute ale unei astfel de întîlniri.

Printre cei care urmau să mai fie „încercați" se număra și Dumitru Tatu, mecanic de întreținere la Unirea, la secția unde lucrase Păsărin pînă să aibă loc întîmplarea cu sacii de ciment. Despre el se știa că, mai la început, în primele luni de război, dezertase de pe front și, arestat după cîteva luni, fusese condamnat de Curtea Marțială din Brașov la muncă silnică pe viață și trimis mai apoi — pentru „reabilitare" — la Sărata. Inclus într-un „batalion al morții", păcălise totuși moartea : o excepție dintr-o mie. Cînd să pornească batalionul la atac, un proiectil rătăcit căzu în apropiere omorîndu-i pe cîțiva și rănindu-l grav pe Dumitru Tatu. După ce zăcu mai multe luni prin spitale, scăpă cu viață, cu un picior, cel stîng, beteag. Printre tovarășii de muncă ai lui Tatu se răspîndise zvonul că mecanicul ura de moarte regimul antonescian, ceea ce nici nu era de mirare, cînd se știa că nici pe front nu voise să lupte, în 1941.

Lui Stoiculeț — el verificase datele și afirmațiile lui Tatu — îi plăcea de mecanic. Omul părea dintr-o bucată, era o fire deschisă, și nici nu se temea să mai scape „cîte una" la adresa cozilor de topor din conducerea rafinăriei. După cîteva săptămîni, Stoiculeț obținu aprobarea să-l ia pe mecanicul cel șchiop într-o misiune nu tocmai grea și nici prea periculoasă : minarea cîtorva vagoane trase pe o linie izolată din apropierea Gării de Sud, încărcate cu muniții, pe ușile cărora era lipit avizul „Fîn presat". Vagoanele, din Germania și pînă acolo, se defectaseră și necesitau înlocuirea boghiurilor. O santinelă, un rezervist în etate, mai tot timpul în preajma gării, că acolo trecea timpul mai ușor, le păzea.

Inițial fusese vorba ca lor să li se alăture și Pavel Zamfirescu. Între timp însă șoferul primise o altă însărcinare, Enache socotind că sînt de ajuns doar doi: Stoiculeț și Dumitru Tatu. Cînd toate amănuntele acțiunii fuseseră puse la punct și se aștepta doar venirea nopții, nemții traseră pe o linie alăturată alte cîteva vagoane și începu transbordarea lăzilor cu muniții.

— Ce s-a întîmplat? se întunecă Enache, că rafinorul se înapoiase mai devreme.

— N-am făcut nici o ispravă.

Și Stoiculeț povesti cum le fuseseră luate de sub nas vagoanele cu „Fîn presat".

— Vina noastră. Au stat acolo aproape patru zile.

A doua zi, cei doi prieteni — Stoiculeț și Tatu — ieșiră împreună pe poarta rafinăriei pornind spre centrul orașului. În capul bulevardului se despărțiră. Stoiculeț urma să se întîlnească cu Titus Mărcuș, să-i transmită o schiță și anumite date ce se refereau la un transport de benzină de calitate superioară, necesară pe front unui anume motor de avion, o realizare nouă a industriei aeronautice germane.

Îndată ce părăsiseră rafinăria, Petrică Turcu le luase urma, de la distanță, așa după cum îl însărcinase Enache.

— Tu să-i urmărești pas cu pas. Mai încolo, în centru probabil, au să se despartă. Tu îl lași pe Stoiculeț și te ții scai de mecanic. Vezi unde se duce, cu cine se întîlnește, tot ce face, numai fii atent să nu te observe!

Cu mîinile pînă-n coate în buzunarele pantalonilor și cu nelipsita-i țigară în colțul gurii, Turcu era cu ochii pe ei. În capul bulevardului, nu departe de liceul unde lucra el ca mecanic calorifierist, îi văzu cum își dădură mîna și cum se despart: Stoiculeț pe Calea Cîmpinei, în sus, spre Tribunal, Tatu la dreapta, spre Administrația financiară. Fochistul de locomotivă porni și el tot într-acolo, la fel de alene, cu pași tîrșiți.

Ce-l determinase pe Enache să-l suspecteze pe Dumitru Tatu? Pavel Zamfirescu, cel care ar fi trebuit să ajute la distrugerea vagoanelor de lîngă Gara de Sud, primise într-adevăr o altă însărcinare: nu să ajute direct la această acțiune, ci doar să-i urmărească de la distanță pe cei doi — pe Stoiculeț și pe Tatu — și, mai ales, să sesizeze tot ce era mai deosebit în legătură cu noul lor tovarăș, aceasta fiind doar prima sa verificare mai serioasă. Șoferul, de la postul său de observație, îi văzuse pe cei doi cum se apropie de vagoane, cum constată și ei că nu mai e nimic de făcut, și cum, după un timp, se despart. Pavel îl lăsă pe Stoiculeț și luă urma celuilalt. Tatu, șontîc, dar tare grăbit, intră în oraș, se îndreptă spre centru și, după ce stătu cîteva clipe locului, nedumerit parcă, porni cu aceeași grabă pe strada Rudului, pierind într-o casă. Cine să locuiască oare acolo ? se întrebă șoferul intrigat, că din spusele lui Enache știa că mecanicul cel șchiop era chiriașul unei băbuțe, în alt cartier al orașului.

După nici un sfert de oră Tatu părăsi casa și plecă mai departe, poate spre locuința sa. Pavel Zamfirescu stătu o clipă în loc, nehotărît, apoi reveni în preajma casei unde intrase mecanicul. Trecu într-o doară prin fața casei, de vreo două ori, pînă ce dintr-o curte alăturată ieși o fetiță de 10—11 ani :

— Spune-mi, te rog, o opri șoferul, colo — și arătă spre casă — locuiește domnul Ghinea Nicolaie, croitorul ?

— Nu domnule, acolo locuiește domnul Balaban de la Unirea.

— Atunci domnul Ghinea unde o fi locuind ?

— Nu știu, domnule. N-am auzit de acest nume pe aici, pe strada noastră, și fata săltă din umeri.

— Cred că am încurcat adresa. Oricum, îți mulțumesc.

— N-aveți pentru ce, domnule !

— Cum ai zis, Balaban ?! tresări Enache, cîteva minute mai tîrziu.

— Întocmai ! Clar : Balaban de la Unirea, așa mi-a spus fetița.

— Știi cine-i ăsta ?

— De unde să știu ?!

— Ăsta-i maistrul de la Unirea, cel care l-a bănuit atunci — știi cînd ! — pe Ionică Păsărin cu... povestea cu sacii de ciment !

— De, asta parcă nu miroase a bine.

— Cam la fel gîndesc și eu. Ce prietenie să existe între Balaban și acest mecanic? E drept, îi e șef, totuși... și dacă zici că a stat așa de puțin, nu înseamnă că i-a comunicat ceva? Și de ce tocmai acum, după eșuarea încercării de distrugere a celor cîteva vagoane? Trebuie urmărit pas cu pas. Și, pînă una alta, atenție!

Dacă Pavel Zamfirescu, după ce Tatu părăsise locuința lui Balaban, ar fi rămas pe loc, să supravegheze locuința maistrului, în loc să se fi dus să-l caute pe Enache, ar fi fost mai cîștigat. L-ar fi văzut pe Balaban, cum după cîteva minute pleacă și el de acasă, spre centru, și cum — cu ochii în patru — intră în clădirea Siguranței.

Și din nou întîmplarea nu fu de partea lor. Dacă Petre Turcu, în loc să se fi luat după Tatu, cînd acesta se despărțise de Stoiculeț în capul bulevardului, l-ar fi urmărit pe rafinor, ar fi sesizat lucruri mai importante. Așa, a trebuit să intre după mecanic într-o cîrciumă și să stea la o masă în apropierea acestuia pînă seara tîrziu, cînd Tatu plecă acasă.

Stoiculeț, îndată ce se despărți de Tatu, porni în sus, pe Calea Cîmpinei, și cu nasul tot prin vitrine, ajunse în apropierea farmaciei din colțul străzii Vlad Țepeș. Stătu o clipă locului, să mai controleze încă o dată dacă e sau nu urmărit, apoi se înapoie pe același drum. La șase jumătate, cînd începuse să se întunece, trecu din nou prin fața ceasornicăriei „Ora fixă“, în vitrina căreia privea Titus Mărcuș.

— Să mergem în grădină! îi șopti Stoiculeț, îndreptîndu-se spre parcul din centrul orașului, dintre Calea Cîmpinei și strada Franceză.

Rafinorul intră primul pe aleile grădinii. Căută o bancă mai singuratică, se așeză și, după cîteva clipe, veni și profesorul. Nu prea departe de ei, în umbra unor tufișuri de păducel, doi indivizi — agenții lui Ștefanache — erau numai ochi și urechi. Tot ei, încă de cum Stoiculeț se despărțise de Tatu, îi luaseră urma, și cînd rafinorul se apropiase de „Ora fixă“, unul dintre ei se suise pe scările Tribunalului, de unde se vedea bine o anumită parte din Calea Cîmpinei. Celălalt se ținea și el pe-aproape.

Al treilea, comisarul care o împărțea pe Kety cu Balaban, aștepta în Buickul cunoscut, pe o stradă din apropiere.

După ce Stoiculeț îi dădu profesorului schița pe care erau trasate calea ferată, vagoanele și împrejurimile instalațiilor unde urmau să fie încărcate cu benzină superioară cisternele ce trebuiau să plece pe front, mai stătură cîteva minute de vorbă.

— Spune-mi, zise Mărcuș, n-ai observat nimic deosebit la Tatu ?

— Nu. Pare binevoitor, destul de priceput în „treburi de-ale noastre“, e foarte pornit contra „ăstora“, însă...

— Ce, ce „însă“ ? De ce te-ai oprit ?

— Mă gîndesc că de cînd am auzit că aseară a fost în casa lui Balaban, parcă și mie mi se pare nu știu cum felul său de a fi : prea face pe zelosul, prea îi înjură pe nemți, pe Antonescu. E parcă ceva care... scîrțîie, care dă de bănuit.

Primul care părăsise grădina fusese Stoiculeț. După cîteva minute îl urmă Mărcuș. Și unul și altul cu ochii în patru. Rafinorul stătea departe, profesorul aproape. Norocul și nenorocul fiecăruia : de acolo și pînă unde locuia, aproape de bariera Găgeni, Stoiculeț avusese cum să-și dea seama că e urmărit ; Mărcuș însă nu. Agentul, cum îl văzu că intră în curtea îngustă, cu două rînduri de case, se înapoie în grabă, cîteva zeci de metri, pînă după colțul primei străzi unde aștepta comisarul în Buickul Siguranței.

— Domnule comisar, a intrat la numărul nouă ! Ce facem, îl umflăm ?

— Încă nu ! Să vedem ce spune șeful. Continuați supravegherea casei !

Lui Stoiculeț i se tot părea că cineva se ține de urma sa. Se uită de mai multe ori înapoi, dar nu văzu nimic deosebit. E drept, era și tare întuneric. Dînd colțul unei străzi, se opri, o secundă, apoi intră repede într-o curte alăturată. După cîteva clipe parcă zări o umbră : un bărbat încălțat cu pantofi cu talpa de cauciuc, probabil, că nu făcea nici cel mai mic zgomot. Necunoscutul se opri locului, derutat, la cîțiva pași de curtea în care sta ascuns rafinorul. Stoiculeț nu mai avea nici o îndoială : era urmărit. Prea părea agitat bărbatul cu tălpi de cauciuc. Agentul — căci ce altceva putea fi ? mai stătu cîteva clipe nemișcat, pîndind, și, gîndind probabil că cel urmărit își continuase drumul în direcția inițială, grăbi pasul, aproape fugind.

Rafinorul, cum îl văzu îndepărtîndu-se, ieși în stradă și grăbi pe același drum pe care venise, pierzîndu-se în întunericul străzilor. Intenționa să-și continue drumul pe o rută ocolită, dar deodată își aminti de Titus Mărcuș. Dacă o fi fost și el urmărit ?

Mai mult în fugă se îndreptă spre Halele centrale, spre străduța unde locuia profesorul. Ajungînd în dreptul curții cu numărul 9, trecu nepăsător mai departe, fără să observe ceva deosebit. Abia cînd vru să treacă pentru a doua oară simți, mai mult decît zări, umbra pitulată la adăpostul unui intrînd al curții vecine. Într-o singură clipă trebuia să decidă asupra celor ce avea de făcut : să intre în curte, riscînd să atragă atenția agentului, sau — cel mai bine — să meargă nepăsător pînă la capătul străzii, acolo să facă un mic ocol și să ajungă astfel în grădina ce răspundea în fundul curții de la numărul 9 ? Socotind că ultima alternativă e cea mai potrivită, Stoiculeț trecu grăbit pe lîngă agentul ce pîndea în umbră și se îndreptă spre grădina vecinului.

La cea de a patra posibilitate, cea mai potrivită și mai sigură, rafinorul nu se gîndise : să scoată pistolul și să tragă fără milă în dușmanul ascuns în noapte. Apoi, împreună cu Mărcuș, să fugă. Așa, pînă să ocolească acel grup de case și să nimerească grădina vecină cu curtea profesorului, două turisme încărcate cu agenți se și opriră în fața casei cu numărul 9. Agenții săriră gardul și se împrăștiară care-ncotro, prin întreaga curte, atenți să nu se strecoare careva prin lanțul lor. Stoiculeț, de după gard, n-avea cum să intervină. Numărul agenților era prea mare. Și, la fel cum privise în urmă cu aproape un an la arestarea Rădiței și a lui Mihai, la fel și acum fu nevoit să treacă prin aceleași chinuri sufletești, amplificate la gîndul că el fusese cel care se încrezuse cel mai mult în Dumitru Tatu.

Șeful Siguranței jubila. Era sigur că pusese mîna pe un comunist de frunte, pe unul dintre conducătorii, dacă nu chiar pe șeful celor ce acționau în „regiunea lui“ în regiunea unde era mai mare el, Ștefanache, inspector și — desigur ! — viitor inspector-șef în Direcție. Regreta nespus că nu-l putuse aresta și pe „ăla“ cu care „ăsta“ se întîlnise și de la care primise planul căilor ferate și al instalațiilor din preajma rafinăriei Unirea. Era însă mulțumit și cu atît. Nu avea nici cea mai mică îndoială că vor urma la rînd și ceilalți, „complicii arestatului“. Nerăbdător să afle mai repede ce îl interesa, se hotărî să înceapă cercetările îndată, să nu amîne nimic pentru a doua zi. Dacă toarnă ăsta adresele complicilor, pînă dimineață îi umflă pe toți, socoti Ștefanache privind sigur de sine la arestatul din fața sa.

Titus Mărcuș era însă deosebit de calm, așa cum nici n-ar fi putut să-și închipuie cu cîteva ore în urmă că ar fi dacă s-ar trezi într-o astfel de situație. Știa ce-l așteaptă și mai știa că „ai lui“ n-o să poată face mai nimic pentru el în faza preliminară a cercetărilor, cît va fi în mîinile călăilor. Se necăjea cel mai rău de altceva, nu de cîte îl așteptau de acum și pînă cine știe cînd : nu putea să-și alunge din fața ochilor scena de acasă, după ce agenții îi prinseseră cătușele, cînd din camera Magdei se auzea disperarea fetelor și a mamei.

— Stați jos, domnule profesor, îl invită șeful Siguranței, un bărbat frumos, bine îmbrăcat, chiar elegant, de vreo 35 de ani, voinic și impozant, nu ca Mărcuș, mărunt, cu umeri înguști, nebărbierit de cîteva zile, cu pomeții obrajilor ieșiți în afară.

— Mulțumesc.

— Fumați ? Poftiți ! și Ștefanache îi întinse pachetul cu țigări.

— Nu, mulțumesc, nu fumez, refuză profesorul.

Interogatoriul a început „ca între intelectuali“.

— Să discutăm ca doi intelectuali ce sîntem ; Sper că sînteți de acord ?

— Vă ascult.

— În cazul acesta, spuneți-mi : nu-i preferabil să avem amîndoi o discuție amicală, așa, ca de la om la om ? Să punem pe primul plan interesele noastre, și nu pe-ale altora? Viața e scurtă, de ce să nu profităm din plin de ea?

În prima jumătate de oră s-a uzitat de „dumneavoastră“, în următoarea jumătate de „dumneata“, iar apoi de „tu“ și „mă“, cu copletări: „mă, banditule“, „mă, te calc în picioare“, „mă, te dau pe mîna lui Zanea“. Și l-a dat pe mîna Curții Marțiale, cîteva săptămîni mai tîrziu.

În jumătatea de oră de discuții cînd s-a folosit de „dumneata“, Ștefanache și-a exprimat o intenție care, pentru prima dată, l-a făcut pe Titus Mărcuș să se înfioare.

— Poate că de pielea dumitale nu-ți pasă. Mă îndoiesc însă că o să rămîi la fel de... calm, cînd am să-ți fac favoarea de a te lăsa să asiști la anchetarea celor două puicuțe, Magda și Liliana, parcă așa le cheamă, nu? îngînă inspectorul după ce își aruncă ochii într-un carnet de notițe. Magda și Liliana! repetă tot el, privind la profesor cu o ironie căutată.

— Ce-ați spus? se înspăimîntă Mărcuș, simțind un nod în gît și o moleșeală nedorită trecîndu-i prin picioare.

— Exact ce-ai auzit.

— Dar...

— Dar? și inspectorul privi la arestat cu falsă surprindere.

— N-aveți dreptul să...

— Ei, n-am! Multe drepturi am eu, de care dumneata habar n-ai. Am destule. Și să-ți mai spun ceva, fiindcă-mi ești simpatic: oamenii mei sînt mai toți burlaci și-mi pare că s-au cam săturat de tîrfele de la Grand sau de la Unirea, și-s dornici, bieții de ei, de ceva... prospătură, pricepi?

— Așa ceva...

— N-am dreptul să fac, știu, și Ștefanache zîmbi strîmb. Dar am s-o fac, te asigur. De ce să nu se distreze și ei puțintel cu cele două surioare atît de tinere și de drăguțe? Oh, mai ales cea mică! Un mărgăritar rătăcit în marea asta de mocirlă în care înoată Ploieștiul! Eu sînt căsătorit și îmi iubesc soția, așa că probabil n-am s-o înșel tocmai în noaptea asta, dar ei...

Ştefanache îşi trase capul între umeri, după care îşi aprinse o ţigară, trăgînd absent cîteva fumuri.

— Spui adresele celorlalţi, numele şi adresa, atît, şi te fac scăpat de sub escortă, să nu te „achite“ ai dumitale considerîndu-te trădător. Îţi cer prea mult? Şi te salvezi pe dumneata, şi totodată le scapi şi pe cele două porumbiţe de batjocură şi ce-o să mai urmeze. Am pe „unu“ specialist în scobitori sub unghii şi ouă fierbinţi la subsuori. Acolo, poate şi în altă parte, şi inspectorul rînji semnificativ, privind satisfăcut la arestat. Ţin de asemenea să te avertizez, continuă Ştefanache cu glas tărăgănat, a lene sau mai degrabă a voită nepăsare, că faci o mare, o foarte mare eroare dacă mă confunzi cumva cu dobitocul de Vasile Pritoc. Spre deosebire de bruta aia eu ştiu cum să-l fac să vorbească pînă şi pe cel mai încăpăţînat dintre încăpăţînaţi.

— Nu mă îndoiesc, abia se auzi glasul profesorului.

— Sînt sincer, vezi. Atît de sincer, încît n-am să-ţi ascund că în afară de... ciomăgeala asta brută, specialitatea „băieţilor mei“, şi de care probabil tot n-ai să scapi dacă te încăpăţînezi să nu vorbeşti, noi cunoaştem şi aplicăm şi altfel de sisteme, mai rafinate, mai subtile, cînd se acţionează îndeosebi asupra creierului, asupra intelectului şi nu cu vîna de bou sau cravaşa. Nu încerc să le enumăr, că poate îţi sînt cunoscute, nu-i aşa, domnule profesor ?

— Într-o oarecare măsură.

— Perfect. Îmi pare bine că eşti în temă, continuă inspectorul privind batjocoritor. Altceva bănuiesc însă că nu ştii : felul cum aplicăm aceste subtilităţi psihice, tehnica lor, locurile vizate. Nu-i aşa că asta nu mai ştii ?! se bucură Ştefanache, rînjind sinistru.

Titus Mărcuş nu-i răspunse. Nu voia să sfideze şi nici să-l întărîte. Mai bine tace şi aşteaptă, să vadă pînă unde poate să meargă cu elucubraţiile lui.

— Aşa-i că ţi-am luat piuitul ? Ai băgat-o pe mînecă ! Şi să nu crezi cumva că pentru mine asta-i o distracţie grozav de plăcută, să fiu nevoit să mă transform dintr-un om fin şi manierat, cum îmi place să cred că sînt, într-un călău crud şi sîngeros. Nu. De fel sînt o fire paşnică şi domoală, dar de, meseria e meserie...

Discuțiile „amicale“ s-au prelungit pînă aproape de miezul nopții. Fără înjurături și fără pumni, doar cu amenințări sau, dimpotrivă, cu promisiuni. Funcții nevisate, bani, chiar și un loc călduț în diplomație, de parcă Ștefanache era titularul ministerului de externe.

Profesorul, nici el nu-și pierdea timpul. Nega, pe cît putea de convingător, că ar cunoaște numele „adevărat“ și domiciliul „complicilor“.

— Chiar de-aș vrea, nu v-aș putea ajuta, vorbi el. Întotdeauna ne întîlnim la locuri din timp stabilite. Ați văzut : într-un parc, pe o stradă aglomerată, într-o sală de cinema, în tren. Nici unul dintre noi nu cunoaște adresele celorlalți.

— Domnule profesor, domnule profesor ! Cum nu vrei dumneata să ne înțelegem omenește ? ! Cum mă obligi să trec la altfel de metode ca să te fac să vorbești ? !

Atunci sună telefonul. Ștefanache ridică receptorul. De „dincolo“ se auzi vocea unui bărbat, cam precipitat, dacă nu chiar emoționată, dar totuși foarte clară.

— Domnul inspector Ștefanache ?

— Da, eu sînt !

— Bună seara, domnule inspector ! Aș vrea să vă comunicăm următorul lucru : pe ceilalți i-am anunțat să dispară, să părăsească actualele adrese, așa că s-au răspîndit ca potîrnichile !

— Cine-i acolo, domnule ? Despre ce vorbești ? !

— „Celălalt“ ! Cel care, după ce a scăpat de copoii dumneavoastră, s-a grăbit să-și anunțe tovarășii să-și schimbe domiciliul. Asta așa, ca măsură extremă de prevedere. Cel pe care l-ați înhățat nu cunoaște mare lucru, dar de, paza bună, domnule inspector...

Un sunet sec, și convorbirea luă sfîrșit.

Dacă Stoiculeț ar fi continuat să vorbească minute în șir, inspectorul tot n-ar fi reacționat în vreun fel, atît fusese de surprins de acest telefon neașteptat. Uimit, mai stătu cîteva clipe cu receptorul în mînă, apoi deodată îl trînti în furcă și se întorse către Mărcuș.

— Vă bateți joc de mine, *tovarășe* profesor ? Mă considerați imbecil ! fulgeră el către arestat.

— Dar nu știu despre ce vorbiți ? ! se miră sincer arestatul.

— Nu știi, hă ? Nu știi nici adresele celorlalți bandiți, dar ăsta — și șeful Siguranței arătă cu mîna spre telefon — cum de le știe ? Cum de i-a putut anunța pe ceilalți complici să dispară ? Spune, domnule profesor, că te mănînc de viu ! și Ștefanache lovi cu pumnul în geamul de pe birou. Spune, că de nu, te calc în picioare !

Abia atunci se făcu lumină în capul lui Titus. Zîmbi, în sinea lui, se gîndi o clipă la tovarășii săi de-afară care, desigur, se zbuciumă mai mult decît el, apoi, foarte liniștit privi la inspectorul dezlănțuit :

— E și firesc, domnule inspector, ca unul ca mine să nu cunoască adresele celorlalți. Eu sînt doar un simpatizant al stîngii, pe cînd cel pe care l-ați văzut că s-a întîlnit cu mine e conducător, e șef, minți el, nu fără o anume socoteală.

— Cum, tresări Ștefanache, ăla care lucrează la „Unirea“ ca rafinor, ăla-i șeful vostru ? Ăla care voia să arunce în aer vagoanele germane ? !

— El, de ce vă mirați ?

Stoiculeț, cu mîinile încleștate de șipcile gardului, stătea pitulat și privea neputincios la toată tragedia de dincolo, din curtea celui ce fusese arestat. Alături, cîteva tufe de verdeață. Întinse mîna, frînse o frunză și o frămîntă între degete. Un miros puternic îi gîdilă nările făcîndu-l să întoarcă privirea spre pămîntul roditor.

În curte, după plecarea agenților, începuse să se facă din nou liniște. Mama profesorului continua să plîngă, dar plîngea în cămăruța ei, alături de surorile celui arestat. Ceilalți, și ei, se zbuciumau și nu puteau să creadă că au rămas mai puțini. Restul locatarilor, care nu le erau rude, stăteau tăcuți, îngîndurați, speriați.

Pe același drum pe care venise, Stoiculeț părăsi grădina unde ar fi trebuit să sosească cu cîteva minute mai devreme, și plecă grăbit spre locuința lui Pavel Zamfirescu. În cîteva cuvinte îi spuse șoferului tot ce se întîmplase. Acesta îl mai întrebă cîteva amănunte, apoi rămase pe gînduri. Își aminti de cele două surori mai mici ale profesorului. Ştia că agenţii lui Ştefanache sînt sîngeroşi şi cruzi, adevărate bestii ce nu se dau în lături de la nici o ticăloşie.

Lăsîndu-l pe Stoiculeţ singur, trecu în camera alăturată şi reveni după cîteva clipe însoţit de fiica sa Silvia, salariata farmacistului Baldovin. Fata tocmai voia să se culce, cînd intră tatăl ei.

— Silvia, tu cunoşti surorile cele mici ale profesorului Titus Mărcuş, pe Magda şi pe Liliana ?

— Da, pe Magda. Am fost colege, era cu un an mai mică decît mine.

— Uite, fratele lor, profesorul, a fost arestat.

— Arestat ? ! tresări Silvia pătrunsă de un fior. Cînd ?

— Adineauri, acum vreo... şi Pavel privi la Stoiculeţ.

— O oră, o oră şi ceva, îl completă rafinorul, că nici el nu ştia bine cît stătuse acolo, lîngă tufele de leuştean.

— Dar cum, cum s-a întîmplat ? ! întrebă tot ea, amintindu-şi cum arăta Rădiţa la o săptămînă după ce scăpase „de acolo“, din beciurile unde acum era închis „el“.

— Cum ? Cum se-ntîmplă cînd îşi bagă dracu coada ! O să-ţi spun mai tîrziu. Urgent de tot trebuie scoase de acolo cele două fete. Nu trebuie lăsate să ajungă şi ele pe mîna agenţilor. Le-ar nenoroci. Şi m-am gîndit la tine, să te duci tu să le explici situaţia, să le faci să înţeleagă — şi nu atît pe ele, cît mai ales pe părinţi — că nu e deloc indicat să locuiască în continuare în casa cunoscută Siguranţei. Doar cîteva zile, pînă vom vedea cum evoluează lucrurile. Dealtfel, am să te însoţesc şi eu, aşteptîndu-te prin apropiere. Din cît a putut să-şi dea seama Stoiculeţ, se pare că n-au postat agenţi în preajma locuinţei. Pe drum îţi spun eu mai multe, ce trebuie să le explici bătrînilor.

— Iar eu ce să fac ? întrebă Stoiculeţ. Să stau aşa...

— Rămîi deocamdată aici. Întinde-te pe canapeaua de colo şi odihneşte-te. Zilele astea vom avea de lucru !

— Să nu merg şi eu ? insistă cel care cu cîteva ore în urmă terminase definitiv cu meseria de rafinor, meserie care îi era dragă şi la care se pricepea ca nimeni altul.

— Nu ! îi răspunse hotărît Zamfirescu. Cîteva zile cît mai puțin pe străzi. Nu uita că te cunoaște și animalul ăla șchiop, Dumitru Tatu, sau cum dracu-l cheamă. Te cunoaște el, te cunoaște Balaban, poate şi alții, așa că așteaptă-mă aici.

După plecarea celor doi, Stoiculeț vru, mai la început, să asculte de sfatul șoferului și să încerce să doarmă, dar gîndurile nu-i dădeau pace. Nu putea să-și scoată din cap că tot ceea ce se întîmplase era din vina lui, că el fusese cel care se încrezuse în acel fariseu, că nu curmase cu Tatu orice legătură îndată ce aflase că fusese în casa lui Balaban.

Minutele treceau, se scursese aproape o oră de cînd rămăsese singur, cînd Radu Stoiculeț se furișă în noapte și, cu pași grăbiți, porni în căutarea unui telefon.

II

ZIUA ERA TOATĂ numai soare încă din primele ore ale dimineții. Cald, ca în mai, deși martie era într-a doua jumătate. Mugurii erau gata să facă ochi, flori și frunze, vrăbiile ciripeau nepăsătoare pe sub streșini, locuitorii orașului zîmbeau seninului, încercînd să uite că trăiau totuși vremuri de război. Doar Zanea, comandantul Curții Marțiale, rămăsese același : grav, plin de sine și sigur de puterea cu care fusese investit de orînduirea acelor timpuri. Cu pași apăsați și fermi trecu absent pe lîngă ostașul care păzea intrarea principală a „Curții“ și dispăru pe ușa deschisă ca de un resort automat de plutonierul-adjutant Gică Toroipan, omul său de încredere.

— Noroc, mă ! aruncă din mers înaltul magistrat.

— Să trăiți, domn' colonel !

— Şi dacă trăiesc, ce, trăiesc pe banii tăi ?! găsi Zanea cu cale să facă o glumă. — Ceva noutăți ?

— Destule, destule, domnule colonel !

Fără să mai arunce cuiva vreo privire, că se mai învîrteau cîțiva pe-acolo, de-ai lui, de la Curte, Zanea porni mai departe, grăbit, urmat ca un cățeluș de Toroipan. Adjutantul, mărunțel și îndesat, se rostogoli după colonel, avînd grijă să închidă ușa în urma lor și, pentru că așa era obiceiul statornicit ca o lege, să răsucească cheia în broască. Colonelul se lăsă greoi în fotoliul său obișnuit și-l invită și pe Toroipan să facă același lucru.

— Stai, mă, jos ! Și zi, ce-i nou ?

Adjutantul se așeză fără grabă, apoi își lungi picioarele încălțate cu cizme lustruite mai ceva decît pantofii magistratului și, lăsîndu-se pe spate, băgă o mînă în buzunarul de la piept al vestonului. De acolo scoase un carnet voluminos, cam soios și jerpelit. Trecuseră mai bine de doi ani de cînd Toroipan îndeplinea funcția de aghiotant neoficial al colonelului. Dosarele, registrele și ahiva Curții Marțiale ocupau mai multe încăperi. Rezumatul concis și precis al acestor hîrțoage se găsea în carnetul adjutantului.

Înzestrat cu un dezvoltat simț de observație, Toroipan sesizase, de cum îl zărise coborînd din mașină, că Zanea nu era în apele lui. Ajunsese să-și cunoască stăpînul, cum își cunoștea buzunarele.

De ce-o fi oare supărat ? se întrebă el gînditor, nu mai puțin îngrijorat, socotind că necazurile colonelului erau și necazurile lui.

— Hai, mă, zi ! mîrîi colonelul pierzîndu-și răbdarea. Ai amuțit ?

— Să încep cu știrile bune. Ne-au sosit...

— Ai și rele ?!

— Vreo două, nu cine știe ce.

— Hm ! abia îngînă Zanea, nu tocmai încîntat de felul cum începuse săptămîna, că erau într-o luni, acasă necazuri, și uite că și aici...

— Ne-au sosit, continuă Toroipan, două dosare clasa-ntîi : unul trimis de poliția noastră, de domnul Protopopescu, iar celălalt de la Buzău. În dosarul trimis de domnul Pompilică Protopopescu sînt implicați șase indivizi, toți grași, cu rude pricopsite. În celălalt dosar, doar unul dar bun, barosan, plin de parale. Pe deasupra am mai primit încă vreo șapte-opt dosare bunicele, de pe aici, de prin împrejurimi. Ciuguleală.

— Lasă-le p-astea, dă-le dracului! lătră cam enervat colonelul. Zi care sînt știrile rele, că de la o vreme tot d-astea am parte! se zborși el, așa după cum îi era firea, cînd zîmbitor, cînd încruntat.

— Nu te speria, nășicule, că nu-i cine știe ce. E vorba de paralele pe care trebuia ca să le încaseze Ghițescu de la ăla de alaltăieri, ăla cu furt pe camuflaj. I-a tras chiulul. N-avea nici bani și nici cocoșei, cum se lăuda. L-a apărat pe de-a moaca!

— Și-atunci? se revoltă Zanea.

— Sufletul maicii domnului! Promisiuni, că o să facă el rost, să dea mai întîi o lovitură, că-i trăznitor, știi. Auzi ce-l taie capul: s-așteptăm noi pînă mangleşte dumnealui ceva lovele!

— L-am achitat, mi se pare?

— Da, că ceva-ceva a dat el, dar mai are. Mai mult de jumătate.

— Mama lui de escroc!

— Să se ferească să mai ajungă vreodată pe mîna noastră. S-a aranjat „de moarte“!

Zanea rămase o clipă tăcut. Nu-i era atît de bani, cît de faptul că a fost pungășit. Se abținu însă, nu se înfurie, după obicei, ci doar se răsti la adjutant:

— Altceva?!

— Procurorul Vișoianu...

— Ce, ce-i cu ăsta?! tresări colonelul, că abia mai uitase de conflictul avut cu două sau trei săptămîni în urmă cu unul dintre procurori, poate om corect, poate mai degrabă invidios, că Zanea lua mai tot, iar ei, ceilalți membri ai completului, doar firimiturile.

— Bombănea ieri, continuă Toroipan, ieri după-masă, pe culoarul din fața arhivei, că la Curtea asta — astea-s vorbele lui! — „prea se face și se drege fără perdea“.

— Așaaa! șuieră Zanea.

— Cum mă vezi și cum te văd, nășicule. Vorbea cu maiorul Dragoș, fonfăitul, și-am tras și eu cu urechea. Ar trebui să-i facem vînt. Tulbură pacea și armonia Curții.

— O să vorbesc cu Cataramă. Tot am eu mîine ceva treburi la București.

— Pe front, la un tribunal de front, acolo i-ar sta bine !

— He ! Că dacă s-o duce combatant, îi cad galoanele, nu-i așa ? !

— A, ar fi și mai și. Să se-nvețe minte, hahalera !

— Altceva ?

— Altceva... n-ar mai fi cine știe ce. Cazuri obișnuite, destule : dezertări, loviri de superior, cîteva găinării, c-am d-astea. A ! și Toroipan tresări. Să nu uit. Ne-a trimis filfizonul de Ștefanache dosarul unui comunist de-aici, din oraș, unu... cum dracu-l cheamă ?

Toroipan privi într-un punct nedefinit, de parcă acolo ar fi scris Titus Mărcuș.

— Ei, și ? Ce-i cu el ? Oricum, bani tot n-are, și chiar dacă are, de la unul ca ăsta nu scoți nici cît s-o faci lată o noapte la Maxim-Zig-Zag. O să-i dau moartea, că în ultima vreme...

— Cum de-i uitai numele ? ! se necăji totuși adjutantul, el care era deosebit de mîndru de memoria sa. Știu că e profesor de istorie, că...

— Ce-ai zis, profesor ? fu rîndul lui Zanea să continue discuția.

— Profesor, de-aici din oraș. A ! Mi-am amintit : Mărcuș, Titus Mărcuș !

— Cum, mă, profesor ? !

— Profesor, nășicule, profesor. Și ce-i de mirare ? N-am mai judecat noi d-ăștia, d-ăștia cu carte ?

— Bine, mă, da de ce, mă, de ce mă, să se amestece un intelectual în politică d-asta roșie, de ce, mă ? își ieși din fire colonelul, săltîndu-se din scaun. Ce-i lipsea, mă, ce n-avea, ce moașă-sa-i trebuia lui politică d-asta ? Nu-i ajungea leafa ? De ce, mă, de ce nu s-a băgat atunci în politică d-asta de-a noastră, sănătoasă, s-ajungă primar, mă, prefect, deputat, mă, nu comunist, mă Gică, mă !

— De, nășicule, știu și eu ce nație de om o fi ? ! Poate că-l mînca ceafa.

— Ei, lasă, că o să-l scarpin eu, îl satur eu de tovărășie ! O să-i crească iarba de-un cot pe burtă. Să-mi arăți și mie dosarul !

— L-aduc îndată ! și adjunctul se și ridică.

— Nu, nu, lasă-l deocamdată. N-am chef acuma de dumnealui!

Toroipan fu gata să-l întrebe de ce „n-are chef“, dar se abținu. Și deodată, ca trăsnit din senin, colonelul izbucni în rîs, într-un hohot isteric, așa cum obișnuia el uneori. Zanea continua să rîdă ca un apucat, încît Toroipan se cam sperie și privi la magistrat cu altfel de ochi.

— Ce-ai belit ochii, mă?! fulgeră Zanea deodată. N-ai mai văzut om rîzînd?

— Ba da, dar...

— Dar ce?! Vorbește! că d-aia ai gură!

— Da, am văzut, da... se cam zăpăci adjutantul care, cu toată rubedenia și cîrdășia care îi unea, nu uita niciodată că el era un prăpădit de adjutant, pe cînd colonelul era cumnat cu generalul Cataramă, diriguitorul treburilor justiției militare.

— Fine dragă, rîd pentru că e de rîs, d-aia rîd. Mă gîndeam la mutra pe care o s-o facă prăpăditul tău de profesor, Mărcuș, parcă așa ai zis, nu?

— Da Titus Mărcuș.

— Cînd o fi să-și audă sentința: Curtea judecă și condamnă pe numitul Titus Mărcuș la moarte! Să-l vezi atunci!

În fața acestei explozii neașteptate de veselie, adjutantul prinse curaj și-i aminti colonelului de o promisiune mai veche: că o să-l ajute să obțină gradul de sublocotenent, visul lui de ani și ani. Zanea privi lung la el, de parcă atunci îl vedea pentru prima dată, apoi izbucni:

— Mă, eu ce promit, e lege! Auzi? Dar tu știi că pentru d-ăștia ca tine, pentru necombatanți, e greu, mă, cînd n-ai studii. Dar dacă ți-am promis, e bun promis și-ai să ajungi și ofițer. La ce-ți trebuie însă gradul ăsta, zău că nu știu!

— Eh, nu-i vorba de mine. Nevastă-mea, ea ține mai mult.

— Nevastă-ta! Neveste-ti să-i spui așa: că am zis eu, nașă-su, că tot țață o să rămînă chiar de-ar ajunge „madam general“! Auzi, mă?!

— Aud.

— Şi ce răspunzi, aşa, „aud“, de parcă ţi-au amorţit fălcile? Te-oi fi supărat că ţi-am făcut-o pe Aglaia ţaţă, hai?!

— Ba nu, nu, ce să mă supăr?!

— Chiar aşa, de ce să te superi? Ce, despre Laura mea am altă părere? Nu te uiţi: se împopoţonează ca o sorcovă şi-şi dă pe faţă cu jumătate din pomezile Parisului, şi ce iese din asta? Tot babă şi tot neam prost. A ta, cel puţin, e femeie de treabă, îşi vede de casa ei, nu te face de pomina lumii. Pe cînd a mea... şi colonelul, mormăi cîteva înjurături, întinse mîna după pachetul de ţigări.

— De ce, năşicule, ce-a mai făcut? Ceva în legătură cu Barac?

— Ce Barac?

— Să-mi spui, de-i vorba de ăsta, că poate-i cazul să-i mai amintesc de Sărata, de Crîngul-lui-Bot.

— Nu, fine, nu-i vorba de ţigan.

— Nu-i ţigan! sări Toroipan. E mai român ca mine, ţi-am mai spus doar, năşicule.

— Eu aşa-i zic, unde-i tuciuriu. Ţigan. Da nu-i vorba de el. Cel puţin aşa cred, că doar nu pe Barac o fi pus ochii, mărita-s-ar cu moartea! Că asta i-a mai rămas: să se despartă de mine şi să-l ia pe altul!

— Ce să facă?! tresări Toroipan, privind la colonel cu ochii lui de viezure, pe jumătate închişi.

— Ce-ai auzit. Mi-a spus Pompilică, chestorul, că-i spusese şi lui nevastă-sa, c-o ştii că-i prietenă intimă cu Laura. De aici a pornit toată povestea. După ce a băut mai mult decît îi lua pielea, şi-a dat drumul la gură. Din una din alta, a apucat să îngîne cum că are de gînd să divorţeze, să se mărite din nou, cu un bărbat fin şi manierat, că s-a săturat de mîrlani şi mitocani. Auzi, auzi, măi fine, auzi ce-o taie capul! Eu mîrlan şi mitocan! Eu, care...

— Nu se poate!

— Cum, mă, cum nu se poate?! Ce, eu îţi torn aicea baliverne?

— Cum să aibă năşica gînduri d-astea?! O fi avînd ea păcate cu duiumul, dar de la astea şi pînă a se ţicni de-a binelea, mai e, nășicule! Cine știe ce i-o fi spus chestoriței și ce-a ieșit pînă la urmă. Nu știi cum zboară vorba? Și Protopopeascăi îi cam place să umble cu intrigi.

— Ba nu! Ce intrigi? Că-mi pare că a și început să șterpelească de prin casă. Intrigi sînt astea?

În urmă cu cîțiva ani, un bun amic îl povățuise pe colonel să bage banii în tablouri semnate de mari maeștri ai picturii.

— E cea mai sigură investiție, îl asigurase amicul. Tablourile nu se devalorizează niciodată, ba, dimpotrivă, cu cît trece vremea, cu atît sînt mai de preț.

De atunci vila colonelului ajunsese muzeu. Mai cumpărate, cel mai adesea primite cadou sau confiscate de prin casele deportaților, tablourile se înșiruiau pe pereți, unele lîngă altele, pînă și prin holuri și coridoare. Iar un nud — o femeie în jur de 30 de ani — fusese spînzurat în baie, să privească femeia colonelului la femeia din tablou, cînd se bălăcea în bazinul de marmură roză, să viseze culcată în apa căldicică și ușor parfumată, că sînt amîndouă la fel: cea din tablou, în genul femeilor lui Rubens, și cea din bazin.

Bijuterii și aur, de asemeni, avea o mulțime. Cîte, care era valoarea lor, colonelul n-o știa cu exactitate. Știa doar că are destule, cam de atîtea zeci de milioane — milioane de război, dar totuși milioane — și că are și inele, și broșe, și cercei, și brățări, coliere sau pandantive, și-o mulțime de cocoșei și napoleoni. Mai știa de asemeni că cele mai de preț dintre bijuterii sînt încrustate cu tot soiul de pietre prețioase, unele mai strălucitoare decît altele. În casetele din masiva casă de bani, unde erau păstrate în vată ca pruncii născuți înainte de soroc, sclipeau în combinații amețitoare de culori albastrul safirului cu roșul rubinului, albul lucios al perlelor cu galbenul topazului, cel mai de preț fiind diamantele de transparența apei de izvor, șlefuite cu pricepere și migală de cine știe ce meșter din Amsterdam.

Restul averii magistratului nu se putea fura într-o noapte. Moșia și pădurea nu-i dădeau griji. Doar tablourile și bijuteriile. Cheia de la casa de bani era la el, dar avea și Laura o cheie. Tablourile, fără rame, se puteau face sul, și într-o valiză-două încăpeau cele mai de preț.

În birou se lăsase o clipă de liniște. Doar de afară, din curte, răzbăteau pînă la ei frînturi din strigătele santinelelor care mînau deținuții spre țarcul lor, lîngă zidul din fund, semn că se apropia ora de începere a proceselor. Lui Zanea însă nu-i era gîndul la procese. O să tot aibă timp să le judece și mai tîrziu. Toroipan, după ce mai întoarse o dată pe toate părțile noutățile aflate de la colonel, venise cu o propunere : să i se ia femeii cheia de la casa de bani. Așa ar fi salvate bijuteriile și aurul. Iar tablourile, cele mai de preț, să fie puse sub cheie.

— Și atunci... să mai divorțeze, de-i dă mîna.

Zanea, însă, avea motive serioase pentru care nu cuteza să se pună rău cu Laura. Femeia îl avea la mînă, și pe el și pe Toroipan și pe cei doi avocați, pe Nițu și Ghițescu.

— Că eu, ca un tont şi ca tot omul cinstit, am zis să n-am secrete față de nevastă-mea ! se căina el. Cap sec, de tîmpit ! și, într-un acces de deznădejde, trase un picior în ușa unui dulap înțesat de hîrțoage.

— Şi mai este și Cataramă la mijloc, mai puse paie pe foc și Toroipan.

— Păi da, este, n-ar mai fi ! Şi, știi, sîngele apă nu se face.

Mai apoi, ca într-o doară, adjutantul întrebă dacă bănuiește cine-i individul care i-a sucit capul femeii.

— Că așa, tam-nesam, nu i-ar fi trecut nășichii prin cap să-și strice căsnicia. Și dacă-l aflăm pe pezevenghi, poate că-i facem în vreun fel de petrecanie, să se sature, și-așa tăiem răul din rădăcină, nu ?

— Așa-i, dar nu-l știu, fine, nu-l știu ! De unde să-l știu ?

— N-o fi aviatorul ? Neamțul ăla înalt ? Că de la un timp... Mi-a spus Barac.

— Poate. Dracu știe !

— O să caut să-l montez pe Barac, să miroasă el cam cum stă chestia.

— N-ar fi rea ideea. Şi ţiganu nu-i prost. Dacă n-a mai fost solicitat în ultima vreme cu aceeaşi ardoare, poate că şi-o fi dat seama că s-au complicat treburile.

— Las' pe mine, năşicule, că dau eu de firul problemei. Dumneata nu-ţi face griji de-a surda, că toate or să se aranjeze cum e mai bine, ai să vezi. Problemă fără rezolvare nu există şi nici boală fără leac !

III

CÎT TIMP stătuse închis la Siguranţă, Titus Mărcuş nu avusese cum să primească vreo veste de la tovarăşii săi. Fiind însă mutat la închisoarea militară, situaţia se schimbase oarecum în bine. Garda închisorii era formată din ostaşi în termen sau concentraţi, cei mai mulţi fii de ţărani sau muncitori, şi numai cîţiva priveau cu ochi răi la comunişti : doar cei speriaţi de majuri şi ofiţeri, îndobitociţi de pumni şi nopţi de carceră.

Într-una din zile, unul dintre cei doi comandanţi de gardă ai închisorii — sergentul Zamfir Stănică — fu căutat de taică-su şi tras mai deoparte.

— Vezi, Zamfirică tată, vezi că zilele astea trebuie să fie adus la voi un om tare de treabă, un profesor de-al nostru, de-aici din oraş, un profesor de istorie, bănuit că-i comunist. Îl cheamă Titus Mărcuş, ţine minte : Titus Mărcuş. Cum vine, cum îmi dai de ştire, ai înţeles ?

— Da, tată, numai să vină...

Însoţit de doi agenţi, cu cătuşe la mîini, Mărcuş coborî din maşină şi se îndreptă spre cancelaria închisorii. Sergentul, recunoscînd maşina Siguranţei, intră îndată după el, făcîndu-şi ceva de lucru. Pe sub ochi, se uită de mai multe ori la noul „chiriaş", şi rămase convins că nu era cel despre care îi vorbise taică-su. Aşa cum arăta — slab, neras, cu părul pieptănat cu degetele şi cu pantalonii în vine, cureaua fiindu-i luată, la fel şi şireturile de la pantofi, să nu se spînzure ! — doar a profesor nu aducea. Auzindu-i însă numele, tresări.

După întocmirea formelor de încarcerare, arestatul fu închis într-o celulă, singur, izolat de ceilalți deținuți militari sau de drept comun.

Alături, la cîțiva pași, un alt deținut, la fel de singuratic, Barac Ion. Cu ei santinelele n-aveau voie să schimbe nici o vorbă. Le întindeau pe vizetă castronul cu ciorbă, o feliuță de pîine sau de mămăligă, o sticlă de apă, și-atît.

Barac fusese încarcerat în ziua cînd se considera mai fericit ca oricînd și cu un rost în viață. De ce fusese arestat, nu știa nici el exact. Pentru dezertare, îi spuseseră jandarmii, deși alta era cauza, cunoscută doar de cîțiva, dezertarea urmînd să motiveze doar sentința. Vorbise ceva, cuiva, și auzise Zanea. Adică, într-o seară, amețit de băutură, se spovedise unei tîrfe care, ca atîtea altele, era informatoarea poliției. Așa a aflat Pompilică Protopopescu, chestorul, și de la el Zanea.

Sătul de rolul jucat în casa înaltului magistrat militar, și mai ales scîrbit de insistențele Laurei Zanea, căuta cu lumînarea o evadare, să scape, să fugă, să nu mai audă de vila colonelului. Așa ajunse, după cîteva luni de împleticeală, să se tînguiască femeii ce vindea dragoste cu ora, socotită suflet ales, ajunsă printr-o întîmplare nenorocită la bordel, cînd Nuța Răducanu, tînără și încă frumușică, își părăsise casa și bărbatul, om la locul lui, „ca să cunoască viața de oraș“. La început, cîteva luni, făcuse clandestin trotuarul, alături de o prietenă „mai cu experiență“, pînă ce fu luată la ochi de poliție, căci n-aveau „condicuță“, ca să ajungă apoi, prin intervenția acelorași agenți și comisari, pensionara unui cunoscut bordel din oraș.

Ascultînd destăinuirile lui Barac, într-o dimineață, cînd de fel era mai puțin solicitată de clienți, inventă și ea pe loc o poveste cu niște frați mai mici, orfani de tată și cu mama bolnavă de plămîni, jurînd că de n-ar fi ei, de mult s-ar fi tot dus, să nu mai audă de numele „lu tanti Clara“ — patroana — și s-ar fi angajat cu ziua — servitoare, spălătorească, orice — să scoată un ban, cît să-și țină zilele, că nu mai putea nici ea să rabde la nesfîrșit asaltul bărbaților dornici de amor plătit, că deseori o băteau gîndurile să înghită sodă caustică, cum făcuse alta, în urmă cu trei săptămîni, însă se gîndea la cei de-acasă, că ar muri de foame fără ajutorul ei. Barac, cu ochii la fața ei de madonă, o compătimi sincer și-i promise tot ajutorul său, iar a doua zi — că de la o vreme o vizita în fiecare dimineață — îi propuse să părăsească bordelul și să se mărite cu el.

— Am ceva bani puși deoparte și pot să mai fac rost și de alții. O să stăm la mătuşa ta de la Telega, de care mi-ai vorbit acu cîteva zile, care zici că n-are copii și te iubește. Doar pînă se mai limpezesc vremurile, că nici războiul ăsta n-o să țină o veșnicie, trebuie să se termine !

După o clipă de derută, Nuța Răducanu îi sări de gît, fericită, privindu-l cu ochi de cadînă credincioasă, iar mai apoi, din una în alta, îi vorbi necăjită despre niște datorii — închipuite — și căpătă pe loc promisiunea că o să primească după cîteva ore — cît să dea o fugă pînă acasă — banii necesari achitării datoriilor. Iar cînd tîrziu, în noapte, după încetarea activității cotidiene, veni la ea să doarmă unul dintre agenții poliției, „peștele“ ei oficial — că nu era prostituată să nu aibă un „protector“, o lepădătură care le bătea și le lua banii — îi vorbi acestuia despre propunerea de măritiș, amintind și despre ce aflase că se petrecea în casa comandantului Curţii Marţiale, dîndu-i o mulțime de amănunte colorate din belșug cu picanterii decoltate, să aibă agentul ce sporovăi a doua zi superiorului său, chestorul, amicul lui Zanea.

— Auzi, Cristache, auzi ce discută orașul despre casa ta !

Cînd să scoată pistolul și să tragă în nemernicul care cutezase să-i defăimeze nevasta, cel incriminat nu mai era de găsit. O ștersese. Își făcuse valizele, luînd și cîteva bijuterii de-ale Laurei, și fugise la hotel.

— Haide, Nuța, haide că am bani, am și ceva bijuterii, am haine, am de toate ! Haide, în oraş nu vreau să rămînem !

Tîrfa, luată repede, se zăpăci. Unde să se ducă ? Să zică „nu“, pierdea banii — și bănuia că are destui — pierdea și bijuteriile, le zărise și-i plăceau. Să se ducă la mătușă-sa de la Telega, sora maică-si? Ce să facă acolo, ce-o să-i spună și cum să lase camera goală? Ce-o să zică tanti Clara? Mai era și agentul de poliție la mijloc, protectorul și amantul de inimă, bărbatul ei. Nu, nu putea să plece așa, de capul ei, legată de un prostănac de dezertor!

Soluția salvatoare îi veni în clipa următoare. Va pleca cu el pentru o zi-două, pînă pune mîna pe ce-a manglit dumnealui de la cucoana colonelului. De haram a fost, de haram să se ducă.

Sergentul Zamfir Stănică, după ce văzuse unde a fost închis deținutul despre care îi vorbise taică-su, intră în corpul de gardă și scrise cîteva cuvinte pe un colț de hîrtie: „Azi află ai dumitale că ești aici", după care luă din sacul cu merinde cîțiva biscuiți cazoni, tari ca piatra, și o bucată de pîine neagră, și ascunse bunătățile prin buzunare. Cu ochii la santinela care patrula în apropiere, se strecură în încăperea celulelor, oprindu-se în dreptul ușii cu numărul opt. Cu grabă și atent să simtă pasul ce s-ar apropia, deschise vizeta și lăsă să cadă în interior biletul, biscuiții și pîinea, șoptind cu voce înăbușită:

— Vezi de bilet! Citește-l și înghite-l!

În clipa următoare dispăru tot așa cum venise, iar după o jumătate de oră părăsi incinta închisorii plecînd spre casa părintească.

IV

COMISARUL BUSUIOC, spaima hoților, cel care îl arestase în două rînduri pe Florică Florescu, asul „gurilor de lup", fusese însărcinat cu arestarea lui Barac. Primele cercetări, cum era și firesc, le făcu la „locul de muncă" al fetei, bordelul gospodărit de tanti Clara. Patroana, deși găsise biletul lăsat de fată — care o anunța că „pleacă în provincie pentru două-trei zile" — socotea că a pierdut-o definitiv, că și-a găsit „pe unu“ și-a plecat după el, cum se mai întîmpla uneori cu cele tinere, mai căutate de bărbați. De aceea, cînd Busuioc îi ceru oarecari informații, codoașa se gudura toată pe lîngă el, deosebit de amabilă, iar la plecare îl mai imploră încă o dată să facă ce-o ști și să i-o aducă înapoi.

— Era steaua hotelului, domnule comisar!

— Ți-o aduc, madam Clara, ți-o aduc, îi promise comisarul cam într-o doară, că nu fata îl interesa pe el.

— Am primit-o goală-pușcă și slabă ca o pisică, domnule Busuioc, și-am îmbrăcat-o ca pe o prințesă! Dacă mi-o aduci, uite, poți să vii la mine cînd poftești, la orice oră, fără să te coste un ban! Și-ai să fii servit ca un pașă, domnule comisar, ca un pașă!

Și pentru că i se părea că Busuioc nu se arăta suficient de interesat de „sacrificiile“ ei, îl trase mai deoparte, deși n-avea cine s-o audă:

— Îmi datorează niște bani — mințea — atîți și atîți. Toți sînt ai dumitale, pentru oboseală. Și cum îmi pică „una nouă“, pe mata te chem să-i faci safteaua. Ești mulțumit, domnule comisar?

— Sînt, madam Clara, sînt. Ti-o aduc, nici o grijă, dar vezi, și dumneata să te ții de promisiune!

— Vai, domnule Busuioc, parol, ce naiba! Sînt femeie de caracter, se poate?! Unde am ajunge dacă noi, ăștia, oameni dă afaceri, n-am avea cuvînt?!

Pentru comisarul Busuioc fusese floare la ureche să dea de urma celor doi fugari: de la tanti Clara anumite informații, de la mama fetei adresele rudelor, de la birjarul care îi dusese la gară, ce știa, de la casierul gării destinația biletelor cumpărate de Barac.

În zorii dimineții următoare, șase jandarmi înconjurară casa mătușii din Telega. În apropiere, într-o mașină închisă, stăteau ascunși Busuioc, Toroipan și un agent, „peștele“. Barac, trezit din somn de lovituri de pat de armă, în primul moment vru să fugă. Nu avea însă nici cum și nici pe unde. Și ușa și ferestrele erau păzite.

— Am bilet de voie! protestă el.

— Să-l vedem.

— Poftim !

— Bilet de voie ! Poate că-i bun, poate că-i fals. Cine ne-a informat pe noi că lelea Nastasia adăpostește un dezertor, e un om serios, d-aici din comună, așa că de, pe cine să credem ? Mergi cu noi și, dacă ai dreptate, ai, dacă nu, pușcăria te mănîncă !

Barac se resemnă. Își blestemă soarta și se pregătea de plecare. Abia cînd simți că jandarmii vor s-o ridice și pe Nuța Răducanu, protestă cu vehemență.

— Ce-aveți cu ea ?! Ea are acte în regulă, e civilă, nu-i ca mine, e stăpînă pe ce face ! aproape că răcni el la cel mai mare în grad dintre jandarmi, plutonierul din sat, care încurcase ordinele lui Busuioc : să-l aresteze pe Barac, să-l pornească la Ploiești, și abia apoi „s-o umfle“ și pe fată.

— Bine, bine, pe ea n-o luăm, ai dreptate, reveni plutonierul asupra ordinului inițial. Lăsați-o, mă, în pace ! se răsti el la jandarmii ce pregăteau a doua pereche de cătușe, cu ochii în decolteul fetei. Luați-l doar pe dumnealui !

După o oră de la arestare, Ion Barac intră pe poarta închisorii militare, unde mai fusese musafir trecător cu aproape un an în urmă. Necăjit și dezorientat, încercă din nou să protesteze, susţinînd cu tărie că biletul de voie nu-i fals, dar n-avea cine să-l audă. Ceru să vorbească cu careva mai mare în grad, însă se alese cu o înjurătură și cu sfatul să aibă răbdare.

— Băgați-l în celula numărul doi ! ordonă comandantul închisorii cînd află despre cine este vorba. Regim sever, special ! mai adăugă el.

După două zile și tot atîtea nopți, într-unul din dormitoarele regimentului vecin cu închisoarea militară intră ofițerul de serviciu. Acesta răsuci comutatorul, făcu lumină și duse fluierul la gură :

— Echiparea și zece gradați la mine ! Executarea !

Același ofițer, cu chipiul pe ochi, mai somnoros decît ostașii, îi împărți în două : patru de-o parte, șase de alta. Cei din a doua grupă fură dați în primire unui locotenent înalt, cu cioc, fiul unui colonel, comandant de regiment.

Ion Barac era nerăbdător să fie chemat, să i se lămurească într-un fel situația. Dezertor, a doua oară, nu era, cum îl acuzaseră jandarmii. Avea bilet de voie, semnat de Toroipan la începutul fiecărei luni. Iar de dezertarea veche uitase și el. Şi-atunci ?

Cînd se apropie cea de-a doua noapte se nelinişti şi mai mult. Începuse să simtă mai limpede că ceva-ceva nu e în regulă. Prea era ținut izolat, ca un ciumat, fără o vorbă lămuritoare, doar cu mîrîituri în loc de răspuns. Încercă încă o dată să vorbească cu santinela care patrula în sectorul celulelor. Trudă zadarnică. Şi i se făcuse și foame. Zeama lungă care i se da de două ori pe zi, un amestec de apă tulbure cu ceva cartofi, mai mult coji, cum era să-l sature, cînd el era învățat cu feluri multe, gătite de Maria bucătăreasa, cu pîine albă din belșug, cu vin, cu dulcețuri, cu bunătăți din care mînca însuși comandantul Curții Marțiale !

Cînd veni noaptea, beznă ca-n iad, își făcu socoteala că cel mai bun lucru pe care-l putea face era să încerce să doarmă, să uite de toate grijile și necazurile care căzuseră peste el ca un blestem. Și poate că a doua zi o să se rezolve într-un fel și situația lui.

Oftînd, se lungi pe patul de scînduri acoperit cu o rogojină roasă de zbuciumul altor necăjiți. Îi era frig. Atunci ridică gulerul hainei și se lăsă pe-o parte, cu o mînă sub cap, în loc de pernă. Încercă să adoarmă. Vrînd-nevrînd, îi trecu pe dinaintea ochilor toată viața sa. păcătoasă și fără bucurii, ajungînd și la corvoada nocturnă din vila colonelului, cînd se scîrbi singur. Apoi vina o dădu, toată, pe Laura, pe ea și pe colonel. S-au distrat cu el cît au poftit și acum...

Tremurînd de frig, sau poate de teamă, se încolăci ca un grivei și-și ascunse capul în haină, că își simțea urechile reci, de gheață. Se trezi în tropăiala unor bocanci. După o clipă de buimăceală sări în picioare. Simțise că se umblă la ușa celulei. Speriat, dar și cu o umbră de speranță în suflet, socoti că vin să-l elibereze, ca apoi să rămînă trăsnit ! În celulă intrară mai mulți : un subofițer, care făcu lumină, doi ostași și un preot. Ca prin vis auzi pe subofițer că-i spune ceva, apoi se trezi singur, cu preotul alături.

— Fiule, multe păcate face omul în vremelnica sa viață, toate însă sînt iertate prin sfînta spovedanie. Toți sîntem la fel de păcătoși în fața lui Dumnezeu. Împărăția cerului va fi a ta, acum și-n vecii vecilor. Îngenunchează, fiule, pentru spovedanie și sfînta împărtășanie.

— Ce, ce... ce să fac ?! De ce să îngenunchez ? Ce spovedanie ?!

— Fiule, trebuie să pleci curat și izbăvit de păcatele acestei lumi. Doar așa ai să găsești adevărata fericire și-ai să fii primit în împărăția cerului, acum și-n vecii vecilor, amin.

Preotul îl apăsă ușurel pe umeri și Barac se pomeni îngenuncheat. Abia cînd simți patrafirul pe cap, își dete seama de tot ce se întîmpla cu el și atunci zvîcni în picioare, înalt și masiv, pe lîngă slujitorul Domnului, subțirel și firav.

— Părinte, ce bazaconii faci aici cu mine ? Lasă-mă dracului în pace, că și așa sînt eu destul de necăjit ! Sînteți nebuni ?! Anunțați-l pe Zanea, pe domnul colonel Zanea ! Sînt șoferul...

— Liniștește-te, fiule, și ascultă cuvîntul Domnului.

— Du-te dracului, popă afurisit și nu mai cobi atîta ! urlă Barac înnebunit.

Subofițerul ce rămăsese dincolo de ușă, auzind scandalul, intră peste ei și-l scoaseră pe preot afară.

— Lasă-l, părinte. Nu vrea, nu vrea, să-i fie de bine !

După ce rămase din nou singur, Barac căzu pe marginea patului. Nu putea să creadă că cele ce se întîmplaseră erau aievea, că nu-i vorba de un vis urît.

Judecînd mai lucid își dădu seama că nu alesese procedeul cel mai nimerit față de preot. Trebuia să fi zis ca el și apoi să-l fi rugat să-l anunțe pe Toroipan.

Să se gîndească mai mult, nu mai avu cînd : se înapoiaseră ostașii, de data aceasta în frunte cu un ofițer, cel cu cioc.

— Pune-i cătușele, sergent ! ordonă locotenentul cu voce aspră, pătrunzătoare.

— De ce, domnu locotenent ?!

— Fiindcă ești transferat în altă parte.

— Unde ?

— La dracu ! La altă închisoare, unde vrei ?!

O clipă Barac fu gata să se opună, să se lupte cu cei din jur, dar renunță ; Erau prea mulți.

— Haide, sus în mașină !

Doi ostași îl ajutară să se salte în camioneta acoperită cu o prelată verde, și îndată mașina ieși pe poarta închisorii.

Mai într-o margine a pădurii copacii fuseseră doborîți în urmă cu cîțiva ani, cînd începuse pîrjolul, apoi ostașii unui regiment de infanterie ridicaseră cîteva metereze de pămînt bătătorit, să oprească din zbor plumbul gloanțelor rătăcite. Zece stîlpi de lemn, rotunjiți și fasonați de barda cioplitorului, găuriți și zdrențuiți acum de mușcătura gloanțelor, fuseseră îngropați în linie, la baza meterezelor. Cînd soldații aduși cu turma învățau să tragă la țintă, de stîlpi erau legate manechine asemeni omului ce trebuia ucis. Aceiași bulumaci ciuruiți ca o strecurătoare îi ținea însă cu brațe de frînghie și pe condamnații la moarte, să nu se prăbușească la pămînt, de groază, mai înainte de a trosni salva care-i mîntuia de zile.

O dată cu îngînarea nopții cu ziua, de stîlpul din dreapta fu legat Barac Ion, cu ochii acoperiți de o basma neagră, sărată de lacrimile altora. Se zbătuse din răsputeri, strigase, implorase iertare, ba o chemase și pe maică-sa în ajutor, degeaba însă. Preotul cel tinerel și firav era și el pe-acolo, speriat și necăjit. Încercase din nou să-l împărtășească, însă încă o dată fusese repezit și alungat. Barac, cu o privire de cîine turbat, refuzase de asemeni paharul cu alcool oferit de un subofițer, și abia-abia izbutiră să-l lege la ochi.

Orb și țintuit de stîlp, încercă să se amăgească închipuindu-și că visează același vis urît care ținea de două zile. Abia glasul pițigăiat și sonor al locotenentului cu cioc îl aduse la realitate și, printre fulgerarea gîndurilor, își aminti pentru o clipă de Nuța Răducanu : că dacă moare el, fata o să ajungă din nou la „tanti Clara“, unde o să fie terfelită și batjocorită seară de seară, pînă ce, obosită și îmbătrînită înainte de vreme, o să fie aruncată în stradă, nevoită să-și caute o altă „tanti“, mai puțin pretențioasă, cu clientelă mai de rînd, de-a mahalalelor. Şi după aceea...

— Plutooon, drepți ! La picior, arm' ! La umăăăr, arm' !

Și, în final, cuvîntul fără întoarcere, din trei litere doar :

— Foc !

Trăsnetul celor șase carabine se pierdu printre copacii înmuguriți, curmînd cîntecul păsărilor ce-și luaseră zborul care-ncotro, cît mai departe de răutatea oamenilor.

Capul condamnatului la moarte căzu moale, spre piept, și cel ce fusese Ion Barac rămase atîrnat de frînghia ce-i încingea pieptul.

— Dezlegați-l ! ordonă locotenentul. Apoi către medic : Ia vezi, doctore, a murit ?

Medicul se apropie, îngenunchie și-i luă mîna. Tresărind, privi la locotenent :

— N-a murit. Pulsul continuă să bată !

— Dobitocilor ! Iar ați tras în vînt ! se întoarse ofițerul, cu bărbuța zbîrlită, către plutonul de execuție. Din şase, cîţi l-ați nimerit ?! Unul sau doi ?!... Vă satur eu ; zece zile de carceră și cîte douăzeci și cinci de lovituri la fund, de fiecare ! Vă-nvăț eu minte, dumnezeii voștri de mîrlani ! strigă el la soldații încremeniți în poziția de drepți, cu arma la picior.

După ce își descărcă nervii, locotenentul întoarse privirea spre medic :

— Dă-te la o parte, doctore !

Grăbit, cu mișcări precipitate, scoase pistolul din toc. Ochi, și dădu lovitura de grație : două focuri, unul după altul, trase în ochiul drept. O zvîrcolire scurtă, spasmodică și se terminase cu Ion Barac.

Ras proaspăt, spilcuit și lustruit, Toroipan ciocăni și intră cîteva ore mai tîrziu în biroul lui Zanea, încuind ușa în urma sa.

— Nășicule, ce-a fost mai greu s-a făcut. Nici nu mă așteptam să iasă toate așa de bine. Lux de clasa-ntîi !

— Mă, n-o fi scăpat ceva, n-o fi vorbit ce nu trebuie?

— Nici un cuvînt! Nici o vorbuliță! Am stat de vorbă și cu tembelul ăla de popă. I-am spus, aproape plîngînd, că bagabondu îmi era nepot și-aș dori să știu care i-au fost ultimele gînduri, dacă și-a exprimat vreo dorință sau altceva deosebit.

— Și?

— Nimic. Iar de spovedanie, nici n-a vrut să audă. L-a dat dracului pe popă, l-a făcut cu ou şi oțet, un nebun și jumătate, nășicule! Sfinția-sa era foarte decepționată, de un așa nepot. N-a spus nimic mai compromițător decît: „Anunțaţi-l pe Zanea, pe domnul colonel Zanea! Sînt șoferul colonelului!“ Cam atît.

— Mai dă-l dracului. Bine că am scăpat de el, și vezi: altădată să caști bine ochii, să nu te mai încrezi în fitecine, că putea să ne facă de pomina lumii. Şi așa știu atîția, de povestea dintre el și Laura mea, că mai că-mi vine să-l rog pe Pompilică să ceară transferul agentului, să-l mute tocmai în fundul Moldovei.

— Așa... mai e și femeia. Nu ei i s-a spovedit mamelucul? Cine i-a spus agentului?

— Mămițica lor de bandiți! scrîșni colonelul. Uite, mă fine, uite, mă, cum poate să te facă de rîs un prăpădit de țigan! și-i trase o înjurătură.

— Țigan. Nu era țigan, nășicule, la dracu! și Toroipan dădu să plece, că timpul lui era întotdeauna drămuit cu socoteală.

— Stai, nu pleca, mai stai o clipă. I-am luat cheia!

— Ce cheie? se miră Toroipan, doar o clipă. A! Cheia de la casa de bani? Bravo, nășicule!

— Păi da, trebuia, că dacă a rămas și fără ăsta, să nu-i treacă prin cap s-o-ntindă cu neamțu. Poți să știi?

— Și n-a sărit în sus?!

— He, păi ce, știe? Am prins momentul cînd era la baie. Aseară, i-am șterpelit-o frumușel din poșetă. Acum, poftim, să divorțeze, de-i mai dă mîna! He-he-he!

Toroipan, văzîndu-l bine dispus, socoti că e momentul potrivit să-i ceară o învoire pentru a doua zi, cîteva ore, cît să întocmească niște acte de cumpărare „pentru o căsuță“.

— Iar mai cumperi una, mă ?! tresări colonelul, că abia trecuseră cîteva luni de cînd îl învoise pentru un motiv asemănător.

— Iar, nășicule, iar. De ce să țiu banii la ciorap ? Nu vezi cum își pierd valoarea ?

— Și ce căsuță-i asta, măi șmechere, de zici că abia ai făcut rost de bani ? întrebă colonelul privindu-l pătrunzător.

— Ei, căsuță ! Vorba vine. Vila lui Steriu, aia de pe bulevard.

— Te făcuși vecin cu mine ! Și care-i aia ? Pe ce stradă ? Chiar pe bulevard ?

— Aia din spatele foișorului în care cînta muzica militară.

— Care, mă ?

— Una cu etaj, din cărămidă roșie. Una cu mai multe turnuri și turnulețe, ca o geamie, cu niște nuduri de femei goale la intrarea principală, niște nimfe, că parcă așa le zice, nu ?

— Păi bine mă, ăla-i palat, nu vilă ! O știu. Mă, tu ești nebun ?! Și-ai avut atîția bani ? ploua colonelul cu întrebări.

— Am avut, de ce să n-am ?! Sînt econom !

— Și cîți bani te-a costat toată daravela asta ?!

— Nășicule, pentru dumneata, știi n-am secrete : douăzeci și două de milioane. Bani peșin.

— Douăzeci și două de milioane ! Păi bine, mă Gică, mă, eu, că-s ditai colonelul magistrat, și n-am atîția bani !

— Dumneata, dumneata ai băgat banii în bijuterii, ai mai cumpărat și păduricea aia, mi se pare că ai pus mîna și pe cîteva pachete de acțiuni de-ale Astrei-Române, nu te vait eu. Fără să mai vorbim de tablouri. Că p-astea...

Ziua începuse rău, dis de dimineață. Laura reclama că i se umblase în poșetă și că i se sustrăsese cheia de la casa de bani. Și, de aici, scandal.

— Sper că nu-ți trece cumva prin cap că eu ți-aș fi șterpelit-o ?! se încruntă colonelul.

— Nu știu cine, văd însă că nu mai e la locul ei! Celelalte sînt, asta nu!

— O să vorbesc, să ți se facă o copie după a mea.

— Vreau să existe o ordine în casa asta! Să nu ajungem să ne suspectăm unii pe alții, asta vreau!

Lui Zanea îi sta în gît să „i-o întoarcă“, să-i arunce în față tot ce știa despre ea, dar se abținu, deși spumega de furie. Avea și el planurile lui.

— Are Runcan la închisoare un lăcătuș a-ntîia. Să vorbesc să-ți facă alta. Dar mai caut-o, poate că ai pus-o cine știe unde și-ai uitat de ea.

— Mă mai faci și toantă! Tot tu!

— Ce tot eu?!

Așa a început scandalul, cu cuvinte fără rușine aruncate dintr-o parte în alta ca mingile de tenis, cu expresii de tractir, cu blesteme și zeci de amenințări. Zanea, în cîteva rînduri, dusese mîna la buzunarul unde avea pistolul, dar tot de atîtea ori izbutise să se abțină.

La „Curte“, cînd trimisese după Toroipan, i se spusese că încă n-a sosit. Pe loc îi trase o înjurătură, apoi își aminti că-l învoise el, „pentru vila aia de pe bulevard, că tocmai astăzi s-a găsit, că nu mai erau zile!“

Pe la zece, zece și jumătate, Toroipan reveni la „Curte“. Încălzit, transpirat, dar fericit: plătise milioanele, întocmise actul așa după cum dorise și devenise proprietarul uneia dintre cele mai somptuoase clădiri din oraș.

Ceva mai tîrziu sună prealarma și, îndată, și alarma.

— Ce dracu urlă ăștia? bombăni Zanea, că tocmai era în pauză, în birou, unde răsfoia un dosar important, ceva cu o tîlhărie urmată de jaf, ceva „gras“.

— Eh! Vreun avion rătăcit. Au mai fost d-astea... și Toroipan îi puse pe birou alte cîteva dosare ce meritau atenția colonelului.

— Uite că dă drumul și la ceață, remarcă Zanea.

— Să dea...

După cîteva minute, dinspre București, începu să se audă un șir neîntrerupt de bubuituri înfundate, unele mai puternice, altele mai slabe, apoi liniște, și din nou neîntrerupte bubuituri.

Pînă să se sune încetarea alarmei, se și răspîndise zvonul că aviația anglo-americană bombardase Bucureștiul, îndeosebi cartierul Gării de Nord.

V

ENACHE ERA tot mai îngrijorat. Se apropia cu repeziciune ziua cînd Titus Mărcuş urma să fie judecat, și profesorul continua să zacă într-una din celulele închisorii militare. Speraseră cu toţii că îl vor elibera bizuindu-se pe concursul comandantului de gardă, Zamfir Stănică. Or, iată că sergentul începuse să șovăie, să dea înapoi, să recunoască cinstit că se teme. Încercase să-l convingă pe Pavel Zamfirescu — șoferul ducea tratativele — că acțiunea pe care vor s-o întreprindă ei n-ar avea nici o şansă de reușită. Pricina schimbării atitudinii ostașului trebuia căutată, poate, în faptul că tocmai în acele zile premergătoare procesului, cîțiva camarazi de-ai lui fuseseră pedepsiţi cu trimiterea pe front pentru că mijlociseră legături între deținuți și rudele lor aflate în libertate, sau că introduseseră în închisoare bani și alimente. Mai mult decît atît, doi ostași din garda închisorii fuseseră băgați în rîndul „hoților“, fără centură și șireturi la bocanci, așteptînd judecata lui Zanea, fiindcă din neatenția lor evadaseră doi deținuți de drept comun. Apoi sergentul era din fire milităros. Milităros și mîndru de gradul său, că doar nu degeaba fusese el avansat, abia după doi ani de armată, sergent. Şi comandant de gardă pe deasupra.

Le rămăsese ca probabilitate cu mai mulți sorți de reușită ziua procesului. Atunci, deținuții ce urmau să fie judecați — 60-70, uneori și o sută — erau încolonați în rînduri de cîte cinci sau șase și, cu santinelele jur împrejur, mărșăluiau tot pe străzi mărginașe spre Curtea Marțială ce funcționa în localul unei foste școli de pe strada Romană. Acolo, la peretele din fundul curții, așteptau la rînd să fie strigați și conduși între baionete în sala de ședințe. După judecată — cîteva minute de fiecare dosar — erau readuși în grămadă, lîngă zid. În jurul orelor două sau trei, cînd se terminau procesele zilei respective, erau din nou încolonați și porniți spre închisoare, urmînd același drum. Atunci, în timpul drumului, sau mai curînd în cele 6—7 ore de așteptare din curte, poate că atunci l-ar putea ajuta cu șanse mai mari de succes să scape, să fugă, să se ascundă pînă vor veni timpuri mai bune. Dar dacă încercarea ar fi eșuat ? Şi dacă profesorul va fi condamnat la moarte și recursul ce-ar urma ar fi și el respins ? N-ar mai rămîne atunci decît o singură posibilitate : să fie eliberat în timpul ultimului drum al condamnatului, drumul care ducea la locul de execuție.

Enache însă nici nu voia să audă de o astfel de posibilitate extremă. De cîteva zile sistaseră orice activitate și nu făcea altceva decît să întocmească planuri, să studieze traseul urmat de convoiul deținuților, să caute noi prieteni, să încerce orice, numai să-l elibereze pe neprețuitul și dragul lor tovarăș, profesorul de istorie.

Şi zilele — și așa puține că la Curtea Marțială termenele de judecată erau foarte scurte — treceau unele după altele cu o iuțeală uluitoare. Pînă la 5 aprilie, ziua procesului, mai rămăseseră doar trei zile.

Enache mai era necăjit și din cauză că aflase că mama profesorului începuse să-și vîndă lucrurile din casă, ca să strîngă bani pentru plata avocatului, un fost legionar scăpat ca prin urechile acului de arestare după rebeliunea din ianuarie 1941 și care se aciuise pe lîngă Curtea Marțială. Fostul legionar, un bărbat impozant și sigur de sine, era mai degrabă escroc decît avocat. Ca să impresioneze împricinații — îndeosebi pe cei de la țară — venea la Curte îmbrăcat într-un impecabil costum național, lucrat la Cristel Petrescu, croitorul elitei ploieștene, cu plete de apostol și baston din lemn de corn, înflorat. De mirare era doar că nu purta şi opinci.

— Vă rog din suflet, nu dați nici un ban acestui pungaș ! o sfătuise Enache pe bătrîna, într-o seară, cînd, riscînd mult, se dusese la locuința tovarășului lor să discute cu mama acestuia tot mai înnebunită de durere cu cît se apropia ziua procesului.

Prin împrejurimi, mai mulți dintre credincioșii săi tovarăși vegheau să nu se apropie vreun agent. Dincolo de curte și grădina cu zarzavat a vecinului aștepta camioneta, cu Zamfirescu la volan, gata să plece cu Enache dacă s-ar ivi vreo primejdie.

— Dar ce vreți să fac ? se văicărea bătrîna. Vreți să stau cu mîinile în poală și să aștept condamnarea băiatului la moarte ? N-ar fi el primul, care ar ajunge la Crîngul-lui-Bot !

— Dar înțelege-mă, degeaba risipiți banii pe acest avocat ! Nu are nici o putere, nimeni n-o să-i asculte pledoaria. Colonelul Zanea n-o să-i dea voie nici măcar să deschidă gura !

— Învățați-mă atunci ce să fac. Poate știți dumneavoastră un avocat mai bun, mai cu trecere pe-acolo, se rugă bătrîna, măcar că i-am dat ăstuia destui bani.

— I-ai dat bani ?! făcu Enache cu ciudă.

— I-am dat, maică, ce era să fac ?! I-am dat banii luați pe mașina de cusut a Magdei. Să scape băiatul cu bine, c-om lua noi alta.

Enache rămase pe gînduri. Nu știa cum s-o scoată la liman cu această bătrînă de treabă, dar tare naivă. Își aruncă privirea spre cele două fete — Magda și Liliana — cum stăteau deoparte, fără să scoată o vorbă. Privi îndelung la ele, și rămase surprins de frumusețea și nevinovăția ce se citea în albastrul ochilor Lilianei.

— Cît ai primit pe mașina de cusut ? se trezi el, privind la mama profesorului, hotărît să schimbe tactica de pînă atunci.

Femeia spuse o sumă, nu prea mare.

— Dacă duci banii înapoi, îți mai restituie mașina ?

— Știu și eu ?! Cred că da, dar de ce mă întrebați ?

— Pentru că uite, poftim banii dați zadarnic avocatului, și mîine dimineață să te duci să-ți recapeți mașina ! Și privește te rog aici — și Enache îi arătă un teanc de bancnote, fără prea mare valoare, de altfel — vezi cîți bani avem ?! Mai mult decît ai obține dacă ai vinde toate lucrurile din casă, exageră el cu bună credință. Or, crezi dumneata că dacă ar folosi la ceva, n-am plăti noi, tovarășii și prietenii săi, nu un avocat, ci zece ? Am plăti, bineînțeles că am plăti, dar degeaba. Am arunca banii în vînt. Fiul dumitale e comunist, nu-i hoț, nici tîlhar și nici criminal, ca să-l poți scăpa cu bani ! Și comuniștii altfel trebuie scoși din mîna colonelului Zanea nu cu bani !

— Dar cum, maică ?

— O să vedem noi cum, dar de scăpat o să-l scăpăm ! Cu orice preț ! Ai înțeles ?

— Dacă dumneavoastră ziceți...

— Așa că te rog să stai liniștită la casa dumitale și nu-ți mai vinde lucrurile. Uită-te la fete : aproape copii, și sînt mai liniștite, judecă mai cu socoteală.

— Pînă mai adineauri au plîns și ele, adăugă bătrîna ștergîndu-și cu colțul basmalei încă o lacrimă ce pornise peste semnele vremii.

— Cum, ați plîns și voi ?! făcu Enache pe miratul, zîmbindu-le. Să nu mai plîngeți. Ați auzit ce-am discutat cu mama voastră. Ce i-am spus ei e bun spus și pentru voi. Și acum, mai bine, ia întocmiți o scrisoare pentru fratele vostru, dar repede !

— Pentru cine ?! întrebară fetele, nevenindu-le să creadă că au auzit bine.

— Pentru Titus, pentru cine altcineva ? Mîine dimineață are s-o primească.

Fericite de parcă l-ar fi văzut atunci pe cel ce pierise de lîngă ele, fetele se puseră pe treabă. Le era însă necaz. Ar fi scris atîtea, dar nimic nu le venea în minte. Pînă la urmă își reveniră și pe aceeași foaie de caiet de aritmetică scriseră fiecare cîte ceva, la urmă întrebînd-o și pe mama lor ce să-i transmită din partea ei.

— Spune-i, mamă, să vină mai repede acasă, și spune-i că pînă nu l-oi vedea, nu mai sînt om ! Spune-i și multă sănătate...

După două zile, în ajunul procesului, mama, însoțită de cele două fete, plecară spre Curtea Marțială, să încerce să recapete banii dați avocatului. Acesta era însă de negăsit. Studia la arhivă cîteva dosare. În așteptarea avocatului, mama și fetele se retraseră mai într-o parte a curții unde ar fi trebuit să se zbenguie copiii în recreație, și priveau, înfricoșate la gîndul că a doua zi și Titus al lor va sta acolo, lîngă zidul din fund, la rînd cu toți acei sărmani necunoscuți, cei mai mulți îmbrăcați în reformă militară, nebărbieriți, cu ochii duși în fundul capului, așteptînd, ca dobitoacele, să li se împlinească soarta.

Din cînd în cînd, în capul unei scări, apărea un militar — un subofițer — cu o hîrtie în mînă, citind cu glas tare și răspicat numele cîtorva dintre arestații de lîngă zid. În rîndul acestora se producea o oarecare fierbere. Cei strigați ieșeau în față, încolonîndu-se doi cîte doi și, escortați de santinele, porneau spre scara ce urca — cincișase trepte— spre sala de ședințe. Tot pe acolo coborau ceilalți, cei deja judecați, reintrînd în gloata celor mulți. Uneori apărea și un avocat, să explice clientului său cum de se „întîmplase" să fie totuși condamnat, deși îl apărase el, avocatul X, consolîndu-l cu întocmirea unui recurs ce rareori era admis. Alteori avocatul era radios, zîmbind cu gura pînă la urechi, vorbind în gura mare, să-l audă și alții, mai ales arestații, rudele și prietenii acestora :

— Gata, „te-am achitat" ! Ai scăpat ! Ești bun de cinste ! Uite mă duc să dau un telefon comandantului închisorii să-ți întocmească formele de eliberare. Pînă ajungi acolo, să fie gata ! Dar vezi, și dumneata să te ții de cuvînt, să nu uiți ce-ai promis !

Ca un făcut, tocmai în acea parte a dimineții, doi sau trei avocați coborîră să-și anunțe clienții că au fost achitați.

— Vezi, mamă, vezi că și avocații sînt buni la ceva ?! exclamă bătrîna către cele două fete. Uite cum îi achită, și omul acela de-acu două seri zicea că așa și pe dincolo !

— Mamă, dar ăștia nu sînt comuniști ! căută să-i explice Liliana. Poate că n-au făcut nimic, de i-au achitat.

— Dar fratele vostru ce rău a făcut ? Și ce dacă-i comunist ? Nu-i tot om ?!...

Atunci sună alarma. Obișnuiți cu așa ceva, nu se agită nici unul. Nici deținuții, nici santinelele, și nici ceilalți, cîți foiesc pe lîngă o curte marțială : procurori, grefieri, furieri, avocați sau rude de-ale arestaților. Se mergea după tipic : suna prealarma, după cîteva minute alarma, se răspîndea sau nu ceață artificială, în funcție de amploarea pericolului și, după o oră sau două, suna încetarea alarmei. La fel se întîmplă și de data aceasta. Singura deosebire, acele uruituri și bubuituri, ce răbufneau dinspre București, care, într-adevăr, îngrijoraseră pe cîțiva.

Deținuții, ca măsură de prevedere, fură înghesuiți într-un colț al zidurilor ce înconjurau curtea școlii, unii în alții, ca oile, în vreme ce santinelele din jur băgară demonstrativ glonțul pe țeava armei, cu ochii pe ei.

Cînd încetă alarma și ceața se împrăștie în neant, reintră și Zanea în ședință, să continue judecarea proceselor. Și, după ce era supărat, că ziua începuse cum nu se poate mai rău — cearta cu Laura — acum era și grăbit. Judecase pînă la pauză aproape 30 de procese și-i mai rămăseseră alte 40. Într-o oră termină cu vreo 15, cazuri minore : dezertare, lovire, însușire de efecte, insulta superiorului, găinării, nu ce-i plăcea lui. Cînd fu gata să-i spună aprodului să cheme următorul grup de acuzați, pe ușa din fundul sălii se ivi Toroipan. Adjutantul făcu obișnuitul semn : mîna stîngă la ureche, adică „Întrerupe ședința și vino că am să-ți comunic ceva urgent și important !“ Zanea, după ce privi la ceas, anunță o nouă pauză și coborî grăbit de pe estrada unde, într-o lume condusă de oameni cu capul pe umeri, ar fi trebuit să se găsească o catedră de școală. Fără să privească în dreapta sau în stînga, înaltul magistrat militar se îndreptă spre ușă, trecînd prin două coridoare, cu „clase“ pe-o parte, acum grefă și arhivă, și intră în biroul său. După el Toroipan, răsucind cheia în ușă.

— Ce-i, mă, de ce m-ai chemat ? întrebă colonelul trîntindu-se într-un fotoliu, cu picioarele desfăcute, gîfîind.

— Nășicule, urmează procesul lui Iacobici, un as în „case de bani“ ! Actele de la dosar sînt... așa și așa. Nu spun precis că el ar fi spart casa de bani de la fabrica Dîmbovița. Acum cîteva minute spărgătorul l-a chemat pe Ghițescu și i-a șoptit că el a dat lovitura, că are bani ascunși la loc sigur și că, dacă-l scoate „basma curată“, îi dă jumătate. Ce spui de afacerea asta ?

— Ce sumă ?

— Opt.

— Partea noastră ?

— Nu toată. Patru și patru.

— Ar fi ceva !

— Omul este de bună credință. I-a spus lui Ghițescu că dacă îi garantează libertatea, îi spune locul ascunzătorii, așa că n-avem ce pierde. Deocamdată nu-i vorba decît de-o amînare de cîteva zile, pe urmă — dacă-i așa — îl achităm, dă-l dracului !

— Bine, mă, s-a făcut.

— Și-ar mai fi un proces de amînat ; un fleac, al unuia...

— Ce, mă, ce te-a oprit ? îl întrebă Zanea, cînd îl văzu pe adjutant că privește pe fereastră, spre curte, încordat și numai într-o anumită parte.

— Nășicule, vino-ncoa' ! Repede ! Să rămîi trăsnit nu altceva, dacă vezi ce văd eu. Tiii !

— Ce dracu-ai văzut, mă, de te agiți atîta ! exclamă colonelul săltîndu-se alene din fotoliu.

— Uite, privește colo, lîngă perete, în stînga !

Zanea își îndreptă privirile în direcția indicată de Toroipan și le zări pe cele două fete — surorile profesorului — alături de mama lor.

— Ei, ce spui, nășicule ?

— Lux ! Una mai grozavă decît alta ! Mai ales aia din dreapta, aia mai înălțuță, arătă el din ochi spre Liliana. Cine-or mai fi și astea ?

— Știu și eu ?! Dar dacă e cazul, aflăm noi, ce naiba ! Mie spune-mi doar atît : îți plac sau nu ? și adjutantul îl privi pe sub ochi, zîmbind.

— Al dracului ești ! Mai întrebi, hă ?

În timp ce nașul și finul continuau să privească la fete — măcar că Zanea se grăbea să termine procesele — de undeva apăru avocatul îmbrăcat țărănește și Magda o făcu atentă pe bătrîna, apoi cîteșitrele i se repeziră în cale.

— Uite ! Vrea să pună laba pe ele ! exclamă adjutantul zbughind-o pe lîngă colonel.

Rezemîndu-se de marginea unui balcon și făcînd pe nepăsătorul, Toroipan ciuli urechile la discuția avocatului cu bătrîna. Pricepînd despre ce este vorba — că femeia cerea niște bani înapoi, fiindcă vroia să renunțe la serviciile lui — se apropie de ei, intervenind :

— Domnule avocat, numai o clipă, vă rog. Apoi, după ce se depărtă de cele trei femei : Domnule avocat, fă-mi te rog un serviciu. Întîmplător am auzit că femeia de colo — și arătă discret din cap — cere restituirea unor bani, nu-i așa ?

— Da, dar...

— Uitați : am eu ceva de împărțit cu ea și tare mult aș ține s-o speriați puținel, să-i luați piuitul, cum s-ar zice. Așa că uite ce vă rog : dați-i banii înapoi, însă, în prealabil, spuneți-i că doriți să mai studiați încă o dată dosarul în cauză. Revenind, îi spuneți — cu regret — că de un asemenea dosar nici nu face să vă ocupați. Că dumneavoastră, om cinstit, nu puteți lua niște bani pe care nu-i meritați. Atît. De rest mă ocup eu.

— Bine, bine, și banii mei ?!

— Eh ! Vă dau eu alții, nici o grijă ! Și cînd veți avea vreodată nevoie de mine, la dispoziția dumneavoastră, domnule avocat !

După o jumătate de oră avocatul reveni cu dosarul în mînă. Între timp Toroipan se interesă de natura dosarului și doar că nu leșină de bucurie cînd a văzut că e vorba de „tovarășul profesor“.

— Stimată doamnă, începu avocatul, îmi pare foarte rău că m-am încurcat cu dosarul fiului dumitale. E un caz cu totul aparte, excepțional de grav și, fără a vă îndurera, cu profund regret trebuie să vă spun că nu vă pot ajuta cu nimic. V-aș lua banii degeaba.

Ca din întîmplare, tocmai atunci se apropie de ele avocatul Ghițescu, unul dintre stîlpii„ cuartetului“.

— Dar ce s-a întîmplat ? De ce plîngeți ? Ce e cu acești bani ?

Urmă apoi un torent de promisiuni împănate copios cu speranțe multiple, apoi „cercetarea dosarului“, și din nou regrete, multe regrete și, mai multă compasiune. În plus, un sfat : să încerce să se adreseze direct colonelului.

— Un om pîinea lui Dumnezeu, un om nobil și înțelegător, mai rar altul ca dînsul !

Din nou îndurerare, mai crîncenă, și încă o dată o frîntură de speranță ; apăruse un nou membru al „cuartetului“, celălalt avocat, Paul Nițu. Aspectul de aristocrat al acestuia, părul alb, ținuta mîndră și elegantă și, mai mult decît orice, vocea sa deosebită, blîndă și catifelată, insinuantă și abia auzită, totuși răspicată și hotărîtă, le fascină de-a dreptul pe cele trei femei.

— Să vezi, mamă, că domnul ăsta o să facă treabă, o să ne ajute, le încuraja bătrîna pe fete, în așteptarea răspunsului.

Ceva o îndemnă pe Liliana să-i spună bătrînei să plece de acolo, să nu se încreadă în nimeni, să aibă încredere în tovarășii lui Titus, să urmeze sfatul celui ce le fusese în casă în urmă cu cîteva zile, dar altceva, nici ea nu știa ce — poate teama că plecînd de acolo ar face un rău ireparabil fratelui ei — o reținu, o făcu și pe ea să creadă că poate, totuși, cu avocați, cu rugăminți, cu intervenții, o să evite condamnarea la moarte a profesorului.

După altă jumătate de oră, în capul scărilor ce coborau în curte își făcu apariția avocatul ce fusese și el „să cerceteze dosarul“. Grav, cu capul drept, aproape țeapăn, se apropie de ele, oprindu-se în fața lor și, fără să zică ceva, ridicînd doar din umeri, închise ochii, a totală neputință.

— Vorbiți, domnule avocat, îl rugă bătrîna.

— Nimic, doamnă.

— Cum ?! De ce ?!

— E grav, foarte grav. Numai domnul colonel, dacă vrea dînsul, dacă ați putea obține să intrați în audiență... și se îndepărtă cu mers maiestuos.

Mama fetelor căzu pe-o piatră — o frîntură dintr-un bolovan mai mare — și-și ascunsese capul în poală, plîngînd. Fetele erau și ele îngrijorate și nu știau ce să facă, unde să se ducă, cui să se mai plîngă. Atunci trecu, „întîmplător“, pe acolo, Toroipan. Observîndu-le, se opri locului, uimit, clătinînd întrebător din cap, spre fete.

La patru, patru și ceva, colonelul le primi în audiență. Era însă grăbit și le spuse că n-are timp atunci să studieze dosarul. Să vină din nou pe seară, pe la șapte. „că trebuie și el să mănînce de prînz, ca tot omul“.

— Și n-are rost să veniți cîteșitrele. Veniți doar voi, se adresă el fetelor, că sînteți mai tinere.

La șapte, însă, veniră din nou toate trei. Mama nu avusese răbdare să stea acasă și să aştepte rezultatul. Toroipan, cum le văzu, se încruntă, abia perceptibil, apoi le zîmbi amabil :

— Păi se putea... Ați luat-o și pe mămica dumneavoastră ! Dar nu-i nimic ; dacă domnul colonel n-o să fie prea ocupat, o să vă primească pe toate, dacă nu, nu. Doar pe una dintre dumneavoastră, care-o fi. Treabă să facă, restu-i floare la ureche.

— Dar nu știți, se încumetă bătrîna să întrebe, s-a uitat în dosar ?

— Daaa ! L-a luat acasă, cu dînsul, nici o grijă. Cînd promite domnul colonel ceva, e lege ! Uite, lucrez aici cu dînsul de aproape trei ani. N-am fire de păr în cap pe cîți i-a iertat, la cîți le-a dat drumul, cînd putea să-i trimită lesne în fața plutonului de execuție.

— Să-ți dea Dumnezeu sănătate, maică, dacă nu erai dumneata...

— Apăi de, cînd pot, fac bine. Acum poftiți una dintre dumneavoastră, care-o fi, dar repede ! Haide, intră dumneata ! și o prinse de mînă pe Liliana, îndrumînd-o spre ușa anticamerei și mai departe în biroul colonelului, după care reveni lîngă cele rămase afară, în hol.

Încet, nespus de încet, trecură primele minute. Mama începuse să dea semne de nerăbdare. Sta ca pe jăratic. După alte cîteva minute, Liliana reveni :

— Haide, mamă !

— Zi, ce-ai făcut, ce ți-a spus ? sări bătrîna, nerăbdătoare să afle repede rezultatul audienței.

— Haide, haide să mergem !

Cînd ajunseră în stradă, mama o opri din nou.

— Liliana ! de ce nu-mi spui ce-ai făcut ?! Ce-i cu tine ?

Fata își privi mama în ochi, gata să-i spună adevărul. Simțindu-și ochii înlăcrimați, întoarse capul :

— Mîine a spus că ne dă rezultatul.

— Mîine ?! De ce abia mîine ?

— Nu știu !

Nici bine nu coborîseră în stradă, mama și cele două fiice, că adjutantul și dădu buzna în biroul colonelului.

— Cum fu, nășicule, lux ?

— Vax, nu lux ! Ești chior, nu vezi ? Cum dracu o să apar mîine în instanță ?! și colonelul îl săgetă cu o privire încruntată pe adjutantul care se hlizea nedumerit la obrajii buhăiți ai magistratului, brăzdați de sus în jos de mai multe zgîrieturi roșiatice.

Toți ai casei, în afară de Liliana, dormeau mai liniștit decît în alte nopți. Mama, din ce putuse să afle de la fata care fusese „în audiență“, amplificînd cele auzite și mai punînd și de la ea, se încurajase singură și molipsise de acest optimism nejustificat și pe ceilalți membri ai familiei.

Liliana, însă, ofta și nu știa ce să facă. Îi era necaz de maică-sa, că nu l-a ascultat pe tovarășul fratelui ei, să nu se fi dus acolo, la Curte, unde l-a întîlnit pe Toroipan, și se învinuia și pe sine că n-a depus mai multă stăruință în încercările ei de a o reține pe mamă acasă. Acum ce să facă ea, singură, cu cine să se sfătuiască, al cui sprijin să-l ceară ? O să treacă noaptea asta, ultima, și o să înceapă o nouă zi, ziua procesului, și... Ceva trebuia totuși să facă ! se hotărî ea, săltîndu-se încetișor de lîngă Magda. Pe întuneric, atentă să nu dărîme vreun scaun, fata se îmbrăcă și, tiptil, ferindu-se, se strecură în antreu și de acolo afară. Respiră adînc aerul rece și curat al nopții de primăvară, apoi se îndreptă spre poartă. Cu pași grăbiți ajunse în fața Halelor centrale, apoi pe Calea Cîmpinei, îndreptîndu-se spre bulevard.

În dreptul străzii Cantacuzino se opri. La dreapta, undeva, pe o stradă mai îndepărtată, locuia Pavel Zamfirescu. Înainte spre bulevard, și apoi pe o stradă la stînga, trebuia să se găsească strada și numărul scris pe hîrtia strînsă în pumnul ei micuț. .

Închise o clipă ochii :

— Stai ! Unde vrei să pleci, tîmpito ! țipase cu cîteva ore în urmă colonelul, cînd o văzuse că se îndreaptă spre ușă. E ușor să ieși, dar să știi că-i mult mai greu să intri ! Uite, ține, ți-am scris aici adresa unde trebuie să vii deseară, după ora zece ! Dacă vrei să-ți salvezi fratele ! E singura posibilitate. Dacă nu, mîine dimineață îl judec și după masă îl împușc, auzi ?!

Deschise ochii, mai stătu o clipă locului privind absentă la rarii trecători, apoi încet, cu pași abia mișcați, porni în jos, spre bulevardul pustiu și întunecat, cu rari trecători singuratici. Simțind un leșin, pe care nu știa cum să și-l alunge, se apropie de un castan şi se rezemă de tulpina lui, privind înainte, spre biserica de lîngă liceul Petru și Pavel. Stătu așa, nemișcată, minute în șir, fără s-o întrebe careva ce-i cu ea acolo, aproape de miezul nopții. Nu simțea nimic. Aproape că nu putea nici să gîndească. O toropeală plăcută îi cuprinse întreagă ființă, și-atunci dori să adoarmă acolo, să nu se mai trezească niciodată. Închise ochii, dar îi deschise îndată speriată. Îi apăruse pentru o clipă mustața colonelului, cum îi căuta gura, trăgînd-o spre el. Oftînd adînc, lăsă capul în piept, un fel de prim pas, gata să-și continue drumul, cînd de undeva răsună un glas pe care îl auzise pentru prima dată cu două seri în urmă :

— De scăpat, o să-l scăpăm ! Cu orice preț !

Se deschise grăbită la gît, deși era răcoare, și înghiți aerul, oftînd din nou, mestecîndu-și gura uscată, a sete.

După alte cîteva minute găsi atîta putere cît să se smulgă de lîngă tulpina castanului, să se întoarcă în loc și să plece cu pași împleticiți spre centrul orașului. Pas după pas, unul după altul, din ce în ce mai repezi, pînă ce, gata să țipe, începu să fugă din toate puterile, ca o zănatică, spre locuința lui Pavel Zamfirescu.

Mai erau cîteva ore și se lumina de ziuă.

VI

MAIORUL RUNCAN, comandantul închisorii militare, îl chemă la el pe locotenentul Apostol, ofițerul care răspundea de paza deținuților de cînd ieșeau pe poartă și pînă ce se înapoiau de la Curtea Marțială.

— Domnule locotenent, ce zici de alarma de azi-dimineață, de ceața în care a fost ascuns orașul ?

— Ce pot să zic ? se miră ofițerul.

— Aşa-i că dacă deţinuţii de la „Curte“ o luau din loc, erau duşi şi nici dracu nu-i mai prindea ?!

— Mde, cam aşa e, însă ce putem face ? Şi, în definitiv, o evadare în masă poate avea loc ori de cîte ori sună alarmă !

— Locotenente ! Gîndeşte-te însă că alta-i reacţia hoţului în faţa unei alarme oarecare, fie ea şi însoţită de ceaţă, şi alta cînd aude bubuituri şi zumzet de avioane !

— În cazul acesta, dumneavoastră ce propuneţi ?

— Tocmai d-aia te-am chemat. Să discutăm împreună, să vedem ce-i de făcut. Alarme d-astea de mai mare amploare putem avea oricînd de-acum încolo, o dată cu apropierea frontului. Astăzi, aşa cum ne-a luat pe noi prin surprindere, aşa i-a luat şi pe ei, însă fii sigur că dacă se mai iveşte o ocazie asemănătoare, naiba ne-a luat şi pe mine şi pe tine ! O rup la fugă care-ncotro !

— Păi dumneavoastră ce propuneţi ? întrebă locotenentul pentru a doua oară.

— Ce propun ? Să se dubleze numărul santinelelor, asta propun, în primul rînd !

— De unde ostaşi ? Şi aşa stăm destul de prost cu paza închisorii.

— Stăm, nu stăm, mai scoţi din garda închisorii. Laşi aici doar strictul necesar ! Pe urmă, mai iei şi pe cei care sînt liberi. Dacă nu le convine, pe front cu ei !

— Şi-aici nu rămîn prea puţini ?

— Nu ! Cum sună alarma, pe „hoţi“ îi închidem în camere, nu-i mai lăsăm în curte. Şi spune-mi : cătuşe, cîte perechi avem ?

— Vreo douăzeci.

— Douăzeci. Bine. Le pui ălora mai periculoşi : comuniştilor, tîlharilor şi hoţilor mai de soi. Şi dai ordin comandantului de escortă să nu le scoată cătuşele decît în timpul procesului, atît ! S-a înţeles, domnule locotenent ?

— Am înţeles, să trăiţi !

Sergentul Zamfir Stănică sta cu mîinile sub cap, cu ochii închişi, şi gîndea. Trecuse de miezul nopţii şi închisoarea era cufundată în întuneric. Doar la poartă, în faţa corpului de gardă şi la intrarea birourilor ardea cîte un bec, singuratic, vopsit, lumina lui abia atingînd pămîntul. Din cînd în cînd, la ore fixe, se auzeau în noapte strigătele ostașilor ce vegheau sus pe ziduri, pe pasarela foișoarelor de pază :

— Numărul unu, bineee !

— Numărul doi, bine !

— Număru trei, bineeeeee !...

Şi tot așa, pînă terminau ce aveau de strigat — același și același „bine“ — toți cei zece ostași. Unii mai cu putere, alții mai încet, unii mai gros, alții mai subțire, unii lungindu-l pe „e“ pînă nu-i mai țineau plămînii, alții mai scurt, a lene sau a plictiseală.

Sutele de deținuți dormeau înghesuiți, unii în alții, pe cele două rînduri de paturi suprapuse — scîndură goală, nici măcar dată la rîndea — dacă nu pe jos, tăvăliți în lungul pereților igrasioși. În celule, cei considerați mai periculoși așteptau o nouă zi, mai bună sau mai rea, cine putea să știe...

„Ce vrea tata, nu pot să fac ! Alta e să dai o bucată de pîine unui deținut sau, haide, fie și două-trei rînduri, și alta să-l ajuți să fugă !“, gîndea Zamfir, culcat îmbrăcat pe unul dintre paturile de fier ale corpului de gardă.

Încercă în cîteva rînduri să alunge gîndurile care nu-i dădeau pace, să uite cu totul de deținutul din celula numărul opt. Dar același deținut intra în fiecare clipă în corpul de gardă, cînd singur, cînd alături de taică-su, așa tras la față, și fără șireturi la pantofi, ca în ziua cînd fusese încarcerat.

Se perpeli sergentul pe patul de fier pînă aproape de ora unu cînd, speriat, sări în picioare, trezindu-l pe caporalul care sforăia alături. Mai rămăseseră cîteva ore pînă cînd convoiul urma să pornească spre judecată. Ca un automat, Stănică își încinse centura, își puse capela pe cap și porni în marș forțat spre casa părintească, undeva în cartierul Sfîntul Vasile, fără să știe ce o să facă și ce o să spună acolo.

Acasă, rămase uimit. Nici n-apucase să ciocăne, și ușa se și deschise. Era așteptat. Şi el promisese că — poate ! — o să vină pe la ora nouă, nu la unu noaptea ! Alături de taică-su, privea la el Pavel Zamfirescu, șoferul, și ochii acestuia vorbeau a bucurie, văzîndu-l în prag. Era limpede că pe el îl așteptau amîndoi. În fața lor, într-o farfurioară, zeci de resturi de țigări.

— Eram sigur c-ai să vii ! se bucură tatăl sergentului. Tovarășul Pavel ar fi vrut să plece, cînd a văzut că se apropie miezul nopții și tu nu mai vii, dar nu l-am lăsat. I-am spus : se vede că nu-mi cunoști băiatul. Dacă a promis că vine, o să vină chiar de s-ar dărîma cerul ! Nu-i așa, Zamfirică ?

La ora șapte, în dimineața zilei de 5 aprilie, convoiul deținuților era gata de plecare. Încolonați, cei aproape 80 de arestați așteptau să se deschidă poarta. În jur, un număr dublu de santinele : treizeci. Și numărul șefilor de escortă era îndoit : doi, nu unu, ca pînă atunci, un sergent-major și un sergent, Zamfir Stănică. Sergentul ceruse singur să fie trimis de Curte, cînd locotenentul Apostol făcuse apel la cei ce vor să însoțească convoiul, mai înainte de a-i obliga el.

Douăzeci și doi de arestați aveau cătușe la mîini. Printre aceștia și Titus Mărcuș. Profesorul arăta ceva mai bine decît atunci cînd fusese adus de Siguranță. Tovarășii săi îi trimiteau prin Zamfir tot ce găseau mai bun de mîncare în oraș, și nici moralul său nu lăsa de dorit. Și ca înfățișare părea altul. Bărbierul închisorii — tot deținut — îl răsese cu o zi în urmă, se spălase pe față și, într-o oarecare măsură, căpătase aspectul său obișnuit. Doar hainelor nu avusese ce să le facă : mototolite ca o smochină. Nu se dezbrăcase de ele din ziua arestării.

— Ce facem, nu-i dăm drumul ? întrebă un soldat pe sergentul-major.

— Să vină domnul maior.

— De ce ?

— Nu știu. Și nu mai întreba ca prostu, ai răbdare !

Pe la șapte și cîteva minute apăru și comandantul închisorii. După ce își aruncă ochii peste ceata arestaților, se adresă ostașilor din gardă :

— Fiți atenți. Băgați glonțul pe țeavă și, la cea mai mică mișcare suspectă, trageți fără să somați ! Nimeni n-are voie să facă un pas în afara rîndului! Să fie limpede: fără să somați, pac! și gata. Ochiți la picioare!

Apoi către arestați:

— Mă, voi ați auzit ce-am spus ăstora? Să nu vă treacă prin cap să faceți vreo prostie, că dracu v-a luat! Hai și dați-i drumul!

Un ostaș deschise porțile și convoiul arestaților porni ca o omidă pe strada Cantacuzino în jos, spre centru. Santinelele, jur-împrejur, mergeau în cadență, cu armele în mîini, cu sergentul-major în frunte și sergentul Stănică la urmă. Deținuții — alandala, care cum puteau. De altfel ar fi fost şi greu să țină pasul, cînd unii erau încălțați în bocanci, alții în pantofi, în ghete, în opinci, vreo doi artileriști în cizme, destui și cu picioarele goale. Printre ei mai înalt decît toți, un șofer dezertor, Cornel Istrate, menit să ajungă după cîteva ore în centrul atenției generale, la Curte și în oraș, și din pricina căruia Zanea avea să rămînă fără cea mai mare parte a „agoniselii“ sale.

Cînd convoiul deținuților trecu prin apropierea străzii unde locuiau părinții, frații și surorile sale, Titus Mărcuș își simți inima strînsă, încrîncenată. Își lungi gîtul, peste capetele celorlalți, doar-doar o zări pe careva dintre cei dragi prin apropiere. Cînd nu văzu pe nimeni, își închipui că probabil îl așteptau la Curte. Într-un fel, îi părea mai bine, nu avea prilejul să vadă lacrimile ce-ar fi pornit cînd l-ar fi zărit cu cătușe la mîini, în mijlocul gloatei de nenorociți, pe el, mîndria familiei.

Cum mergea cu capul la pămînt — parcă totuși îi era necaz că ai lui nu-i ținuseră calea — îndată ce trecu de Halele centrale auzi în apropiere, pe trotuar, fredonată în gura mare, o melodie la modă. Vocea fericitului, un amestec de „țigănesc“ cu drojdie băută cu noaptea în cap:

Ce frumoasă este viața
Cînd te-apucă dimineața;
Dimineața la șosea,
Cu nevasta altuia...

Şi apoi de la cap, fluierînd din nou refrenul.

Petrică Turcu, cu mîinile înfundate în buzunarele pantalonilor căzuţi în vine, cu şapca pleoştită pe-o ureche şi un chiştoc stins în colţul gurii, cînta de mama focului, să-l facă atent pe profesor că sînt şi „ei“ pe aproape, că nu l-au dat uitării, că trebuie să fie cît mai atent la tot ce-o să se întîmple în jurul lui.

Deţinuţii întoarseră capul. Cîţiva zîmbiră, invidiindu-l pe cel ce, liber ca pasărea cerului, n-avea altceva mai bun de făcut decît să cînte în gura mare într-o astfel de dimineaţă, cînd ei îşi aşteptau condamnarea. Alţii se încruntară, necăjiţi la gîndul că cine ştie dacă vor mai apuca vreodată să meargă şi ei pe străzi, fără nici o grijă, fără santinele care să le numere paşii !

Mărcuş simţi că i se încălzeşte inima. Ar fi vrut să prindă privirea fostului fochist, să-i mulţumească din ochi pentru raza de soare strecurată în suflet, dar „beţivul“ se îndepărtase, luînd-o înainte, spre aceeaşi Curte Marţială.

Dacă ar fi fost după mama profesorului, atunci ea şi toţi ceilalţi membri ai familiei l-ar fi însoţit pe Titus de la poarta închisorii şi pînă la Curte, însă Enache fusese cel care interzisese categoric acest lucru. Tot el trebuise să depună multe silinţe ca s-o convingă pe bătrînă să nu se ducă la proces, să aştepte acasă cele ce or să se întîmple, însă femeia, cu cît se apropia ziua şi ora procesului, cu atît devenea tot mai neliniştită, speriată şi de prorocirile vecinilor, femei atotştiitoare. Singura care părea să aibă o oarecare influenţă asupra ei era Liliana. În zori, fata se înapoiase acasă, născocind o poveste nu prea departe de adevăr ; că fusese acolo unde se refugiaseră amîndouă — fetele — atunci, în acele zile, după arestarea lui Titus, ca să vorbească cîte ceva cu acel şofer despre procesul fratelui ei.

Tot mai neliniştiţi de încurcăturile pe care putea să le aducă mama profesorului, Pavel Zamfirescu vorbise cu băiatul ei cel mai mare — conductorul de cale ferată — să aibă grijă de bătrînă, s-o împiedice de la orice acţiune nechibzuită. Aveau ei grijile lor, destule. Şi Enache, şi Pavel, şi Stoiculeţ, cu toţii, nu făcuseră nimic altceva în ultimele zile decît planuri peste planuri, fiecare în mai multe variante, luînd în considerare tot felul de ipoteze, bune sau rele. Pînă la urmă se opriră — pentru ziua respectivă ! — la trei posibilități, cea mai lesnicioasă părînd să fie cea legată de ajutorul pe care urma să-l dea sergentul Zamfir Stănică.

Cum însă Zanea intrase în cea mai agitată perioadă a existenței sale, tot „ritualul“ de la Curte fu dat peste cap, o dată cu toate planurile lor, cu zecile de variante plămădite și răstălmăcite în fel și chip.

În jurul orei opt, cîrdul arestaților intră în curtea fostei școli. Cîteva zeci de rude sau prieteni ai acestora sosiseră din vreme, așteptîndu-i. Santinelele țipară la cîțiva, lovind cu patul armelor încoace și încolo, pînă ce deținuții fură mînați în fundul curții, lîngă zid, înconjurați de lanțul soldaților. De la distanță, rudele și prietenii le strigau cele ce voiau să le comunice, noutăți de pe acasă sau — cel mai adesea — date în legătură cu procesul ce urma să aibă loc peste cîteva minute. Doar avocații aveau acces în țarcul unde, mai deoparte, puteau discuta cu clienții lor. Mama profesorului nu venise. Ceilalți membri ai familiei reușiseră s-o facă să creadă că procesele din acea zi se vor judeca mai tîrziu, după amiază, argumentînd cu o mie și unul de motive, printre care și o eventuală alarmă aeriană, ca ieri.

Îndată ce sosiră arestații, se înființară și avocații, asemenea corbilor. Mai fiecare avea doi-trei clienți pentru acea zi și o mulțime de amănunte de discutat. Ostașii din escortă erau cu ochii în patru, atenți să nu se strecoare prin lanțul lor, o dată cu avocatul, și vreun deținut. Cînd cei mai mulți dintre avocați terminaseră prima luare de contact, apăru un altul, cu o servietă în mînă, și care nu era altcineva decît doctorul Rădulescu, cel care îngrijise de Rădița și Mihai, după ce aceștia scăpaseră din ghearele Siguranței. Sigur de sine, „medicul-avocat“ se apropie de unul dintre șefii de escortă — de sergentul Zamfir Stănică, se-nțelege ! — ca să-i spună că vrea să vorbească cu „clientul său“, Titus Mărcuș.

— Care ești mă, Mărcuș ? întrebă sergentul, voit indiferent și „profesional“. Treci de vorbește colea !

Și rămase și el lîngă cei doi, atent la discuția lor, de-a dreptul „indiscret“.

— După ce mă îndepărtez eu, ceri „dînsului“ să fii dus la closet. O să mergeți împreună — și din ochi arătă spre Zamfir — și acolo are să-ți scoată cătușele. Apoi, tot împreună, ieșiți „pe dincolo“, dați colțul, și sus în mașină !

Din tot planul acesta, aparent foarte simplu și lipsit de pericole, un singur punct era neclar ; cheile cătușelor se găseau la sergentul major, la celălalt șef de escortă. Totul era ca, atunci cînd Zamfir avea să ceară cheile, acesta să nu-i riposteze cumva : „De ce te duci tu ? Trimite pe-un mîrlan !“ și să arate spre vreun ostaș oarecare.

Însă nu fu așa. Sergentul major tocmai discuta ceva cu un avocat — care îl ruga să-i permită clientului său să semneze o chitanță — cînd Zamfir îi ceru cheile. Cu un gest mecanic, subofițerul îi întinse inelul celor 22 de chei și, în aceeași clipă, profesorul și sergentul se îndepărtară, urcară cîteva trepte, apoi pășiră pe un culoar, la stînga, intrînd în holul WC-urilor. Calm, deloc grăbit — în hol se afla un civil care-și strîngea cureaua — ostașul descuie cătușele și arestatul dispăru într-o cabină.

Cînd Zamfir fu gata, după plecarea civilului, să se furișeze și el într-o cabină, ca să ascundă acolo cătușele și cele 22 de chei, intră în hol un alt deținut, escortat de un sergent rotofei și ras în cap, blond și cam opărit la față. Cei doi sergenți — Zamfir și „blondul“ — nu se prea aveau ca frații. Licitaseră amîndoi la postul de comandant de gardă. Însă nu aceasta era nenorocirea cea mare, ci alta ; deținutul cel nou, un țigan nomad, acuzat de crimă, avea și el cătușe la mîini. Sergentul se adresă lui Zamfir :

— Dă-mi cheile, să-l deschid p-ăsta !

Zamfir Stănică îi întinse cheile, cu un gest domol, neștiind ce să mai facă, atunci, în grabă, cînd cea mai bună soluție ar fi fost să tușească de trei ori, semnificativ, să afle Titus Mărcuș că trebuie să părăsească cabina. Așa întîrzie cîteva clipe, poate un minut. În sfîrșit, cînd tuși, Mărcuș ieși, însă sergentul ras în cap se oferi, „mărinimos“, să-i prindă cătușele, că tot avea cheile la el. Și se tot mocăi sucind de cheia ruginită, bombănind ceva, pînă cînd ieși afară și celălalt deținut.

Profesorul, pierdut, privi la Stănică, arătîndu-i ușa, să plece așa, cu cătușele la mîini, că n-ar fi fost el primul, pe străzile orașului, cu mîinile în fiare. Din nou comandantul de gardă ezită, poate și de teamă, poate și neobișnuit să ia hotărîri într-o fracțiune de secundă, destul cît să fie gata și cealaltă pereche — ostaș și arestat — și să plece împreună spre grosul celorlalți.

Eșuarea primei variante se răspîndi ca fulgerul de la unul la altul : de la „avocat“ la Pavel, de la Petrică Turcu la Stoiculeț, cîți erau pe-acolo, prin jur. Peste o jumătate de oră, trist și îngîndurat, Titus Mărcuș își auzi strigat numele, împreună cu al altor cîțiva necăjiți.

— Noroc, frățioare ! îi ură Cornel Istrate, bătîndu-l amical pe spate, că el n-avea cătușe, fără să bănuiască măcar o clipă că jumătate din „norocul“ urat profesorului avea să se întoarcă asupra sa.

— Hai ! zise Stănică, cu capul gata să-i plesnească în zece, că nu știa deloc ce-o să iasă din toată „afacerea asta“.

Profesorul, cam dezorientat, se alătură celorlalți, cîți fuseseră strigați, pornind împreună către sala de ședințe, cu trei santinele în jur.

Zanea, grav, privea către cei șase deținuți cum se aliniau în boxa lor, întrebîndu-se „care o fi fratele fetei care îi trăsese chiulul“, profesorul comunist.

Dosarul profesorului îl lăsă la urmă. Termină mai întîi cu celelalte procese, cazuri nesemnificative, fără importanță. Cînd își auzi numele, Mărcuș se îndreptă spre un anume loc, în fața „călăului“ care privea la el ca la altă arătare : prea părea mic și fără personalitate, și nici nu aducea a profesor, așa cum erau alții, pe care îi cunoștea și el. Zanea răsfoind dosarul, în grabă, se grăbea, că avea de discutat cu Toroipan problema Laurei, cu care se certase din nou în dimineața acelei zile.

După ce grefierul verifică identitatea acuzatului, puse și colonelul prima întrebare, „la obiect“ :

— Cum, mă, tu ești profesor de liceu ?

— Da.

— Profesor, mă ? !

— Da.

— Și stai drepți în fața mea ! Ce, n-ai făcut armata ? Cu mîinile întinse ! Și ia zi, ce-ți lipsea mă, de-ai intrat în rîndul derbedeilor, în rîndul dușmanilor țării ? !

Tăcere.

— Mă, tu n-auzi ce te-ntreb ?!

Iar tăcere.

— Răspunde la întrebarea domnului colonel ! îl povățui unul dintre membrii completului de judecată, un locotenent-colonel, încercînd să evite „ieșirea din sărite" a lui Zanea, că doar îl cunoștea și urma un proces unde avea și el „anumite interese".

— La o astfel de întrebare n-am ce răspunde. De altfel, „dușmanii țării" sînt alții, nu tovarășii mei !

— Ce-ai zis acolo ? ! întinse gîtul, mai-mai să-l înghită pe „neobrăzat".

Din nou tăcere.

— Mă, răspunde, mă, că de nu te condamn la moarte ! De ce te-ai înhăitat cu derbedeii ? De ce, mă ? Vorbește !

— Derbedeu ești TU, MĂ, nu tovarășii mei ! Că TU batjocorești femeile, TU furi, șperțarule, TU !

— Ia-l ! Ia-l ostaș ! Ia-l că-l împușc ! La moarte ! Condamnat în unanimitate la moarte !

Și Zanea, cu pistolul în mînă, cu spume la gură, se agita ca un turbat, urlînd, țipînd, amenințînd.

Pavel Zamfirescu, strecurat din vreme printre asistență, încremenise. O clipă doar, că îndată își simți inima învăluită de-o căldură amețitoare și nu lipsi mult să-i iasă în cale profesorului, să-l îmbrățișeze, să-l sărute frățește. În aceeași clipă își aminti însă unde sînt și cîte se pot întîmpla de-acum încolo.

Zamfir Stănică, ostașul la care țipa Zanea să-l ia pe Titus Mărcuș, se zăpăcise cu totul. Știa că dacă ar fi fost ca procesul să se desfășoare „normal", trebuia, odată ajuns cu arestatul pe culoarul fostei școli, să treacă împreună cu el de ușa pe unde se cobora în curte, să se ducă tot înainte, spre aceleași WC-uri blestemate, să treacă și de ele și să iasă pe cealaltă ușă, care da în gang, pe unde ar fi trebuit să plece cu o oră în urmă dacă n-ar fi apărut țiganul și celălalt sergent. Așa, însă, cînd sărise un subofițer la Mărcuș, să-l tragă afară, cînd în drum se mai alătură și aprodul, tot ostaș, ce putea să mai facă ?

Şi Titus Mărcuş nimeri din nou în rîndul deținuților adunați în turmă, lîngă zid.

— Ce-ai făcut vericule ? îl întrebă careva, ai scăpat sau...

Profesorul tăcu, supărat pe el însuși, că se gîndea la greutățile pe care le adusese tovarășilor săi, apoi răspunse, ca să evite alte întrebări :

— N-am scăpat !

Judecarea celorlalte procese fu amînată cîteva minute, să-și revină Zanea, cuprins cînd de friguri, cînd de călduri, gata să alerge după cel care cutezase să-l facă șperțar. Acest cuvînt — șperțar ! — îl șocase cel mai grav.

Toroipan, îndată ce aflase de „incident“, năvălise ca o furtună în sala de ședințe, întrebînd în dreapta și în stînga ce s-a întîmplat. Cînd pricepu despre ce-i vorba, se apropie de complet — nu de colonel ! — să repare ce se putea repara :

— Derbedei ! Crapă de ciudă, cînd sînt demascați ! Vagabonzi ! Ăștia nu merită să trăiască !

Următorul lot de acuzați scăpă relativ ușor. Zanea voise să arate că e și mărinimos, cu toate că cei din fața lui erau șase prăpădiți, săraci lipiți pămîntul, și deci nici vorbă să fie în stare să plătească „șperț“, să scape. Cînd însă în rîndurile celuilalt lot de deținuți introduși în sală se nimeri un arestat — şoferul dezertor Cornel Istrate — care, după cum rezulta din actele de la dosar, printre alte fărădelegi, insultase și lovise un maior, colonelul simți cum e cuprins din nou de „draci“.

— De ce, mă, ai dezertat de pe front ? ! De ce, mă, ai dat într-un ofițer ? ! De ce, mă...

Şoferul, un găligan frumos și cam nepăsător — pricepuse el cam încotro bate vîntul și care-i soarta războiului — răspunde acolo, ceva, să nu se creadă că-i mut. De altfel Zanea nici nu era atent la ce răspundea. Gîndurile sale, toate, erau încă în urmă, la „procesul comunistului“. Cînd termină cu întrebările, își mai aruncă o dată ochii prin dosar, după care pronunță sentința, calm, voit superior și grav :

— Curtea judecă și condamnă în unanimitate pe caporalul Istrate Cornel la moarte pentru dezertare, la moarte pentru instigare la dezertare și rebeliune, la muncă silnică pe viață pentru lovirea și vătămarea gravă a integrității corporale, la douăzeci și cinci de ani temniță grea pentru fals și uz de fals, la cinci ani închisoare corecțională pentru...

Atunci izbucni cel de-al doilea scandal al acestei zile deosebite, aproape de necrezut, care pînă seară făcu ocolul orașului și care dădu prilej de vorbă ploieștenilor încă multă vreme, cu toate că se iviră și alte evenimente demne de atenție. Şoferul, în ciuda bătăilor încasate cu prilejul arestării și al cercetărilor, și cu toate privațiunile închisorii militare, avea o alură de om sănătos, zdravăn, indiferent la necazuri și nenorociri, și asculta sentința lui Zanea apatic, dar şi încruntat, pînă simți că nu mai poate :

— Dar cîte vieți crezi că am, paștele și cristoșii tăi de bandit, cîte ? !

Şi nici una, nici două înhăță un scaun, din acelea grele, de tribunal și, pînă să sară careva să-l împiedice, îl repezi cu toată puterea spre Zanea.

Colonelul, înspăimîntat, întinse mîinile în față, să se apere, în vreme ce doi ostași și apoi cîțiva alții, printre care și ceilalți membri ai completului de judecată, săriră să-l imobilizeze pe șoferul ce părea cuprins de-o stare vecină cu nebunia, încît cei cîțiva „apărători“ ai colonelului abia putură să-l rețină să nu se repeadă spre înaltul magistrat, uluit și îngrozit de cîte auzise și cîte i se întîmplase într-o singură zi.

— Au ! scăpă el un vaiet, simțind o durere ascuțită la mîna dreaptă și alta în frunte, gata să se ascundă uitînd din zăpăceală că avea un pistol în buzunar.

— Cînd însă îl văzu pe „rebel“ imobilizat, căpătă din nou curaj :

— Afară ! Scoateți-l afară ! Puneți-i cătușe ! La Crîngul-lui-Bot cu el ! Afară !

Toroipan, pentru a doua oară, năvăli înfricoșat. Zărindu-l pe temutul magistrat plin de sînge, se înspăimîntă dar nu-și pierdu cumpătul. Își aminti că aveau undeva o trusă de prim-ajutor, de-a apărării pasive, și dădu fuga de veni cu tifon, cu vată, cu tinctură de iod. Zanea, după prima durere, nu mai simțea nimic, înfierbîntat cum era, deși după amiază medicii aveau să constate că avea fracturat antebrațul și două falange de la mîna dreaptă.

— Să suspendăm ședința! propuse procurorul. Să amînăm restul proceselor pe mîine!

— Ba nu! Judecăm în continuare. Să nu ne lăsăm doborîți de tîlhari! Cum mor „atîția dintre noi“ pe front, să murim și noi aici, la datorie! făcea Zanea pe viteazul, surescitat, bravînd pericolul, inexistent de altfel.

Cînd fu gata să dea ordin șefilor de escortă să întărească paza celor doi condamnați la moarte, sună prealarma: sunete lungi, multe, sfîșietoare.

— Iar bombardează Bucureștiul, zise procurorul, cu ochii pe fereastră.

— Bine că ne lasă pe noi în pace. Și-au dat seama că orașul nostru e bine apărat. Au masat nemții la artilerie... făcu și Toroipan, tamponînd și oblojind contuziile „nășicului“.

După prealarmă sună și alarma, cam suspect de repede, una după alta; sunete scurte, strangulate, ca un guițat de porc înjunghiat. Ceața începu și ea să se înalțe de prin răspîntii și curțile oamenilor. În aceeași clipă, amintindu-și Zanea de deținuții de afară, îndeosebi de cei doi IREVOCABIL condamnați la pedeapsă capitală, Mărcuș și Istrate, tresări, cu ochii după adjutant:

— Toroipan!

— Ordonați!

— Ia cîțiva ostași și fugi cu „ăia doi“ la închisoare! Îi spui lui Runcan să-i păzească de parc-ar fi diamante! Să aibă cătușe! Ia mașina mea! Și hai, grăbește-te, pînă nu se împrăștie ceața! Executarea!

— Am înțeles! Am plecat! Și nu uitați: vorbiți cu domnul general să confirme condamnările!

— Vax! Aprobă el și mîine! Să-i văd eu cu cracii-n sus! Pac! pac! și gata! dumnezeii și...

Adjutantul, fără să mai aștepte și restul înjurăturilor, se repezi afară. Se gîndi o clipă să se înapoieze, să-i ceară colonelului pistolul — că el nu purta asupra lui niciodată așa ceva, să nu-i rupă buzunarul — dar renunță, la gîndul că cei doi vor fi cu mîinile în cătușe, iar ostașii vor avea carabine. Năvălind în curte, în urletele sirenelor, strigă la șoferul colonelului:

— Grigore, pregătește mașina, mergem la închisoare!

În față, lîngă șofer, Toroipan și încă un ostaș. În spate, la mijloc, cei doi condamnați la moarte, cu mîinile la spate, în fiare. De-o parte și de alta lîngă portiere, alți doi ostași. Printre ei și Zamfir Stănică. Sergentul, cît stătuse în curte, după „judecata" profesorului, începuse să aibă remușcări, să se considere laș, căci nu riscase nimic ca să-l salveze pe Mărcuș. Se gîndea și la taică-su, se gîndea și la acel tovarăș care așteptase pînă la două noaptea. se gîndise el la multe și, pînă la urmă, se hotărî să fie cît mai aproape de profesor, atent, cu ochii în toate părțile, doar-doar o zări pe careva care să-l îndrume ce să facă de-acum încolo, dacă pînă atunci...

Între timp ceața începuse să se împrăștie, valuri-valuri, ici sau colo, din locurile unde erau amplasate butoaiele. Încă cinci-șase minute și avea să se unească nor cu nor să formeze o masă compactă.

Pavel Zamfirescu fu primul care sesiză ordinul lui Zanea: că cei mai „periculoși" dintre deținuți urmau să fie trimiși de urgență la închisoare. Tot cu repeziciune, acționă și el:

— Miteo, haide! îi șopti el acarului care aștepta desfășurarea evenimentelor în ultimul rînd de scaune. Ia-l pe Turcu și veniți amîndoi la mașină! Eu vin cu Stoiculeț și Păsărin! Grăbește-te! nu uită el să adauge, că-l știa pe acar curajos și vrednic, însă niciodată grăbit.

Cînd se adunară cu toții — Pavel și Stoiculeț în față, ceilalți în spate, sub prelată — șoferul porni motorul și demară grăbit spre prima intersecție mai importantă, nu prea departe de Curte, Calea Oilor cu strada Romană, pe unde trecea drumul cel mai la îndemînă și cel mai scurt dintre Curtea Marțială și închisoare.

— De-ar apărea mai repede, pînă nu se împrăștie peste tot ceața asta ! zise Pavel, cu piciorul pe accelerație, privind în urma lor.

Nici unul dintre ei nu se gîndea la propria sa persoană, fiecare în parte uitase că el însuși putea fi arestat sau ucis, toți așteptau încordați, gata de orice sacrificiu, numai și numai să-l salveze pe bravul tovarăș. Și, o dată cu el, şi pe acel șofer, poate nu tocmai plin de calități, poate chiar cu destule păcate pe suflet, însă — de necontestat ! — plin de curaj. Să-i spui lui Zanea pe nume — bandit — şi să-i arunci scaunul în cap, ba să-i mai tragi și cîteva înjurături, nu era la îndemîna oricui într-o vreme cînd te puteai logodi cu moartea tare ușor.

După cîteva clipe, lungi, aproape nesfîrșite, limuzina lui Zanea ieși din curte, viră la stînga, în jos pe Romană, către ei. Pavel porni și el, tot în jos, înaintea Mercedesului. Mașinile, una după alta, traversară Calea Oilor și, spărgînd ceața tot mai densă, își continuă drumul spre Cantacuzino. Aproape de piațeta din preajma unui restaurant și hotel cu renume — Hanul Călugăr — unde strada era mai îngustă, Pavel Zamfirescu viră brusc la stînga, în curmezișul drumului, de parcă ar fi intenționat să intre într-o curte, blocînd astfel strada. Șoferul Mercedesului abia avu timp să apese piciorul pe frînă, să nu tamponeze „rabla idiotului ăla“, cum se revoltase „șeful de escortă“, Toroipan.

Într-o clipă limuzina lui Zanea fu înconjurată de cîțiva oameni hotărîți și tare grăbiți.

— Repede, Zamfire, jos ! Ia-le armele !

Ceilalți ostași ar fi vrut, poate, să se opună, dar pînă să aplece pușcoacele lor care abia încăpuseră în mașină, se treziră cu ele smulse din mîini de „domn' sergent“ și de un oarecare necunoscut. Toroipan, cînd să deschidă gura să strige după ajutor, aplecă capul moale, într-o parte. Dintre toți, doar șoferul încercase să se opună mai cu temei, mai mult de teamă să nu i se fure mașina și să pățească cine știe ce, însă Stoiculeț îl avertizase cu cîteva cuvinte potrivite și omul înțelese unde-i interesul său :

— Dacă i-am tras-o lui Zanea, vezi, să nu ți-o tragem și ție ! Vezi...

— Scoate cheia din contact ! strigă Pavel la Păsărin.

În mai puțin de un minut, Toroipan — care începuse să se frămînte, să dea semn de trezire, că fochistul dăduse cu milă — rămase fără trei „pasageri“ — condamnații și sergentul — ceilalți fără arme, iar șoferul fără cheie, să nu poată porni motorul.

Între timp ceața înălbise străzile, clădirile, văzduhul, încît Pavel trebuia să conducă cu tot mai multă atenție, să nu facă vreun accident, de loc de dorit în situația lor. Stoiculeț, Păsărin și Mitea, cu clești, cu pile, cu ce aveau la îndemînă, se munceau sub prelată orbește, să deschidă cătușele celor doi. Mai ciupeau și din piele, și durea al naibii dar pînă să ajungă la destinație, două perechi de cătușe zburară din mersul mașinii într-o curte oarecare. Huruitul avioanelor care se tot auzea pe sus, dincolo de oceanul de pîclă, devenise mai limpede, odată cu primele bubuituri ale artileriei antiaeriene.

Colonelul nu știa ce să facă : să continue judecarea proceselor rămase pe rol, așa cum avusese de gînd inițial, cînd făcuse pe viteazul, sau să aștepte încetarea alarmei. Și începuse să-l doară și mîna, din ce în ce mai tare, și cucuiul din frunte, cît oul, și pielea zdrelită de lîngă tîmplă. Atunci intră în fugă un maior — procurorul, rubedenie îndepărtată, pe care îl scăpase de front și îl oprise pe lîngă el, la Curte, la căldurică — să anunțe că se zăresc sus, sus de tot, departe, mai multe formații de avioane. Cu batistele la nas — udate în apă, că în imediata apropiere era un centru de butoaie și ceața era mai densă — Zanea, procurorul, și alți doi membri ai completului de judecată ieșiră în stradă să privească prin spărturile norilor artificiali spre parcelele de cer senin. Într-adevăr, sus, în partea de vest a orașului, sclipea în soare argintul avioanelor, nu mai mari decît o jucărie. Printre ele, sau sub ele, o dată cu primele bubuituri, începură să se zărească norișorii exploziilor proiectilelor antiaeriene. Deocamdată se auzea doar bubuitul tunurilor, cînd mai subţire şi mai pătrunzător — tunuri antiaeriene, obişnuite — cînd grav, lung, înăbuşit : tunuri de calibru mare, cele amplasate pe platforma de cale ferată. Pînă să ajungă ceaţa să le acopere văzul, unul dintre avioane se învălui în fum şi porni vertiginos spre pămînt, cu o dîră de flăcări în urma sa.

— Ura ! Ura ! L-a atins ! L-a atins ! se agita ca un apucat un locotenent-colonel, cel care sta în timpul şedinţelor de judecată în dreapta călăului principal.

Atunci se porni prăpădul : primele bombe se auziră şuierînd şi apoi explodînd înfundat, departe. Următoarele trosniră undeva mai aproape, încît Zanea, procurorul şi ceilalţi doi ofiţeri magistraţi căutară ca şobolanii o gaură, unde să se ascundă.

— La adăpost, domnule colonel ! La adăpost ! strigă unul dintre ei.

De-a valma, năvăliră în pivniţa fostei şcoli, improvizată din vreme în adăpost antiaerian, rezistent la schije şi gloanţe, cutie de carton în faţa bombelor. Destul de repede bombardamentul se apropia de apogeu. Exploziile a zeci şi sute de bombe se simţeau tot mai puternic şi mai aproape. Pămîntul se cutremura, văzduhul vuia, şi de zgomotul bombardierelor, şi-al avioanelor de vînătoare, şi-al antiaerienei care trăgeau cu toate gurile de foc, dar parcă mai intens decît orice de fluieratul şi trăsnetul bombelor.

— Ce face vînătoarea nemţilor, domnilor ? ! se revoltă colonelul, după o zguduitură mai zdravănă, cînd îi căzu după ceafă un pumn de ţărînă, de undeva din plafon.

— N-aţi văzut ce sus erau ? Poate că nu urcă drăciile alea mici pînă colo ! presupuse maiorul-procuror.

— Dar avem şi baloane, fără să mai vorbesc de antiaeriană !

Antiaeriana făcea ce putea, baloanele însă erau vînate în serie de mitraliorii anglo-americani. Un glonţ, un simplu glonţ, şi matahala de pînză cauciucată dacă nu lua foc, atunci cădea fleaşcă la pămînt, în cine ştie ce ogor, spre bucuria ţăranilor. Din învelişul acestora se puteau face cîte şi mai cîte, deşi pedepsele care îi aşteptau, dacă se descoperea „fărădelegea“, nu erau tocmai ușoare.

O altă bombă, căzuză pe-aproape, făcu să se zguduie din nou adăpostul, să le taie pofta de discuții și comentarii, însă tot atunci auziră pe careva bocănind la ușă, cu vreo piatră, că prima dată crezură cu toții că se dărîmă clădirea pe ei.

— Deschideți ! Deschideți, domnule colonel ! Sînt eu. Toroipan !

— Toroipan, auzi ? ! făcu procurorul, uimit, privind semnificativ la Zanea.

— Dați-i drumul ! ordonă acesta, galben.

Plin de praf și de moloz, cu ochii injectați de usturimea ceții, adjutantul se prăvăli de-a berbeleacul, peste ei, săltîndu-se anevoie în picioare.

— Au fugit ! Au fu... și Toroipan leșină ca o femeie nevricoasă, prins în brațe de locotenent-colonelul Andreescu.

— Cum, mă ? ! Cum de-au fugit ? ! se repezi Zanea la el, zgîlțîindu-l cu mîna stîngă, cealaltă atîrnîndu-i inertă, implorîndu-i pe cei din jur să-l trezească, să afle ce voise să spună adjutantul, deși și el și procurorul și ceilalți doi ofițeri magistrați știau prea bine la cine se referise Toroipan cînd spusese „au fugit“.

Pălmuindu-l și udîndu-l cu apă, reușiră să-l readucă în simțiri și adjutantul bîigui amănuntele evadării :

— Ne-au atacat... Ne-au atacat... Pe mine m-a lovit în cap. Un bandit... Grozăvie, grozăvie...

— Bine, mă, dar soldații ce-au făcut ? ! Voi n-aveați arme, dobitocilor ? ! se irită Zanea, trezindu-l de-a binelea cu strigătele sale.

— Sergentul era de-al lor, domnule colonel ! El i-a dezarmat pe ceilalți... și, Toroipan, cu mișcări molatice, se apucă să-și scuture molozul de pe haine, mulțumit totuși că scăpase cu atîta.

Zanea amuțise. Uitase pînă și durerea de la mînă, care se tot întețea. Se temea de dreapta răzbunare a celor ce întorseseră spatele morții. De unde să-i mai ia acum, cum să-i mai aresteze din nou, pe cine să mai împuște după amiază ! Iritat de vestea adusă de Toroipan, se repezi la ușă, să părăsească adăpostul, să dea primele ordine care să ducă la arestarea celor doi condamnați la moarte. Cînd însă văzu, sau mai curînd auzi, iadul de afară, se trase înapoi, înspăimîntat. Un amalgam de fluierături de bombe ce cad torpilă la pămînt, de explozii ale acelorași bombe, unele mai apropiate, altele cine știe unde, toate însă încrîncenîndu-ți nervii, de vuiet de avioane, — și bombardiere anglo-americane, și vînătoare nemțească — și, mai înfricoșător decît orice, trosnetul și bubuitul sutelor de guri de foc ale artileriei antiaeriene.

— Închideți ușa, domnule colonel ! se rugă careva de el, văzîndu-l că vrea să urce scările, așa într-o mînă, că „dreapta“ continua să-i atîrne moale, ca o cîrpă.

— Ce-au cu noi americanii, domnule ? ! Ce rău le-am făcut ? ! zbieră el.

— Sfîrșitul pămîntului, domnule colonel ! și procurorul se închină, rugîndu-se pentru mîntuirea păcatelor, că avea destule, și nici nu se putea altfel cînd făcea parte din același complet de judecată, complice docil și prostănac al lui Zanea.

Din cînd în cînd prăpădul de afară se potolea, pentru o clipă doar, ca să înceapă din nou, cu și mai multă furie. Și tot așa, val după val, bombardierele se rotiră deasupra Ploieștiului căutînd să ghicească în oceanul cu ceață unde-s rafinăriile, nimerind adeseori casele orașului. După o oră, o oră lungă cît un veac, se lăsă liniștea. Ceața se spulberă în neant, împrăștiată și dusă de vînt și, în locul ei, praf și fum. Praful molozului fostelor ziduri, al cărămizilor îmbucățite, al drumurilor răscolite, și fumul rafinăriilor căzute pradă flăcărilor.

Din adăpost, galbeni și prăfuiți, se strecurară afară cu pași împleticiți de atîtea emoții Zanea, Toroipan și ceilalți ofițeri. Restul Curții Marțiale — grefieri, arhivari, secretari, aprozi — cînd simțiră că se îngroașă gluma, o rupsese la fugă spre liceul comercial din apropiere, renumit pentru adăpostul său de la subsol, dar și pentru crucile roșii desenate pe acoperiș — că liceul de la o vreme era spital — vizibile din înaltul cerului dacă ar fi fost senin. Cum însă nu era...

Deținuții ce-și așteptau rîndul la judecată se înghesuiseră în zid, împreună cu santinelele, mai speriate decît ei, și doar patru nu răspunseră prezent la apelul ce urmă încetării alarmei. Patru și cu „doi“ șase.

Toroipan, înnebunit de griji, bîlbîi cîteva cuvinte către Zanea, prin care solicita să fie învoit și, fără să mai aștepte aprobarea colonelului, o luă la picior spre centru, grăbit, mai mult în fugă, cu ochii după un taxi sau măcar o trăsură, dar de unde așa ceva cînd toate goniseră care-ncotro, dincolo de oraș, de teama morții? Gîfîind, ajunse în capul bulevardului. Aproape de Statuia Aviatorilor se lăsă pe vine, să poată privi pe sub coroana castanilor la vila sa neprețuită.

Zanea, și el, după ce aruncă mai multe ordine verbale, că telefoanele nu mai funcționau, plecă spre casă și răsuflă ușurat cînd o zări întreagă și nevătămată. Mai apoi, auzind soneria, se duse singur să deschidă. Alb ca varul, aproape mort, Toroipan îi căzu în brațe:

— Nășicule, sînt un nenorocit! Mi-au bombardat bandiții vila!

Și adjutantul se prăbuși într-un fotoliu, gîfîind, congestionat, cu ochi de nebun.

— Cum, măi fine?! Ce tot spui? făcu colonelul înfiorat de o undă de mulțumire abia ascunsă.

— Da, nășicule, da, m-au nenorocit. A căzut o bombă taman pe ea. Praf a făcut-o!

Colonelul, după ce se liniști în privința vilei sale și după ce îl consolă pe Toroipan, își aminti, vrînd-nevrînd, de mînă. Se umflase, se înroșise, și-l durea de-l seca la ficați. Și fiindcă între timp se înapoiase și Grigore, șoferul, cu mașina întreagă și în perfectă funcțiune, îi ordonă să fie gata să plece la spital.

— Mergi și tu, fine? îl întrebă el pe Toroipan.

— Să merg, unde să merg?! M-aș duce acasă, dar mi-e groază să dau ochii cu nevastă-mea. Ea zicea să băgăm banii într-o vie, la „Valea“, dar eu n-am vrut. Era mai bine, dacă o ascultam.

— Măi fine, să fim sănătoși, și-o să facem rost de alți bani! Fii bărbat, ce dracu?! Se poate?

— Facem, de unde să facem? Nu vezi, dacă au început și americanii... Ieri Bucureștiul, azi Ploieștiul, mîine...

— Fugi de-acolo, măi fine! Nu ne-au mai bombardat ei? Şi ce, am murit? Trece şi asta!

— Trece, dar pentru unul ca mine, nu mai trece... Vila mea... şi Toroipan îşi şterse cîteva lacrimi.

— Eşti copil! Haide mai bine cu mine, haide că nu mai pot de durere. Mă doare-al naibii!

— Merg, merg, năşicule, dar am şi eu o rugăminte la matale.

— Care? întrebă Zanea, cam încruntat, de teamă să nu-i ceară cine ştie ce.

— După ce te vede doctorul, să mergi cu mine acasă, s-o consolezi pe biata nevastă-mea. Te rog, năşicule.

— Merg, fine de ce să nu merg?! Merg cu plăcere şi lasă, nu mai fi trist, că se aranjează toate cum e mai bine, ai să vezi. Haide!

Zanea nu avu însă cum s-o „consoleze“ în acea zi pe „madam Toroipan“ — şi nici mai tîrziu, cînd el însuşi avea nevoie de îmbărbătare — pentru că medicii, consultîndu-l, se arătară foarte îngrijoraţi şi-l reţinură la spital. Zanea protestă vehement — avea atîtea treburi! — însă i se explică limpede că trebuia aplicat mai întîi un tratament, poate de-o zi sau două, şi abia apoi aplicat ghipsul.

— Dacă nu, domnule colonel, urmează cangrena şi amputarea.

Spre seară, în mare grabă, precipitată ca o vijelie de vară, se înfiinţă la spital doamna Laura, însoţită de cameristă. Fata urma să rămînă acolo, să-l îngrijească pe bolnav, să se simtă „cît mai ca acasă“. În două valize, fel de fel de bunătăţi, încît Zanea rămase uimit şi — de ce n-ar recunoaşte-o — plăcut impresionat de grija şi atenţia ei. Cele două noptiere din rezerva repartizată ilustrului bolnav se dovediră neîncăpătoare: compoturi, dulceţuri, siropuri, unt, biscuiţi, puţin salam de Sibiu.

— Dragule, ţi-aş fi adus mai mult, că doar ştiu cît îţi place, însă mă tem să nu-ţi facă rău. Să vedem ce spune medicul.

Pe urmă, de îmbrăcăminte: cîteva pijamale, două halate de casă, batiste, o duzină de prosoape, că Zanea făcu ochii mari:

— Ce, dragă, crezi că am să stau aici o veșnicie?!

— Scumpi, o zi, două, mult, puțin, să te simți ca acasă. Bine că nu te-a omorît, tîlharul! Și dezbracă-te, ia pijamaua asta. Victorițo, ajută-l pe conașu!

În ciuda recomandărilor medicilor și cu toate insistențele acestora, după două zile Zanea părăsi spitalul, cu mîna dreaptă legată cu o eșarfă de gît. Așa aveau să și-l păstreze în memorie toată viața o mulțime de împricinați, cîți aveau să-i mai treacă prin mînă în următoarele săptămîni. Necazul lui cel mare era că nu putea să mai scrie el însuși sentința; o dicta, vrînd-nevrînd, altuia. Acest procedeu îi lua parcă o parte din putere, dar nu avea încotro, trebuia să se resemneze.

Ajungînd acasă cu un taxi — că atunci cînd telefonase după mașină, nu-i răspunsese nimeni — rămase înlemnit: pe pereți, rame, rame goale sau nimic. Pe jos, aruncate în grabă și neorînduială, alte rame, toate goale! Și la el în dormitor, și la Laura, și în saloane, peste tot aceeași jale. Ca un animal scăpat din cușcă, alerga dintr-o cameră în alta, urlînd după servitori, strigînd încolo și-ncoace, fără să-i răspundă careva: vila era pustie. Disperat, distrus, copleșit de amploarea dezastrului, căzu inert într-un fotoliu, însă în aceeași clipă sări în sus, repezindu-se la casa de bani zidită într-unul din pereții biroului său. Răsuflă mai liniștit cînd o văzu la locul ei, masivă și neatinsă.

— Ah, Doamne! Dacă nu-i șterpeleam cheia?!

Bolborosind de-a valma blesteme și înjurături, unele mai otrăvite decît altele, se mai suci cîteva minute în jur, calculînd mintal valoarea aproximativă a dezastrului, apoi se repezi la telefon, să ceară chestura, pe Protopopescu, cînd, mînat de-o presimțire rea, lăsă telefonul și băgă mîna sănătoasă în buzunarul în care păstra cheile. Cînd pricepu că dintr-o anumită cheie n-avea decît un singur exemplar, înlemni! Cuprins de-o moleșeală vecină cu leșinul, se rezemă de perete și se tîrî pînă la cel mai apropiat scaun.

— Cheia! abia izbuti să îngîne și, ca un nevolnic lipsit de puteri, se îndreptă spre casa de bani.

Cu mişcări tremurînde răsuci în lăcaşul ei cheia rămasă fără pereche, apoi trase uşa. Nimic, interiorul era gol-goluţ. Ba nu ! O scrisoare, atît şi, mai în fund, cîteva hîrtii fără importanţă. Scrisoarea era scurtă :

„Cristi dragă, am luat doar ce-i al meu, ce mi se cuvine după o viaţă de om, nu dintre cele mai fericite. Atît. Vila şi celelalte bunuri imobile ţi le las. Servitorii au fost învoiţi de mine pentru patru zile. Ca să ştii. Cheia pe care mi-ai furat-o din poşetă am luat-o frumuşel înapoi, cînd te-am vizitat la spital. Pa şi adio !"

Cu un scris şi mai grăbit, şi-un post-scriptum : „Vezi, dacă vrei să ai parte de-o bătrîneţe liniştită, însoară-te cu o femeie de etatea ta, nu te aventura într-un mariaj cu vreo fetişcană, să-ţi pape averea !"

După două zile, îmbătrînit şi aproape înnebunit de amploarea dezastrului, Zanea se tîrî spre uşa principală a vilei, să vadă cine sună cu atîta disperare. În prag, Pompilică Protopopescu, mai marele poliţiei.

— Dragul meu Cristinel, o veste tristă : Laura...

Chestorul aplecă ochii.

— Ce, ce-i cu ea ? tresări Zanea pătruns de o rază de speranţă.

— A murit, Dumnezeu s-o ierte !

— Ce ?! Cum ?! Ce zici ?! Vorbeşte, nu mă fierbe atîta !

— Într-un accident de avion, lîngă Tîrgu-Jiu, într-o pădure. Au ars, şi ea şi pilotul, un ofiţer neamţ.

— Au ars ! abia îngînă Zanea pierzîndu-şi aproape toate speranţele legate de regăsirea averii : tablouri, acţiuni, valută.

— S-au făcut scrum : şi ei şi avionul. D-aia a durat atîta, pînă i-au identificat. M-a anunţat mai adineauri Bucureştiul.

— Da ce, ce căuta în avion ? bîlbîi colonelul.

— Se pare că voiau să fugă din ţară. În Elveţia, probabil.

— În Elveţia ! zise Zanea, socotind în gînd, cu febrilitate, valoarea părţii de avere arsă, şi a celeilalte, bijuteriile şi aurul.

— Au ars, bine, dar scroafa mi-a furat și-o mulțime de bijuterii, și aurul ! Cu acesta ce s-a întîmplat ? șuieră magistratul.

— Se pare c-au dispărut. Poliția dă vina pe cei ce-au ajuns primii la locul catastrofei, dar parcă poți să știi că e așa !

— Bine, dar...

— Au depus cu proces-verbal : trei cocoșei și un cercel, atît. Și ceasul neamțului, era să uit. Dar și ăsta-i ars...

După fuga și moartea Laurei, nenorocirile au început să se precipite pentru Cristache Zanea cu o repeziciune uluitoare. Din pricina bombardamentelor tot mai intense ale aviației anglo-americane, cele mai multe dintre instituțiile orașului au fost dispersate în împrejurimi mai sigure, lipsite de obiective militare sau industriale. Însăși curtea marțială avea să ia drumul pribegiei, mutîndu-se într-un pitoresc și pașnic orășel de munte. Dar, de-acum și pînă să-și închidă definitiv porțile, înfricoșătoarea instituție pierdea continuu din aureola de antecameră a morții. Doar cine se încăpățîna, cu tot dinadinsul, nu voia să recunoască apropierea sfîrșitului. Or, cum Zanea era un realist cu capul înfipt bine pe umeri, nu mai avea nici o îndoială, știa că zilele sale sînt numărate. Dacă situația sa financiară ar fi fost alta, sau dacă s-ar fi mulțumit și cu mai puțin, poate că se încumeta să ia drumul pribegiei. Așa însă continua să caligrafieze cu sîrguință sentință după sentință în dreptul numelor a mii de dezertori, săraci, al cîtorva speculanți, însă banii acestora nu mai aveau aceeași valoare, și, ca o satisfacție platonică, fără efect material, îi trimitea la moarte pe cei de dreptatea cărora se temea cel mai mult. Cum toate au însă un sfîrșit, acesta a venit relativ repede, la cîteva săptămîni de la data cînd părăsise orașul rafinăriilor, într-o noapte călduță de august. Cînd a auzit vocea limpede, categorică, ușor tremurată totuși, poate emoționată, a crainicului radioului, în prima clipă a dus mîna la pistol. N-a găsit însă dramul de curaj care l-ar fi absolvit de judecată.

Partea a șasea

CER SENIN

I

PRINTRE CEI ADUNAȚI în mare grabă în locuința lui Petre Mitea se numărau și doi ofițeri artileriști : un sublocotenent tinerel, aproape copil, aparținînd regimentului local de artilerie, și un locotenent voinic și negricios, mai în etate, străin de oraș. Locotenentul, rănit și internat într-un spital militar, ar fi trebuit, acum, după vindecare, să se înapoieze la unitate, pe front. Cu frontul însă se isprăvise, unitatea încetase să mai existe, dar asta n-o știa locotenentul. Amîndoi — el și sublocotenentul cu ochii albaștri — se alăturaseră voluntar acțiunii de neutralizare a trupelor hitleriste din jurul orașului. Era firesc ca soldații zecilor de puncte ce constituiseră pînă în urmă cu cîteva ore apărarea antiaeriană a rafinăriilor — tunuri, reflectoare, baloane captive, centre pentru fabricat ceața artificială — să încerce să se regrupeze. Alte eșaloane hitleriste, cele ce izbutiseră să fugă din București, căutau să se unească cu trupele din regiunea prahoveană. Majoritatea acestora însă — două mii de soldați și ofițeri, și două sute de vehicule de tot felul — aveau să fie distruse sau luate prizoniere de trupele Corpului 4 de Armată, în luptele de lîngă Gherghița, cîțiva kilometri la sud-est de oraș.

Misiunea încredințată grupului condus de Enache nu era însă legată de unitățile fugite din Capitală. Ei aveau sarcina să lichideze focarele de rezistență din partea de nord-est a orașului, în zona Bucov-Valea Călugărească : patru posturi de apărare antiaeriană cu un total de douăzeci și ceva de tunuri deservite de aproape două sute de soldați, cărora, se bănuia, li se alăturase și ceva trupă nemțească fugită din oraș. Acestora și poate și altora, nu trebuia să li se lase timp să-și vină în fire din buimăceala celor întîmplate peste noapte, să apuce să se regrupeze în unități de mai mare amploare.

De aceea discuțiile erau scurte, repezite, cu privirile împărțite între harta militară a sublocotenentului Grigoriu și stradă. Din clipă în clipă era așteptat să sosească Pavel Zamfirescu. Şoferul, însoțit de Radu Stoiculeț și Petrică Turcu, plecaseră să aducă armele şi muniția de care aveau nevoie în următoarele ore.

Soarele de august ardea pămîntul, pîrjolind izlazul și grădinile de zarzavat din preajma Teleajenului, ce curgea molcom și limpede spre bărăgan. Camionul, după ce lăsase în urmă apa puturoasă a Dîmbului în dreptul abatorului, fu ascuns cîteva sute de metri mai încolo, lîngă ultima clădire a orașului, un vechi han părăsit, o clădire cu etaj, din bîrne, coșcovită și pe jumătate năruită, statul lor major. Mai departe șoseaua asfaltată trecea podul peste Teleajen și, făcînd un unghi aproape drept, spre răsărit, se îndrepta, prin comunele Bucov și Valea Călugărească, spre Buzău. Dincolo de han, pînă departe, cît se vedea cu ochii, se întindeau zeci de hectare de grădină : varză albă, roșie, gulii și conopidă, udate mai încolo de aceeași apă a Teleajenului. Dincolo de grădini, la nord, între cotul dintre șosea și rîu, pe un izlaz presărat cu rare pîlcuri de scaieți și pomi pe jumătate uscați, se resfirau cîteva posturi de apărare antiaeriană. Comandanții acestor mici unități răspîndite pînă spre dealul din față, Dealul Mare, cel cu vii cu rod bogat în acel an de cotitură, primiseră ordin să rămînă pe loc, să reziste și să împiedice accesul pe șosea al eventualelor unități militare inamice ce-ar încerca să răzbească în oraș dinspre răsărit.

Maiorul Haller, ofițerul care dăduse acest ordin, urmărea să întîrzie cît mai mult ocuparea organizată a orașului rafinăriilor în speranța că, pînă atunci, ofițerimea comandamentului din care făcea și el parte o să se poată retrage spre nord, în Ardeal, să facă într-un fel joncțiune cu trupele lor de acolo, să evite prizonieratul. Colonelul von Brantsch mergea și mai departe. Spera să poată concentra grosul trupelor în zona de nord a orașului, în pădurea Păulești, unde erau masate mai multe piese de artilerie și cîteva tancuri. Acolo să aștepte trupele fugite din București și, după ce vor mai primi și ceva întăriri din Ardeal, să pornească la contraofensivă, să-i pedepsească pe „trădătorii de români“, să dea peste cap unitățile militare ce alergau în ajutorul Capitalei și al Ploieștiului, să pună din nou mîna pe țară.

În tăcere, de parcă dușmanul era la cîțiva pași, se împărțiră în două grupuri, acolo, în incinta hanului părăsit. Muncitorii ce săriseră din Dodge-ul lui Pavel Zamfirescu lucrau mai toți ori la rafinăria Româno-Americană, ori la uzinele Concordia. Prima grupă, condusă de Enache, era ajutată în probleme de tehnică militară de tînărul sublocotenent Grigoriu. A doua grupă, de Pavel Zamfirescu și locotenentul Baicu. Fiecare ducea pe umăr cîte o armă, cei mai mulți carabina Z.B., dar dispuneau și de șase pistoale-mitraliere, nemțești, de două mitraliere ușoare, de asemenea nemțești, și de aproape două sute de grenade de mînă.

Grupa șoferului se îndreptă spre est, peste cîmp, urmărind să înainteze în direcția localității Valea Călugărească, în apropierea căreia existau două baterii de tunuri. Grupa lui Enache porni drept înainte, paralel cu șoseaua, spre Teleajen, printre căpățînile de varză și gulii. Această grupă urma să se ocupe de bateria din imediata apropiere a podului și, de asemenea, de o alta amplasată mai la est, la marginea comunei Bucov.

Din grupa lui Enache făceau parte, printre alții, Stoiculeț, Petrică Turcu, Ilie Lungu și Ionică Păsărin. Lui Pavel Zamfirescu i se alăturase Titus Mărcuș, Zamfir Stănică — fostul comandant de gardă al închisorii militare — Lică Grigoraș și cizmarul în casa căruia se ascundeau de teama copoilor Siguranței.

Prima grupă — a lui Enache — după ce ajunse pe malul drept al Teleajenului, coborî spre firul apei, trecu dincolo, unde malul era mai înălțat și mai abrupt și, la adăpostul acestuia, începu să înainteze spre primul obiectiv, tunurile de lîngă pod, furișîndu-se unul după altul, în șir indian. Doi dintre ei — Stoiculeț și un muncitor rafinor — rămaseră ascunși pe malul drept, să sesizeze dacă are loc vreo mișcare în rîndul artileriștilor nemți. Cînd ajunseră în dreptul bateriei antiaeriene, se adunară din nou cu toții, să pregătească atacul. Prin binoclul sublocotenentului nu se zărea țipenie de soldat inamic. Cele șase țevi de tun priveau amenințător spre cerul degeaba păzit. Bombardierele n-aveau să mai apară niciodată, misiunea lor fusese terminată. Fiecare țeavă se vedea limpede dungată, de mai multe ori, cu vopsea albă. Atîtea dungi, cîte avioane doborîse respectivul tun. Nemții făceau mare caz de acest sistem de a-și marca victoriile, însă cine putea să jure că nu se lăudau, că într-adevăr fiecare dungă însemna un avion doborît, cînd zeci și sute de tunuri bubuiau spre șirul bombardierelor ce abia se vedeau undeva, tare sus, deseori ascunse în nori...

În jurul celor șase tunuri continua să fie liniște. Că existau totuși soldați nemți ascunși acolo, în adăposturile săpate în pămînt sau printre șanțurile de comunicație dintre tunuri și depozitul de muniții, o dovedea drapelul cu crucea încîrligată la mijloc, înălțat în centrul barierei, ușor unduit de boarea abia simțită a vîntului.

De la redutele de pămînt ce înconjurau afeturite tunurilor și celelalte instalații anexe, plecau două circuite telefonice suspendate pe pari înfipți în pămînt, ce unea bateriile între ele.

— În primul rînd e necesar să-i izolăm de celelalte baterii, să nu poată cere ajutor și nici să comunice cele ce se vor întîmpla, propuse sublocotenentul Grigoriu privind la Enache.

Acesta fu în totul de acord și după cîteva clipe Stoiculeț, însoțit de doi muncitori, se furișă spre stînga, spre un pîlc de pruni, pe unde trecea unul dintre circuite. Alți trei, conduși de Petrică Turcu, se îndreptară spre cel de-al doilea circuit, înspre dreapta. În prima parte a misiunii lor cele două mici grupe se depărtară de baterie mergînd pe sub malul apei, una în sus, cealaltă în jos, intenționînd să iasă din raza de vizibilitate a artileriștilor nemți.

Dacă undeva, în stînga lor, dinspre pădurea Păulești, nu s-ar fi auzit din cînd în cînd un schimb sporadic de focuri, se putea crede că n-a fost război și nici n-o să fie vreodată. Era senin, cald și liniște. Vîntul abia adia, apele Teleajenului curgeau domol, aproape secătuite de lipsa ploilor, și doar totala lipsă de circulație pe șoseaua din apropiere spunea că ceva nu este totuși în regulă: prea multă tăcere bătătoare la ochi.

Grupa lui Stoiculeț fu prima care se cățără pe malul abrupt, în dreptul unui tufiș de bozii. Cei trei priviră spre baterie, apoi începură să înainteze tîrîndu-se pe coate, spre pîlcul prunilor, intenționînd să-i ocolească prin stînga, să rămînă verdele veșted al pomilor între ei și nemți. Ajungînd lîngă prăjina care le venea mai la îndemînă, Stoiculeț se cățără spre cele două fire de sîrmă, și, îndată acestea căzură la pămînt, retezate cu ajutorul unui clește patent. La fel procedaseră și cei din grupa lui Turcu, numai că aceștia fuseseră obligați să se depărteze mai mult, să nu fie observați.

Între timp nemții primei baterii, fie că și-au dat seama că au rămas izolați, fie că întîmplarea i-a scos afară din bîrloguri, se suiră pe parapete, scrutînd orizontul cu binoclurile.

— Poate că ar fi bine dacă doi sau trei dintre noi s-ar duce să țină sub observație cealaltă baterie, pînă terminăm noi ce avem de făcut aici, zise Enache privind la ofițer. Să știm ce se întîmplă și pe-acolo.

Așa se făcu că Petre Turcu și aceiași doi muncitori, cei care luaseră parte la întreruperea circuitului telefonic din partea dreaptă, porniră pe firul apei, în jos, către cea de-a doua baterie. Turcu era înarmat cu un pistol automat, ceilalți cu carabine și fiecare avea prinse la brîu cîteva grenade.

— Observați dacă primesc întăriri, dacă pleacă o parte dintre ei spre alt obiectiv, ce fac, cum vor reacționa cînd vor auzi pîrîiala de aici sau de dincolo, de la grupa lui Pavel, îi mai povățui Enache.

Planul celor rămași era să se furișeze cît mai aproape de obiectivul ce urma să fie atacat și acolo să se adăpostească după cîteva ridicături de pămînt acoperite de scaieți, apoi să arunce cîteva grenade în șanțurile de comunicație, să încerce în felul acesta să-i determine pe nemți să iasă afară, să se apere, ca abia atunci să-i lovească din plin.

Pînă să apuce să treacă la executarea acestui plan, mai mulți soldați dușmani, din motive rămase atunci necunoscute, ieșiră din adăposturi și începură o operație aparent neobișnuită : să dărîme redutele de pămînt care înconjurau cele șase tunuri.

— Ce i-a apucat ?! se miră careva.

Destul de repede își dădură seama ce vor să facă ; să reducă înălțimea malurilor de pămînt, atît cît să poată apleca țevile tunurilor, razant cu pămîntul, să tragă foc direct în eventualitatea că în raza lor ar intra unități inamice.

— Ce-i de făcut ?

, — Uite ce propun eu, interveni sublocotenentul. Pe colo, nu prea departe de primele lor întărituri, trece viroaga aceea, pe unde probabil, cînd plouă se scurge apa dinspre șosea, spre Teleajen. Ce-ar fi dacă cei mai mulți vom încerca să ne furișăm în lungul ei, pînă aproape de baterie, în timp ce alți trei-patru s-ar tîrî pînă după movila de colo — și ofițerul indică o ridicătură de pămînt, nu mai înaltă de un metru — să-i cuprindem astfel între două focuri ?

Propunerea sublocotenentului, fiind găsită bună, Stoiculeț, împreună cu alți trei tovarăși, porniră spre ridicătura de pămînt, înarmați cu un pistol automat, cu grenade și carabine. Ceilalți zece se îndepărtară spre viroagă și, prin ea, spre baterie. Acestora le rămăsese mitraliera, încă un pistol automat, Z.B.-uri și grenade.

Cînd mai erau cîteva minute pînă la ora fixată pentru declanșarea concomitentă a atacurilor, erau și ei gata. Mitraliera fusese fixată pe poziție, fiecare se adăpostise cum putuse mai bine, și nu rămăsese decît să aștepte ca grupa lui Stoiculeț să deschidă focul, să-i atragă pe nemți într-acolo, ca abia atunci să intervină și grupa lui Enache. Rolul de mitralior și-l asumase sublocotenentul Grigoriu, Enache era înarmat cu cel de-al treilea pistol automat, Ilie Lungu, Păsărin și toți ceilalți cu arme obișnuite. Un strungar de la Concordia avea sarcina să aprovizioneze mitraliera cu muniții. Distanța dintre ei și primele amplasamente nu era mai mare de 50—60 de metri, încît se auzeau bine frînturi din discuția nemților ce lucrau la dărîmarea parapetelor. Numărul acestora nu trecea de 30 și, printre ei, se zărea limpede cascheta unui ofițer.

Mica grupă a lui Stoiculeț mai avea cîțiva metri pînă la movilă, cînd careva dintre ei fu observat de unul dintre nemți. Cîțiva dintre ei lăsară lopata din mînă și se suiră pe parapete, privind cu toții în direcția indicată de soldat. Unii, mai precauți, se îndreptară spre șanțuri, să-și ia armele, cînd trosni o împușcătură una singură, urmată îndată de răpăiala mitralierei mînuită de sublocotenentul Grigoriu, concomitent cu pistolul lui Enache și Z.B.-urile celorlalți.

Mai rămăseseră cîteva minute pînă la ora fixată pentru atac, cînd Enache sesiză că nemții s-au alarmat și că, desigur, vor intra îndată în adăposturi. Atunci, după ce se sfătui în grabă cu consultantul său militar, dădu ordin să se deschidă focul.

— Vă rog să-mi permiteți să-l ochesc eu pe ofițer! se grăbi să zică Ionică Păsărin. În armată eram printre primii ochitori.

Enache aprobă printr-o aplecare a capului și mecanicul ridică arma. Pocnetul carabinei fu semnal pentru ceilalți și, toate odată, celelalte arme începură să scuipe foc după foc în direcția nemților ce cădeau ca trăsniți, surprinși de atacul dezlănțuit din cu totul altă parte decît cea sesizată de cel care îi descoperise. Acesta fu primul care mușcă țărîna ; Păsărin nu se lăudase degeaba.

Nemții care scăpaseră primelor rafale se trîntiră la pămînt, încercînd să se tîrască spre șanțuri, la adăpost.

— Treceți dumneavoastră la mitralieră iar eu, cu doi-trei tovarăși, să-i atacăm cu grenade! propuse ofițerul, privind la Enache.

— Nu, rămîi dumneata aici și ai grijă să ne susții cu foc, dacă trebuie. Iar noi — și arătă spre Păsărin și alți doi — haide spre ei. Luați grenade cît mai multe, haide!

Alergînd aplecați una cu pămîntul, în cîteva clipe fură la mai puțin de 20 de metri de primele întărituri și, una după alta, patru grenade zburară cu adresă precisă, dincolo de careurile redutelor de pămînt, apoi alte patru, încă patru și încă patru. Șaisprezece bubuituri, tot atîția noruleți de fum și o ploaie de țărînă răscolită de explozia grenadelor.

Fără să aștepte să se dezmeticească cei atacați, Enache și Păsărin porniră în goană spre primul val de pămînt, urcîndu-l într-o clipă, urmați de ceilalți doi muncitori. De cealaltă parte înainta grupa lui Stoiculeț , cu armele pregătite de tras.

În interiorul redutelor, exceptînd răniții ce gemeau de durere, era liniște. O liniște care nu prevestea nimic bun. Ionică Păsărin fu primul care sesiză că după afetul unuia dintre tunuri se întîmplă ceva.

— Acolo, e ascuns careva acolo ! șopti el. Să arunc o grenadă ?

— Aruncă ! zise Enache.

Grenada se lovi de țeava tunului și explodă în aer. Schijele se împrăștiară care-ncotro și un colț de fontă se înfipsese în umărul unuia dintre nemții ce încercau să pună în poziție de tragere tunul după care se ascunseseră ; trei, și fără cel grav rănit, doi. Aceștia îndreptară armele către grupa lui Enache și în curînd începu un duel de focuri al cărui sfîrșit era încă greu de prevăzut. Alți cîțiva hitleriști stăteau gata să intervină, ascunși într-unul din șanțurile de comunicație, dar pe aceștia avea să-i vadă Stoiculeț care, între timp, apăruse de cealaltă parte a valurilor de pămînt. Gloanțele pistolului său țiuiră scurt, obligîndu-i pe nemți să se ascundă din nou.

Și, de ce se temeau, nu scăpară ; de undeva, dintr-un șanț, țîșniră mai multe grenade. Nemții începeau să acționeze mai cu cap, după ce se dezmeticiseră din zăpăceala primelor clipe.

— Culcat ! abia apucă să ordone Enache, mai înainte de declanșarea exploziilor.

Cele cinci sau șase grenade căzură la cîțiva metri de ei și schijele acestora zburară pe deasupra. Una singură nimeri un pat de armă și de acolo ricoșă în piciorul lui Ionică Păsărin, deasupra genunchiului, zdrelindu-i carnea.

Cînd zburară grenadele nemților, sesiză și Stoiculeț în care șanț era ascuns inamicul și, fără să-i mai lase prilejul să arunce și altele, aruncă el însuși într-acolo, una după alta, trei grenade, în timp ce tovarășii săi țineau la respect pe cei ascunși după unul dintre tunuri. Aceștia, după ce înlocuiră încărcătoarele golite, începură să tragă bezmetic spre grupa lui Stoiculeț, înfigînd glonț după glonț în malul parapetelor de pămînt, risipind muniția, că Stoiculeț și ai lui apucară să se culce la adăpostul acelorași parapete. Ghidîndu-se după tipul pistoalelor nemțești, rafinorul aruncă două grenade, apoi își săltă capul și trase o rafală scurtă. Din partea celor doi, nu mai era nici un pericol. Ultimele grenade pe care le mai avea grupa sa căzură peste șanțul în care păreau să fie ascunși cei mai mulți dintre dușmani.

Enache aruncă o privire spre rîpa unde așteptau sublocotenentul și ceilalți tovarăși, vru să strige ceva, apoi se răzgîndi și trimise pe unul dintre ei să aducă grenade și să comunice ofițerului să-și răspîndească oamenii în jurul bateriei. Între timp, dinspre Valea Călugărească se auzeau tot mai intense împușcături și explozii, semn că grupa lui Pavel lupta din greu cu nemții de-acolo. Enache împărți grenadele ce le mai rămăseseră și inconjură careul ce ascundea tunurile, după care sublocotenentul Grigoriu — într-o germană aproximativă dar inteligibilă — făcu apel la nemții care mai erau în viață să se predea.

Petrică Turcu se orientă rapid. Cel mai bine, pentru el și pentru cei doi tovarăși ai săi, ar fi fost să se ascundă între ruinele unei căsuțe — la drept vorbind o singură odaie, fără acoperiș — ridicată în plin izlaz, cine știe cu cîți ani în urmă, probabil vreun adăpost de ploi și frig, de-al păzitorilor de vite.

Mai tîrîș, mai de-a bușilea, ajunseră cu bine între cei patru pereți năruiți. De acolo se vedeau ambele baterii : în stînga, la vreun kilometru și ceva, bateria care urma din clipă în clipă să fie atacată. În dreapta, la cinci, cel mult șase sute de metri, cealaltă baterie, a doua, care urma la rînd.

— Ce ziceți, întrebă Turcu, trece glonțul prin zidurile astea ?

— De, știu și eu ?! făcu unul dintre cei doi muncitori, forjor la Concordia. Dacă ar fi de cărămidă arsă, da, n-am avea grijă, dar așa...

Cei patru pereți fuseseră clădiți din chirpici, cărămizi mai mari decît cele obișnuite, nearse, un amestec de pămînt, paie și bălegar. Cercetînd împrejurimile — cu grijă să nu fie zăriți de nemții ce-ar scruta orizontul — descoperiră cîteva pietre, o jumătate de ușă și două bîrne ce făcuseră cîndva parte din acoperiș. În grabă fură toate adunate și așezate drept parapet întăritor.

— Ce, crezi că or să tragă pînă aici? se miră forjorul.

— Pază bună, nu știi? Lasă așa, mai bine! Ce, ne costă vreun ban?

Abia cînd se dezlănțui atacul din stînga, unde acționa Enache, se văzu cîtă dreptate avusese fochistul să fie prudent. Nemții ce deserveau bateria din dreapta lor, după ce auziră focuri de armă și explozii de grenade „la vecini", se săltară pe parapete să vadă ce se întîmplă. Într-o clipă își deteră seama că bateria de lîngă pod este atacată. De cine, nu aveau cum să știe. Totodată auziră și focurile din cealaltă parte, dinspre Valea Călugărească, unde acționa grupa lui Pavel Zamfirescu. Îndată, careva dintre ei, se repezi la telefon, fără să poată obține legătura dorită.

— Cere grupul de comandă! ordonă cel mai mare în grad, un locotenent înalt, uscățiv.

I se răspunse că toate trupele disponibile au plecat spre Păulești, la grup rămînînd doar cîțiva ostași și un ofițer.

— Dă-mi ofițerul! Ce grad are? se repezi locotenentul.

— Căpitanul Müller la telefon! Ia spune, ce s-a întîmplat?

— Heil Hitler, Herr Hauptmann! Bateria lui Wentzel e atacată și el e lipsă, e bolnav! Se aud de asemenea focuri și dinspre bateriile numărul șapte și opt!

— Trebuie ajutată bateria lui Wentzel! ordonă căpitanul după o clipă de gîndire. Acolo se află căpitanul Ulrich, șeful nostru de stat-major! Și spune, cine sînt atacatorii?

— Nu știu, domnule căpitan! M-am uitat prin binoclu, dar n-am putut distinge nimic deosebit. În orice caz nu sînt prea numeroși.

— De cîți oameni dispui ?

— Treizeci și șase !

Urmă o clipă de liniște, apoi ofițerul care rămăsese mai mare la postul de comandă al grupului antiaerian din acea parte a orașului ordonă locotenentului să ia douăzeci de soldați și să fugă în ajutorul celor atacați.

— Înarmați-vă pînă-n dinți și să faceți economie de muniții !

Ai înțeles, domnule locotenent ?!

— Da, domnule căpitan, am înțeles ! Heil Hitler !

Petrică Turcu tocmai își aprindea o țigară, cînd văzu că nemții părăsesc în goană bateria.

— Ei, drace ! Dumnealor vor să fugă în ajutorul celorlalți !

— Dacă trec pe aici, pe lîngă noi ! tresări forjorul.

— Dă, Doamne, c-asta vrem și noi ! De altfel de ce să ne ocolească ? Ce, nu sîntem noi băieți simpatici ?

— Dumitale îți arde de glumă.

— Și dumitale ți-o fi frică, nu-i așa ?!

— Ba nu, dar uite cîți sînt ! exclamă al treilea dintre ei, sculer la aceeași uzină Concordia.

— Doi, patru, șase... douăzeci și cu ofițerul douăzeci și unu. Cîte șapte de căciulă. Ce, e mult ? Le venim noi de hac, în vreun fel ! Uite ce facem : îi lăsăm să se apropie pînă la vreo douăzeci de metri. Atunci aruncăm fiecare în mijlocul lor cîte două grenade, apoi începem să tragem. Fiți calmi și ochiți bine ! Pregătiți-vă grenadele ! Așteptați semnalul meu ! ordonă Turcu, luîndu-și în serios rolul de comandant.

— Doi au puști mitraliere, remarcă forjorul.

— Cu atît mai bine, o să ne folosească ! Dar acum, liniște !

Cîte trei în rînd, cu locotenentul în frunte, mai aveau de parcurs nici o sută de metri pînă să ajungă în dreptul colibei năruite. O clipă, prin capul lui Turcu fulgeră un gînd : să-i someze să se predea, să nu tragă în ei, dar gîndul absurd, așa cum venise, așa se duse. Nemții, în orice caz, nu s-ar fi predat, nu s-ar fi speriat de ei, o mînă de oameni adăpostiți de acele dărîmături. Același gînd îl mai fulgeră o dată : Dar dacă l-ar împușca doar pe ofițer ?

— Ascultați ce vă spun! se înfierbîntă Turcu, abia dîndu-și seama de riscul pe care aveau să-l înfrunte. Să aveți grenadele pregătite, dar nu aruncați nici una pînă nu vă spun eu. Poate că-i putem prinde de vii, să cruțăm viața soldaților. Așa că eu am să trag în ofițer. Fiți atenți!

Cei doi muncitori, chiar dacă ar fi avut ceva de obiectat, nu mai avură cînd. Coloana nemților încălțați în obișnuitele lor cizme, cu carîmbii scurți, cu căștile în cap, doar în cămăși, tocmai ajunsese în dreptul adăpostului lor.

Fochistul duse pistolul-automat la ochi și trase o rafală scurtă — patru sau cinci focuri — spre ofițerul din frunte care căzu ca trăsnit. Pînă să se apuce să se împrăștie zgomotul împușcăturilor, Petrică Turcu strigă cuvintele pe care le tot plimbase prin gură, de teamă să nu le uite, să nu le încurce, să nu le pocească prea rău:

— *Hände hoch, Soldat!*

Nemții încremeniți, o clipă, apoi doi sau trei traseră cîteva rafale spre dărîmăturile de unde veniseră gloanțele ce le uciseseră comandantul.

Atunci explodară două grenade aruncate de forjor și sculer, apoi încă două, după care Petrică Turcu strigă din nou, cu un glas ce suna mai mult a rugăminte decît a ordin:

— *Hände hoch, Soldat! Bitte, Soldat!*

Din cauza grabei și a emoției, cele patru grenade nu căzură în mijlocul nemților, ci mai alături, totuși cîțiva dintre ei se zvîrcoleau în brațele morții, în timp ce ceilalți se culcaseră la pămînt, cu armele îndreptate spre zidurile năruite de vreme. Unul dintre ei duse mîna la centură, să smulgă o grenadă, dar mișcarea acestuia fu văzută de forjorul care ochi în cască și apăsă pe trăgaci, fără să mai aștepte aprobarea lui Turcu. Glonțul ricoșă și intră în umărul soldatului ce dete un urlet de durere. Apoi liniște. Doar din direcția unde lupta grupa lui Pavel Zamfirescu continuau să se audă împușcături.

Într-o fracțiune de secundă Petre Turcu se gîndi că printre nemți s-o afla vreunul care să priceapă românește:

— Dacă vă predați, scăpați cu viață! Noi nu vrem să vă omorîm! Lăsați armele la pămînt și ridicați-vă în picioare cu mîinile în sus! Numărăm pînă la zece, apoi tragem! Unu, doi, trei, patru, cinci...

Se auziră cîteva șoapte. Primul care se ridică fu un soldat măruntel, destul de vîrstnic, probabil rezervist. După el cîțiva, apoi toți cei sănătoși: paisprezece.

— La rînd cîte unul, de la dreapta la stînga și puneți grenadele la pămînt! ordonă Turcu, cînd zări grenadele cum stăteau înfipte în centură. Treizeci de pași la stînga! Așa!

Apoi fochistul se adresă celor doi muncitori, ce nu-și puteau crede ochilor că cele văzute sînt aievea, că nemţii se predaseră:

— Eu mă duc la ei, voi aveți grijă. Cum face careva vreo mișcare suspectă, foc! Ia dumneata pistolul meu, se adresă el forjorului, părăsind ruinele.

Nemţii priveau încruntaţi la cel ce se apropia nepăsător de ei. Mărunțel dar vînjos, cu o față deschisă, chiar vesel, de parcă lipsea doar să le strîngă mîna.

— Care știe cel mai bine românește?

— Eu! răspunse soldatul cel mai în etate, cel ce se ridicase primul în picioare cînd fuseseră somați.

— Întreabă-ți camarazii dacă se pricepe careva să dea ajutor celor răniți.

După cîteva clipe soldatul neamț arătă spre doi dintre camarazii săi:

— Ei pricepe. Urmat speţial-școala.

— Spune-le să se ducă și să le dea primul ajutor. Dar mai spune-le să nu le treacă prin cap să facă vreo prostie, că dracu i-a luat, ai auzit?

— Jawohl, tomnule, eu spune tot, dar eu roagă nu împușcă la mine.

— Noi nu împușcăm pe nimeni, să fie clar! Voi sînteți soldați, și vina voastră este mai mică decît a celor ce v-au comandat. Tradu ce ți-am spus și celorlalți!

Mai departe, Turcu strigă la cei doi muncitori ce pîndeau după ruine, să iasă afară.

— Da-ți-mi mie automatul, așa, și duceți-vă și luați-vă altele, de-acolo! și fochistul arătă spre armele soldaților nemţi, aruncate în iarbă.

În următoarele clipe, forjorul și sculerul de la Concordia, înarmați cu pistoalele nemților, îi mînară pe soldații prizonieri mai într-o parte, cît mai încolo de fostele lor arme, făcîndu-le semn să stea jos. În acest timp cei doi sanitari pansau cum se pricepeau mai bine pe cei răniți. Soldatul ce făcea pe interpretul aștepta supus ordinele fochistului, privind la el cu acea supunere deplină, obișnuită la gradele inferioare cînd au în față un om energic, fie el și civil.

— Ia spune-mi, îl întrebă Petrică Turcu, cîți soldați au rămas acolo la tunuri ? și fochistul arătă spre cea de a doua baterie, unde de cîteva clipe nu se simțea nici o mișcare.

— Șaisprezece, tomnule.

— Doar atîți ? se miră Turcu.

— Da tomnule, eu nu minte la tumneafoastră.

— Vreun ofițer, mai e printre ei ?

— Ofițer nu este. Este feldwebel. Rest este soldat.

— Mda bine ! Du-te de dă ajutor colo, la răniți.

Nu trecuseră decît cîteva minute de cînd fusese atacată coloana nemților, dar pentru cei trei muncitori trecuseră parcă ore întregi. Turcu, mai ales, își simțea cămașa udă de atîtea emoții.

În continuare, isteţul fochist multe ar fi vrut să facă, dar nu știa ce-i mai nimerit, ce-ar fi mai cu folos tovarășilor săi ce luptau desigur din greu, și într-o parte și-n alta. Pînă la urmă gîndi că prudența prea multă, o fi ea bună dar nu în cazul de față. Așa că luă cele două puști mitraliere și le fixă pe poziție la vreo treizeci de metri de grupul soldaților nemți : una îndreptată către ei, cealaltă spre fosta lor baterie. Cără alături și încărcătoarele de rezervă și o bună parte din grenade, și dădu instrucţiuni celor doi muncitori ce să facă în lipsa sa. Mai înainte de a-i părăsi, mai accentuă o dată :

— La cea mai mică mișcare suspectă trageți fără să somați. Voi sînteți doi, iar ei sînt paisprezece !

După ce se înconjură de grenade cu coadă, umplu un sac de merinde cu încărcătoare de rezervă, și-și agăță de gît patru pistoale automate, îndreptîndu-se în fugă spre bateria unde lupta grupa lui Enache. I se părea nefirească liniștea ce se lăsase acolo, de cîteva minute, dar se îngrijora degeaba. Apărătorii celor șase tunuri se predaseră cînd înțeleseră că orice rezistență este inutilă, mai ales că cei doi subofițeri care rămăseseră mai mari în grad, după moartea căpitanului Ulrich, pieriseră uciși de grenadele lui Stoiculeț.

Rana lui Ionică Păsărin nu era gravă, însă mecanicul pierduse sînge. Mai grav fusese atins un muncitor din mica grupă a lui Stoiculeț. Un feldwebel, înainte de a pieri, apucase să arunce două grenade, una după alta, rănindu-l. Deși pansat cu pricepere, nu se mai putea ține pe picioare.

Dintre nemții care luptaseră cu disperare doar patru rămăseseră întregi, alți cîțiva fiind răniți, trei sau patru destul de grav. Ilie Lungu și Vasile Savu — un muncitor de la Româno-Americana, fost sanitar în armată — încercau pe cît îi țineau puterile și mijloacele de care dispuneau să le aline suferințele.

Enache, îndată ce sesiză că ceva se întîmplase și în apropierea celeilalte baterii — și cum nu avea de unde să știe ce — îl trimise într-acolo pe Stoiculeț.

— Ia cîțiva oameni și fugi de vezi ce s-a întîmplat! Poate că l-au mirosit pe Turcu! Iar dumneata — se adresă el în continuare unui strungar priceput și la șoferie — du-te și adu aici camioneta noastră. Fordul. Poftim cheile de contact. Știi pe unde? Treci podul, ocolești gropile acelea de bombe de colo și vii peste izlaz. Și vezi, lîngă mașini poate că s-au mai adunat muncitori. Îi aduci și pe ei tot aici!

Pînă să apuce să controleze toate adăposturile și șanțurile de comunicație dintre tunuri și restul instalațiilor, pînă să facă oarecare ordine în mulțimea trofeelor capturate — arme și muniții — și să dea primele ajutoare celor mai neajutorați, careva îl făcu atent pe Enache să privească în direcția celeilalte baterii. Mica grupă a lui Stoiculeț îl întîlnise pe Petrică Turcu și-acum se înapoiau împreună, tot în fugă. Gîfîind, fochistul relată în cîteva minute cele întîmplate în preajma bateriei de lîngă sat, simplu, fără cuvinte de prisos, de parcă povestea de unde și cu ce preț își cumpărase cu două zile în urmă șapca de pe cap.

— La baterie au mai rămas șaisprezece soldați comandați de un plutonier, atîția, șaisprezece ! termină el cele ce avea de spus.

Enache, deși grăbit, că nu știa ce să facă mai întîi, găsi totuși timp să zîmbească și să-l îmbrățișeze cu drag. O clipă, prin fața ochilor, îi trecu imaginea acelei nopți cînd îl pusese să tragă de semnalul locomotivei, să nu se audă zgomotul împușcăturilor. Parcă fusese ieri și doar trecuse atîta vreme ! Timpuri grele, de război, de ilegalitate, de continuu pericol de moarte. Și iată-l acum pe același fochist așa cum fusese întotdeauna : plin de viață, de optimism, încrezător în puterea lor, a comuniștilor de care se atașase cu toată ființa sa.

— Bravo, Petrică ! Și cred că... putem fuma o țigară.

— Că bine ziceți ! Îmi ardea gura. N-am mai fumat de-un veac !

Cu aceleași pistoale de gît și înconjurat de grenade, începu să se scotocească prin buzunare. Pînă să le găsească pe-ale lui, luă țigara oferită de Enache.

Soldatul neamț mai vîrstnic, cel care știa binișor românește, fu trimis de Enache la cei șaisprezece apărători ai bateriei de lîngă Bucov cu însărcinarea de a le cere să se predea.

Inițial, Enache avusese de gînd să suie răniții în camionetă și să-i trimită doctorului Rădulescu. Între timp însă luase altă hotărîre : cei grav răniți n-ar fi putut suporta cu bine hurducăturile drumului, iar cei mai puțin grav puteau să mai aștepte. Mai urgent era să alerge în ajutorul celeilalte grupe, a lui Pavel Zamfirescu, fiincă dinspre Valea Călugărească se tot auzeau împușcături și explozii.

Spre bucuria lor, strungarul-șofer nu se înapoiase cu camioneta goală. Adusese opt muncitori care așteptau la ieșirea din Ploiești, lîngă cele două mașini, așa cum primiseră instrucțiuni de la Comandantul gărzilor muncitorești. Noile întăriri erau cum nu se poate mai bine venite. Între timp se predaseră și soldații celeilalte baterii și, oricum, prizonierii trebuiau păziți. Numărul total al acestora se ridica acum la treizeci și patru, în afară de răniți. Ca măsură de prevedere Enache socoti că e mai indicat să-i trimită îndată în oraș, să nu-i țină în zona pe unde, probabil, avea să încerce să treacă armata germană în retragerea ei spre vest.

În rînduri de cîte patru escortați de muncitori înarmați cu automate — acum se găseau din belșug — prizonierii luară calea orașului, pe jos, necăjiți și încruntați, gîndind la soarta lor nenorocită : luptaseră atîția ani, credeau că vor cuceri lumea, că ei vor fi stăpîni și zei și, cînd colo, praful se alesese de toate visurile lor.

II

LUI ENACHE îi rămăseseră optsprezece oameni, doi fiind însă răniți. Printre aceștia, și Ionică Păsărin. Mecanicul, încălzit de mirosul prafului de pușcă ce plutea în văzduh, refuzase însă să fie considerat ca atare și, după ce rana fu pansată cu grijă, reintră în rîndul celor sănătoși, șchiopătînd ușor. Enache, după ce se consultă în grabă cu sublocotenentul Grigoriu, hotărî să plece în ajutorul lui Pavel Zamfirescu. În preajma celor două baterii, de-acum ale lor, lăsă pe Stoiculeț și pe Păsărin să aibă grija celor răniți, și alți cinci muncitori. Restul de zece urcară în camioneta condusă de același strungar-șofer, și porniră peste cîmp, spre Valea Călugărească. Niciodată „tărtăreața“ lui Pavel nu fusese atît de solicitată, însă și de data aceasta își făcu pe deplin datoria. Şi, pe lîngă oameni, micul Ford căra și armamentul respectiv, numai puști-mitraliere avînd șase, în afară de pistoale, grenade și muniție.

Duduind ritmic, Forduleţul gonea sprinten peste izlaz și miriște, ocolea cu îndemînare gropile, depășea șanțurile — cînd „pasagerii“ săreau jos, să ajute celor patru pistonașe — trecu vadul Bucovului, cu apa de-o șchioapă, și alerga tot înainte, spre est. La jumătatea drumului simțiră cu toții că le țiuie urechile. În fața lor trosni o bubuitură puternică, apoi încă una și după cîteva clipe alte două.

— Tunuri ! Asta-i bubuitură de tun antiaerian ! exclamă sublocotenentul.

— Mai repede ! Mai repede ! strigă Enache la șofer, aplecîndu-se peste cabină.

După cîteva clipe bubuiturile începură să se intensifice. Era limpede că se trăgea din două locuri diferite.

— Mai repede, Tudorică, mai repede !

Cele două baterii antiaeriene care căzuseră în sarcina grupei condusă de Pavel Zamfirescu și locotenentul Baicu erau amplasate la abia o mie de metri una de alta, destul de aproape de șoseaua națională : una ceva mai sus, pe un fel de dîmb, cealaltă mai spre dreapta, în plin izlaz. Mai aproape de șosea, era prima, cealaltă era mai aproape de calea ferată. După ce cîntăriră situația, se hotărîră să atace mai întîi bateria de lîngă șosea. Planul lor era simplu : dacă vor pune mîna pe cele patru tunuri ale bateriei de lîngă șosea, vor putea îndrepta tirul acestora spre celelalte șase tunuri ale bateriei din izlaz. Locotenentul Baicu, privind prin binoclu, calculase că raza de bătaie a celor două baterii era diferită : cea de sus putea să tragă cu ușurință în cea de jos, acoperind-o în totalitate cu focul ei, pe cînd tunurile de jos, din izlaz, n-ar fi putut atinge decît cel mult două din cele patru piese ale bateriei de pe colină.

Atacarea tunurilor de pe dîmb mai era facilitată și de existența a patru picioare de sondă, la o distanță nu mai mare de 60—70 de metri de primele întărituri ale bateriei. În urmă cu cîțiva ani se forase acolo o sondă, fără rezultat și, după demontarea instalațiilor, rămăsese părăsite postamentele de beton ce susținuseră turla, motoarele și pompele. Între cele patru picioare masive, înalte de aproape doi metri, se căsca gura beciului sondei, de asemenea betonată, adîncă de peste un metru. Fusese ea mai adîncă, dar cu timpul se astupase pe jumătate cu pămînt și pietre. Dacă ar fi izbutit să ajungă cu bine la adăpostul blocurilor de beton, de acolo le-ar fi venit mai ușor să treacă la atacarea celor patru tunuri.

Grupa lui Pavel fu împărțită și ea în două: Petre Mitea și alți doi așteptau ascunși în apropierea șoselei, să împiedice o eventuală încercare de ajutorare a bateriilor între ele, pe cînd ceilalți se tîrau spre picioarele de sondă, favorizați de liniștea ce domnea în incinta bateriei. Cum însă ordinul de a dărîma o parte din parapetele tunurilor, cele din direcția șoselei și a căii ferate, fusese dat probabil tuturor bateriilor, și aici nemții se puseră pe treabă, tocmai cînd Pavel și grupa sa mai aveau cîțiva zeci de metri pînă să ajungă lîngă fosta sondă. Totuși, grăbindu-se, reușiră să se adăpostească în spatele picioarele de beton fără să fie observați, și să monteze mitraliera lîngă beciul sondei. După cîteva minute începură să șuiere gloanțele dintr-o parte în alta.

Atacul fusese pornit de grupa lui Pavel Zamfirescu. Fiecare luă la ochi cîte un dușman, trăgînd o dată, la comandă, mitraliera și pistoalele automate secerînd în continuare. Profitînd de surprinderea și spaima cauzată de atacul lor neașteptat, cinci dintre ei, în frunte cu Mărcuș, se avîntară spre bateria inamică și, protejați de focul celorlalți, aruncară dincolo de întărituri o serie de grenade — și românești, din acelea ca o nucă de cocos, și germane, cu coadă, și cehoslovace, de forma cutiilor de conserve — după care se retraseră cu aceeași repeziciune la adăpostul betoanelor. Dezmeticiți, nemții rămași în viață începură să riposteze cu tot mai multă vigoare și schimbul de focuri ținu aproape două ore. Dîndu-și seama că poziția superioară a atacatorilor îi putea duce la pieire, hitleriștii aplecaseră țevile celor patru tunuri spre picioarele de beton de unde porneau gloanțele ucigașe, însă aceleași valuri de pămînt, bine bătătorit și taluzat cu brazde de iarbă verde, nu le dădea voie să obțină unghiul de tragere dorit. Încercînd să dărîme parapetele prin spate, din interior, mai pieriră cîțiva. Titus Mărcuș, în cîteva rînduri strigase la ei să se predea, promițîndu-le viața, dar tot de atîtea ori cuvintele sale fură acoperite de gloanțele ce loveau sec, în picioarele sondei.

După altă jumătate de oră situația începu să se complice. Cei atacați cerură ajutor prin firul telefonic ce lega direct cele două baterii — circuitul respectiv nu fusese întrerupt — și zece soldați fasciști părăsiră bateria de lîngă izlaz, intenționînd să cadă în spatele românilor. Pavel, de pe poziția sa, n-avea cum să sesizeze manevra dușmanului, dar mica grupă a lui Mitea îi văzuse pe soldați încă de cum aceștia se furișaseră afară din întărituri. Grăbit, acarul nu avusese răbdare să-i lase să se apropie de marginea șoselei, unde așteptau ei și pe unde intenționau nemții să se furișeze, și deschise focul cînd inamicul era încă departe. Și așa căzură patru, morți sau grav răniți, dar ceilalți șase reușiră să se retragă între redutele bateriei. Intervenția lui Mitea mai avea însă un rezultat: profitînd de zarva stîrnită de noile împușcături, Mărcuș și aceiași patru muncitori se avîntară și aruncară dincolo de întărituri mai multe grenade. Cînd se făcu liniște, profesorul le strigă din nou să se predea, fixîndu-le un termen: cinci minute. Cum ofițerul care îi comanda fusese grav rănit și cum cei mai mulți dintre soldați erau de asemenea răniți, dacă nu morți, alături de drapelul fascist fu înălțat un steag alb.

Cîteva minute mai tîrziu rănițiii erau pansați, cei sănătoși dezarmați, și bateria intră în stăpînirea muncitorilor care nu avuseseră decît doi răniți, loviți de așchiile de beton smulse de gloanțele ce nimeriseră în picioarele fostei sonde. Petre Mitea și un alt muncitor plecară cu cei cîțiva prizonieri spre sat, în căutarea unei clădiri unde să-i închidă, pînă se va limpezi situația.

Mai apoi țiuiră primele două proiectile, alte două, toate pe deasupra bateriei de-acum a lor. Nemții din izlaz căutau să-i răzbune pe cei ce fuseseră înfrînți. Ca țevile tunurilor să poată fi aplecate la unghiul dorit, mai trebuia însă dărîmat din parapete, munceau pe rupte și nemții, și oamenii lui Zamfirescu. Din fericire pentru ultimii, o parte din pămînt fusese deja înlăturat de soldații fasciști. Locotenentul Baicu trecu la unul din tunuri, un mecanic care fusese sergent la artilerie la altul, și primele două ghiulele se sparseră dincolo de redută, în plin cîmp.

— Mai jos trei grade! strigă Baicu către cel de-al doilea tunar.

Două noi bubuituri, și unul dintre proiectile lovi malul de pămînt ce apăra tunurile nemților. Țărîna fu spulberată în vînt, acoperind bateria cu un nor de praf. Următoarele două proiectile se pierdură de asemenea în cîmp, apoi Baicu lovi în plin unul dintre cele șase tunuri. Riposta nemților nu se lăsă așteptată și patru bubuituri se auziră deodată. Două proiectile trecură pe deasupra lor, două se înfipseră în marginea bateriei, acoperindu-i cu o ploaie de țărînă spulberată de explozii.

Atunci, dinspre calea ferată, își făcu apariția camioneta. Primii care o văzură fură însă nemții și țeava unuia dintre tunuri se îndreptă amenințătoare într-acolo. Din fericire, același val de pămînt nu-i dădea voie artileristului să ia linia de ochire corect, și încărcătura aducătoare de moarte zbură pe deasupra, undeva departe.

Din ordinul lui Enache săriră cu toții jos din mașină și fiecare se adăposti unde crezu mai nimerit. Doar șoferul, ca să nu abandoneze Fordul, demară grăbit încercînd să întoarcă mașina și să iasă din raza de bătaie a tunurilor, dar abia că așa veni mai la îndemîna ochitorului neamț. Proiectilul părăsi țeava tunului și explodă trei metri în fața camionetei care fu răsturnată și acoperită de pămînt. După cîteva clipe luă foc. Voind să-și salveze tovarășul, săriră cu toții, deși un obuz trecu pe deasupra lor, spre mașina cuprinsă de flăcări, și-l traseră afară pe șofer tîrîndu-l spre rambleul căii ferate. Un nou obuz se înfipse în pămînt, dar următorul lovi în plin Fordul în flăcări, făcîndu-l țăndări. O dată cu mașina, care le fusese de un neprețuit ajutor în atîtea rînduri, pierduseră și o bună parte din armamentul pe care nu-l putuseră lua la timp din camionetă : patru puști-mitraliere, cîteva pistoale și cea mai mare parte a munițiilor.

Șoferul mașinii distruse scăpase ca prin minune numai cu cîteva contuziuni ușoare, mai grave fiind arsurile de la mîini și de pe față. Lîngă el rămase un prieten și un tovarăș de muncă, iar ceilalți se retraseră de-a lungul căii ferate, să iasă din raza tunurilor și să ajungă pe-o cale ocolită la bateria ce intrase în mîna tovarășilor lor.

Enache era negru de supărare. Nu putea să-și ierte că nu fusese mai prudent, că intrase orbește în raza de bătaie a tunurilor inamice, punînd inutil în pericol viața tovarășilor săi, pierzînd totodată și camioneta.

Tirul dintre cele două baterii continua cu și mai mare înverșunare. Așa după cum prevăzuse locotenentul Baicu, cele două tunuri — dinspre bateria ocupată de nemți — fuseseră făcute inofensive. Artileriștii germani se dovediseră ochitori excelenți, dar nici Baicu nu se lăsă mai prejos. I se deschisese rana nu pe deplin vindecată, sîngera din abundență, dar continua să treacă de la un tun la altul, să ia linia de ochire și să tragă razant cu pămîntul, în timp ce sergentul artilerist încărca cu repeziciune cînd un tun, cînd altul.

Nemții erau înnebuniți. Pierduseră trei din cele șase tunuri și nu izbuteau, din cauza conformației terenului, să lovească celelalte două tunuri căzute în mîna românilor. Își dădură seama că numai o minune îi mai putea salva, dar continuau să lupte, refuzînd orice propunere de predare.

Baicu se înfierbîntase, nu simțea nici urmă de durere, dar picioarele refuzau să-l mai asculte. Cascheta îi zburase din cap suflată de explozia unui proiectil, o schijă îi smulse o parte din mîneca vestonului, fața îi era neagră de pămînt și fum, dar toate n-ar fi însemnat nimic pe lîngă rana redeschisă. Pavel Zamfirescu fu nevoit să țipe la el și să-l așeze cu forța la pămînt, să poată muncitorul ce fusese sanitar în armată să-i panseze rana sîngerîndă din pulpa piciorului stîng.

— Trage tu, dar nu te grăbi. Ochește cu atenție, să nu facem risipă de obuze ! ordonă locotenentul fostului sergent.

Cînd văzu că le vin ajutoare, și printre ei și tînărul sublocotenent artilerist, lui Baicu îi sclipiră ochii.

— Grigoriule — așa te cheamă, nu ? — înlocuiește-mă cîteva minute, pînă termină dînsul să mă oblojească !

Nemții crezură că cei de sus au terminat munițiile, dar în curînd pierdură încă un tun și îndată și pe-al cincilea. Numărul soldaților în viață se micșorase simțitor și s-ar fi predat, dar locotenentul care-i comanda nici nu voia să audă de o astfel de posibilitate :

— Murim pînă la unul, dar nu ne predăm !

O dată cu distrugerea penultimului tun, fu ucis și ochitorul acestuia, un caporal, și atunci un alt gradat luă poziția de drepți și-i ceru ofițerului să se predea.

— N-are nici un rost să mai rezistăm, zise el cu glasul pe jumătate, că-l știa pe locotenent cît e de dur.

— Ce spui ?! urlă ofițerul roșu de furie, descărcîndu-și pistolul spre cel ce cutezase să facă propunerea de predare.

Uciderea acestuia contribui însă la pieirea sa. Un alt soldat apăsă pe trăgaciul automatului și răpăiala gloanțelor îl găuri pe ofițer de-a curmezișul mijlocului, perforîndu-l ca pe o hîrtie trecută pe sub acul mașinii de cusut : glonț lîngă glonț, gaură lîngă gaură.

— Repede un steag alb !

Pînă să-și smulgă careva cămașa de pe el, ultimul proiectil lovi în ultimul tun, rănindu-l mortal și pe soldatul ce trăsese în ofițer.

— Sus ! Ridicați steagul ! Cămașa !... fură ultimele cuvinte ale muribundului.

— Nu dovedeați mai multă minte dacă vă predați de cînd v-am somat noi ? îi întrebă Titus Mărcuș pe cei șapte-opt supraviețuitori.

Murdari, rupți, însîngerați, aceștia ridicară din umeri.

— Noi sîntem soldați și soldatul trebuie să execute ordinul celui mai mare în grad, răspunse unul, abia auzit.

Nici grupa lui Pavel Zamfirescu nu fusese scutită de pierderi. Unul din proiectilele ce distrusese al doilea tun mușcase din oțelul acestuia și o piesă dezarticulată fu proiectată în șanțul unde se adăpostiseră cîțiva, ucigînd pe unul dintre muncitorii rafinăriei Româno-Americana. Cizmarul în casa căruia se adunau de teama copoilor Siguranței fusese grav rănit, avînd un picior fracturat și alte numeroase răni. Bravul meseriaș avea însă să scape cu viață, șchiop, cu o cicatrice pe față, altele nevăzute, dar mulțumit că-și adusese din plin contribuția la înfrîngerea armatei hitleriste. Zamfir Stănică — sergentul — fu și el atins de-o schijă, așa cum erau și alți doi muncitori. Mai grav decît toți era locotenentul Baicu, fiul unui învățător din Maramureș, ofițer de carieră, care nu pregetase să ia parte la acțiunea de distrugere a cuiburilor de rezistență fasciste.

În preajma bateriilor recent cucerite nu încetaseră țipetele muribunzilor, nici nu se terminase cu pansarea răniților. Pavel Zamfirescu încă nu apucase să bea o vadră de apă — că-și simțea gîtul rogojină — cînd dinspre Buzău se auziră mai multe bubuituri de tun. Şi zgomotul de luptă părea că se apropie.

Atunci sosi în fugă unul dintre muncitorii lăsați lui Stoiculeț, în preajma bateriilor de lîngă Bucov.

— Tovarășe Enache, vorbi acesta gîfîind, m-a trimis Stoiculeț să raportez că a sosit un pluton de soldați conduși de un căpitan călare care ne-a ordonat să părăsim bateriile noastre — accentuă el pe „noastre“ — spunînd că asta-i treaba lor, nu a „civililor“.

— Mulți soldați ?

— Vreo cincizeci.

— Alți ofițeri mai sînt ?

— Nu, n-am văzut alții. Doar doi sau trei subofițeri.

— Bine, atît zise Enache, îndreptîndu-se către Pavel : tu rămîi pe loc, împreună cu douăzeci de tovarăși. Şi n-ar strica, atît cît mai e liniște — auzi ce vine dinspre Buzău ! — dacă ați căra de dincolo — și arătă spre bateria distrusă — obuzele rămase nefolosite. De asemenea armamentul mai greu : mitraliere, puști-mitraliere, pistoale automate și muniții. Dacă mai sînt bune de ceva, dacă nu... Şi folosește-te și de dumnealor ! și-și îndreptă privirea spre micul pîlc de prizonieri nemți. Dacă am să pot, îți voi trimite și ceva ostași de dincolo. Numai să mai fie timp.

III

STOICULEȚ părea altul. Cu pumnii strînși, de-i intrau unghiile în carne, scrîșnea din măsele, abia reținîndu-și un potop de înjurături la adresa căpitanului care îi făcuse — pe el, pe Păsărin și pe cei cinci muncitori, toți de la Concordia — pușlamale — „pușlamale care umblă după jaf“ — acuzîndu-i că urmăresc „să buzunărească soldații națiunii momentan învinsă“. Rafinorul ieși înaintea lui Enache dincolo de bateria de lîngă Bucov și-i relată tot ce se întîmplase de cînd sosise plutonul soldaților.

— Eu i-aș fi tras o labă, cît este el de căpitan ! zise mai mult pentru sine Petrică Turcu, aprinzîndu-și un chiștoc de țigară.

— Unde-i „dumnealui“ ? Aici sau dincolo ? și Enache arătă din cap spre bateria de lîngă pod.

— Aici. Cică inspectează tranșeele, adăposturile, muniția. A sosit împreună cu vreo douăzeci de soldați. Restul a rămas la celelalte tunuri.

— Mda ! Bine ! Să mergem să discutăm cu el. Trebuie să ne înțelegem, într-un fel.

Enache era urmat de zece tovarăși de luptă, printre care și Zamfir Stănică. Sergentul era rănit, dar nu atît de grav încît să nu fie de ajutor. Și așa cum Pavel îl avea pe celălalt sergent, să dea ajutor sublocotenentului Grigoriu, ce luase locul lui Baicu, care nu putea să mai lupte, tot așa și Enache îl luase pe Stănică, să ajute unde-o fi mai multă nevoie de ei, la o baterie sau la alta.

— Mergem... încolonați ? întrebă Petrică Turcu.

— Încolonați ? ! De ce ? Lasă așa, să se vadă că sîntem civili, cum îi place dumnealui să ne numească.

Între timp bubuiturile ce se auzeau dinspre Buzău se tot apropiau, deși se mai micșoraseră în intensitate. În schimb, spre Păulești părea să fie liniște. Abia rar se auzeau mai departe, dinspre vest, alte bubuituri. Nemții se înverșunau să reziste în apropiere de Moreni, unde aveau masată artileria antiaeriană din acea zonă petroliferă.

Căpitanul, ieșind dintr-un adăpost, privi nedumerit spre coloana celor ce urcau și coborau valul de pămînt ce mărginea bateria. Cînd îl văzu, lui Enache îi veni să zîmbească ; ținuta ofițerului prea contrasta cu tot ce era în jur, cu hainele lor rupte, prăfuite, cu uniformele ostașilor, decolorate, cu centuri de cînepă, cu bocanci cu talpă de lemn, cîțiva în opinci. Înalt, proaspăt ras, ba chiar și pudrat, cu o uniformă ce țipa pe corpul său de balerin, cu cizme lustruite și pinteni zornăitori, căpitanul părea mai curînd întruchiparea unui personaj de operetă decît ceea ce ar fi trebuit să fie.

— Ce-i cu dumneata ?! întrebă ofițerul cu un ton de vădită superioritate, cînd îl văzu pe Enache înaintînd spre el.

— Mi se pare, domnule căpitan, că eu aș fi mai în măsură să pun această întrebare. Nu credeți ?

— Şi dumneata ești tot din șleahta obraznicului de colo ? și arătă cu cravașa spre Stoiculeț.

— Da, tot din ăia ! îi răspunse Enache pe același ton.

— Te-aș ruga să-ți iei haimanalele și să pieriți din împrejurimi. Din clipă în clipă trebuie să apară armata germană în retragere și n-aș vrea să fiu împiedicat în acțiune de către unii ca voi !

Enache umblă în buzunarul de la piept.

— Uite, domnule căpitan, ce onoare îți fac ; îți arăt ceva ce pînă în seara zilei de 23 August a stat ascuns mai cu grijă decît cel mai prețios diamant. Poftim ! și Enache îi băgă sub nas carnetul de partid, ținut strîns, în timp ce soldații se apropiau curioşi, pe la spatele comandantului lor, să afle și ei despre ce e vorba.

— Ce-mi arăți ?! Ce-i ăsta ?!

— Ce ?! Carnetul meu de membru de partid, domnule căpitan. Şi așa ceva au și majoritatea celorlalte „haimanale“, ridică Enache glasul, deși își impusese să fie calm. Şi să mai știi ceva, domnule căpitan : aceste haimanale, cum ți-ai permis să le numești, au purtat moartea în cîrcă ani și ani, în timp ce dumneata puneai ordonanța să-ți lustruiască cizmele ! Iar tovarășii acestor „haimanale“ au albit cu oasele lor pădurea de la Cringul lui Bot, ori de cîte ori intrau pe mîna unui maimuțoi ca tine, stîrv pudrat ca o cocotă !

Căpitanul încremenise. O clipă vru să ducă mîna la pistol. Cînd zări însă fețele încruntate ale tovarășilor lui Enache, se abținu și deschise doar gura, să ordone ceva soldaților.

— Stați ! O clipă ! interveni atunci sergentul Zamfir Stănică. Tovarășe Enache, știți cine-i dumnealui ?

Ofițerul care comanda plutoanele de execuție, locotenentul Negrea, zis Sisilică ! Știți, e puțin cam zmucit ! și sergentul făcu un gest din degete, semnificativ, la tîmplă. Purta cioc, d-aia nu l-am recunoscut de prima dată ! Și văd că a fost avansat căpitan, era locotenent, mai acum două-trei săptămîni !

Ofițerul mîrîi ceva, să curme potopul ce ieșea din gura sergentului, dar acesta-i aruncă o privire rea și-un „taci“ ! continuînd și mai mînios.

— Dumnealui dădea lovitura de grație ! Tot el număra găurile gloanțelor și, dacă lipsea vreuna la socoteală, pedepsea întregul pluton cu douăzeci și cinci de lovituri pe fundul gol ! A fost decorat de friți cu Crucea de fier !

— Am să raportez ! Am să cer să fii dat pe mîna Curții Marțiale pentru insultă adusă unui ofițer al majestății sale ! Am să...

— Încet, încet, domnule căpitan ! interveni Enache. Nu e cazul să te enervezi, poate că o să ai nevoie de nervi tari de acum încolo. Cît privește Curtea Marțială a dumitale, n-o mai pomeni, săraca ! S-a cam terminat cu ea. Aleluia !

— Soldați ! se întoarse ofițerul spre ostași. Ordon să alungați prin orice mijloace pe acești rebeli ! Executarea !

Enache și ai lui rămaseră nemișcați, cu pistoalele în bandulieră. Soldații, foindu-se ușor, se priveau nedumeriți.

— Tovarășe Stoiculeț, vorbi deodată Enache cu o voce deosebit de calmă și limpede. Ia-l la ochi și numără pînă la zece — rar și răspicat ! — și dacă pînă atunci acest domn continuă să se afle în raza bateriei, tragi în plin o rafală. O rafală scurtă, că poate gloanțele o să ne mai trebuiască.

— Unu, doi, trei... începu rafinorul.

— Soldați, soldați, ce-i asta, soldați ? ! Trădarea se pedepsește, soldați !

— Patru, cinci....

Și, cu o iuțeală de care nu-l credea nimeni capabil din pricina pantalonilor strîmți, căpitanul sări un șanț, încă unul, un parapet, al doilea și ajungînd în plină cîmpie își continuă goana în hohotele de rîs ale soldaților și ale muncitorilor.

— Ducă-se ! zise unul.

— Bine că ne-a rămas nouă calul, adăugă un altul, privind la roibul se păștea liniștit, legat de un scaiete.

Cînd se văzu la o distanță convenabilă, căpitanul se opri, își trase sufletul și arătă pumnul, urlînd ceva abia auzit, dar totuși înțeles de către toți :

— Criminalilor ! O să vă-nvăț eu minte pe voi, hoților !

Atunci pîrîi scurt un pistol automat și fostul comandant al plutonului de execuție căzu cu fața în jos, trăsnit, cu picioarele larg desfăcute, mușcînd iarba ofilită de secetă.

— Turcule ! se întoarse Enache spre fochistul care cu pistolul încă fumegînd în mînă, privea în pămînt.

— N-am putut să mai rabd. Dacă-s vinovat, vă rog să mă pedepsiți.

Şi astfel Enache se văzu pus în fața celei mai grele situații, pe care nu și-ar fi dorit-o niciodată. Din fericire pentru el, pentru Petrică Turcu și pentru tovarășii acestuia, cărora fochistul le era nespus de drag, interveni un sergent ieșit din rîndurile soldaților.

— Eu nu vă cunosc pe dumneavoastră, dar îl cunosc bine pe cel ce ne fu comandant, și-acuma-i în iad ! și întinse gîtul spre căpitanul căzut departe, în direcția orașului. Merita mai mult decît atîta : un glonț, și gata ! Am făcut parte — că dumneavoastră știți că soldatu-i rob, nu om — de mai multe ori din plutoanele de execuție și nu o dată l-am văzut lovind cu vîrful cizmei în fața celui împușcat, să se convingă dacă într-adevăr e mort. Iar de tras, cînd dădea lovitura de grație, nu trăgea decît în ochii celui ce nu-și dăduse sufletul. Spunea că aceasta-i cea mai sigură lovitură, că nu dă greș niciodată. Şi dumneavoastră ați fi vrut ca un astfel de om să facă mai departe umbră pămîntului, să fie cumva judecat și condamnat la închisoare, ca un pungaș de rînd ? Eu, din partea mea, mă duc să-l îmbrățișez pe tovarășul dumneavoastră, să-l sărut frățește !

Şi sergentul se apropie de fochistul ce continua să privească în pămînt :

— Vino-ncoa, mă frate-miu, să-ți strîng mîna acu, că Dumnezeu știe de vom apuca ziua de mîine ! Auzi ce bubuie ! Acu ajunge prăpădul și pe-aici !

Soldații erau cu toții infanteriști, majoritatea recruți, încorporați abia cu patru luni în urmă. Doar gradații erau contingente mai vechi. Printre ei, și doi subofițeri : un plutonier și un sergent-major. Aceștia, fără să obiecteze în vreun fel, se puseră sub comanda lui Enache, mai ales că aflaseră că în subordinea acestuia luptau și doi ofițeri.

— Și ia spune-mi, de unde pînă unde a apărut acest căpitan aici ? întrebă Enache pe plutonier.

— Nu știm nici noi. Eu fusesem desemnat să comand plutonul, cînd a apărut dînsul. Cum îl cunoșteam, că din regimentul nostru făcea parte, m-am supus, ce era să fac ? !

Zgomotul de luptă se tot apropia. Pînă să se însereze nu rămăsese mai mult de două ore. Enache împărți ostașii în două grupe : douăzeci, comandați de sergent-major Crăciun, fură trimiși în ajutorul lui Pavel Zamfirescu, iar restul de treizeci, printre care și plutonierul, îi rămăseseră lui, cîte cincisprezece de fiecare baterie. Pînă să se întunece, Enache ar fi vrut să trimită cîteva patrule dincolo de șosea, să cerceteze dacă mai există nemți în jurul punctelor de reflectoare și ascultătoare aeriene, dar bubuiturile ce se tot apropiau nu-i mai lăsă timp. De cîteva minute începuse să se audă chiar și răpăitul mitralierelor grele, semn că lupta lua amploare și se da din ce în ce mai aproape de zona lor. Un huruit înfundat nu putea veni din altă parte decît de la motoarele moto-mecanizatelor ce, desigur, căutau să se retragă folosindu-se de asfaltul șoselei.

Enache nu știa ce să facă : să rămînă acolo, unde avea zece tunuri în stare de funcționare, sau să fugă dincolo, la bateria lui Pavel, unde doar două piese rămăseseră întregi. Pînă să se decidă în vreun fel, fură trase primele proiectile de către jumătatea de baterie de lîngă cele patru picioare de sondă. Bubuiturile acestora erau mai înfundate decît cele cu care se intercalau, și în cîteva clipe trosnetele și pocnetele exploziilor se învălmășiră unele cu altele. Mitralierele pîrîiau cînd mai lung, cînd mai scurt, tunurile automate antitanc trăgeau rafale de cîte patru proiectile, huruitul tancurilor devenise tot mai apăsător și, printre ele, aceleași bubuituri grave ale antiaerianei de calibru greu. După cîteva minute se auzi trăgînd doar unul dintre aceste tunuri. Neliniștit, fără să mai piardă o clipă, Enache încălecă armăsarul căpitanului și porni în galop către bateria ce părea să lupte din greu. Calul alerga lipit cu pămîntul, nepăsător că i se schimbase stăpînul. Enache, aplecat pe grumazul animalului, privea țintă la apocalipsul din fața sa.

În apropierea blocurilor de beton se afla o pădurice de salcîmi. Descălecă, agăță frîul de-o cracă și se trînti la pămînt, în marginea salcîmilor. Bateria era în fața lui, la 150—200 de metri. În stînga, mai încolo, în preajma șoselei, două tancuri aparținînd unei unități de blindate care avea ca emblemă o șopîrlă neagră ardeau mocnit. Alte cîteva răzbiseră printre casele pustii ale locuitorilor izgoniți de teamă, și de acolo trăgeau și mitraliau trupele ce înaintau spre vest. În tancuri, la învălmășeală, trăgea foc după foc unicul tun rămas întreg, din bateria căzută în mîna forțelor patriotice.

Fără să mai piardă o clipă. Enache se furișă spre baterie, cînd alergînd una cu pămîntul, cînd tîrîș.

— Cum e ? ! Care-i situația ? ! se repezi el la Titus Mărcuș, profesorul ieșindu-i primul în cale.

— Cam prost. Am rămas cu un singur tun. Celălalt s-a defectat, se ocupă Baicu de el. Am pus mitralierele în poziție de tragere și... și-așteptăm. Să vedem ce s-o mai întîmpla de-acum în colo.

— Ceva pierderi ?

— Doi ostași, unul mai grav. Pînă acum am avut însă noroc. Se pare că nemții nu și-au dat încă seama că luptăm împotriva lor.

— Cum așa ? ! Dar tancurile alea din șosea ?

— Grigoriu le-a pocnit, dar în focul luptei or fi dat vina pe alții, pe cei care-i atacă din urmă.

Huruind și scoțînd fum din eșapamente, din partea dreaptă a șoselei, de după un pîlc de căsuțe țărănești, apărură unul după altul șase Henschel-uri de asalt — camioane uriașe, cu roți obișnuite în față și șenile puternice în spate — încărcate cu pistolari nemți.

— Pe ele! strigă Pavel Zamfirescu la servanții unicului tun.

Sublocotenentul Grigoriu trase primul proiectil. Prea sus. Undeva, într-o vie. A doua lovitură făcu însă țăndări camionul-șeniletă care deschidea drumul. Celelalte mașini stopară nedumerite, o clipă, apoi pricepură că dușmanii lor nu erau numai în urmă, ci și lateral, în stînga. Ca răzbunare, o ploaie de gloanțe se abătu spre bateria de-acum inamică, dar cum acestea erau trase de pistoale, și în mare grabă, apărătorii redutelor de pămînt nu suferiră pierderi. O dată cu următorul proiectil plecat din țeava tunului sublocotenentului, spre cel de al doilea Henschel, locotenentul Baicu îi anunță că și-al doilea tun putea fi folosit.

Fostul sergent artilerist îl părăsi pe Grigoriu, lăsînd altora sarcina să-l aprovizioneze cu obuze, iar el îndreptă țeava tunului repus în funcțiune spre camionul din urmă. Cînd nemții se văzură reduși la jumătate, demarară grăbiți, urmărind să iasă din raza de acțiune a bateriei antiaeriene. Atunci se porniră pe țăcănit cele două mitraliere grele. Cu cauciucurile găurite, camioanele nu ajunseră departe. Pistolarii nemți, atîți cîți mai rămăseseră, săriră și se ascunseră în șanțul șoselei, abandonînd mașinile.

Bucuria victoriei n-avea însă să dureze multă vreme printre tovarășii lui Pavel. Două dintre tancurile refugiate printre casele de dincolo de șosea începură să tragă obuz după obuz spre redutele de pămînt, și nu trăgeau deloc prost. În curînd se defectă din nou tunul abia reparat, apoi un proiectil lovi și ultimul tun, rănind mortal un muncitor, rănind grav un ostaș și mai ușor pe alți cîțiva, mai toți recruți de sub comanda sergentului-major Crăciun.

— Trebuie să ne retragem! hotărî Enache. N-are rost să încercăm să rezistăm în asemenea condiții, cînd un singur tanc ne poate zdrobi cu șenilele lui!

Nemții, sesizînd că bateria a rămas fără tunuri, porniră cu două tancuri mijlocii spre ei, dar primul care încercă să traverseze șoseaua rămase fără șenilă: un proiectil antitanc, tras din dreapta de ostașii români ce încă nu se vedeau din cauza caselor și a pomilor de prin grădini lovise unde trebuia. Al doilea se opri dezorientat, se reîntoarse în loc şi reintră printre case, la adăpost, căutînd să răzbată spre vest, după alți doi monștri de oțel — doi „Tigri“ — care o și luaseră din loc, trași de cîteva sute de cai putere, grăbiți să scape de potopul de fier și foc ce curgea peste ei dinspre est. În fuga lor, mastodonții culcau sub șenile sute de butuci de viță, luînd în bot sîrmele spalierelor, trăgînd și smulgînd din rostul lor coardele încărcate cu struguri, cu aceeași ușurință cu care un copil trage un mosorel pe covor.

— Mitraliorii să rămînă la posturi! hotărî Enache. Restul să evacueze răniții, apoi cu toții spre calea ferată! Răniții rămîn acolo împreună cu cei care se pricep să-i ajute, iar ceilalți dincolo! și cu mîna întinsă arătă spre Ploiești, spre cele două baterii de lîngă Bucov.

După ce se convinse că ceea ce mai rămăsese din baterie nu era amenințat de un pericol iminent, Enache încălecă din nou calul ce păștea firicele de iarbă rară și uscată, în preajma salcîmului de care fusese legat, grăbind spre celelalte baterii.

Cele două tancuri „Tiger“ — cele mai grele tancuri din dotarea armatei germane — care se desprinseseră de grosul blindatelor mai ușoare, pe care, în loc să le apere, le lăsaseră în plata Domnului, dăduseră bir cu fugiții alergînd paralel cu șoseaua, pe sub poalele Dealului Mare. Huruind și zornăind, șenilele de oțel se îngropau în pogoanele de vie, zdrobind și culcînd la pămînt butucii de viță, pomii, gardurile, foișoarele de pază ale pîndarilor, căsuțele viticultorilor. În urma uriașelor goneau alte trei tancuri, mai mici, ca trei cățeluși ce aleargă s-o ajungă pe cățeaua-mamă. Unul dintre tancuri era cel care intenționase să atace bateria care le distrusese Henschel-urile dar, din motive binecuvîntate, se răzgîndise, alergînd fuga în locul răzbunării.

În urma celor cinci blindate continua să se audă zgomotul luptei ce nu părea să-și piardă din amploare, dar echipajele tancurilor erau preocupate să-și salveze propria lor piele, și nu pe-a altora.

Stoiculeț în dreapta, plutonierul Nichita în stînga, așteptau încordați în scăunelele tunurilor din bateria de lîngă pod. Sublocotenentul Grigoriu, fostul sergent artilerist Vasile Tudose și sergentul-major Crăciun luaseră în primire trei din tunurile celeilalte baterii, cea de lîngă Bucov, din apropierea șoselei naționale. Lîngă sublocotenent sta pironit Petrică Turcu, atent să prindă meșteșugul acestuia. Fusese el armurier în armată, însă, cu astfel de piese de artilerie nu avusese de-a face, Enache tocmai sosise de la bateria de lîngă pod, cînd, în fața lor, sub deal, apăru primul „Tigru".

— Lăsați-l ! strigă sublocotenentul, după care aplecă țeava tunului și luă linia de ochire.

Distanța nu era mai mare de un kilometru și două sau trei sute de metri.

— Ăsta-i al meu ! adăugă și sergentul Tudose, că între timp apăruse și cel de al doilea „Tigru".

— Nu vă grăbiți, că încă n-au aflat de existența noastră ! interveni Enache. Lăsați-i să se apropie.

Cînd apărură și cele trei tancuri mai mici, primul care apăsă pe butonul declanșator fu ofițerul, după el sergentul și apoi Crăciun, singurul care atinse cu efect ținta. Unul din tancurile cele mici se opri în loc și după o clipă fu învăluit în fum. Și sublocotenentul ochise bine, însă proiectilul acestuia lovise în plin blindaj și tancul nu părea să fi suferit stricăciuni prea importante.

Necăjit, tînărul ofițer ochi din nou și trase încă un proiectil spre tancul ce-și mărise viteza la maximum, încercînd să scape prin fugă de atacul neașteptat. De data aceasta fu lovită șenila stîngă și grămada de fier și oțel rămase imobilizată într-un pîlc de piersici.

— Îndreptă țeava tunului spre noi ! exclamă careva.

Într-adevăr, cînd își dădu seama de situația fără ieșire în care căzuse, echipajul tancului se hotărîse să pedepsească pe cei ce cutezaseră să-i atace. Turela fu întoarsă cu 70 de grade, apoi conducătorul încercă, manevrînd pe-o singură șenilă, să obțină o poziție mai convenabilă pentru tunar. Primul obuz plecă țiuind, dar căzu dincolo de baterie. Al doilea avu o traiectorie prea scurtă, însă cel de al treilea spulberă parapetele de pămînt, împroșcînd cu țărînă tunuri, oameni și împrejurimi.

Următorul proiectil plecat din țeava tunului strungarului izbi însă în plin turela de comandă, cu o clipă înaintea declanșării tunului fascist, și calota de oțel fu smulsă din rosturile ei și aruncată printre piersicii încărcați de rod, o dată cu jumătatea de sus a comandantului de tanc.

Cele trei tunuri „comuniste“ scuipau foc după foc, dar fie că ochitorii nu prea erau de meserie, fie că prea se grăbeau, al doilea „Tigru“ izbutise să iasă din raza de vizibilitate a bateriei, dîndu-i ocazie lui Stoiculeț să-și verifice cunoștințele învățate în armată cu ani în urmă. Uriașul de fier — singurul care reușise să scape de loviturile primei baterii, celelalte tancuri mai mici fiind și ele încremenite printre butucii de viță de vie — cînd se văzu scăpat de obsesia tunurilor antiaeriene, își încetini goana, să se orienteze, tocmai bine cît să ochească Stoiculeț și Nichita. Ambele proiectile trecură șuierînd pe lîngă tanc, punîndu-l din nou pe goană, ca pe o șopîrlă ce fuge din calea unui bocanc. Următoarele lovituri nu-și mai greșiră însă ținta și două explozii, aproape concomitente, loviră în plin : o șenilă și blindajul din față, lîngă vizorul principal. Cînd să tragă o nouă salvă, Stoiculeț sesiză că se deschide turela.

— Stai, nu mai trage ! strigă la el Nichita. Poate vor să iasă la aer. Cei de la mitraliere, atenție !

În loc să iasă careva, din turelă fu săltată o bucată de pînză albă, agitată isteric, semn pentru cei ce se dovediseră mai tari să înceteze focul. Apoi unul după altul, un locotenent și trei tanchiști, cîteșipatru îmbrăcați în negru, se strecurară afară, cu mîinile deasupra capului, privind speriați la bateria de unde putea să le vină pieirea.

— Nea Ilie ! strigă Stoiculeț la fostul mecanic de locomotivă ! Ia trei oameni cu dumneata și adu-i aici ! Repede, nea Ilie, pînă nu se complică treaba !

IV

ÎNDATĂ CE SE ÎNSERĂ, Pavel Zamfirescu plecă pe jos, printre grădinile de zarzavat, să taie din drum, și reveni la volanul camionului lăsat lîngă clădirea pe jumătate năruită, ultima casă a orașului. Conducea ca un automat, trist de parcă mergea după un convoi mortuar. De cînd pierduse Fordulețul, mașinuța care îi scosese de atîtea ori din încurcătură, prieten drag și neprețuit, era tot încruntat. Pînă aproape de miezul nopții, făcu două drumuri la oraș să ducă răniții, să aducă întăriri și muniții, să capete noi directive, dar și ca să procure cîte ceva de-ale gurii. Război-război, dar și stomacul e tot stomac.

Între timp se lăsase o liniște care nu prevestea nimic bun. În tăcere se consolidau cotele cucerite, se fortificau punctele de rezistență, îndeosebi în direcția de unde putea să apară dușmanul, şi se încerca să-i dea și hăituitului trup omenească cîteva clipe de răgaz. Abia pe la trei spre ziuă începu să vorbească din nou războiul ce încă nu-și dăduse ultima suflare. Ziua care începea avea să fie însă ultima zi de rezistență mai hotărîtă în acea parte a orașului. Armata care întorsese armele împotriva naziștilor, în strînsă colaborare cu gărzile muncitorești și avînd în frunte pe membrii ieșiți la lumină ai Partidului comunist, aveau să lichideze repede și ultimele focare de rezistență disperată : cele din nordul Capitalei și din împrejurimile Ploieștiului, de la Moreni, Cîmpina, de peste tot unde hitleriștii încercau să se agațe de un fir de pai.

Primele bubuituri, ca un semnal pentru cele ce aveau să urmeze, răbufniră dinspre Buda și Păulești. Apoi din nou departe, dinspre Buzău, și din nou aproape. Cînd soarele de august ridică fruntea din bărăgan, lupta era în toi. Tancuri grele, tancuri mijlocii și ușoare, șenilete, autoblindate, mașini de asalt, bărci amfibii, camioane de tot felul, turisme diverse, motociclete, tunuri autotractate, tunuri remorcate de te miri ce, tunuri de toate calibrele, mortiere, obuziere, branduri și mitraliere de toate tipurile, tot ce născocise omul ca să-l omoare pe om, toate părăsiseră frontul, căutînd să răzbească undeva, oriunde, numai să nu cadă în mîna inamicului.

Prin fața celor două baterii unde acționau tovarășii lui Enache și cei 50 de ostași nu era chip de trecut. Ce scăpa bateriei de lîngă drum, intra în raza de bătaie a tunurilor lui Stoiculeț, cel mai înverșunat dintre artileriști.

Viile și livezile de pe deal, pe o lungime de cîțiva kilometri într-o parte sau alta a bateriilor, se transformaseră în cimitire de fier vechi, unele încă fumegînde, altele pustii, lipsite de orice urmă de viață, toate înconjurate de suflarea rece a morții.

Profitînd de un intrînd al dealului, un ultim eșalon de hitleriști disperați și obligați să asculte orbește de ordinul sinucigaș al comandanților de a rezista pînă la ultimul, se refugiase la adăpostul a două maluri de pămînt, feriți de proiectilele celor două baterii. De acolo trăgeau cu tot ce aveau la îndemînă — cîteva tunuri, destule branduri și sute de pistoale și mitraliere — spre cei ce încercau să se apropie de ei. Cîteva bombe de avion le-ar fi venit de hac, dar avioanele lipseau. Aviația română era ca și inexistentă în acea parte a țării, iar aerodromurile nemților, care fuseseră ocupate, păstrau doar urma avioanelor ce-și luaseră zborul sau fuseseră incendiate și distruse la sol.

Cînd situația părea să se prelungească, apărură ca din pămînt două baterii românești echipate cu tunuri de 76 mm, trase de cai, Era ora patru după amiază. Peste o oră, la cinci, începu atacul concentrat al artileriei și infanteriei române. Se trăgea cu intensitatea maximă și dintr-o parte și din alta, și Enache își adunase oamenii să alerge în ajutorul celor ce luptau din greu, cînd nemții reușiră, ocolind intrîndul de deal, să ocupe o vîlcea și de acolo să se furișeze pe coama unui deal, de unde trăgeau cu înverșunare spre cei ce atacau de jos.

— La tunuri ! strigă el, și după cîteva minute toate cele șapte tunuri, cîte mai rămăseseră întregi, trosniră spre dealul ocupat vremelnic, răscolind pămîntul cu bubuitul lor.

Alături de „artileriștii lui Enache“ luptau și alții, „de meserie“, ai armatei regulate, ostași aparținînd unui regiment care cu două zile în urmă fusese înjumătățit în luptele de lîngă Iași.

Hitleriștii aflați după intrîndul de deal, sesizînd de unde se trage, îndreptară tirul cîtorva branduri spre bateria de lîngă drum, pe deasupra coamei de deal. Un proiectil trecu fîlfîind ca o pasăre a morții pe deasupra lor și explodă cîțiva metri dincolo de întărituri, lîngă un prun singuratic, retezînd puiandrii crescuți din rădăcina pomului. Proiectilele explodau sec, fără mare zgomot, și se spărgeau în zeci și sute de bucățele colorînd pentru o clipă locul în roșu aprins, și doar schijele scuipate în cele patru zări șuierau scurt, parcă a necaz, cînd nu nimereau omul. Cea mai sigură apărare împotriva lor era să te lipești de pămînt, cu fata în jos și cu brațele în jurul capului, cînd n-aveai vreme să te arunci în tranșee. Prunul rămase fără jumătate din coroană, fără frunze, ca ars, și cîțiva recruți și doi muncitori de la Romåno-Americana se zvîrcoleau de durere, cei mai lucizi încercînd să se tîrască singuri spre adăpostul oferit de tranșee.

Într-o clipă de liniște, nefirească totuși, auziră cu toții un nou fîlfîit, urmat îndată de explozia minei ce căzuse mai într-o parte, pe povîrnișul unui parapet de pămînt. Cînd se împrăștie valul de praf stîrnit de explozie, unul dintre tunari stătea căzut într-o parte, ca beat, agățat în scăunelul din care manevrase pînă atunci roțile ce corectau unghiul de tragere.

— Grigoriule ! strigă Enache repezindu-se la sublocotenent, o dată cu o nouă mină ce explodă nu departe de prima, trîntind alți doi la pămînt : pe Titus Mărcuș și un ostaș al regimentului de artilerie.

Ajutați de un noroc diabolic, brandiștii nemți mai aruncară alte cîteva mine, mai toate în raza bateriei, rănind și ucigînd, după care tot așa de brusc încetară focul. Infanteria română pornise la atac, la baionetă.

O jumătate de oră mai tîrziu înserarea îi cuprinse pe toți în brațele ei : pe hitleriști morți sau prizonieri, pe români victorioși.

Titus Mărcuș căzuse la doi metri de tunul sublocotenentului. Șase soldați — doi gradați din regimentul sosit în ajutor și patru recruți de sub comanda sergentului-major Crăciun — fuseseră uciși pe loc. Alți cîțiva erau răniți, unii foarte grav. Nici unul însă din cei 50 de recruți nu gîndise o singură clipă să fugă din iadul în care intrase bateria sau măcar să se adăpostească în tranșeele nemților. Și abia cu patru luni în urmă erau tineri neștiutori, obișnuiți cu relele războiului, dar nu și cu războiul însuși.

Enache, Pavel Zamfirescu și Ilie Lungu se aleseseră cu răni nu tocmai grave și, după ce fuseseră pansați, își continuară activitatea, înfierbîntați, indiferenți atunci la durere.

În incinta bateriei de lîngă pod, mai puțin lovită, rămăseseră doar cîțiva. Cei mai mulți alergară să dea o mînă de ajutor la îngrijirea și transportarea răniților, să adune și să pună în ordine armamentul și munițiile. Din cînd în cînd, în întunericul nopții destrămat de o frîntură de lună răsunau împușcături îndepărtate. Grupuri răzlețe de soldați nemți rătăceau prin coclauri, unii înarmați, alții nu, unii căutînd să se regrupeze și să continue lupta, alții avînd curajul să se recunoască învinși și să se predea. În jurul bateriilor, ca măsură de prevedere, fură postate santinele.

Silvia Zamfirescu părea neschimbată. Poate doar ceva mai slabă, trasă la față, cu ochii încercănați. Încolo aceeași fată frumoasă. Îi lipsea însă voioșia ei obișnuită, zîmbetul ce rar îi fugea de pe buze, ceva totuși se schimbase în felul ei de a fi : devenise mai gravă, mai preocupată, și un amestec de seriozitate și maturitate precoce poposise în prvirile ei.

Peste o zi se împlineau trei săptămîni de cînd Titus Mărcuș fusese grav rănit. În tot acest interval, fata nu plecase de lîngă patul celui ce se lupta cu negura morții. Îmbrăcată într-un halat alb, cu o mină de gravitate care-o făcea și mai atrăgătoare, sta nemișcată ore în șir în scăunelul ei, urmărindu-i respirația, pulsul, temperatura, gata să alerge după doctor ori de cîte ori i se părea că ceva nu e cum trebuie.

În prima săptămînă nici unul dintre medicii spitalului nu credea că rănitul o să scape cu viața. Cioburile minei de brand îl sfîrtecaseră zdravăn și cîteva schije rămăseseră ascunse în corp. Transfuzii, operații și iar transfuzii, urmau unele după altele, fiecare însemnînd cînd un firicel de speranță, cînd o grămadă de griji. Către sfîrșitul celei de-a treia săptămîni de la internare, medicii începură să-i zîmbească altfel fetei ce părea lipită de camera bolnavului, și Silvia ofta mai liniștită.

Într-o dimineață de început de septembrie, plouase. Ploaie zdravănă, cu fulgere și tunete. De cîteva minute apăruse însă soarele. După ce dăduse la o parte perdeaua norilor plîngăcioși, strălucea mai cu putere decît într-o zi fierbinte de vară. Rănitul dormea, poate pentru prima dată atît de liniștit. Silvia, rezemată de pervazul ferestrei, ținea o carte în mînă — așa, să fie — și privea cînd la rănit, cînd la aburii ce se ridicau din straturile de flori din grădina spitalului, crescuse acolo singure, din sămînța anilor trecuți.

Încet, abia simțită, se deschise ușa și intră doctorul Rădulescu.

— Cît ?

— Treizeci și opt cu patru, abia răspunse fata.

— Înseamnă că merge spre bine. Pînă deseară trebuie să mai scadă cîteva linii.

După plecarea medicului, Silvia privi lung la cel ce abia se zărea din pansamentele cînd orizontale, cînd verticale, cînd încrucișate. Pășind încet, în vîrful picioarelor, se apropie de pat. Fruntea și o parte a feței rănitului erau acoperite de albul tifonului. Cu ochii la ușă se apleca și-și apropie buzele de obrazul nebărbierit de multă vreme.

Atunci, încet, se crăpă ușa, nici de-o palmă, dar îndată fu închisă la loc, abia acum cu o urmă de zgomot. Silvia tresări, se ridică și fugi la ușă, cu pași de pisică. O deschise și privi pe coridor.

— Tu erai, Petrică ?

— Eu ! răspunse fostul fochist, cam fîstîcit, necăjit că nu ciocănise la ușă, ținînd un capăt de țigară în mînă.

— Aruncă-l colo, arăta ea o lădiță cu nisip, și haide înăuntru. Să mergi însă încet, să nu faci zgomot.

— Doarme ?

— Da.

— Atunci nu mai intru. Îi spui tu ce trebuie să-i spui, cînd s-o trezi. M-a trimis tovarășul Enache să văd cum se mai simte.

— Mult mai bine decît ieri. Temperatura scade continuu, a ajuns la treizeci și opt cu patru, așa să-i spui. De dimineață a băut o cană cu lapte, iar azi noapte a dormit ceva mai liniștit.

— Atunci e bine. Şi uite, mi-a dat tovarășul Enache cutiile astea cu compot, și Petrică Turcu deschise servieta. Poate o să-i placă.

— Da, mulțumesc, cred că o să-i placă.

— Bine, vezi tu. Acuma, eu plec și să vă găsesc cu bine. Pe amîndoi sănătoși și... de ! Poate că...

Petrică zîmbi semnificativ, cu zîmbetul lui de totdeauna, cu gura pînă la urechi.

— Mi-a spus tata că pleci pe front.

— Plec, cu Stoiculeț. Tovarăşul Enache ar fi vrut să mă oprească la Județeană, însă...

Apoi, după o vreme : Plecăm deseară, amîndoi la artilerie. Facem parte din aceeași baterie.

— Vă doresc să vă întoarceți sănătoși !

— Şi victorioși !

— Asta se înțelege de la sine !...

CUPRINS

Partea întîi :
NOAPTEA 5

Partea a doua :
ÎN LUNILE CALDE 77

Partea a treia :
FARMACIA APOLLO 117

Partea a patra :
AMALGAM 145

Partea a cincea :
LUMINI ÎN CEAȚĂ 181

Partea a șasea :
CER SENIN 251

Lector: ARISTIDE POPESCU
Tehnoredactor: AUREL BUCUR

Apărut 1974. Bun de tipar 18.XI. 1974. Tiraj 4 500 broșate. Coli tipar 18,25.

Tiparul executat sub comanda
nr. 654 la
Intreprinderea Poligrafică
„13 Decembrie 1918"
Str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
București
Republica Socialistă România

editura
eminescu

Lei 10,75